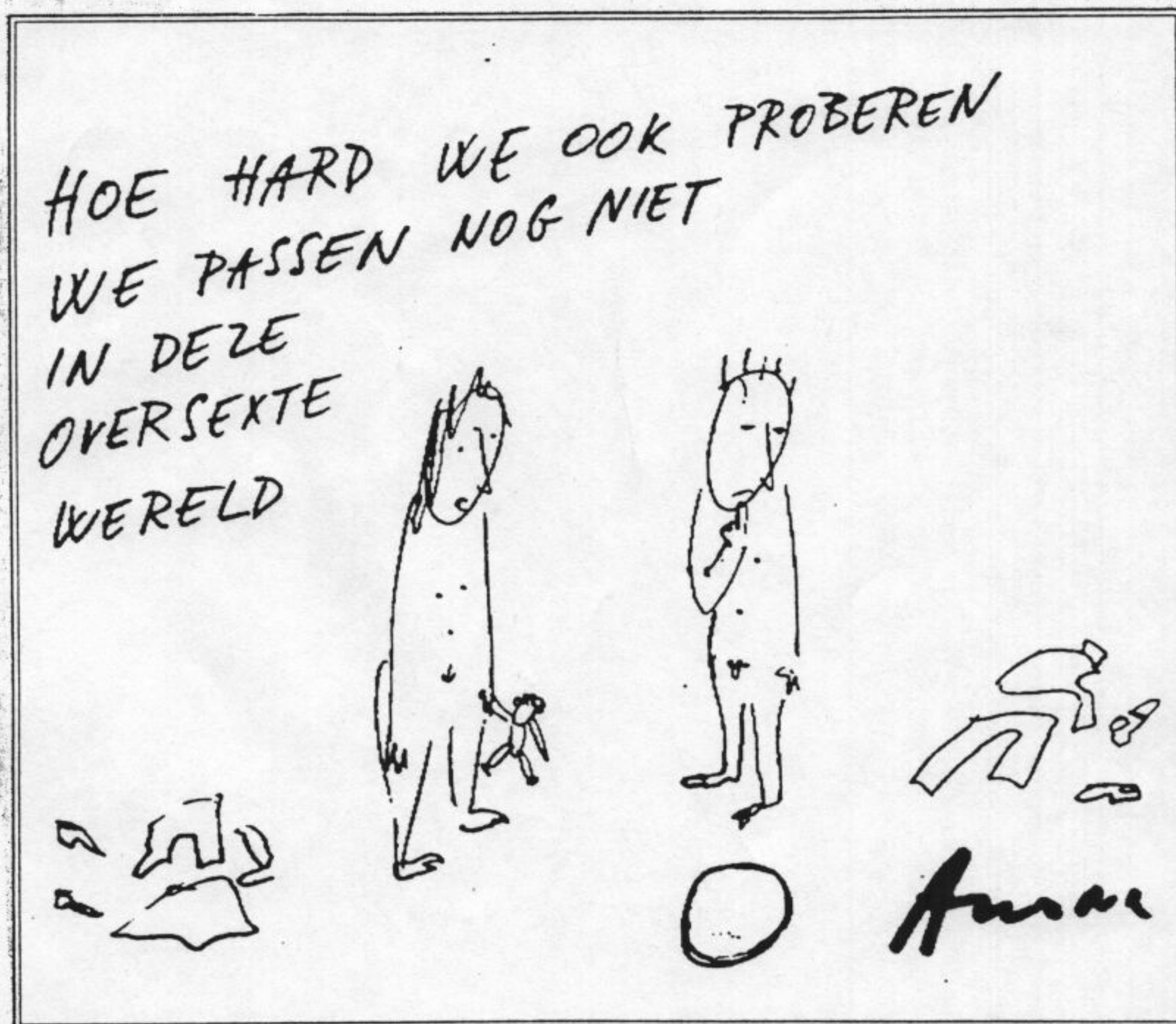

PERSFOCUS

TIENDE JAARGANG NUMMER 6 - JUNI 1994

KNIPSELKRANT VAN VERENIGING MARTIJN
OVER KINDEREN, VOLWASSENEN EN SEKSUALITEIT

IN DIT NUMMER:

Begrensd opvoeden	pag. 2
Jeugd & seks	pag. 4
Pedofilie uitgesloten	pag. 9
Op pornojacht	pag. 11
Oude Pekela revisited	pag. 13
Oude Pekela in Coesfeld (D)	pag. 15
Misbruik; schijn of werkelijkheid?	pag. 19
Ontucht van de maand	pag. 25
Epe in hoger beroep	pag. 27
R.K. homo's	pag. 33
Homo's op straat...	pag. 35
...of in een kamp	pag. 36
Kinderen praten over sommige geheimen	pag. 37
René O. uitgeleverd	pag. 39
Achtergrond	pag. 40

PERSFOCUS, TIENDE JAARGANG, NUMMER 6, JUNI 1994

Met knipsels uit:

Volkskrant	Vk
Telegraaf	Tel
Algemeen Dagblad	AD
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Het Parool	Par
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Alkmaarse Courant	AC
Utrechts Nieuwsblad	UN
Gooi en Eemlander	G+E
Hoggeveense Courant	
Opzij	
Sekstant	
Menens	
VPRO-gids	VPRO
Primeur	Prim
Groene Amsterdammer	GA
Uit Duitsland:	
Tageszeitung	TAZ
Psychologie Heute	PSH
Der Spiegel	SPI
Stern	STE
Szene Magnus	SMAG
Uit België:	
Gazet van Antwerpen	GvA
La Libre Belgique	LLB
La Meuse	LAM
Le Soir	LES
Uit Engeland:	
The Guardian	Gua

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-- per jaar. Verzending als brief is f 15,-- duurder en komt op f 80,--. Losse nummers f 8,--.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 93.548
1090 EA Amsterdam

Waar ligt de grens?

DE GRENSEN?

Is het nog een groot taboe dat vooral vaders, maar ook moeders, opgewonden kunnen raken van hun eigen kinderen. Is het schadelijk als een kind de erectie van vader ziet? Of als een moeder geprikkeld raakt als haar zevenjarige zoon aan haar borsten zit? Of is het juist positief voor de seksuele ontwikkeling van een kind om zo vrij met ouders om te gaan? Hoever ga je met

Anke Manschot (27) JENI

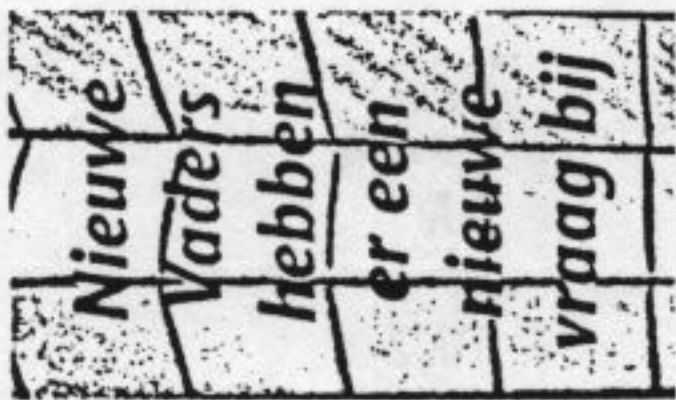
Arko (38), socioloog en vader van Dafne (5) en Bram (2): 'Kinderen kunnen emoties losmaken die je ook kunt ervaren in het contact met degene op wie je verliefd bent. Mijn dochter komt af en toe naar me toe en zegt: ik vind je leuk. Jij krijgt een zoon. Dan loopt mijn hart vol. Het is zo'n enorme intimiteit, daar zijn geen woorden voor. Je zou het kunnen vergelijken met liefde op het eerste gezicht, er gaat een schok door je heen. Ik ben erg knuffelig met mijn kinderen, ga ook regelmatig met ze in bad. De kinderen zijn dan nieuwsgierig naar mijn lichaam, gaan op ontdekkingstocht. Een heel prettig gevoel. Ik krijg er af en toe een strafje mee te koop moet lopen. Probeer de aandacht ervan af te leiden. Stap uit bad met de rug naar ze toe en sla meteen een handdoek om. Ik ben opgevoed met respect voor anderzamen. Kan me niet voorstellen dat ik mijn kinderen tot seksuele handelingen zou dwingen. Soms vraag ik mezelf wel af: is zo'n erectie louter een reflex op aanrakingen of gaat het verder? Word ik opgewonden van mijn eigen kinderen? Ik ben er een keer met mijn vrouw over begonnen, maar die kapt het gesprek meteen af. Het is ook zo'n taboe. Je vertelt niet tegen je collega's: wat mij nou is overkomen! Krijg ik een stijve van mijn eigen kinderen. Ik heb er wel met mijn beste vriend over

gesproken. Die zag er niks verkeerd in. Het ene seksonderzoek is nog niet gepubliceerd, of het volgende komt er al weer aan. Je kunt het zo gek niet bedenken of het wordt gevraagd: houdt u van de kans gezien te worden? Windt de natuur u op? Of muziek op de achtergrond? Opvallend is dat één bepaalde vraag nooit gesteld is in al die *Margriet*, *Elle*, *Nisso*, *Opzij*- en aanverwante seksonderzoeken: wordt u wel eens opgewonden van uw eigen kinderen? Ook *Ouders van Nu* heeft aan dit erotische mijneveld nog nooit één artikel gewijd. De Amerikaanse onderzoeker Shere Hite richtte er in haar onlangs verschenen Hite-rapport over het gezin wel de schijnwerper op. Na het doorworstelen van 3000 getuigenissen concludeert zij dat ouders niet zelden seksuele gevoelens voor hun kinderen hebben en dat erotiek een grote rol speelt in de huisje-boompje-beestjesfeer. Maar slechts een kleine minderheid bleek bereid erover te praten. Hite tekende uit de mond van een moeder op: 'Ik ben verbaasd over het seksuele genot dat ik voel als ik met mijn driejarige dochtertje speel.' Een vader: 'Kort geleeden vroeg mijn achttienjarige zoon of we samen naakt in bad konden knuffelen, en dat hebben we gedaan. Het was echt prettig. We hadden allebei een erectie, maar het leek heel natuurlijk dat dat gebeurde.' Een moeder: 'Ik heb seksuele gevoelens gehad voor al mijn gezinsleden. Ik hou van ze, en het is moeilijk om liefde van seksuele gevoelens gescheiden te houden. Ik heb seksuele gevoelens gehad voor mijn dochter, vermengd

je dat doet. Uiteraard praat ik hierover met mijn vriendin. Ons zontje zat ook wel eens aan haar borsten. Wij vinden allebei: zodra je er zelf seksuele gevoelens van krijgt, moet het afgelopen zijn. Moet je de aandacht van het kind op iets anders richten. Anders ga je echt een grens over.

De vaders van de oude generatie hielden hun penis voor hun nageslacht verborgen. Veel vaders van nu doen dat niet meer. Propageerde de seksuele revolutie immers niet dat het afgelopen moest zijn met dat preutse gedoe. Dat je naakte lichaam niet iets was om je voor te schamen. Maar Nieuwe Vaders hebben er wel een nieuwe vraag bij gekregen: mogen de kinderen hun erectie zien? De meningen van de deskundigen zijn verdeeld. De bekende Amerikaanse incestdeskundige Albert Pessio is een fervent tegenstander. Het is potentieel gevaarlijk dat kinderen zo'n groot orgaan óók nog zien opzwellen, zei hij in het tv-programma *Vaders in de war*. 'Ze kunnen er nachtmerries van krijgen. Een volwassen mannelijk orgaan in erectie is een veel te sterke prikkel voor een kind, een prikkel die het niet aankan.' Frits Wafelbakker, oud-inspecteur jeugdzorg, seksuoloog en columnist van *Sekstant*, ziet niets kwaads in een spontane erectie van de vader. 'Het is zoiets vanzelfsprekends. Jongestjes krijgen het al als ze in de baarmoeder zitten. Als een vader er ongedwongen mee omgaat, is er niks aan de hand.' Wafelbakker kan de erotische gevoelens van ouders voor kinderen goed verklaren: 'Psychologen hebben veel te zeggen over de relatie van de vader en de moeder. Ze hebben allebei van die bolle koppies. Net zoals jonge dieren. Dat bolle is er waarschijnlijk om het verzorgings- en beschermingsinstinct op te roepen. Maar het roept ook knuffelgedrag op. Zeker bij mannen kan de grens tussen knuffelen en seksuele opwindings vaag zijn. Aanra-

ken kan zonder meer seksuele gevoelens oproepen. De borst geven en nat worden, dat is nog nauwelijks bespreekbaar. Een mannetje speelt ook een rol bij het krijgen van een erectie, weten we inmiddels. Als een kind eraan friemelt, kan een aantal mannen daar dus ook seksueel op reageren.

Vooraf de NVSH heeft in de jaren zeventig lichamelijke openheid tussen ouders en kinderen bepleit. Dat ging soms ver. Te ver. Wafelbakker herinnert zich nog goed de bekende kwestie Ome Harry. In 1973 schreef een moeder bezorgd naar *Sekstant* dat haar vriend vaak douchte met haar tienjarige dochtertje en dat het kind onder het mom van seksuele voorlichting met zijn stijve penis mocht spelen. Hij deed haar ook voor hoe ze haar vingertje in haar vagina kon stoppen. 'Mammie', had ze haar moeder verteld. 'mijn vingertje kan al helemaal in het gaatje, maar die van ome Harry nog niet want dat doet nog pijn. Als je gaatje groot genoeg is, heeft ome Harry gezegd, zal ik je dit lekkere pikke erin laten voelen.' Het antwoord van *Sekstant* aan de doodongenus-moeder: maak u niet druk. Een kind is er mee gediend als u seks niet als een taboe ziet. Laat ome Harry toch zijn gang gaan, over honderd jaar zal men niet begrijpen waar u zich druk over maakt. Het leverde de NVSH honderden opzeggings op. Te recht. 'Maar de huidige maatschappelijke ontwikkeling bevat me ook niet', bromt Wafelbakker. 'De behoudende maatschappij ruikt op heel griezelig.' Is het ook niet opmerkelijk, filosofeert hij, dat volwassenen kinderen alles moeten leren, pianospelen, schrijven, koken, banden plakken, noem maar op, behalve seks. 'Dat moeten kinderen kennelijk van elkaar leren.'

Raken mannen sneller geprikkeld door hun kinderen dan vrouwen? Hoewel hier geen onderzoek naar is, lijkt het er wel op. Nico van Oosten, psycholoog: 'Omdat mannen eerder dan vrouwen geneigd zijn hun omgeving te seksualiseren, van alles en nog wat opgewonden te raken, zullen ze waarschijnlijk ook eerder geprikkeld raken door kinderen. Mannen verwarren eerder dan vrouwen intimiteit met seksualiteit. Ik geloof dat moederschap en seksuele gevoelens voor kinderen elkaar eerder uitsluiten dan vaderschap en die gevoelens. Zo hebben veel vrouwen na een bevaling puur hormonaal een tijdlang geen zin in seks.' Volgens Van Oosten is het een mythe dat veel

vrouwen opgewonden raken van borstvoeding, maar hij kan het ook niet met cijfers bewijzen. In zijn eigen omgeving vinden vrouwen borstvoeding hoogstens 'een prettig gevoel'. 'Vroeger dachten we dat incest vooral met machtsmisbruik te maken had. Nu komen we daarop terug: het heeft óók met seksuele aantrekkingskracht te maken.' Ook Joel Staffeleu, auteur van *Incestplegers in perspectief*, toont in zijn boek aan dat een bepaald type incestpleger voortkomt uit vaders die spontaan opgewonden raakten, over de grens gingen en in verkeerd gebied verzeild raakten. En het dan achteraf gaan rationaliseren. Zo citeert Staffeleu incestplegers: 'Ze kroop bij me in bed en begon met mijn penis te spelen.' Of: 'Ze wilde altijd met me stoeien.' Of: 'Een van de meisjes stapte uit bad en ze gleeed uit over mijn hand.' Dit ter verklaring van het feit dat hij zijn vinger in de vagina van zijn zes- en negenjarige dochter had gestopt. Daders van seksueel geweld spreken vaak vergoelijkend dat ze 'een beetje gerommeld hebben met hun kinderen'. Een deel van die daders vindt ook dat zij de meest geschikte persoon zijn om hun dochter de beginselen van seks bij te brengen. Deze mannen hebben zonder meer allemaal een sterke preoccupatie met seks. Gelukkig heeft een groot deel van de vaders een ingebouwd taboe ten opzichte van incest. Het is uit onderzoek bekend dat die grens bij vaders die hun kinderen verzorgen, sterker is. De verklaring hiervoor is: omdat vaders door dat ver-

zorgen een groter inlevingsvermogen in de gevoelens van hun kinderen ontwikkelen, zullen ze minder snel de fout in gaan. Eb Jansen, ontwikkelingspsycholoog en incestdeskundige: 'Een vader mag nooit aan zijn kind vaders hebben mij vaak verteld dat ze hun vader een erectie moesten bezorgen, met hun mond of hand. Dat is misbruik, met voorbedachten rade. Zo'n vader is daar vaak 's morgens al mee bezig in zijn fantasie. Mijn vrouw is vanavond naar de schaakclub, dan sla ik mijn slag. Een totaal andere situatie dus dan een vader die spontaan een erectie krijgt tijdens het stoeien.' Uit onderzoek is al lang bekend dat het voor een gezonde emotionele ontwikkeling van een kind belangrijk is dat het geknuffeld en aangeraakt wordt. Kinderen die veel aangeraakt zijn, blijken zichzelf later eerder aantrekkelijk te vinden, een goed gevoel over hun

TABOE

lichaam te ontwikkelen. De NVSH heeft in het verleden gepropageerd dat ouders ook de geslachtsdelen van hun kinderen zouden moeten aaien. De gedachte was: als je het kind daar niet streeft, denkt het dat die lichaamsdelen iets vreemds zijn, iets vies. Jansen: 'Ik ben het daar beslist niet mee eens. Het is te seksgericht. Een meisje mag best ervaren dat haar oorlel een andere emotionele geladenheid heeft dan haar vagina. Het heeft ook alles met de cultuur te maken waarin je leeft. Wij leven niet in een maatschappij waarin ouders de geslachtsorganen van hun kinderen kussen. Wanneer dat wel gebeurt, komen die kinderen meteen in een uitzonderingssituatie. Worden ze door andere kinderen een "viespeuk" genoemd als ze zouden vertellen wat er bij hen thuis gebeurt.' In NVSH-kringen was het in de jaren zeventig, tachtig niet ongewoon dat ouders hun kinderen bij hun eigen vrijpartij toelieten. 'Maar die ouders vergaten dat jonge kinderen geslachtsorganen vooral associëren met pies en poep. Dus ze zien hun vader heel vieze dingen met hun moeder doen. Ook de agressieve component in de seksualiteit van volwassenen, in de borsten knijpen bijvoorbeeld, is voor kinderen angstig. Die ouders gingen dus beslist een grens over.' Geldt dat ook voor moeders die hun kinderen laten meekijken als ze zelf een gynaecologisch onderzoek ondergaan? 'Dat kan een grote angst bij kinderen oproepen. Ze zien een arts met een akelig metalen ding bij moeder naar binnendringen. Ik zou dat ontraden. Ik zie er echt de zin niet van in.'

Je mag een kind nooit met volwassen seksualiteit opzadelen. Dus een vinger in een vagina of anus stoppen, over de clitoris of vagina strelen, tongzoenen, dat gaat allemaal over de grens. Ook samen met jonge kinderen naar porno kijken, gaat veel te ver. Margareta Reniers, psycholoog-seksuoloog bij de Rutgersstichting, houdt regelmatig voorlichtingsbijeenkomsten voor ouders. 'Ik zeg altijd: je kunt géén seksuele partner én ouder tegelijk zijn. Dat zijn onverenigbare rollen. Ik vertel ook: mocht je als ouder lustgevoelens ervaren: raak niet in paniek. Die gevoelens zijn niet slecht of smerig. Het gaat erom wat je ermee doet. Het is helemaal geen ramp als een zontje van zeven even aan je borst wil zuigen. Maar een moeder gaat over de schreef wanneer ze zelf tegen haar kind zegt: kom eens aan mijn borst, omdat ze dat zo lekker vindt.' Reniers hoort af en toe van ouders

dat een kind vraagt: mag ik niet een keertje neuken met je. Kijken hoe dat gaat. 'Het enige juiste antwoord hierop is: dat doen vaders en moeders niet met hun kinderen! Ouders vragen mij wel eens bezorgd of ze al een grens zijn overgegaan. Zo vertelde een jonge moeder na afloop van een voorlichtingsavond hoe haar zontje trots zijn blote buik vooruitstak, naar zijn penis wees en zei: mammie, neem eens een hap. Mmm, wat lekker, had de moeder toen gezegd terwijl ze even het piemeltje in de mond had genomen. Ik zie daar niets verkeerd in, heb ik haar gezegd. U hebt heel spontaan en zuiver op hem gereageerd. Dat kan nooit schadelijk voor uw kind zijn.' Reniers eigen zontje had als driejarige een tijd de gewoonte met een stijf piemeltje over haar rug te schuiven. 'Ik vond het een lekker, erotisch gevoel, maar raakte er niet seksueel geprikkeld van. Ik heb er met een goede vriendin over gepraat of ik het moest indammen, want hij deed het voor mijn gevoel te vaak. Die vriendin zei: let er nou eerst eens precies op wanneer hij het doet en hoe lang. Toen ik daarop ging letten, bleek het maar zo'n een keer in de drie weken te zijn, een à twee minuten, dus veel minder dan ik dacht. Ik heb hem maar zijn gang laten gaan. Na een halfjaar hield hij er vanzelf mee op. Ik kan me wel voorstellen dat mensen die niet vanuit hun beroep over dergelijke grenzen hoeven na te denken, gemakkelijker de mist in gaan. Sommige vaders denken dat het geen kwaad kan om hun penis in de mond van een baby te steken. Een baby zou daar toch niets van merken, er net zo rustig op sabbelen als op een banaan. Ik beklemtoon in lezingen dat een penis in een kindermond het diepste wezen van een kind aantast. Dat je daarmee hun ziel vernietigt.'

Aan de andere kant ergert Reniers zich vreselijk als vaders roepen: je kunt je kind tegenwoordig niet eens meer op schoot nemen. 'Kijk, als zo'n vader dat nou echt vindt, is er iets raars met hemzelf aan de hand. Dan erotiseert hij alles. Dan heeft hij geen verstand van grenzen. Ik hoor ook wel eens vaders over hun vierjarige dochter zeggen: moet je die kleine hoer zien lopen. Zo'n vader projecteert zijn eigen geilheid op het kind. Zéér bedenkelijk.'

Onlangs poneerde Shere Hite in *Vrij Nederland* dat moeders hun vulva aan hun dochter zouden moeten laten zien om de geheimzinnigheid rondom dat li-

chaamsdeel te doorbreken. Lijkt Reniers dat een goed idee? 'Als een moeder een zeer goede band met haar dochter heeft en het kind vraagt er zelf om, ben ik er niet per se op tegen.' Maar dochters vragen daar toch nooit om? 'Misschien heb je gelijk. Mijn dochter heeft er ook nooit om gevraagd. Maar als ze het zou doen, zou ik er wel op ingaan. Maar het moet geen nieuwe opvoedingsnorm worden.'

De Amerikaanse sekstherapeut Mary Calderone, auteur van *The Family Book about Sexuality*, riep nog niet zo lang geleden veel commotie op met haar voorstel dat iedere moeder haar dochttertje aanschouwelijk onderwijs zou moeten geven over de vrouwelijke geslachtsorganen. Met de slogan 'Een meisje van drie heeft er recht op dat haar moeder met een spiegel bij haar op de grond gaat zitten', jutte ze (zelf al grootmoeder) moeders op.

Deze dr. Spock van de seksuele voorlichting, die een kruistocht voert tegen de oprukkende preutsheid in haar land, tegen tienerzwangerschappen en slechte seksuele voorlichting, wordt nu afwisselend als satan en heilige bestempeld. Reniers: 'Natuurlijk is het belangrijk dat meisjes leren dat ze een clitoris hebben en waarvoor die dient. Maar dat kun je ze toch ook vertellen. Of aan de hand van een plaatje laten zien. Een dergelijk voorstel kan potentiële incestplegers in de kaart spelen. Die gaan dan rationaliseren: ik mag aan haar vagina zitten, want dat is goed voor het kind.'

Alle geleerden zijn het erover eens: er is één gouden regel. Zodra ouders iets seksueelgeints doen met een kind voor hun eigen gerief, is het mis. En alle lichamelijke handelingen met kinderen die verborgen moeten blijven voor de buitenwereld, deugen evenmin. Laten we in deze discussie vooral één ding niet vergeten: het allerbelangrijkste is dat ouders regelmatig tegen hun kinderen zeggen dat ze mooi zijn, de moeite waard. Want dat willen we toch allemaal: dat onze kinderen lekker in hun vel zitten. Nu en later.

Met kinderen porno bekijken gaat te ver

Mosgeveense Courant

Pagina 6

13-6-94

Belgische krant weigert advertentie Opzij

De Belgische krant De Standaard heeft een advertentie van het feministische maandblad Opzij geweigerd. De Ingezonden mededeling maakt melding van een artikel in het juni-nummer dat gaat over erotiek tussen ouders en kinderen. De krant vreest dat die tekst dermate aanstootgevend is dat lezers hun lidmaatschap kunnen opzeggen. 'Dat is hij ons niet waard', zegt Marcel Verhoeve van de advertentieafdeling van De Standaard. Opzij adverteert nog maar een paar maanden in De Standaard, de grootste krant van België met een christelijke signatuur, die een oplage kent van 380.000 exemplaren. Daarvoor werd reclame gemaakt in De Morgen, de tweede kwaliteitskrant van het land. Het is voor het eerst dat De Standaard een advertentie van Opzij weigert. In Nederland verscheen de advertentie in onder meer Het Parool, de Volkskrant en Vrij Nederland. Verhoeve zegt dat de krant wel vaker advertenties weigert die niet door de beugel kunnen. 'Er is nogal een censuur bij ons', erkent hij. 'Seksuueel getinte advertenties, zoals ook de 'zoekertjes' in de krant, worden bijvoorbeeld altijd geweerd. Hoofdredactrice van Opzij, Cisca Dresselhuys is er nogal verbast over. 'Het is een artikelje van keurigheid kent geen tijd.' De teneur is dat het goed mis is wanneer ouders voor het eigen gerief iets seksueels doen met een kind.'

OPZIJ JUNI 1994

Effectmeting campagne Preventie Seksueel Geweld

VERBETERINGEN, MAAR WE ZIJN ER NOG NIET

MENSEN IN 1994

Regelmatig worden de effecten van de massamediale voorlichtingscampagne "Seks is natuurlijk, maar nooit vanzelfsprekend" gemeten.

In 1993 zijn vooral jongens van 14 tot 18 jaar aan een onderzoek onderworpen. Zij waren immers de specifieke doelgroep dat jaar. Resultaat: er zijn verbeteringen zichtbaar maar niet op alle punten.

In 1993 zijn twee onderzoeken gehouden: één in mei voorafgaand aan de inzet van de nieuwe campagnemiddelen (onder jongens en meisjes van 14 tot 18 jaar) en één in oktober na de inzet van televisie- en radiospots, brochure en JongensSpecial. Het onderzoek heeft (uiteraard) plaatsgevonden onder een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking van 14 jaar en ouder. De effecten die zijn gemeten zijn in te delen naar: betrokkenheid, kennis, houding en gedrag.

BETROKKENHEID

De belangstelling voor het probleem seksueel geweld is onder jongens niet hoog, slechts 15%. Meisjes scoren wat dat betreft beduidend hoger: 30%. Een zelfde verschil tussen jongens en meisjes zien we terug bij het actuele besef, resp. 36% en 53%. De groep jongens scoort op alle elementen die betrokkenheid meten lager dan de groep 18 jaar en ouder, behalve voor actiebereidheid, resp. 19% en 13%.

KENNIS

● Jongens geven over het algemeen een goede beschrijving van wat onder seksueel geweld moet worden verstaan, namelijk "alle handelingen tegen de zin in gepleegd" (32%) en "dwingen tot seksuele gemeenschap" (26%). De omschrijving "verkrachting/aanranding" wordt minder snel gegeven dan in het verleden (nu: 23%). Als we de groep jongens vergelijken met de oudere groep dan valt op dat de jongerengroep een betere begripsomschrijving kan geven over seksueel geweld. Veel ouderen willen of kunnen nu zelfs geen omschrijving geven (34%).

● 73% van de jongens meent dat seksueel geweld (veel) voorkomt. Meisjes en ouderen scoren hoger: resp. 86% en 82%.

● 38% is het eens met de stelling dat één op de drie vrouwen ooit seksueel is misbruikt. 68% van de jongens zegt dat geweld binnen het huwelijk binnen alle lagen van de bevolking voorkomt. 36% is van mening dat verkrachters vaak een bekende zijn van het slachtoffer. De oudere groep schat de laatste twee kennisfeiten hoger in (78% en 45%).

De percentages voor de jongens veranderen weinig in de tijd.

HOUDING

● In de tijd zijn minder jongens het (helemaal) eens met de stellingen "vrouwen lokken met een bepaald uiterlijk en gedrag zelf uit dat ze worden lastig gevallen", "als een man/jongen een vaste relatie heeft of getrouwd is, dan heeft hij recht op seks" en "als een jongen een meisje mee uitneemt en hij betaalt, dan mag hij verwachten dat zij een beetje toeschietelijk is aan het eind van de avond". Voor de oudere groep liggen deze percentages hoger, met name voor vrouwen.

● Nog altijd 31% van de jongens is het (helemaal) eens met de stelling "vrouwen lokken met een bepaald uiterlijk en gedrag zelf uit dat ze worden lastig gevallen".

GEDRAG

● Door de campagne is 23% van de jongens aan het denken gezet over het eigen gedrag. Bij de overige groep is dit maar 13%.

● Jongens zijn in de tijd niet méér gaan praten over seksueel geweld (nu: 20%). Meisjes praten meer over dit onderwerp dan jongens. We zien hier een groot verschil met de oudere groep waarbij 84% in de afgelopen tijd gesproken heeft over seksueel geweld.

● In de tijd zijn minder jongens er iets van gaan zeggen als iemand in hun omgeving een vrouwonvriendelijke opmerking maakt.

Kortom: er is een aantal positieve feiten en ontwikkelingen waar te nemen, maar we zijn er nog niet. Uit de onderzoeksgegevens blijkt dat de jongeren beter bekend zijn met de campagne dan de ouderen. Hun oordeel over de campagne en de campagne-uitingen is positief. In het eerste half jaar van 1994 blijft de aandacht nog gevestigd op de groep jongens van 14 tot 18 jaar.

Noëlla Sprij

Tienerseks in VS vaak onvrijwillig

Washington - Zestig procent van de meisjes in de Verenigde Staten die vóór hun vijftiende gemeenschap hebben gehad, werden daartoe gedwongen. Dit meldt het Alan Guttmacher Instituut, dat is gespecialiseerd in gezondheidszorg op het gebied van seksualiteit. Volgens de onderzoekers is het aantal abortussen onder tienermeisjes tussen 1980 en 1990 met een kwart verminderd. Een duidelijke verklaring hiervoor ontbreekt.

UN 7/6

5

Wachten op ware liefde is beste garantie tegen aids

Zeshonderd jongeren hebben gehoor gegeven aan de oproep van de stichting Christenen voor de Waarheid (CFT) uit het Zuidhollandse Ridderkerk om 'rein het huwelijk in te gaan'.

Deze gelovigen hebben op de EO-jongerendag in Utrecht een verklaring ondertekend, waarin zij beloven geen sex te hebben voor hun trouwdag. Christenen voor de Waarheid, afdeling-Nederland, beschouwt deze actie als het beste middel tegen de dodelijke ziekte aids.

De voorzitter van CFT-Neder-

land, J. de Bruin, ziet geen heil in veilig vrijen: 'De voorlichting van de overheid is volgens ons misleidend. Wij denken dat het condoom enigszins beschermt, maar dat het natuurprodukt latex de HIV niet tegenhoudt.' De ziekte is zo gemeen, dat zelfs geheelonthouding geen volledige garantie biedt, want 'je kunt ook aids krijgen door een besmette glassplinter', beweert De Bruin.

De handtekeningen campagne, die werd gevoerd onder het motto 'ware liefde wacht', is ontstaan als wapen tegen 'de verspreiding van

deze verschrikkelijke epidemie van uit ware christelijke waarden'.

Dat sex daarbij weer een ontdekking tijdens de huwelijksnacht wordt, is een aardige bijkomstigheid voor CFT. Volgens deze beweging staat onomstotelijk vast in de Bijbel geschreven dat sex voor het huwelijk verboden is.

De Bruin was negenendertig toen hij getroffen werd door de genade. 'Ik kwam toen rechtstreeks uit de wereld', beaamt hij. De geneugten van een trouwdag in staat van reinheid ervaren, heeft hij moeten ontberen.

Eric Groen

Jeugd VS begint toch niet zo jong aan seks

Amerikaanse jongeren beginnen lang niet zo vroeg met seks als veel ouderen denken, zo blijkt uit een onderzoek dat het Amerikaanse Alan Guttmacher Instituut heeft uitgevoerd. De meeste volwassen Amerikanen gaan ervan uit dat de meeste jongeren tegenwoordig voor hun zestiende jaar al seksuele ervaring opdoen, maar zeventig procent van de jongeren blijkt op hun zestiende nog maagd en 18 procent blijft dat zeker tot zij twintig zijn, zo blijkt uit het onderzoek.

Van de meisjes die al voor hun vijftiende seksueel verkeer hadden gehad, verklaarde zestig procent dat zij daartoe waren gedwongen. Uit het onderzoek

In Nederland liggen cijfers veel lager

bleek verder dat tweederde van de seksueel actieve jongeren de eerste keer een of ander voorbehoedsmiddel had gebruikt en dat zeventig procent regelmatig voorbehoedsmiddelen gebruikte. Evert Ketting van het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek zet zijn kanttekeningen bij het genoemde verkrachtingscijfer. „Onder gedwongen seks kan men verkrachting verstaan, maar ook het naar bed gaan met iemand in ruil voor onderdak bijvoorbeeld”, aldus Ketting. De uitkomsten van het onderzoek van de organisatie hebben felle reacties teweeggebracht bij de Amerikaanse minister van gezondheidszorg Donna Shalala. Het rapport *Seks en Amerikaanse Tieners* meldt dat 16 procent van de 13-jarigen, 23 procent van de 14-jarigen en 30 procent van de 15-jarigen het al heeft gedaan. „In Nederland liggen die percentages veel lager”, zegt Ketting.

„Hier is maar zes procent van de jongeren tussen de elf en dertien jaar al eens met iemand naar bed gegaan. Bij jongeren van vijftien en zestien bedraagt het zeventien procent.”

„Dat verschil komt onder andere door het veel grotere armoede-probleem in Amerika. Het zijn vooral de arme zwarte jongeren die vroeg met seks beginnen. Maar het heeft ook alles met het gebrek aan seksuele voorlichting in Amerika te maken”, meent Ketting.

„De ideologie in Amerika is nog steeds dat je de jeugd niet moet voorlichten omdat die zich dan op te jonge leeftijd zou inlaten met seks. Maar in Nederland is bewezen dat seksuele voorlichting juist leidt tot het uitstellen van

seks. Eigenlijk is Amerika nog een heel traditioneel land.”

Uit het Amerikaanse onderzoek is ook gebleken dat het aantal abortussen onder tienermeisjes tussen 1980 en 1990 met een kwart is verminderd.

Dat ligt niet alleen aan de afname van het aantal zwangerschappen, want die zijn niet zoveel gedaald. Het kan een gevolg zijn van het veranderde imago van het ongehuwde moederschap, waardoor jongeren vaker bewust kiezen voor het krijgen van kinderen. Ook kan het te maken hebben met de beperkingen in een aantal staten aan de toegankelijkheid van abortusklinieken.

Ketting noemt tienerzwangerschap in de Verenigde Staten een 'nationaal probleem'. „Bijna de helft van de meisjes onder de twintig is wel een keer zwanger geweest. In Nederland raken heel weinig jonge meisjes zwanger. Andere landen hebben zich daar altijd al over verbaasd.”

DEN HAAG — De stichting Christenen voor de Waarheid (CFT) noemt het bemoedigend dat sinds 4 juni ruim zeshonderd jongeren in Nederland hebben beloofd dat ze voor het huwelijk geen seksuele gemeenschap zullen hebben. De stichting verwacht dat de Europese actie 'Ware liefde wacht', die in Nederland op de EO-jongere-dag is gestart, ruim een half miljoen handtekeningen in vijf Westeuropese landen oplevert.

„Het doel van de campagne is het 'door God ingestelde huwelijk' weer in 'hoog aanzien' te krijgen. Ondertekenaars verplichten zich 'tegenover God, mijzelf, mijn familie, mijn vrienden en mijn toekomstige huwelijks-partner' tot aan de dag van hun huwelijk 'seksueel rein' te blijven. „Word geen tweedehands jongen of meisje, maar schenk degene die jouw toekomstige huwelijks-partner wordt jouw reinheid”, aldus CFT. „Als je kunt kiezen tussen een tweedehandsauto en een nieuwe, dan gaat jouw voorkeur toch ook uit naar de nieuwe?”

J. de Bruin, voorzitter van CFT-Nederland, is verbaasd dat zoveel jongeren uit de reformatorische kerken hun handtekening onder de actie hebben gezet. Ongeveer evenveel reformatorische als evangelische jongeren hebben inmiddels beloofd af te zien van seks voor het huwelijk. Verschillende reforma-

torische gemeenten vroegen de CFT om naar aanleiding van deze actie een lezing te geven.

Aanleiding voor de actie was onder meer de anti-aids-campagne van de overheid. Daarin wordt opgeroepen een condoom te gebruiken als bescherming tegen aids. „En dat terwijl is bewezen dat het virus door het latex van het condoom dringt”, zegt de Bruin te weten. Dat half Nederland ondertussen niet seropositief is, komt volgens hem omdat er ook nog niet-christelijke mensen zijn die monogaam leven.

Christenen voor de Waarheid, die in Nederland ongeveer 700 leden heeft en in heel Europa 72.000, heeft sinds enkele jaren de Reclame Code Commissie 'flink aan het werk gezet'. De CFT maakte bezwaren tegen de AVVL-campagne 'Is er koffie na de dood?' en had bovendien problemen met een 'seksueel getinte' affiche van de spijkerbroekenfabrikant Love Jeans.

De Bruin vertelt al enkele tientallen telefoontjes te hebben gekregen naar aanleiding van de nieuwe AVVL-campagne met de slogan 'Ik ga dood'. Dit zou volgens de bellers ongepast zijn. CFT heeft echter besloten hiervoor niet naar de Commissie te stappen. „De slogan is eigenlijk best waar”, aldus De Bruin. „We gaan inderdaad dood.”

‘Jeugd is hier conformistisch en ongeïnteresseerd’

door CAREL BRENDEL

ROTTERDAM — Wat doe je als je duizend gulden cadeau krijgt? Een Russische tiener zal het geld bij voorkeur wegleggen voor de oprichting van een eigen winkel of bedrijf. Nederlandse tieners 'investeren' liever in een bromfiets of een vakantie. Een minderheid brengt het geld naar de spaarbank of bewaart het voor een studie.

„Het kraslot bestond nog niet, toen we deze vraag voorlegden”, aldus ir Sophie Struik en drs Ilonka Fitié, medewerkers van het Rotterdamse bureau Research International Qualitatief. Het tweetal is verantwoordelijk voor het Nederlandse gedeelte

van een onderzoek ten behoeve van de internationale reclame- en marketingwereld.

In 27 landen in alle werelddelen zijn jongeren van 13 tot 18 jaar ondervraagd om een beeld te krijgen van de hedendaagse jeugdcultuur en de diverse leefstijlen, normen en waarden en trends.

„De uitkomsten van onze groepsgesprekken met Nederlandse tieners zijn ons niet meegewallen”, zeggen Struik (31) en Fitié (26). „Niks vrijheid, blijheid. De jeugd hier is nogal conformistisch, erg gericht op de eigen kring en met weinig belangstelling voor de buitenwereld.”

Op pagina 9: Kluzenaars in het condoomtijdperk

Kluzenaars in het condoomtijdperk

AD 13-6

VERVOLG VAN PAGINA 1

ONDANKS de opmars van MTV, Coca Cola en McDonald's bestaan er levensgrote verschillen tussen de denkwereld van tieners in Rotterdam, Nairobi, Tokyo, Buenos Aires en Brussel. Indonesische jongeren vinden deelname aan religieuze activiteiten of studiegroepen het allerleukste. De Nederlandse jeugd ontleent haar hoogste levensgeluk aan het samenzijn met vrienden; het maakt daarbij weinig uit of dit plaatsvindt in de vorm van op straat of voor de buis hangen.

De onderzoeksters Struik en Fitié hebben een verklaring voor het passieve gedrag: „Jongeren krijgen een overvloed aan informatie, waar ze geen greep op krijgen, en als gevolg daarvan sluiten ze zich af. Het ideaal van de wereld verkennen, op reis gaan naar onbekende landen leeft niet. Een groot verschil met Rusland, waar de jeugd enorme belangstelling heeft voor Amerika, dat wordt gezien als het land van de toekomst, en Europa, het land van de cultuur.”

Vanwege de beperkte interesses en de gerichtheid op het eigen wereldje zijn de Nederlandse tieners ingedeeld in het segment van de kluzenaars. Ze neigen tot pessimisme en kijken volwassen tegen de wereld aan, net als de jongeren in België, Duitsland, Noorwegen en Denemarken; opvallend genoeg domineren de 'kluzenaars' in Noord-Europa met zijn welvarende verzorgingsstaten.

Armoede hoeft niet hand in hand te gaan met pessimisme. De meest optimistische kijk op de toekomst hebben juist de tieners in de allerarmste landen van het onderzoek. Deze 'jonge optimisten', die kinderlijk vertrouwen op een betere wereld, hebben de overhand in Derde-Wereldlanden als China, de Filipijnen, Indonesië, India, Kenya en Nigeria, en ook in het net uit het communistische keurslijf bevrijde Rusland. De sceptische houding past meer bij de jongeren

in Engeland, Portugal, Zuid-Afrika, Argentinië, Brazilië en Chili. Nauw verwant is de instelling van de jeugd in Amerika, Australië, Nieuw-Zeeland, Thailand, Frankrijk en Italië. Tieners in die landen weten dat het leven geen lolletje is, maar vertrouwen er niettemin op dat er voor alles wel een oplossing komt.

De echte levensgenieters wonen in Spanje en Griekenland. „Leuke dingen doen en je nergens zorgen over maken”, is hier het devies. Zijn beide landen daarom zo populair als vakantiebestemming? Apart staan de Japanse jongeren. Als 'beschermde kinderen' staan zij te boek. Zonder al te grote betrokkenheid leven ze in de door hun opvoeders uitgestippelde patronen. „Eigenlijk vinden ze er niets aan, maar het moet van de ouders en de school”, aldus Struik.

Welke waarden staan bovenaan in de leefwereld van de Nederlandse tieners? In elk geval niet religie, godsdienst of milieu. Een gesettele toekomst, trouwen, kinderen krijgen, een baan en een mooi huis zijn de belangrijkste doelen. Behalve de overvloed aan slecht nieuws uit de wereld speelt de economische recessie een rol bij deze levenshouding.

Ook op seksueel gebied is er geen grote vrijheidsdrang; niet uit morele overwegingen, wel uit lijfsbehoud. Fitié: „We hebben de groepen gevraagd een capsule te maken voor het nageslacht met de typerendste voorwerpen van deze tijd. Steeds werd als eerste voorwerp het condoom genoemd.”

Andere 'zaken van deze tijd' zijn de diskman, de spelcomputer, de scooter, de make-up uit de Bodyshop, Coca Cola, Levi's en Nikes. De helden van de Nederlandse jeugd komen uit de sport- en de muziekwereld. Bewondering voor politici is vrijwel afwezig. Pas na lang doorvragen komt moeizaam de naam van burgerrechtstrijder Martin Luther King boven water.

Dat ligt in China anders. Maar of dat een reden is voor blijheid? De helden van de Chinese tieners zijn voorzitter Mao, Margaret Thatcher en Adolf Hitler.

Jongeren beloven 'seksuele reinheid' tot het huwelijk

1456

Man belt jeugd in Utrecht voor telefoonseks

Utrecht - Een man die zich voordoet als een lid van de oudercommissie of als schoolarts belt de laatste tijd kinderen in Utrecht met allerlei intieme vragen. Hij vraagt ze ook om seksuele handelingen te verrichten bij zichzelf en het telefoonnummer van hun beste vriendje of vriendinnetje te geven. De afgelopen week heeft de jeugd- en zedenpolitie verschillende meldingen gekregen van bezorgde ouders. De man zegt, als hij belt, met een onderzoek voor school bezig te zijn en vraagt naar de kinderen. De politie heeft geen idee om wie het gaat en vraagt ouders melding te maken van dergelijke telefoontjes.

1456

Jongen (16) bekend dertig aanrandingen

Utrecht/De Bilt - Een 16-jarige jongen uit Utrecht heeft dertig aanrandingen en schennisplegingen in De Bilt en Utrecht bekend. De knaap werd aangehouden na getuigenverklaringen naar aanleiding van een aanranding van een 18-jarig Bilts meisje, in februari. Na de berichtgeving over de aanranding in deze krant meldden twee inwonsters van De Bilt zich bij de politie en deden aangifte van aanranding. Aan de hand van het opgegeven signalement kon de Utrechtse jongen worden aangehouden en worden voorgeleid voor de officier van justitie. Bij een eerste verhoor bekende hij aanrandingen en een schennispleging op de Kerklaan in De Bilt en op de Utrechtseweg, Voordorpsdijk, Rubenslaan, Van Lieflandiaandlaan en Kanaalweg in Utrecht. Naar 25 gevallen van aanranding en schennispleging, door de jongen toegegeven, wordt nog een onderzoek ingesteld.

Zonder liefde

Ineens besef je het: 'Ik ben gewoon homo.' Daar zit je dan, 14 jaar oud, absoluut niet wetend wat je er mee aan moet. Je probeert maar gewoon verder te gaan vanaf het moment van 'het besef', maar makkelijk is dat niet.

Eerst ga je het negeren, maar al vlug zie je in dat dat niet lukt. Jaren verstrijken waarin je steeds opnieuw verliefd wordt op iemand, terwijl je weet dat het nooit wat kan worden omdat je niet weet of de ander hetzelfde voelt als jij.

Ik ben nu 18 jaar, vier jaar na 'de bewustwording' en in al die jaren heb ik moeten toekijken hoe al m'n vrienden verking kregen en gelukkig werden. Terwijl ik nog nooit iemand

heb ontmoet die tegen me zei: 'Ik hou van je', nog nooit heb ik de liefde gekend waar ik zo naar verlang.

Ja, je kunt wel aan 06-lijnen beginnen, maar mijn ervaring is dat hier alleen eenmalige seksuele ontmoetingen uit voortvloeien en daar gaat het mij niet om. Ik wil gewoon in iemands armen liggen en met een muziekje op de achtergrond gelukkig zijn, maar blijkbaar is dit onmogelijk.

En daar word ik gek van. Ik kan gewoon niet langer meer zonder liefde, maar wat doe je eraan? Er is maar één manier om af en toe in een toestand te zijn waarin je al je frustraties uit, en dat is een verschrikkelijke huilbui.

Zoals nu dus, gewoon jezelf de hele avond ellendig voelen, luisterend naar 'The streets of Philadelphia' van Bruce Springsteen en dat soort andere mistroostige liedjes. En als dat niet helpt, dan schrijf je een brief naar *Achterwerk* in de hoop dat iemand je begrijpt en misschien ideeën of een oplossing voor je heeft.

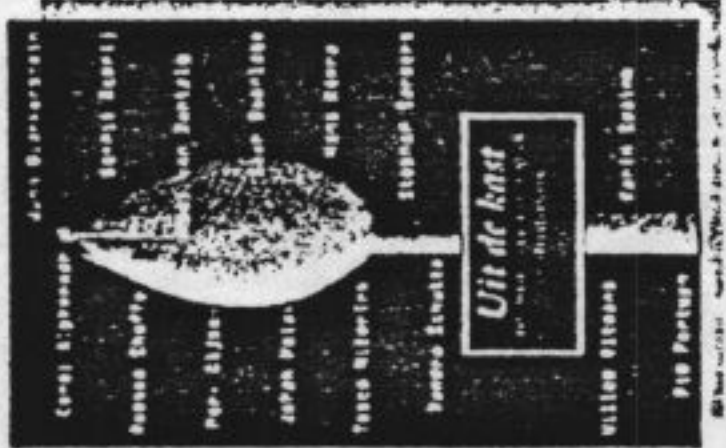
Een jongen van 18

VFFO

'Was ik toen maar iets doortastender geweest'

Met een klein testje, te koop bij de drogist, kunnen vrouwen er achter komen of ze zwanger zijn. Maar hoe weet je of je een homo bent? Journalist Arendo Joustra (1957) verkeerde jarenlang in twijfel over zijn voorkeur voor jongens of meisjes. Naar jongens keek hij altijd al, maar meer omdat die concurrenten waren in de strijd om het mooiste meisje van de klas. "En niet omdat ik die jongens zelf zo mooi vond. Zelf ik."

Maar als je het dan zeker weet, ageerde. Van die 250 gesproken co-wat dan? Voor het NOS-radiopro-gramma *Homonos* (zaterdag 19.00 uur op radio 5) vertelden tussen 1987 en 1992 bekende en minder bekende Nederlanders onder wie Robert Long, Pieter Lankhorst, Tosca Nierink (Thea) en Ignace van Swieten over hun coming out. Hoe zij ontdekten dat ze op iemand van hetzelfde geslacht vielen, hoe ze daarvoor uitkwamen en hoe hun omgeving daar op re-

vertellen ook over hun verdriet om het onbegrip en de afkeuring van familie en vrienden. Zoals verpleeg-

kundige Freek Pol (1955) die ouders, kerk en iedereen tegen zich in het harnas joeg: "Van alle doorstanc elende heb ik namelijk maar één ding geleerd, en dat is dat het er niet voor uit durven of willen komen dat je homo seksueel bent onherroepelijk zal leiden tot geestelijke zelfmoord."

Dat ze anders waren voelden ze wel, maar ze konden het spannende gevoel niet benoemen. Daar waren vaak anderen voor nodig. Joep Onderdelinden (de zoon in Paul de Leeuw comedy *Señor en Fiona*) kreeg een duwtje in de goede richting van een vriendin: "Zij vertelde mij dat ik waarschijnlijk bi was. Ik begreep absoluut niet waar ze het over had." Daardoor liep hij op de middelbare school enkele veelbelovende avon-

tuurtjes mis. "Al die keren dat ik na de gymnastiekles samen met Eddy in de kleedkamer en vervolgens in de douches overbleef... was ik toen maar iets doortastender geweest."

Joep overwon de twijfel, Arendo Joustra ook: "Tenslotte heb ik de keuze gemaakt. De jongen stelde me drie vragen:

Waar kijk je het meest naar op straat, waar denk je aan als je masturbeert, en waar droom je over? Die jongen zie ik vrijwel nooit meer, maar voor die drie vragen blijf ik hem eeuwig dankbaar."

'Uit de kast' - De mooiste columns uit *Homonos*, samensteller Jan Nauta. Uitgeverij Nijgh & Van Ditmar, 133 bladzijden, f 24,90.

UNIFUNY NUIS OVER KOP NAAR

Prim 14/6

Von Andrea Schneider und Thomas Sandberg (Fotos)

Es begann zart, ganz zart. Peggy hatte das Mittagessen gekocht für sich und für Daniel, ihren Bruder. Schnittel mit Kartoffeln und Möhren, sein Leibgericht. Als sie danach an der Spüle stand, kam Daniel in die Küche und stellte sich hinter sie. So nah, daß sie seinen Atem spüren konnte. Von hinten streichelte er ihr mit dem Zeigefinger sanft übers Gesicht. Sie kicherte und rechte den Hals. Daniel strich ihr über den Rücken, umarmte sie. Dann küßte er Peggy hinter Ohr und flüster: »Komm mit in die Stube.« Hand in Hand gingen die zwei ins Wohnzimmer.

Daniel nahm die Wolldecke vom Sofa und breitete sie auf dem Teppichboden wie zum Picknick aus. Darüber legte er ein Badetuch. Peggy lachte, als er die Rolläden herunterließ und nur noch der eingeschaltete Fernseher das Zimmer beleuchtete. Daniel schloß die Haustür ab und legte sich zu ihr auf den Boden. Langsam zog er ihr Hemd, Jeans, die Socken und auch die Unterwäsche aus. Danach entkleidete Peggy ihn, und sie streichelten sich. Streichelten den Körper des anderen, den sie so oft schon gesehen hatten, der ihnen vertraut war und der ihnen jetzt doch so anders, so fremd erschien. Lange lagen sie engumschlungen auf der Decke. Dann schlieften sie miteinander. »Er war so warm und lieb«, erzählt Peggy. »Sie roch so gut und war so weich«, erinnert sich ihr Bruder.

Das geschah im Juni 1992 in einer Schrebergartensiedlung am Rande von Berlin. Peggy war damals elf Jahre alt, Daniel zwölf. Sie hätten zwar ein »komisches Gefühl« gehabt,

bei dem »Daniel immer so rot im Gesicht wurde« und »Peggy immer ganz laut atmete«.

An eine mögliche Schwangerschaft dachten sie nicht. Obwohl das Mädchen schon seit dem zehnten Lebensjahr seine Regel hatte, war es nicht richtig aufgeklärt, und zu Hause wurde mit den Eltern über dieses Thema nicht gesprochen. »Ich glaube, man kann überhaupt nur während seiner Tage schwanger werden«, erzählt Peggy. »Wo die Tage aber herkommen«, das wußte das Mädchen nicht.

Die Eltern merkten von dem Verhältnis nichts. Bernd S., 36, Stahlflechter auf dem Bau, geht morgens um halb fünf aus dem Haus und kommt nach zwei durchgearbeiteten Schichten spät abends zurück. Seine Kinder sieht er meist nur am Wochenende. Aber auch dann hat er kaum Zeit für sie: Er ist müde, will in Ruhe die Fußballbundesliga im Fernsehen verfolgen, am Haus basteln oder mit Freunden Bier trinken.

Seine Frau Renate, 35, arbeitet als Reinmachefrau in einer Schule. Wenn sie abends heimkommt, kocht sie das Essen für ihren Mann und fragt die Kinder, ob sie die Schulaufgaben erledigt haben. Oder sie kümmert sich um das Haus, das sie und ihr Mann vor zwölf Jahren eigenhändig auf einem unerschlossenen Grundstück gebaut haben. Renate S. hat es nicht verstanden, den Kindern ihre Liebe auch zu zeigen.

Als Älteste von acht Geschwistern hatte sie sich schon von klein auf um die Jüngeren kümmern müssen. Mit 17 zog sie zu ihrem Freund, heiratete ihn mit 18. Zwei Jahre später kam Daniel zur Welt.

aber nicht gewußt, daß »so was verboten ist. Was ist denn so schlimm daran, wenn man sich liebhat?«

Inzest oder »Blutschande« unter Geschwistern ist selbst heute noch, wo in Nachmittags-talkshows über »Sex im Alter« oder »Kindestrich am Hauptbahnhof« geredet wird, kein öffentliches Thema.

Wenn von Inzest die Rede ist, dann geht es in 95 Prozent dieser Intimbeziehungen um den Mißbrauch von Töchtern durch ihre Väter. Nur die restlichen fünf Prozent sind Verhältnisse zwischen Mutter und Sohn, zwischen Onkel und Nichte, zwischen Bruder und Schwester.

Genau Zahlen über Geschwisterliebe sind nirgendwo verzeichnet. Es gibt in Deutschland keine soziologischen Untersuchungen, keine Erfahrungsberichte und auch keine Selbsthilfegruppen. Blutschande selbst wenn sie ohne Gewalt abläuft, eines der am stärksten beachteten Tabus in unserer Gesellschaft - etwas, das man nicht tut, woran man nicht denken darf. Medizinisch gesehen nicht ohne Grund: »Die Wahrscheinlichkeit, daß ein von Blutsverwandten gezeugtes Kind mit zumindest leichten Defekten geboren wird, ist etwa zehnmal so hoch wie bei normalen Beziehungen. Nach heutigem Wissen hat jedes zweite Inzestkind schwere geistige Behinderungen oder angeborene Störungen«, sagt Professor Dr. Karsten Held, Human-genetiker in Hamburg.

Daniel und Peggy behielten ihr »Geheimnis« fast zwei Jahre für sich. Manchmal liebten sie sich mehrmals in der Woche ein auf das schnelle, hitzige Spiel.

Renate S. ist eine kleine, zierliche Person mit kurzen Haaren, die nur selten lacht, und auch dann nur kurz und sehr leise, so als habe sie Angst, jemand könne sie bei ihrem Spaß ertappen. »Ich habe gelernt, die Zähne zusammenzubeißen«, sagt sie. »Das Leben war nicht gut zu mir. Aber ich habe mich damit abgefunden.«

Vielleicht war es die Sehnsucht nach Zärtlichkeit und Anerkennung, die Peggy und Daniel zu einem Paar machte. Die beiden verbündeten sich und flüchteten in eine Traumwelt, in der sie einander das gaben, was sie bei den Eltern vermißten. Sie schlossen sich zusammen, weil kein anderer da war.

»Wenn mir jemand erzählt hätte, daß Peggy und Daniel ein Paar sind, hätte ich ihn für verrückt erklärt«, sagt die Mutter heute. »Die beiden haben sich gekloppt und wieder vertragen, haben zusammen am Computer gespielt oder sind zum Schwimmen an den Kanal gegangen. Peggy spielte mit Puppen, und ihr Lieblingsfilm ist noch heute »Das letzte Einhorn«. Wir haben einfach nicht gemerkt, daß die zwei so frühreif waren.«

Liebe zwischen nahen Verwandten ist in Deutschland verboten. Nach Paragraph 173 Absatz 2 des Strafgesetzbuches droht auch Geschwistern, »die miteinander den Beischlaf vollziehen«, eine Gefängnisstrafe bis zu zwei Jahren oder eine Geldbuße. Allerdings wird davon abgesehen, wenn sie noch nicht 18 sind.

Anderer Länder sind nicht so streng. In Frankreich, Belgien, der Türkei und Argentinien beispielsweise wird Geschwisterliebe nicht verfolgt. Professor Held: »Die Beurteilung ist ein sozialpolitisches und kein strafrechtliches Problem.

Am Ende müssen die Betroffenen selbst darüber entscheiden, was sie tun und was nicht.« Aber es geht dabei auch nicht einfach um die Frage, ob ein von Blutsverwandten gezeugtes Kind »nun blaue oder braune Augen hat, sondern ob es geistig behindert ist oder vielleicht keine Beine hat.«

In der Literatur war die Geschwisterliebe häufig ein Thema. In »Walsungenblut« hat Thomas Mann mit den Geschwistem Siegmund und Sieglind nicht anderes beschrieben als das erotisch gefärbte Verhältnis seiner Frau Katja zu ihrem Zwillingbruder. In Robert Musils Roman »Der Mann ohne Eigenschaften« geraten die Geschwister Ulrich und Agathe »auf einen Weg, der mit dem Geschäfte der Gottergriffenen manches zu tun hatte, aber sie gingen ihn, ohne fromm zu sein, ohne an Gott oder Seele, ja ohne auch nur an ein Jenseits und Nocheinmal zu glauben«. Auch am Anfang vieler Mythen steht ein göttlicher Inzest: In der germanischen und griechischen Mythologie wird Göttern das Privileg der Geschwisterliebe zugestanden. Die Pharaonen im alten Ägypten oder die Inkas in Südamerika heirateten häufig ihre Schwäger. Einige Stammeskönige in Ostafrika nahmen dieses Vorrecht noch bis in die 60er Jahre in Anspruch. Wahrscheinlich sollte dadurch die herrscherliche Blutlinie geschützt werden. Vielleicht sollten die Geschwisterehen aber auch nur demonstrieren, daß die Gebieter über den Sterblichen standen und nicht anderen Gesetzen gebunden waren.

In den ersten Jahrhunderten nach Christi Geburt scheinen Geschwisterehen auch in der ägyptischen Bevölkerung häufiger gewesen zu sein. Als die Macht der Pharaonen längst von den Römern gebrochen war,

galt es noch als besonders prestigeträchtig, es den ehe dem Herrschenden gleichzutun.

Etwa zur gleichen Zeit propagierten religiöse Texte im Gebiet des heutigen Iran die Geschwisterheirat als besonders vollkommene Form der Ehe. Andere Schriften sprechen allerdings davon, die Befolger der Lehre hätten »Widerwillen« gegen diese »schmutzigen Sitten« empfunden.

Daniel findet nichts dabei, daß die Schwester seine Freundin ist. »Sie ist immer so keß, so fröhlich«, sagt er. Und sie gibt ihm das, was ihm andere Mädchen nicht geben können: das Gefühl »Wir gegen alle« und »Gemeinsam sind wir stark«.

Daniel war ihr Beschützer. Mal brachte er ihr Blumen mit oder Postkarten von »Dumbo« oder »Alice im Wunderland«. Peggy schrieb ihm kleine Zettelchen. Auf denen stand: »Ich hab' Dich lieb.« Und manchmal, wenn sie allein waren, lagen sie aneinandergekuschelt in seinem Bett und erzählten sich Geschichten, die sie sich ausgedacht hatten.

Als Daniel sich eines Tages im Sommer 1993 einem Freund anvertraute, erzählte der das Geheimnis sofort weiter. Klassenkameraden nannten die beiden »Peggy-Pest« und »Schwesterficker«. Wenn Peggy weinend heimkam, prügelte er sich für sie.

Im November 1993 hatte Peggy erste Dehnungsstreifen am Bauch und an dem noch zarten Busen. Sie ging mit ihrer Mutter zum Arzt - zum Kinderarzt. »Die Streifen kommen vom Wachsen«, sagte der Mediziner. Als Daniel ihr bei einer freundschaftlichen Raulerei in den Bauch boxte, sackte sie zusammen und krümmte sich vor Schmerzen. Kurz darauf stand sie

König Echnaton (1364 - 1347 v. Chr.) mit seiner Frau Nofretete und einer Tochter. Sein Vater war der erste König in Ägypten, der keine Prinzessin aus der eigenen Familie heiratete

Bei den Pharaonen war Inzest üblich

Verbotenes Glück

Inzest

wieder auf. lachte mit verzerrtem Gesicht und sagte zu ihrem Bruder: »Jetzt hab' ich dir aber einen schönen Schrecken eingejagt.«

Als Peggy ein paar Wochen später ihre Mutter fragte, warum ihr Bauch manchmal so hart sei, antwortete die nichtsahnende: »Das kommt, weil die Blase voll ist.« Abends, wenn es in der langsam an-schwellenden Kugel vor ihren Hüften »so lustig hüpf-te«, nahm sich Peggy vor, weniger Süßigkeiten zu essen.

An einem Tag im Januar berührte Renate S. den Bauch ihrer Tochter und spürte eine Bewegung. Da endlich wußte sie Bescheid. Doch sie wollte warten, bis Peggy von sich aus zu ihr kam. Abends im Bett weinte die werdende Großmutter, leise, damit ihr Mann nicht aufwache. Und sie betete, ihr Verdacht möge falsch sein. »Sie ist doch noch ein Kind.«

Am nächsten Abend, es war der 16. Januar 1994, rief Peggy ihre Mutter zu sich ins Zimmer. »Mutti, was würdest du machen, wenn ein junges Mädchen ein Baby bekommen würde?«

»Ich würde ganz lieb zu dem Mädchen sein und ihm in einer so schweren Situation helfen«, antwortete Renate S.

»Mutti, kannst du bitte zu mir jetzt ganz lieb sein und helfen?«

Die beiden lagen sich weinend in den Armen. Vater ihres Kindes sei ein Junge aus ihrer Klasse, erzählte Peggy: »Mit dem war ich mal im Kino und später bei uns zu Hause. Aber wir haben nur ein einziges Mal miteinander geschlafen.«

Am nächsten Tag gingen Mutter und Tochter zum Frauenarzt. Der eröffnete den beiden, daß Peggy einen Sohn bekommen würde und daß sie bereits im sechsten Monat sei. Eine Abtreibung war ohnehin nicht in Frage

gekommen. »Peggy hätte das Kind in jedem Fall bekommen«, erzählt ihre Mutter.

Kurz darauf, am Geburtstag von Peggys Großvater, faßte Renate S. Mut. »Ich habe mir Wasser und einen Kirsch bestellt, habe an mein Glas geschlagen und der Familie zugeprostet. Zu meinem Mann habe ich »Prost Opa« gesagt, zu meinem Schwiegervater »Prost Uropa«, und zu Daniel »Prost Onkel!«.

Daniel aber stieß in Gedanken mit sich selbst an. »Ich wußte, daß das Baby nicht von ihrem Klassenkameraden war. Mit dem hatte sie nur ein einziges Mal geschlafen, mit mir fast zwei Jahre.«

Vier Wochen später kam Peggy ins Krankenhaus, in die Ost-Berliner Charité. Auf der Entbindungstation war sie die jüngste Patientin. Doch die Ärzte machten sich nicht nur wegen der drohenden Frühgeburt Sorgen. Peggy wurde immer wieder bewußlos. Die Mediziner testeten ihre Rückenmarksflüssigkeit, legten sie unter einen Computertomographen, maßen den viel zu hohen Blutdruck. Und tippten schließlich auf »seelische Ursachen«.

Renate S. flehte ihre Tochter an, ihr doch zu sagen, was sie bedrückt. Irigendwann antwortete Peggy endlich: »Dieser Klassenkamerad ist wohl nicht der Vater. Es ist Daniel.« Die Mutter ließ sich den Schock nicht anmerken und sagte tröstend: »Das Kind bleibt trotzdem bei uns.« Und hoffte, daß das Kind gesund sei.

In den - wenigen - wissenschaftlichen Untersuchungen über Inzestbeziehungen ist eindeutig nachgewiesen worden, daß bei Kindern von Blutsverwandten Schäden auftreten. So starben beispielsweise in Japan

von 18 untersuchten Kindern aus engen Verwandtschaftsverhältnissen fünf schon innerhalb der ersten sechs Lebensmonate: Zwei von ihnen hatten schwere nervliche Entwicklungsstörungen. Rückstände zeigte drei weitere an der Grenze des Schwachsinnigen, und eins hatte einen Wolfsrachen. Bei ebenso vielen Vergleichskindern aus normalen Familien, deren Eltern den anderen in Alter, Intelligenz und sozialem Status glichen, fand sich dagegen nur eine körperliche Behinderung.

Eine Studie aus den 70er Jahren in der Tschechoslowakei verglich das Schicksal von 161 Kindern aus Bruder-Schwester- und Vater-Tochter-Beziehungen mit 95 anderen Kindern derselben Mütter. Ergebnis: 23 der »Inzest-Kinder« starben früh; bei den Überlebenden litten 60 unter schweren Defekten, 40 davon im geistigen Bereich. Unter den 95 anderen Kindern waren dagegen nur fünf körperlich behindert.

Verantwortlich für den hohen Anteil an Behinderten unter Inzestkindern sind »rezeptive« Gen-Defekte. Jeder Mensch besitzt vermutlich mehrere solcher fehlerhaften Erbanlagen. Wirksam aber werden die erst, wenn beide Elternteile das gleiche defekte Gen haben und beide es an das Kind vererben.

Die Wahrscheinlichkeit, daß zwei solcher schädlichen Erbanlagen zusammen-treffen, steigt mit dem Grad der Verwandtschaft. Bei Mutter und Sohn oder Vater und Tochter stimmt das Erbgut zur Hälfte überein. Geschwister sind sich im Durchschnitt ebenso ähnlich, bei Cousins und Cousinen ersten Grades beträgt die Übereinstimmung nur noch etwa zwölf Prozent. Kinder aus Ehen unter Vettern haben deshalb auch nur ein gering erhöhtes Krankheitsrisiko.

Der Drang, sich innerhalb der Familie zu paaren, ist nach Meinung von Sigmund Freud sogar angeboren. Und der französische Ethnologe Claude Lévi-Strauss vertrat die Wahrheit: »intime Nähe begünstigt intime Beziehungen erotischer Art. Unterdrückt würden solche Wünsche lediglich durch Tabus, die eine Gemeinschaft ihren Mitgliedern auferlegt.«

Der Anthropologe Edward Westermarck war genau entgegengesetzter Meinung: Er unterstellte den Menschen einen angeborenen Widerwillen gegen den geschlechtlichen Verkehr mit Personen, die sie von früher Jugend an sehr gut kennen - ob nun miteinander verwandt oder nicht.

Diese Vermutung wird durch eine chinesische Feldstudie des Ethologen Arthur Wolf gestützt. Noch bis in die zwanziger Jahre dieses Jahrhunderts adoptierten dort die Eltern eines neugeborenen Sohnes zugleich einen weiblichen Säugling. Dieses Mädchen war von vornherein als Ehefrau für den Jungen bestimmt. Die Kinder wuchsen jahrelang zusammen auf - und mußten später »fast ins Hochzeitsbett gepörrt werden« (Wolf). Die Ehen dieser wie Bruder und Schwester aufgewachsenen Paare verliefen denn auch deutlich unglücklicher als jene, bei denen sich die Brautleute nicht schon Jahre vor der Hochzeit gekannt hatten.

Umgekehrt können sich Geschwister, die sich erst als Erwachsene kennenlernen, weil sie durch frühe Scheidung der Eltern, Krieg oder Adoption getrennt wurden, durchaus ineinander verlieben. Aus Großbritannien und Schweden sind sogar Fälle bekannt, wo Geschwister ahnungslos heirateten.

Wie in Trance fuhr Renate S. nach Peggys Beichte mit

der Bahn nach Hause. Sie hatte Angst, es ihrem Mann zu sagen. Angst davor, daß er die Kontrolle verlieren und den Sohn schlagen könnte. Doch als sie ihm abends im Bett die Wahrheit erzählte, beruhigte Bernd S. seine Frau: »Jetzt können wir es ja doch nicht mehr ändern.«

Seinen Sohn aber packte der Vater am nächsten Morgen fest am Arm und sagte: »Faß sie nie wieder an.« Danach wurde über dieses Thema nicht mehr gesprochen.

Renate S. kündigte ihren Job. Sie ging zum Jugendamt und beantragte die Vormundschaft für ihr Enkelkind, bis Peggy 18 Jahre alt ist. »Ich hab' mich vorher schlau gemacht, ob die Peggy und Daniel was anhängen können. Sonst wäre ich da gar nicht erst hingegangen.«

Am 16. April brachte Peggy einen gesunden Sohn zur Welt, Dennis. Die junge Mutter zeigte jedem auf der Station ihr Kind. Und als sie im Fahrstuhl auf ihren »süßen Bruder« angesprochen wurde, antwortete sie: »Nix da: Bruder. Der ist meiner.« Auf ihrem Nachtschicht liegt ein Buch des schwedischen Fotografen Lennart Nilsson: »Ein Kind entsteht.« Es zeigt Bilder eines Embryos im Bauch der Mutter. »Da hat sie ein bißchen drin geblättert«, erinnert sich Renate S. »aber ich glaube nicht, daß sie verstanden hat, daß sie sich damit auch ihren Bauch von innen anschaut. Aber wie soll sie mit 13 Jahren auch schon Muttergefühle haben.«

Manchmal scheint es, als sehe Peggy in den folgenden Wochen in ihrem Sohn kaum mehr als eine Puppe. Immer wieder wird der Kleine aus dem Bettchen geholt, geweckt, gekitzelt, wieder hingelegt, gefüttert, ausgezogen, angezogen.

Von August an, wenn Peggy wieder zur Schule geht, wird

sich ihre Mutter um den Jungen kümmern.

Daniel soll sich von Dennis fernhalten. »Meine Eltern machen mich ganz allein verantwortlich«, sagt er. Er würde seinen Sohn gern baden oder im Kinderwagen spazierenfahren. »Aber sobald ich in Peggys Zimmer gehe, um ihn mir mal anzuschauen, kommt meine Mutti hinterher und meckert«. Aber er steht immer hinter Peggy, wenn sie das Kind wickelt, es füttert oder badet.

Renate S. hat Angst, daß die beiden nicht voneinander loskommen. Wenn sie einkaufen geht, muß Peggy mitkommen. Viele in der Nachbarschaft wissen, von wem das Kind ist. Die Leute reden. Aber das kümmert Renate S. nicht.

Daniel ist still geworden, seit seine Schwester mit seinem Sohn im Hause ist. Er sagt: »Am liebsten würde ich mit Peggy und dem Kleinen allein leben. Ich würde arbeiten gehen, und Peggy würde sich um das Baby kümmern. Wie in den Familienfilmen.«

Er will weg, in ein Internat, »dann gibt es vielleicht nicht mehr so viel Streit, und meine Mutter kann auch wieder ein normales Leben führen. Solange ich da bin, hat sie ja doch keine ruhige Minute.«

Und was würde dann aus Peggy? »Die besuche ich am Wochenende. Dann fahren wir den Kleinen mit dem Kinderwagen spazieren. Vielleicht darf ich ihn dann ja auch mal halten. Oder baden. Meiner Mutti bringe ich Blumen und Nougat mit. Und wenn ich nicht mehr jeden Tag zu Hause bin, verbessert sich vielleicht auch mein Verhältnis zu meinem Vati. Vielleicht gehen wir dann sogar mal angeln. Nur wir beide. Und reden von Mann zu Mann.«

Medizinische Dokumentation: Klaus Thews

Ein Kupferstich aus dem 15. Jahrhundert zeigt ein Verhältnis zwischen Nichte und Neffen. In vielen Gesellschaften ist, anders als in Deutschland, »Beischlaf unter Verwandten« bis heute nicht strafbar

In vielen Ländern wird Geschwisterliebe nicht verfolgt

To children Peter Righton was a kindly figure. But it is claimed he was an abuser who betrayed his trust. **Edward Pilkington reports**

Shadow of the attic

GUA 01.06.94

PETER Righton could not help slipping into his old schoolmasterly tone when a former pupil contacted him recently for the first time in almost 40 years. "Mark," he said in a silken yet authoritative voice. "I want to ask you a very ordinary, simple question." But then he wavered, betraying anxiety: "Are you very angry with me? Do I need to panic?"

Mark Thewliss put his old school teacher at ease for the purposes of a journalistic investigation. But he did feel angry. Mr Righton did, perhaps, need to panic.

Thewliss has participated in an 18-month investigation by the BBC's David Perrin, whose Inside Story documentary is to be screened tonight. Thewliss alleges that at the age of 12 he was sexually abused by Righton at Red Hill, a school for disturbed boys in Maidstone, Kent. Righton, then aged 31, was his English teacher and mentor.

Thewliss has a simple way of explaining how he came to fall under the influence of the older man. "The cigarettes were kept in a briefcase under his bed. I had to be in his room to get them."

Righton was kind. He was astute, outgoing and very clever with a soft, slightly podgy face that was reassuring. He listened well and would discuss anything sympathetically. "He was almost like a father figure."

There were other goodies on offer besides the cigarettes. The teacher would give the boy jobs to do, such as servicing the boiler or cleaning his car, which elevated his status among the other pupils. Sometimes he

would take the young Mark on trips in the car as a treat. As the days rolled into months the tasks became more onerous, the rewards more generous. Mark was picked out to clean the man's attic room, a special privilege. "He began to offer me more and more. There was always another treat, another trip, more cigarettes. There was always more."

Other teachers at the school recall that Righton had taken a cotere of the most vulnerable pupils under his wing and that his behaviour towards them was somewhat eccentric. He would splash aftershave over the fronts of the boys' trousers.

Then late one evening he took Mark and a select group of other boys for a drive to Camber Sands. They ate ice-cream before swimming nude. Mark remembers feeling happy, care free. There was only one towel and Righton dried them one by one. When it came to his turn to be rubbed down Mark grew sexually excited. That night the teacher invited Mark and another boy back to his room. The three of them joked about how sand had become trapped in various parts of their bodies. As they searched for the sand they took off their shirts, then their trousers, then their underpants. Finally, Thewliss alleges, they masturbated each other.

Such mutual masturbation sessions are alleged to have become a regular feature, occurring up to six times a week. At least six other boys were involved.

After Thewliss made that telephone call to his former teacher he arranged to visit him at a house in a country estate where he now lives. Righton had by now regained his schoolmasterly confidence: "My dear Mark, I have found, throughout my life, boys attractive. I don't dispute it. It doesn't follow from that I have gone around seducing boys all my life," he said.

But the Inside Story documentary alleges Righton maintained an active interest in the company of children for years. He is alleged to have associated with paedophiles who used the cover of their professional expertise to gain access to children, from teachers to social workers, child psychiatrists and churchmen.

At Red Hill he kept a private diary in which he confessed that "legally I haven't a leg to stand on. It's an official crime for a man of 37 to make love to a boy of 15."

Paul Pelham Righton, or Peter as he prefers to be called, was the product of a public school and Oxford education and the army. He was a powerful personality who made friends easily and commanded natural respect. He went on from Red Hill to enjoy one of the most distinguished careers in social work. He rose to the very heart of the profession, as one of the country's most eminent experts on residential care for vulnerable and unruly children. He held positions at Keele and the Open University, he devised courses on the rights of children, he sat on official working parties, he drew up a Children's Charter for the National Institute for Social Work. He even gave the prestigious Barnardo's

annual lecture in 1973. "He was well respected and popular," says the institute's director, Daphne Statham.

His work brought him into regular positions of authority over children. Which begs the question: why did the allegations now raised by Thewliss and others not surface earlier?

In fact, they were raised but nobody did anything about them. In 1964, police conducted an investigation after another pupil at Red Hill complained of sexual abuse. The inquiry was dropped through lack of evidence. Two teachers separately reported concerns about Righton, which he denied, to the headmaster. A "gentlemen's agreement" was finally struck in which he was asked to leave at the end of term but with

no blemish on his record. That gentlemen's agreement set a precedent that ran through his career.

By the 1970s and early 1980s he was already established as an expert in his field, which gave him a professional coat of armour. He also benefited from a progressive strain of thinking that by then had grown quite prominent in social work and child psychiatry. It held that children possessed an innate sexuality just as any adult, which had to be nurtured rather than repressed to avoid trauma in later life. The trend towards child-centred approaches in education and psychology also encouraged the view that children had the right to be sexual animals and to initiate relationships.

That view was pushed hard within the Paedophile Information Exchange (PIE), a semi-clandestine organisation that acted as a secret network for paedophiles but also publically campaigned in the 1970s for legalisation of sex with children over four. Righton, the BBC alleges, was a secret member of the group, number 51. Through PIE he made contacts with the campaign's treasurer, Charles Napier, a teacher who had been banned from working in all English schools after he was convicted of indecent assault on five infants. In 1978 Napier wrote to Righton from Sweden, where he had been taken on as a junior school teacher with children as young as 11.

"Nicholas visited me by himself and allowed me to caress him quite comprehensively for a few minutes," Napier wrote, referring to an unknown boy. Righton visited him in Sweden and two years later, when Napier applied to have his ban from English schools lifted, he supported the application on the headed paper of the National Institute for Social Work. He said Napier "no longer constitutes a sexual risk to children in his charge".

By that time Righton was so confident in the growing acceptability of his beliefs that he openly professed them. Under his own name, he wrote a chapter of a book called Perspectives On Paedophilia, a collection of essays by child care experts. Another contribution in the book is an article by Dr Morris Fraser, a consultant child psychiatrist in London later convicted of offences against children. Claiming to have "counselled" paedophiles for 15 years, Righton decried in his chapter the "moral panic" over sex with children and said that with the "child's willing compliance the sex is unlikely to do much harm".

Those guilty of forcing themselves on children through violence should be liable to long prison sentences, but "I contest the assumption that children need protection from any kind of sex with an adult, however loving, gentle or even educative."

The argument that a distinction could be drawn between abusive and consensual sex with children struck a chord within progressive social work circles. It was fashionable to see children as autonomous beings who should have the right to liberate themselves sexually. As Ann Goldie, a social worker associate of Righton's, puts it: "I don't think I totally accepted that way of thinking but there was a part of me that was prepared to be persuaded by it."

In the mid-1970s Goldie sat next to Righton at a dinner party. At the end of the meal he confided to her that he had engaged in sexual relations with eight or nine boys in residential care homes. He stressed the boys had reached puberty and were under no pressure to have sex. Goldie was a lesbian and by then Righton had also come out as a homosexual. "He assumed group loyalty," she says. "He assumed he could trust me with this information. And that assumption was an accurate one."

Other prominent figures have also admitted that they failed to act on warning signals. Daphne Statham first met him in 1968 and their paths have crossed regularly ever since. "I

had only one hunch. It was something he said when he was talking about his motorbike club. It was the emotional tone, not the content. But I never went on to ask the second question. I was a complete and utter fool. If it ever happens to me again I will never fail to ask that second question."

Similar "second questions" about other cases are now being asked in local authorities around the country. Completed investigations in other parts of the country reveal an awesome truth: that the system set up to care for and protect vulnerable children has been infiltrated by men dedicated to achieving the opposite.

Evidence suggests that over the past 20 years paedophiles have targeted residential care homes, in a conscious deceit. Dr Eileen Vizard, who has counselled several convicted paedophiles and now runs a project for young abusers at the London Tavistock clinic, says they can devote years to manoeuvring themselves into positions of power and responsibility. "Is it a coincidence when a man finds himself in a remote country cottage with a book on paedophilia in one hand and a boy's genitals in the other? No, of course it's not. It is scrupulously planned."

In Leicestershire, Frank Beck abused 200 children in council care homes. Thirty complaints were raised about him over 13 years before he was brought to book. Last year Stephen Norris was jailed for seven years for sexually assaulting a string of boys aged 10 to 14 when he was a senior house master at Bryn Estyn children's home in north Wales.

2 The adult

Peter Righton

Who are the paedophiles?

One of the most intractable dilemmas that faces paedophiles is how to decide, with any precision, whether the same self-interests should be used to confine the dimensions of "paedophile" experience to strict attention only for child safety, or should we exclude those who are at

Righton's contribution to Perspectives On Paedophilia

Other care homes in the region are now under investigation in one of the largest inquiries into child abuse ever undertaken.

Ralph Morris was sentenced three years ago to 12 years in prison for physical assault, indecent assault and buggery. He had set up his own independent school for vulnerable youngsters, Castle Hill, in a mansion house on the outskirts of Ludlow in Shropshire. It was a lucrative business, with local councils paying up to £19,000 a year for each of up to 60 pupils. But money was not the only incentive.

He spent years building up an inner corps of favoured boys who he rewarded with an elaborate system of treats and sinécures. They were taken on excursions to buy expensive

clothes and allowed to stay up late and watch television in the staff bedroom. He named this elite taskforce the Republican Guard and gave it almost free rein to intimidate and bully those outside the circle. Even within the guard there was a steep hierarchy. The leading boy was called Top Dog and was answerable only to Morris himself.

Once the regime was established Morris began converting the physical control he exerted over the boys into sexual acts. In the police investigation boys described vividly how he gently upped the stakes. He would lie on the bed and ask a boy to tickle his feet. Then he would tell the boy to go "higher and higher". If the boy demurred he would stop, but at the next meeting the seduction would go one stage further. The final stage ranged from group masturbation with five boys dubbed "six-handers" to oral and full penetrative sex. The youngest of his victims was 10.

Dr Vizard has studied this process

of "grooming" whereby paedophiles work on their subjects, massaging away their resistance to sex. "It is a surprisingly complex behavioural training programme where you push a child further and further and reward each stage."

It can take anything from days to years. The paedophile unit at Scotland Yard recently investigated a man who kept elaborate records in his diary. He engaged in several seductions at the same time, writing meticulous references in code to the varying stages each had reached.

With perpetrators as organised and ruthless as this, the authorities are up against a formidable opponent. And they are hampered by inadequate systems for monitoring the threat.

The inquiry into Morris's regime at Castle Hill highlighted the disastrous absence of a nationwide attack on child abuse. Boys would complain to the individual local authority that had referred them to the school but no pattern of abuse was detected because the information was unco-ordinated between regions. Worse, the stigmatisation of the boys as "maladjusted" meant they were often disbelieved, sometimes by their own parents who sent them back only to suffer further abuse.

Child care groups are now campaigning for a national body that would tap into police intelligence, co-ordinate investigations between local authority areas and take seriously those children who allege they have been abused. At the same time, those who acknowledge they have been duped say the image of the paedophile has to be reappraised.

"There is a danger in pathologising these people as nasty, horrid people you can spot," says Daphne Statham. "They are not. In many parts of their life they are intelligent and pleasant and successful."

Meanwhile, the Government's care in the community policy has encouraged the proliferation of small, private residential homes that are only partially regulated, which could provide paedophile rings with a whole new honeypot.

"There is so much we don't know," a Scotland Yard detective says. From what we already do know, it looks alarmingly as though the war against those who abuse the trust of children in their care is being lost.

Charles Napier was working until recently as deputy director of studies for the British Council in Cairo. He is alleged to have described the city in a letter to a friend as "full of boys, 98 per cent of them available." PIE, the organisation of which he was once treasurer, is believed to have gone

underground. But police suspect it has split up into smaller, interlocking networks which still exist.

Righton, who is retired, aged 68, continued to enjoy an unblemished reputation until 1992, when by chance a letter addressed to him from Amsterdam containing photographs of nude boys was intercepted. A raid on his house in Evesham unearthed more material, such as a copy of Stud Boy and paedophile magazines. He was fined £500 for importing and possessing child pornography, his only conviction.

Mark Thewliss, now aged 49, has found it impossible to shrug off the memories of what happened in Righton's attic room. "I am a moody person. I cannot easily form relationships with men or people in authority. I'm not particularly good at expressing my feelings. I just retreat into a shell."

He still feels guilty for having accepted the cigarettes in the briefcase under the bed. "There is always a dark cloud in the background and I have never been able to get rid of it. It is with me today. I am sure he has blighted an otherwise outgoing, happy life."

Children At Risk, an Inside Story documentary, is showing at 9.30pm on BBC1 tonight.

Weltweit: Die UN-Generalfassung gegen die Pädophilie

La pétition se clôture sur un succès. Aux autorités publiques de jouer

Le roi Albert II recevra personnellement les milliers de signatures d'indignation. Rappelons que la pétition réclame le développement de la prévention en faveur des enfants, une réforme globale de la législation et l'adoption de mesures concrètes pour lutter contre la pédophilie.

Les dernières listes de signatures peuvent encore être renvoyées au Délégué général aux droits de l'enfant, W.T.C. - Tour 1, 20e étage, bid. Emile Jacquain, 162; bte 42 à 1210 Bruxelles.

appelant ses lecteurs à y adhérer. Et les chiffres sont aujourd'hui éloquentes. Selon M. Lelièvre, pas moins de 160.000 signatures ont été recueillies en vue de faire taire le silence qui entoure cette calamité dont les tribunaux sont pleins.

A présent, la noria de signatures sera remise dans la deuxième quinzaine du mois de juin au roi Albert II, au Premier ministre Jean-Luc Dehaene - si toutefois ce dernier demeure en fonction à cette échéance - et à Mme Onkelinx, ministre-présidente de la Communauté française.

ancée le 24 mars à l'initiative du délégué général aux droits de l'enfant de la Communauté française, L. Lelièvre, et sous le patronage de plusieurs personnalités de la société civile, tels Jean-Michel Folon, Julio eaucarne ou Marie-France Botte, la campagne d'article de la pétition contre la pédophilie convention de New York des droits de l'enfant protégéant

des derniers contre toute forme d'exploitation sexuelle, est arrivée à son terme ce 31 mai. Inlassablement, des centaines d'associations, institutions, écoles, 164 communes de Bruxelles et Wallonie mais aussi des milliers de personnes privées, ont battu campagne pour signer et faire signer cette pétition contre la pédophilie que « La Libre » vous avait présentée en exclusivité, tout en

ILGA ohne Pädos — SWG 06.94 „logische“ Entsolidarisierung?

land die Diskriminierung nur ein wenig gelockert, aber für die nächsten Jahrzehnte festgeschrieben wurde. Die ILGA (International Lesbian and Gay Association) soll sich — so wollen es ihre Sekretäre und Sekretärinnen — von den Pädos trennen, um den Beraterstatus dritter Ordnung bei der UN-Organisation für Wirtschaft und Soziales behalten zu können. In der öffentlichen Meinung der USA hat sich die Mittelstandsmoralerfolgreich mit der Politik der leeren Kassen verbunden: Der Senat hat die US-Regierung aufgefordert, Zuwendungen an die Vereinten Nationen zu kürzen, solange diese mit Organisationen in Verbindung stehen, die „Pädophilie fördern“ (vgl. *szena magnus* 3/94).

Das sehen die Realpolitiker unterschieden anders. Für sie ist der politische Einfluß der ILGA durch die Pädos gefährdet. Von „Ballast“ zu sprechen mag Leserbriefschreibern anstehen, politische Korrektheit erfordert Argumente. Welche logischen Purzelbäume dabei geschlagen werden, zeigt die „ILGA-Gruppe Berlin“. Aus der (nachweislich falschen) Behauptung, daß NAMBLA die ILGA-Resolution zum Schutz von Kinderrechten ablehne, wird auf unvereinbare Meinungsverschiedenheiten geschlossen. Die „Minderheit“ (= NAMBLA) trage ihre Meinung so vor, „daß sie damit dem Verband als Ganzem schade“. Eine „Richtungsentscheidung“ sei gefordert. Wie die aussehen soll, ist klar, ist doch die Frage der Pädophilie immer im „Schlepptau“ der Homosexuellen. Das soll aber nicht Frage gestellt werden. Das soll aber nicht bedeuten, die „begrenzte, aber vorhandene Solidarität mit Pädophilen“ aufzukündigen, denn — man lese und staune — „eine einflußreiche ILGA“ (= eine ILGA ohne Pädos) „kann (...) evtl. mehr zum Verständnis der vielseitigen und komplizierten menschlichen Sexualität beitragen“.

Die Entscheidung steht an. Quo vadis, ILGA? ■

Wolfram Setz

Pädos stellen „Ilga“ vor Zerreißprobe

Schwule und Lesben im Clinch um geplanten Ausschluss von „Nambla“

TAZ 18.06.94

Anlaß des Christopher-Street-Day-Jubiläums in New York stattfindet. Ende Juni über den Ausschluß dieser Gruppen entscheiden. Kritiker befürchten, daß nach einem Ausschluß weitere Gruppen ins Visier geraten könnten.

Die ILGA auch in Deutschland steht also vor einem kaum lösbaren Konflikt: Es geht um realpolitische Kompromisse einerseits und Solidarität andererseits, und die Brisanz liegt dabei in der Verknüpfung mit der sogenannten Pädophiliefrage, daß heißt der Frage nach Möglichkeiten und Grenzen von sexuellen Kontakten zwischen Erwachsenen und „Kindern“ unterhalb der jeweiligen „Schutzaltersgrenzen“.

Wie auch immer die Entscheidung ausfallen wird, die ILGA wird nicht mehr sein, was sie war. Die Meinungen sind so gespalten, daß mancherorts schon Vorentscheidungen gefallen sind: In New York wird Nambla, immerhin eine der ältesten und aktivsten ILGA-Gruppen, die Teilnahme an der Jubiläumssparade verweigert.

Eine ad hoc gegründete Gruppe „SOS - Spirit of Stonewall“, die Nambla unter ihre Fittiche nehmen will, beschwört den „Geist von Stonewall“, und der Alt-Aktivist David Thorstad sieht in der Anpassung an „politische Mittelstandsnormen“ gar eine neue Form schulden Selbsthasses. Der Kampf um Bürgerrechte und der Kampf für sexuelle Freiheit, betont er, müssen parallel geführt werden.

Die Funktionäre der ILGA waren von Anfang an bereit, dem Druck nachzugeben, und forderten bereits im November 1993 Nambla und die niederländische Gruppe „Martijn“ auf, von sich aus auf die Mitgliedschaft in der ILGA zu verzichten.

Diese haben das aber nicht getan, sondern ihre Mitgliedschaft bekräftigt und sich gleichzeitig zu den ILGA-Resolutionen zum Schutz der Kinder bekannt oder gar den ILGA-Funktionären Kompetenzmaßnahme vorgeworfen. So muß nun die Weltkonferenz der ILGA, die aus

der ILGA stehenden den Protesten gegen die pädofreundliche Handlungsweise der Führung Unterstellungen und Pseudoargumente gegenüber. Die einen machen die Einstellung zu bestehenden Schutzaltersgrenzen zum Lackmustest lesbisch-schwuler *political correctness* (und das in einer Zeit, in der weiterhin in den USA unterschiedliche Schutzaltersgrenzen bestehen und in England die Dis-

Wolfram Setz

Une pétition contre la pédophilie déposée rue de la Loi

Les « femmes de l'année » Marie-France Botte et Marion Faingnaert ont solennellement remis, lundi, une pétition contre la pédophilie à Jean-Luc Dehaene et à Laurette Onkelinx. Le Premier ministre et la ministre-présidente de la Communauté française ont symboliquement reçu un centième des 350.000 signatures apposées au

texte qui définit des pistes politiques précises. Initiée par le délégué aux droits de l'enfant, Claude Lelièvre, la pétition recommande notamment de retarder le délai de la prescription et d'autoriser des poursuites à l'encontre de ressortissants belges ayant commis des infractions de ce type à l'étranger. Jean-Luc Dehaene, qui s'est enga-

gé à inscrire le problème à l'ordre du jour d'un prochain Conseil des ministres, a souligné que les hommes politiques avaient parfois besoin d'une telle pression. De son côté, Laurette Onkelinx a rappelé que la Communauté française n'avait pas attendu la signature de la pétition pour se mettre au travail. Photo Jean Wouters.

LES 21.06

Le Roi sensibilisé à la lutte contre les pédophiles

A l'occasion de la remise d'une pétition réclamant des dispositions légales nouvelles prévenant mieux et réprimant davantage la pédophilie (pétition qui, en deux mois, a recueilli 350.000 signatures dans la seule partie francophone du pays), le roi Albert II a reçu en audience vendredi matin, au palais de Bruxelles. Claude Lelièvre, dé-

légué général aux Droits de l'enfant et à l'Aide à la jeunesse — et à ce titre cheville ouvrière de la lutte contre les pédophiles en Communauté française — ainsi que Marie-France Botte, une Belge qui fut « Femme de l'année » en France pour avoir accompli en Asie — et particulièrement en Thaïlande — de nombreuses missions humani-

taires pour combattre la prostitution infantile. Bien connue au titre d'auteur du best-seller « Le Prix d'un enfant », Marie-France Botte est également consultante européenne pour les droits de l'enfant. Tous deux tentent de développer une meilleure conscience du problème de société qu'est la pédophilie. Photo Alan Dewez.

LES 18.06

340.000 signatures remises au Roi pour dire « non » à la pédophilie

Hier, le roi Albert a reçu une pétition forte de 340.000 signatures recueillies par plus de 160 villes et communes de la Communauté française pour dire « non » à la pédophilie. Cette pétition a été lancée il y a deux mois par les services du délégué général aux droits de l'enfant et à l'aide à la jeunesse, Claude Lelièvre, en collaboration avec des dizaines d'associations comme l'ONE, la Lique des familles,

des droits de l'homme, Arcenciel, CHOW et l'Unicef. Loin d'être une simple protestation, les signatures accompagnent des idées de solutions: donner la priorité à la prévention, prendre des mesures législatives (comme de permettre de poursuivre en justice les Belges qui commettent des abus sexuels à l'étranger) et pour renforcer les moyens de dépistage des maltraitances).

C'est dans les locaux de la Fondation Roi Baudouin que la pétition a été remise par Marie-France Botte et Marie Faingnaert, respectivement Femme de l'année 93 et 94. Après ce geste symbolique, cette même liste sera remise ce lundi 20 juin au Premier ministre Jean-Luc Dehaene et à la ministre-présidente du gouvernement de la Communauté française, Laurette Onkelinx.

LES 18.06

Zedenpolitie ziet kunstfoto's als kinderporno

Van onze verslaggever **Vk**
AMSTERDAM

De Amsterdamse politie heeft opnieuw een aantal foto's in beslag genomen van de Amerikaan Don Mader. Volgens de zedenpolitie maakt Mader zich schuldig aan het vervaardigen van kinderporno. De fotograaf noemt de inbeslagname 'absoluut onbegrijpelijk'. Het betreft foto's, zegt hij, die eerder zonder probleem zijn tentoongesteld.

Bovendien heeft het Amsterdamse gerechtshof vorig jaar bepaald dat gelijksoortige opnamen van Mader - veelal naakte jongens voorstellend - niet vallen onder het kinderporno-artikel (240 b) van het Wetboek van Strafrecht. Die uitspraak was het eindpunt van een lang juridisch gevecht.

Dat begon toen de politie in 1987 een aantal foto's van Mader weghaalde uit de Amsterdamse galerie Internale. De rechtbank oordeelde dat twee van de opnamen 'kennelijk het opwekken van een seksuele prikkeling beoogden'. Omdat de afgebeelde jongens toen de foto's werden gemaakt, jonger waren dan zestien jaar, was er sprake van kinderporno, oordeelde de rechtbank.

Het Amsterdamse gerechtshof vernietigde dat vonnis. Het hof achtte niet bewezen dat de wijze van poseren van Maders modellen zinneprikkeling beoogde.

Daarmee was de kous af, dacht Mader; zijn foto's waren kunst en geen porno. Maandag werd hij echter opnieuw met een actie van de politie geconfronteerd. Vijf opnamen die in een retoucheerlaboratorium in Amsterdam een laatste behandeling kregen, werden daar door de zedenpolitie weggehaald. Twee uur later werd Mader meegedeeld dat de foto's waren overgedragen aan het Openbaar Ministerie. Dat moet beslissen of er weer een strafzaak tegen Mader komt.

'Ik sta perplex', zegt de Amerikaan. 'Een van de foto's hing bij de inval van 1987 ook al in Internale; maar is toen niet in beslag genomen. Twee andere hingen op een expositie in galerie Basta in Den Haag, en een vierde was ook al eens in een galerie te zien.'

Fotograaf wint geding omstrepen naaktfoto's

ANP
AMSTERDAM

De Amerikaanse fotograaf Don Mader heeft dinsdag het gevecht gewonnen om de vijf foto's die de politie eind mei in beslag nam wegens het vermeend pornografisch karakter. Het openbaar ministerie moet de foto's teruggeven, zo oordeelde de rechtbank in Amsterdam. Maders tweede eis, de garantie dat er geen nieuwe inbeslagname zullen plaatsvinden, werd niet ingewilligd.

De vijf omstrepen foto's werden door de politie meegenomen uit het bedrijf Vision Retouche, waar ze werden behandeld. Het zijn beelden van jongens van gemiddeld elf jaar oud. 'Er zijn geen erecties te zien en er worden geen seksuele handelingen verricht', zo verklaarde Mader na de inbeslagname. Op twee van de afbeeldingen poseren de twee zoons van Mader zelf.

De grootste foto, van anderhalf bij een meter, toont zijn oudste zoon, naakt leunend tegen een rode deur.

Weer beslag op foto's met 'kinderporno'

(Van een verslaggever) **Part 1/6**
AMSTERDAM - De politie in Amsterdam heeft maandag opnieuw vijf foto's in beslag genomen van de Amerikaanse fotograaf Don Mader. De politie heeft de foto's overgedragen aan het openbaar ministerie. Mader heeft al een protest ingediend bij het OM.

De foto's bevonden zich bij Vision Retouche in Sloten. Volgens een politiewoordvoerder namen enkele medewerkers van het bedrijf aanstoot aan de foto's. 'Zij weigerden de foto's te retoucheren en belden de politie.'

Volgens Mader gaan al langer geruchten dat de zedenpolitie alle laboratoria die dit soort werk doet heeft geïnstrueerd te bellen als ze naaktfoto's in behandeling krijgen. De politie ontkent dit.

Een eerdere veroordeling van Mader om kinderporno werd in 1991 in hoger beroep vernietigd.

Op de vijf foto's die nu in beslag zijn genomen staan jongens van gemiddeld elf jaar oud. Volgens Mader zijn er geen erecties te zien en worden geen seksuele handelingen verricht. Op twee foto's staan zijn eigen zoons.

Mader krijgt foto's van jongens terug

AMSTERDAM - Justitie moet de Amerikaanse fotograaf Don Mader de vijf foto's van jongens teruggeven die eind mei in beslag werden genomen wegens het vermeend pornografisch karakter ervan. Mader krijgt echter niet, zoals hij had geëist, de garantie dat er geen nieuwe inbeslagname plaatsvinden. Dat heeft de rechtbank in Amsterdam gisteren beslist.

De afwijzing baart de fotograaf wel enige zorgen. 'Vrijdag gaan bij galerie Rob Malasch en Serieuze Zaken aan de Looiersgracht exposities van start in het kader van het Europride Festival. Ik neem aan dat de politie zich wat terughoudender opstelt. De tijd zal het leren.'

De foto's werden door de politie meegenomen uit het bedrijf Vision Retouche, waar ze werden behandeld. Mader wijst er op dat ze geen erecties of seksuele handelingen tonen. Op twee van de afbeeldingen poseren de twee zoons van Mader zelf. De grootste foto, van anderhalf bij een meter, toont zijn oudste zoon, naakt leunend tegen een rode deur.

De beeltenis hing in 1987, zij het in kleiner formaat, bij Internale. De zedenpolitie nam toen vijftien van de 46 geëxposeerde foto's in beslag, maar niet die van Maders zoon. Maders gevecht om ze terug te krijgen duurde toen vijf jaar. (ANP)

Foto's van Don Mader als pornografisch in beslag genomen

AMSTERDAM - "Omdat er mensen aanstoot aan namen" heeft de Amsterdamse politie maandag in Amsterdam opnieuw vijf foto's in beslag genomen van de Amerikaan Don Mader. Zij heeft de afbeeldingen overgedragen aan het Openbaar Ministerie dat moet beslissen over vervolging. Mader heeft al een protest tegen de inbeslagname ingediend bij het OM.

De foto's bevonden zich bij het bedrijf Vision Retouche in Sloten (Amsterdam) waar ze werden behandeld. Een woordvoerder van de politie wilde niet zeggen wie aanstoot aan de foto's had genomen.

Mader zelf denkt dat een medewerker van het bedrijf de politie heeft gebeld. "Er gaat al langer een gerucht dat de zedenpolitie alle laboratoria die dit soort werk doet heeft geïnstrueerd te bellen als ze naaktfoto's in behandeling krijgen."

De kunstenaar is al vaker in aanraking geweest met politie en justitie in verband met het vermeend pornografisch karakter van zijn beelden. In 1987 haalde de politie 15 van de 46 foto's die Mader had gemaakt van naakte jongens uit galerie Internale. De rechtbank vond dat twee foto's inderdaad onder de noemer 'kinderporno' vielen

en veroordeelde de fotograaf. In 1991 vernietigde het gerechtshof het vonnis in hoger beroep. Het juridisch gevecht heeft de fotograaf 20.000 gulden gekost. Bovendien bleken zijn foto's bij teruggave te zijn beschadigd.

Op de vijf foto's die nu in beslag zijn genomen staan jongens afgebeeld van gemiddeld 11 jaar oud. Mader, met nadruk: "Er zijn geen erecties te zien en er worden geen seksuele handelingen verricht." Op twee afbeeldingen zijn de twee zoons van Mader zelf te zien. De grootste foto, van anderhalf bij één meter, toont zijn oudste zoon, naakt leunend tegen een rode deur.

"Die foto hing in 1987 ook bij Internale, zij het in een kleiner formaat. Toen nam de zedenpolitie hem niet mee omdat ze het kennelijk niet aanstootgevend vond." Op Maders vraag waarom de foto nu opeens niet door de beugel kon, kreeg hij naar eigen zeggen van het hoofd van de zedenpolitie te horen dat "de tijden zijn veranderd."

De foto's zouden deel uitmaken van een groepsexpositie die in het kader van het Europride Festival vanaf 15 juni is te zien bij galerie Serieuze Zaken aan de Looiersgracht in Amsterdam.

'Porno-foto's' retour

AMSTERDAM - De Amerikaanse fotograaf Don Mader heeft gisteren de strijd gewonnen om de vijf foto's die de politie op maandag 30 mei in beslag nam wegens het vermeend pornografisch karakter. Het openbaar ministerie moet de foto's teruggeven, zo oordeelde de rechtbank in Amsterdam. Maders tweede eis, de garantie dat er geen nieuwe inbeslagname zullen plaatsvinden, werd niet ingewilligd.

De vijf omstrepen foto's werden door de politie meegenomen uit het bedrijf Vision Retouche, waar ze werden behandeld. Het zijn beelden van jongens van gemiddeld elf jaar oud. "Er zijn geen erecties te zien en er worden geen seksuele handelingen verricht," zo verklaarde Mader na de inbeslagname. Op twee van de afbeeldingen poseren de twee zoons van Mader zelf.

De grootste foto, van anderhalf bij een meter, toont zijn oudste zoon, naakt leunend te-

NV/h N 15-6-99

GA 15-6 De ethische politie

Is het u ook opgevallen dat de Ethische Politie bijzonder actief is de laatste tijd? Het viel mij op nadat ik Arno Grunberg had gelezen met zijn boek *Blauwe maandagen*. Leuk boek. Maar de reacties vallen in twee standpunten uiteen: men vindt het een heel goed boek omdat het zo mooi cynisch is, of men vindt het een slecht boek omdat de schrijver zo... amoreel is. De schrijver is geloof ik 22 en laat zich verwennen door een grote hoeveelheid call girls. Het verwijt dat de schrijver krijgt, betreft zijn levenswandel. En de critici die hem slecht bespreken - ene Marc Reugenbrink voorop - houden niet van die thematiek en wijzen juist daarom het boek af.

Ik hou ook niet van de thematiek van Reve - man die voortdurend op zoek is naar de goddelijke verlossing - maar Reve schrijft zo prachtig dat die thematiek mij niets kan schelen. Reve is en blijft tot nu toe toch de beste schrijver van Nederland.

De thematiek van Toon Hermans - bekijk het leven van de zonnige kant, want er valt zo veel te genieten - bevalt mij een stuk beter, maar ik kan de gedichten van Hermans toch niet lezen zonder licht misselijk te worden.

Maar de Ethische Politie is gefiltreerd in de intelligentsia.

Het geval Boomsma. Boomsma mocht niet zeggen dat Nederlanders zich in oorlogstijd wel eens als SS'ers hebben gedragen. Hij werd meteen door de Ethische Politie opgepakt. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dat men dit proces serieus neemt. Maar het trok zelfs in het buitenland de aandacht.

Het geval Rob Malasch. Hij had in zijn galerie foto's van naakte kinderen. Een kolfje naar de hand van de EP. Het was porno wat Rob in zijn galerie had.

Porno? Is dat nog strafbaar? Welkeker! De Ethische Politie had er de hand op weten te leggen.

De Ethische Politie houdt de kunst in de gaten en geeft morele oordelen over esthetische kwesties.

Ik geef toe, soms denk ik ook wel eens dat de

Ethische Politie goed werk doet. Ik heb een knipseltje van een man die acteur was bij Joop van den Eade, maar tegelijkertijd ook gemeenteraadslid van de Centrum Democraten. Toen Joop dit merkte, schrapte hij die man van zijn acteurslijst. Niemand maakte bezwaar. Ik ook niet. Maar het is natuurlijk een zuiver geval van *Berufsvorbot*. Het feit dat de acteur lid is van de CD zegt niets over zijn acteerprestaties. Net zo min als zijn acteerprestaties iets zeggen over 's mans politieke handelen. Beide blijken overigens deerniswekkend te zijn.

Vooraf op het gebied van buitenlanders dienen wij zuiver te denken, hoor ik steeds. Ik probeer dat te doen. Ikzelf heb namelijk ook een grote meiging tot politieel ethisch handelen en vind

de standpunten van Frits Bolkestein een vorm van witte-boordenracisme. Maar oom Frits mag zijn standpunten wat mij betreft luid en duidelijk voor het voetlicht brengen - ik zal hem nimmer een proces aandoen.

Er zijn, zo hoorde ik voor de radio, antiracisten die hem voor het gerecht willen slepen. Daar zal ik me dan toch tegen verzetten. Dat hoort niet. De standpunten van Bolkestein horen in het parlement bestreden te worden.

Maar het ergst zijn de Ethische Agenten die vormen van kunst afwijzen door hun morele implicatie. Mensen die het proza van Céline afwijzen omdat hij een racist is. Of mensen die Reve afwijzen omdat hij steeds maar sadistische tafereelen beschrijft die mensonterend zijn.

Allemaal leden van de Ethische Politie. Mohamed Rabbat die *De dultelsverzen* wilde verbieden tot hij merkte dat hem dit stemmen kostte. Lid van de EP. Het wordt eng in Nederland. En hoe paarser de coalitie wordt, hoe conventioneeler we gaan optreden.

OPHEFFER

Verkoop kinderporno op video neemt toe

en ouders moeten weten dat misbruik van kinderen voor porno vaker voorkomt dan ze denken. De zaken die de Amsterdamse politie heeft behandeld, vertonen steeds hetzelfde beeld. Het zijn mannen die zich aan meestal alleenstaande moeders opdringen. Ze wekken de indruk voor de moeder te komen en besteden tegelijkertijd veel zorg en geld aan de kinderen. Als het vertrouwen van de moeder is gewekt, biedt de man aan iets met een of meer kinderen alleen te ondernemen.

Volgens Hoek hebben ouders geen idee hoe makkelijk hun kinderen in een dergelijk milieu verzeild kunnen raken. Dat gebeurt vooral als ze weinig of geen toezicht houden op hun kinderen of geen interesse tonen in hun gedrag. In alle vijftien door de zedenpolitie te getraceerde gevallen was het de politie die een einde maakte aan het misbruik; de ouders dachten dat het wel goed was.

ling overleden man die zestienhonderd pomobanden naliet met voor een groot deel door hemzelf geproduceerde kinderpornografie. De man had een computerbestand met 52 klanten, van wie er 23 interesse hadden in porno met (zeer) jonge kinderen. Vrijwel alle video's zijn door amateurs gemaakt, maar volgens Hoek wel voor de verkoop. Wat dat betreft taxeert hij de situatie anders dan de werkgroep in 1986. Ook is er volgens hem nu wel sprake van een commercieel verkoopcircuit.

Hoek vindt dat een nieuwe kijk op kinderporno nodig is, waarbij meer vanuit het kind wordt gedacht: voor elke opname is een kind misbruikt. In een aantal gevallen heeft de Amsterdamse zedenpolitie het misbruik kunnen stoppen. Bijvoorbeeld van een zeventienjarige Poolse jongetje dat voor vakantie naar Nederland was gehaald. Hoek vindt ook dat hulpverleners

maar er was geen sprake van het op commerciële wijze vervaardigen van kinderporno. Wat er aan materiaal werd gevonden, was bovendien oud. De laatste jaren neemt het aanbod van kinderporno echter grote vormen aan, meent Hoek. Hoe groot dat aanbod is, is onbekend, want de zedenpolitie heeft geen gericht onderzoek gedaan. Vanwege de geringe strafbaarheid heeft kinderporno voor de politie een lage prioriteit.

Hoek heeft het laatste jaar ruim vijfhonderd kinderpornovideo's in beslag genomen, de helft afkomstig uit Azië en Zuid-Amerika. Tien banden waren in Nederland gemaakt. Er spelen in die Nederlandse films veel kinderen mee, van wie er door de Amsterdamse politie tien zijn getraceerd. Daardoor is de politie nog vijf andere kinderen op het spoor gekomen. De films variëren van onschuldig-weliswaar een onderling ruitcircuit,

Par 18/6 Britse jeugd in ban computerporno

door onze medewerker FRANS VAN KLAVEREN

LONDEN - De computer was in huis gehaald als leermiddel. De ratie waarvoor een dergelijk apparaat hooguit een verdedeld soort typemachine is. Ze zaten dan ook zelden of nooit achter het toetsenbord. De aanschaf was vooral bedoeld om het blikveld van het tienjarige zoonje langs elektronische weg te vergroten. Het leek een schot in de roos. De jongen was niet achter de machine weg te branden. Na enkele maanden begon het de moeder op te vallen dat elke keer als zij zijn kamerje binnenkwam, hij vliegsvlug het ding uitzette. Haar achterdocht was gewekt en na enig aandringen

kwam ze erachter op wat voor manier hij bezig was zijn horizon te verruimen. "Het was verschrikkelijk," zei de moeder later. "Tien jaar oud en hij keek naar afschuwelijke pornografie." Een op de tien kinderen in het Engelse voortgezet onderwijs en twee op de tien in het lager onderwijs kijkt naar computerporno, blijkt uit een rapport. Harde porno soms, waarin verkrachtingen en martelingen voorkomen. Deze cijfers hebben de natie geschokt, maar politie en deskundigen geloven dat de porno-

len waarvan er meer dan 7500 ingevuld werden geretourneerd. Daaruit blijkt dat 41 procent van de computerporno, die onderwijzers op school hadden onderschept, oorspronkelijk van huis was meegenomen; 42 procent van het materiaal had zijn weg via andere kanalen gevonden, bij voorbeeld via speelgoed en computerclubs. Op schoolpleinen bleek een bloeiende (ruil)handel te zijn ontstaan. Soms was porno meegenomen in pakketten die normaliter uitsluitend educatief materiaal bevatten. Bij zeventig procent van het

onderschepte materiaal ging het om soft porno. De harde porno liet misbruik van vrouwen en kinderen zien. "Het gaat daarbij om echte mensen, die worden misbruikt, verkracht en gedraaid, waarna de porno rechtstreeks wordt aangeleverd." "En met een beetje inventiviteit kunnen softpornobeelden via manipulaties op het beeldscherm in harde porno worden omgezet," aldus een deskundige. "Het hoofd van een jong meisje kan op het lichaam van een rijpe vrouw worden gezet; het schaamhaar kan worden getouchéerd."

"Ik geloof niet dat nu meteen paniek moet uitbreken," meent Vicky Merchant. "Maar ouders moeten wel beter gespitst zijn op wat hun kinderen uitspoken. Het is zowel voor de ouders als voor het onderwijzend personeel ontzettend moeilijk om dit probleem te hanteren." Een extra complicatie is dat via een modum thuis telefoonnummers kunnen worden gedraaid, waarna de porno rechtstreeks wordt aangeleverd. "En met een beetje inventiviteit kunnen softpornobeelden via manipulaties op het beeldscherm in harde porno worden omgezet," aldus een deskundige. "Het hoofd van een jong meisje kan op het lichaam van een rijpe vrouw worden gezet; het schaamhaar kan worden getouchéerd."

Milieuverschil tussen getuige en 'deskundige' vertroebelt de oordeelsvorming

Oordeel van Pyck steunt niet op feiten

KRC 4-6 Bert van Gelder

In zijn artikel over de zaak-Oude Pekela (NRC Handelsblad 21 mei) beweert prof. Pyck niet alleen dat mensen als Hofstede, Brouwer en Rossen zich schuldig maken aan massahysterie omdat zij vraagtekens zetten bij de juistheid (en de oprechtheid) van de verklaringen van het doktersechtpaar Jonker, maar tevens dat er wel degelijk een 'Multidimensional Child Sex Ring' (MCSR) in Oude Pekela werkzaam zou zijn geweest. Deze reactie van Pyck lijkt mij emotioneel, tendentiekus en niet op de bekende feiten gebaseerd. Uit geen van de onderzoeken in Oude Pekela zijn voldoende objectieve gegevens boven water gekomen die de beweringen van het doktersechtpaar Jonkers ondersteunen, terwijl zowel de politie als het openbaar ministerie osten noch moeite gespaard hebben en bepaald geen nalatigheid verweten kan worden.

In de wetenschap is het nog altijd zo dat een buitengewone hypothese buitengewone bewijslast vereist. De voorstanders van de buitengewone 'MCSR'-hypothese (zoals wijlen Mik en nu Pyck) zullen dus zelf met objectieve, voor buitenstaanders controleerbare, bewijzen voor hun hypothe-

se moeten aankomen. Zij kunnen niet omgekeerd van Hofstede, Brouwer en Rossen eisen dat die maar moeten bewijzen dat het hier *niet* om een duivels pedofielencomplot gaat. Uit antropologisch onderzoek naar vermeende wonderen en verschijningen (bijvoorbeeld die in België van Leon Theunis in Bohan en Mortsel) is het optreden van zogenaamde 'verschijningsspecialisten' bekend: mensen die in het verschijnsel geïnteresseerd zijn, veel daarover gelezen hebben, vaak meldingen onderzocht hebben en op grond daarvan door hun omgeving en de maatschappij als 'deskundigen' worden aangemerkt. Deze 'verschijningsspecialisten' spelen een doorslaggevende rol bij het ijken van de meldingen van de oorspronkelijke getuigen. Zij accentueren, vervormen of laten elementen weg van de oorspronkelijke melding, zodanig dat de melding past in een breder kader dat maatschappelijk wordt geaccepteerd. Of de maatschappelijk bekendgemaakte melding dan nog overeen stemt met de oorspronkelijke van de getuige is

zeer twijfelachtig. Vooral omdat er meestal een opleidings- en milieuverschil is tussen getuige en deskundige en de deskundige achteraf 'duidt' wat hij heeft waargenomen. Het doktersechtpaar Jonker beantwoordt bij uitstek aan deze uit de antropologische literatuur bekende rol, die zij blijkbaar in de Verenigde Staten met liefde spelen.

Een ander punt is dat eerst Mik en nu Pyck gewend zijn uit hun achtergrond als psychiater verklaringen van hun patiënten over de werkelijkheid als uitspraken over een objectieve werkelijkheid op te vatten. Dat lijkt inherent aan het therapeutisch bezig zijn: een patiënt die zijn therapeut een verhaal vertelt neemt immers geen genoegen met een houding van ongeloof van die therapeut. Kenmerkend voor therapeuten is daardoor dat zij extreem goedgelovig zijn en dat vanuit hun therapeutische praktijk gezien ook wel moeten zijn. Dat een subjectieve werkelijkheid nog niet een objectieve werkelijkheid is, lijkt hen vaak te ontgaan.

Dat politie en openbaar ministerie de zaak ernstig opvatten beweijst allerminst dat er 'dus' iets aan de hand is geweest. Deze overheidsorganen zijn verplicht verklaringen van iedere getuige serieus te nemen en te onderzoeken, zolang het tegendeel niet bewezen is. Vraagtekens zetten bij de betrouwbaarheid van een getuige en de geldigheid van zijn verklaringen ligt niet op de weg van deze instanties. Omgekeerd bewijst dit serieus-nemen allerminst dat de gemelde feiten 'dus' waar zijn.

Een ding is zeker inzake Oude Pekela: de betrokkenen vormden onderdeel van een 'Gemeinschaft' in ontbinding. De angsten voor dit desintegrerend gebeuren en voor de andere normen, waarden en zeden, de inherent zijn aan de gewijzigde maatschappelijke verhoudingen van de 'Gesellschaft' deden sommige getuigen de daarmee gepaard gaande existentiële angsten verwoorden. Angsten, die door het optreden van de Jonkers, Mik en Pyck vertaald zijn in een maatschappelijke waan, die niet anders dan als massahysterie omschreven kan worden.

8 NRC HANDELSBLAD 14-6

Oude Pekela en het ongeloof

Karel Pyck

De reactie van J.W. Nienhuys (NRC Handelsblad, 28 mei) op mijn artikel van 21 mei over Oude Pekela illustreert hoe men bij gebrek aan objectieve benadering van een probleem een totaal tegengestelde visie toch als 'geloofwaardig' kan voorstellen. Nienhuys maakt tidaliserende doch niet-gefundeerde opmerkingen over politiewoordvoerder Maring: "Op 5 juni slingerde voorlichter Maring uit Oude Pekela een paniekerig perscommuniqué de wereld in, waarin zeventig ondervraagde kinderen opens zeventig misbruikte kinderen waren". Merkwaardig is dat zeven jaar na de 'feiten' voor het eerst dergelijke negatieve opmerking over Maring gemaakt wordt, die destijds alles in het werk heeft gesteld om geen paniek te zaaien. Maring was de officiële woordvoerder van de Rijkspolitie in Groningen, hij gaf het bewuste communiqué niet uit, integendeel hij was het juist die het persbericht corrigeerde (kranten van 10 juni 1987) en het is bovendien Maring die later als eerste toegegeven heeft dat dit persbericht vanwege de dienstdoende woordvoerder van de politie (zonder de man met naam te noemen) erg ongelukkig opgesteld werd en stelde: "Het is een leerproces geweest" (Nieuwsblad van het Noorden, 9 juli 1987).

Een tweede fout van Nienhuys is dat hij uitgaat van een verkeerde premisse als: "Er worden geen absolute bewijzen gevonden voor de mishandeling, dus er heeft geen mishandeling plaatsgevonden." Stelling die ik in mijn bijdrage overigens al vermeldde, maar waar Nienhuys aan voorbij gaat. Nienhuys: "Severin baseerde zich ondermeer op het onderzoek op 17 mei 1987 in het Sint Lucasziekenhuis in Winschoten van 44 kinderen, waar niets gevonden werd. ... (resultaat: nihil)". Hier legt Nienhuys een conclusie (in plaats van objectieve informatie) in de mond van Severin. Objectiever is het te stellen dat de politie reeds op 12 mei, dus drie dagen na de eerste melding, verklaarde dat "de kinderen gedwongen werden tot het verrichten van uitwendige seksuele handelingen." Welnu elke deskundige weet en elke leek begrijpt dan dat een somatisch onderzoek een week later geen enkel fysisch bewijs meer zal opleveren van de seksuele mishandelingen. Wanneer Nienhuys zich volledig geïnformeerd had, dan had hij ook een citaat van de desbetreffende kinderarts kunnen vermelden, die als volgt conclu-

deerde: "Ik ben er zeker van dat er iets afschuwelijks met de kinderen is gebeurd. Dat is toch voldoende" (zie: *Vrij Nederland*, 8 september 1988).

Nienhuys trekt onlogische conclusies: "Pyck's vermoeden dat hij de politie niet over massahysterie sprak is misplaatst. Het krantebericht van 21 mei sprak over massahysterie. En op 25 mei 1987 hield Severin in het *Nieuwsblad van het Noorden* voet bij stuk, en werd als volgt geciteerd: "Het is verstandiger om mensen niet onnodig ongerust te maken. Er zou een sfeer van massahysterie kunnen ontstaan". De logica van deze redenering ontgaat mij. Hoe komt men tot een conclusie dat iemand overtuigd is dat een fenomeen zich zou hebben voorgedaan, omdat diezelfde persoon juist iets doet om het fenomeen te voorkomen? Nienhuys demonstreert zijn gebrek aan objectiviteit door bepaalde woorden uit hun context te citeren: "Karel Pyck schrijft dat het stokjesverhaal door Hofstede is bedacht. Dit is onjuist". Nienhuys stelt dan verder dat Severin voor het eerst over 'stokjes' gepraat heeft op 21 mei 1987. Nienhuys is niet objectief omdat hij mijn citaat reduceert tot 'het stokjesverhaal' en er niet bij vermeldt dat ik het heb over het verhaal van Rossen, die stelt "dat alles te herleiden is tot twee jongetjes, die met elkaar sekspelletjes in de struiken speelden en daarbij lichte anale verwondingen opliepen". Natuurlijk ken ik ook de uitspraken van Severin en kan er zelfs aan toevoegen dat Severin het enkel over een hypothese heeft, die hij trouwens niet als de meest plausibele ziet. Doch het volledige verhaal zoals door Rossen gebracht, vond ik inderdaad voor het eerst en duidelijk bij Hofstede één jaar na de feiten.

Bert van Gelder (4 juni) gaat in zijn reactie op hetzelfde voorbij aan de argumenten waarmee ik mijn hypothese onderbouw. Bovendien manipuleert hij mijn uitspraken. Twee voorbeelden. In mijn bijdrage heb ik het over de meest plausibele hypothese over de gebeurtenissen in Oude Pekela, en niet over zekerheden zoals Van Gelder suggereert. Het is hem bovendien ontgaan dat in mijn hypothese er geen pedofielen actief geweest zijn in Oude Pekela. Toch ontwaart hij een aanval op een duivels pedofielencomplot.

Karel Pyck is hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Export 'Oude Pekela'

OP 7 november 1990 wilde een vijfjarig jongetje uit het Duitse Coesfeld, even ten oosten van Winterswijk, niet uit wandelen met zijn moeder. Hij had koorts. Een vriendin van zijn moeder, medewerkster van Zartbitter, vereniging tegen seksueel misbruik van kinderen, vroeg hem wat hij kreeg als hij ziek was. "Dan steekt Rainer altijd zijn vinger in mijn bips," was het antwoord. Deze vertaling van 'temperatuur opnemen' heeft de afgelopen vier jaar geleid tot een heksenjacht op vermeende kindermishandelaars van de allerergste soort. Meer dan vijftien verdachten en twee gevangennemingen van mensen die alweer vrijgelaten zijn wegens gebrek aan bewijs waren het gevolg. Duitsland had zijn eigen Oude Pekela, inclusief advisering van het artsenechtpaar Jonker uit dat dorp. Sinds hun betrokkenheid zijn de Duitsers ervan overtuigd met een ernstig geval van satanisme te maken te hebben.

Spiegel TV, programma van het gelijknamige weekblad op het Duitse RTL Television, besteedt er zondag uitgebreid aandacht aan, evenals Der Spiegel zelf de komende week. In het kort komt de geschiedenis hierop neer. De medewerkster van Zartbitter ontdekt dat Rainer Möllers onderwijzer is op de Montessori-kleuterschool van het jongetje. Ze laat alle ouders hun kinderen ondervragen: "Heeft Rainer bij jou ook wel eens z'n vinger in je bips gestopt?"

Jeugdpsychiater Tilman Fűrnis uit Münster, leerling van de Nederlandse vertrouwensarts Arend Koers, doet het allemaal nog eens dik over met uren- en jarenlang durende therapieessays met ouders en kinderen. De uitkomsten worden met de dag schokkender. Vanaf 1984 had Möllers vrijwel alle kinderen met alle middelen in al hun openingen gebruikt, en dat in een open, lichte school terwijl niemand ooit ook maar iets had gemerkt. Zoals er ook nooit enig spoor van mishandeling is gevonden.

De details zijn allemaal even weerzinwekkend, maar daar gaat het programma niet over. Het gaat de makers erom hoe de bevolking van drie plaatsjes - behalve Coesfeld dook rituele, satanistische, seksuele kindermishandeling ineens ook op in Nordhorn en Borken - plotseling met een zee

een als feit en bewijs worden geïnterpreteerd. Zonder dat er tot nu toe enig juridisch bewijs is geleverd.

De werkhypothese waarmee programmamaakster Tamara Duve op stap ging om de waarheid te achterhalen was niet: "Waar rook is, is vuur", maar: "Hoe is het in godsnaam mogelijk dat kinderen en ouders, maar ook psychiater en rechtbanken zich zo laten opzweepen?" Voor deze vooringenomenheid had ze goede gronden: het volledig ontbreken van bewijs, zoals in vergelijkbare zaken in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Nederland en Noorwegen.

Voor haar onderzoek ging Duve ook te rade bij mediasocioloog dr B.P. Hofstede in Groningen en de hoogleraar massapsychologie dr M. Brouwer in Amsterdam.

Massahysterie in het Duitse Coesfeld

Hofstede ziet in de affaire-Coesfeld 'een besmettelijke greep van een oermodel van angsten op de menselijke geest, in dit geval vanuit Oude Pekela nu ook al geëxporteerd naar Duitsland'. Hij waarschuwt dat door deze vormen van massahysterie het zicht op echte zwijnerijen vertroebeld dreigt te raken. "Daarvoor houd ik mensen als het echtpaar Jonker, die aldus meewerken aan een georganiseerde business van zich internationaal profilerende pseudo-wetenschappers, medeverantwoordelijk. Zij zijn er de aanstichters van dat mensen als Möllers onschuldig in het gevang terecht komen," aldus Hofstede.

Brouwer stelt zich wat afstandelijker en minder uitgesproken op. Toch weet ook hij vanuit de massapsychologie aannemelijk te maken dat de zaak-Coesfeld alle trekken heeft van massahysterie, veroorzaakt door collectieve verstandsverbijstering. Zo ziet hij parallellen met de heksenverbrandingen in de middeleeuwen en daarna, en met de jodenvervolging in deze eeuw. De autoriteiten spelen daarin volgens Brouwer een beslissende rol.

rius nemen, slaat het toe onder de bevolking. En zij doen dat omdat ze zich gevoelig willen tonen voor de openbare mening. Dat doen ze dan weer om serieus genomen te worden en aldus macht te kunnen blijven uitoefenen. Dat geldt voor een sheriff in Amerika net zo goed als voor een artsenechtpaar in Oude Pekela. Dit soort autoriteiten is veel gevaarlijker dan de man in de straat. Juist zij zouden beter moeten weten. Maar ook zij blijken niet ongevoelig voor massahysterie. Het hoeft niet altijd uit boze opzet te gebeuren. In Oude Pekela zie je dan ook dat de massahysterie weer verdwijnt als de politie adequaat reageert."

In algemene termen zegt Brouwer over de rol van jeugdpsychiater Fűrnis: "Sommige intellectuelen oefenen niet alleen macht uit door beslissingen te nemen, zoals rechters en politici, maar ook over de ideeën en het denken van andere mensen. Dat vinden ze leuk. Macht corrupteert nu eenmaal. Hierbij kan al snel het verschijnsel pseudologia fantastica optreden: de eigen fantasie als werkelijkheid verkopen door er zelf van overtuigd te zijn. Uit proeven is gebleken dat 85 procent van de bevolking erin trapt. Mijn enige hoop in een geval als dit is gevestigd op die vijftien procent die z'n hoofd erbij houdt. Alleen dat soort mensen kan dergelijke processen weer omdraaien. Zij kunnen anderen helpen hun geweten te ontlasten."

Tamara Duve heeft haar documentaire gemaakt om te voorkomen dat echte misdadigers op dit terrein vrij spel krijgen. "De paradox is dat als straks algemeen duidelijk wordt wat mij nu al duidelijk is, namelijk dat het om massahysterie gaat, de echte verkrachters kunnen rekenen op een houding van 'zal wel weer verzonnen zijn'. Daarom moeten de wortels en mechanismen van dit soort middeleeuwse barbarij voor eens en voor al worden blootgelegd. In Duitsland spraken alle officiële woordvoerders tegen mij over getwetenloze daders in plaats van verdachten en over 'de' mishandelde kinderen. Als dit soort irrationele heksery echt school maakt, dan hebben we geen rechtsstaat meer. Dan kan iedereen slachtoffer worden. Dan heerst alleen nog de waan."

MAURITS SCHMIDT

Halve garen in Oude Tongen SEKSTANT JUNI

Enkele jaren geleden speelde de Oude Pekela-zaak. Als clown verklede mannen zouden kinderen seksueel hebben misbruikt en kinderporno hebben geproduceerd. Een kwalijke zaak en het is begrijpelijk dat de paniek de ouders in Oude Pekela om het hart sloeg. En zoals dat zo vaak gaat is de paniek vele malen groter dan het feitelijke kwaad. Iedereen lachte er een paar weken om en de zaak werd weer vergeten. De slachtoffers blijven alleen met de ellende, in de wetenschap dat de rest van Nederland ze een beetje belachelijk vindt. Niemand kan meer aan Oude Pekela denken zonder het beeld van een geile clown voor ogen te krijgen.

Zo ook Gerardjan Reijnders, gevierd toneelmaker en wereldberoemd aan de Amsterdamse grachten. Zo'n film maken, dat kan nooit zo heel moeilijk zijn, moet hij gedacht hebben. Een begaafd iemand als ik kan vast wel een leuke sociale satire maken en alle talentvolle acteurs die ik onder mijn hoede heb, kunnen een en ander natuurlijk prachtig neerzetten. 'Twin Peaks' meests 'Fanfare' zal het idee wel geweest zijn.

Het resultaat is op zijn minst teleurstellend. In Oude Tongen blijken voornamelijk halve garen te wonen. Nu zijn mensen die niet in Amsterdam wonen natuurlijk sowieso al een beetje verdacht, maar van deze plattelanders deugt echt niets. In weerzinwekkend ingerichte huizen tieren bekrompenheid, geilheid, hebzucht en onnozelheid welig.

Er is van alles loos in Oude Tongen. Kippen worden geslacht en overal rondgestrooid, er is corruptie op hoog niveau, Duitse criminelen produceren kinderporno in de plaatselijke hoerentkast, notabelen vergrijpen zich aan kinderen, CNN (CU2, heel leuk) bericht live uit Oude Tongen, Amerikaanse onder-coveragenten (?) rijden rond in een Daf en een CDA-politicus staat pal tegen het morele verval. Alles tegen de achtergrond van een actie 'kieren voor Bulgarije'.

GJR heeft helaas niet de moeite genomen van dit alles een samenhangend verhaal te maken. Vele plotlijnen worden even aangezet en verdwijnen dan onmiddellijk weer. Het geheel is onsamenhangend, plotloos, saai en erg onleuk. Het enige plezier dat men aan de film gehad lijkt te hebben (en dat geldt dan alleen voor de makers en zeker niet voor de kijkers) is een beetje gekke plattelanders nadoen.

De acteurs praten te hard (de achterste rijen moeten het ook kunnen horen), hebben niet een rol van betekenis en maken zich eigenlijk alleen maar belachelijk.

Een idee dat aan de kaak gesteld wordt is de dubbelzinnige manier waarop we in Nederland met kinderen omgaan. Enerzijds laten ze we bij Hennie Huisman volwassen sterren nadoen en dan nog het liefst opwindende en suggestieve acts als van Michael Jackson en Madonna, met alle suggestieve bewegingen die daarbij horen; wat is er per slot van rekening aan een vijfjarige die Barbra Streisand nadoet? Aan de andere kant zouden we kinderen graag als onschuldig en seksloos zien.

Nou lijkt me dat een wat dunne redenering. Ten eerste is de mini-playbackshow niet exemplarisch voor de wijze waarop we met kinderen omgaan, en bovendien kunnen kinderen die van een verkleedpar-tij houden en grote mensen nadoen nog heel wel onschuldig en seksloos zijn. Waar eventueel wel een tegenstelling zit, is in de manier waarop we kinderen als lief en

onschuldig zien en de manier waarop sommige kinderen misbruikt worden voor de geilheid van volwassenen.

Gerardjan Reijnders mag een begaafd toneelmaker zijn. Uit 'Oude Tongen' blijkt nergens dat hij ook een goede film kan maken. Het is jammer dat hij daar dan toch de gelegenheid voor krijgt, als er zo veel wel vakkundige filmmakers geen werk hebben. Er blijkt maar weer eens uit dat goed filmen een vak is en dat je niet in een melige bui op een verloren zondagmiddag het scenario voor een leuke satire schrijft.

Oude Tongen gaat als driedelige televisieserie uitgezonden worden. Misschien dat er dan iets meer van te begrijpen is, maar ik vrees het ergste. In de bioscoop is het honderd minuten doffe verveling.

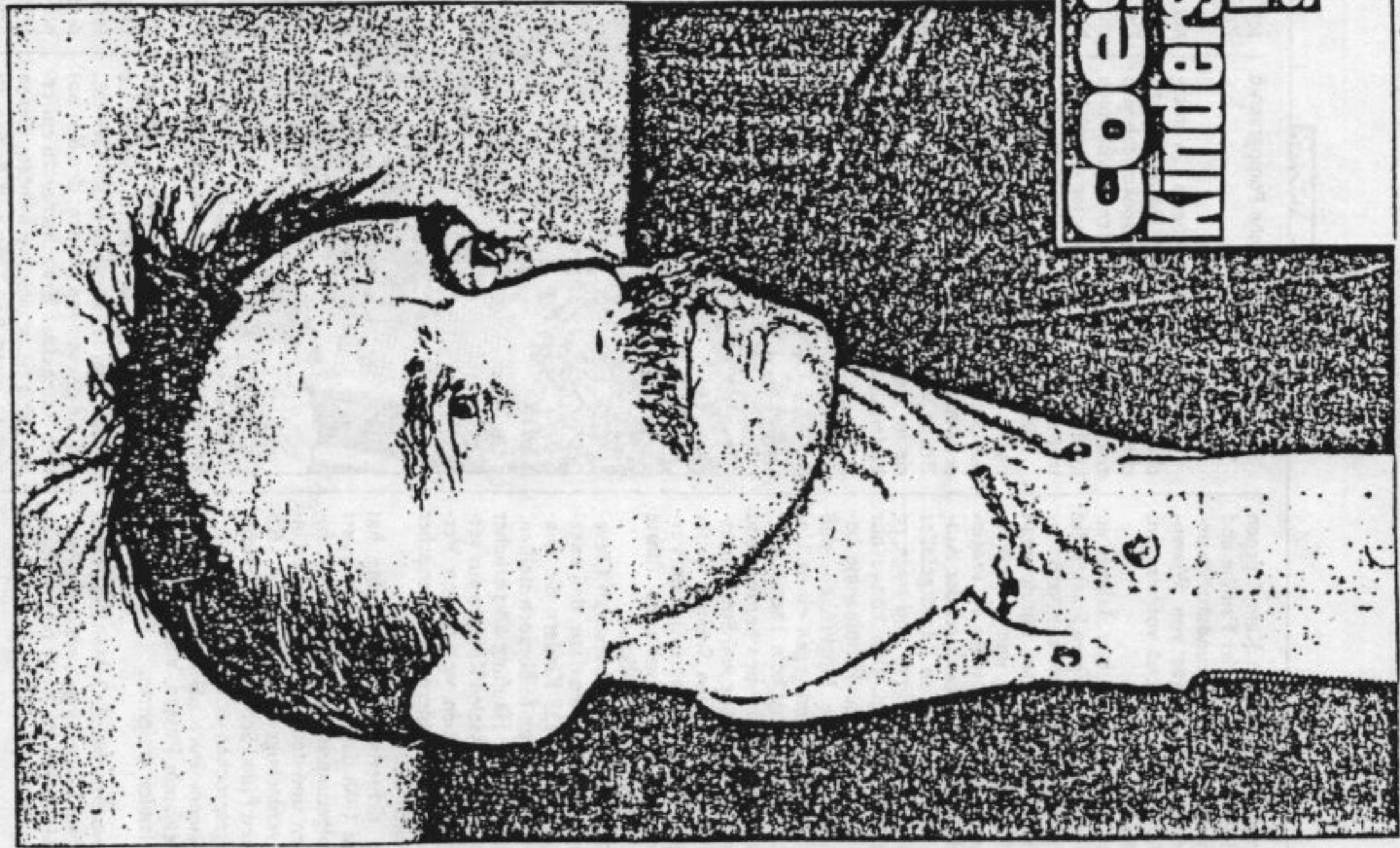
Moon van der Meulen

„JETZT IST NIEMAND SICHER“

Gisela Friedrichsen und Gerhard Mauz zum Krieg um den sexuellen Mißbrauch

Verheiratet, Kinder? Und dazu ein Tier im Haus oder in der Wohnung? Einen Hund, eine Katze, ein Meerschweinchen? Es genügt auch eine Schildkröte – und schon ist der Vater der Familie hoch gefährdet.

Denn wer Kinder und ein Tier hat, kann sein Kind mit dem Tier erpressen. Er kann es zwingen, sexuellen Mißbrauch zu dulden und darüber zu schweigen: Parirt das Kind nicht, kommt das Tier weg.

Ein Tier in der Familie ist ein wichtiges Indiz für sexuellen Mißbrauch. Kommt zu dem Haustier hinzu, daß das Kind etwas zeichnet, was professionelle Einführung als einen Penis erkennen kann – so ist ein schwerwiegender Anfangsverdacht gegeben, daß hier sexueller Mißbrauch vorliegt.

Es ist bitter nötig, sexuellen Mißbrauch zu verhüten, ihm vorzubeugen, ihn aufzudecken und zu verfolgen. Wenn es zu ihm gekommen ist. Doch Notwendiges kann rabiat und blind betrieben werden. Haustiere und Kinderzeichnungen können Hinweise sein, aber ohne Anzeichen weitaus gewichtiger Art dürfen sie Großalarm nicht auslösen; dürfen sie nicht zu der Behauptung verleiten, daß hier sexueller Mißbrauch vorliegen muß.

Dem Übermaß in der Befassung mit sexuellem Mißbrauch, der rabiaten und blinden Jagd auf Kinderschänder, steht, nur auf andere Weise genauso rabiat und blind, ein Übermaß an Zweifel, an Abwehr, an Ausweichen vor einem kapitalen Problem, vor einer unstrittigen Not der Kinder gegenüber.

Coesfeld Kinderschänder Deutschlands schlimmster Fall

- Perverse Spiele mit 3- bis 5-jährigen
- Die Justiz läßt ihn frei herumlaufen

Angeklagter Möllers, Bild-Schlagzeile über Möllers (Ausriß): „Was könnte Rainer getan haben?“

Parteilichkeit

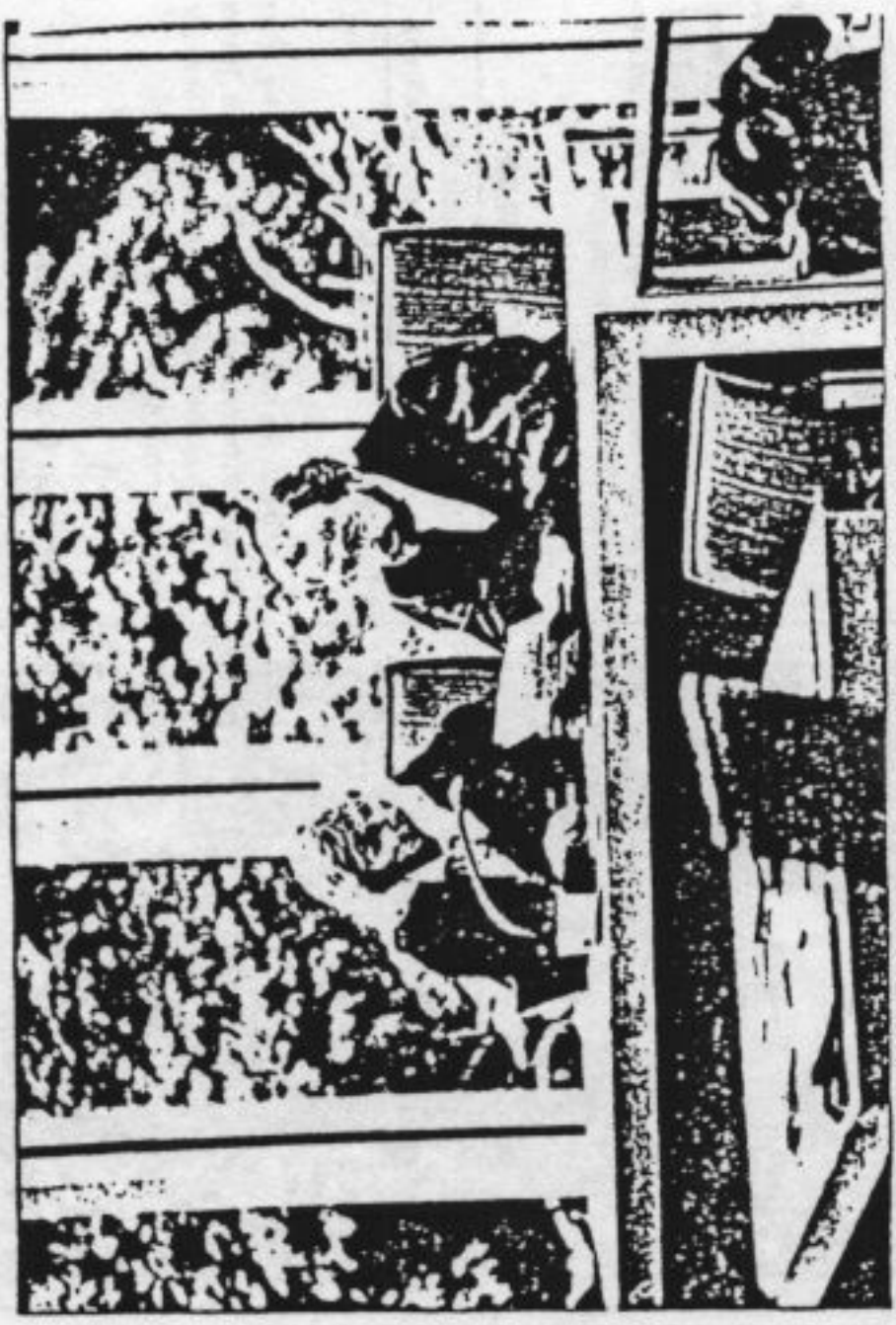
gilt in der Frauenbewegung als Ausgangsbasis jeglicher Arbeit gegen sexuelle Gewalt. Dem „Opfer“ wird bedingungslos geglaubt. Jeder Mann ist also zum Beispiel ein potentieller Kinderschänder. Die Möglichkeit einer falschen Beschuldigung ist ausgeschlossen. Nicht nur im Strafverfahren sind die Folgen verheerend. Doch auch die Beweisschwieriger erschweren die vernünftige Auseinandersetzung mit der sexuellen Gewalt. Ein Prozeß in Münster gegen einen ehemaligen Erzieher in Montessori-Kinderhäusern gibt Anlaß, innezuhalten und den immer heftiger werdenden Streit über den Umgang mit sexuellem Mißbrauch zu überdenken.

Eine 18jährige ist jahrelang vom Stiefvater mißbraucht worden. Der wird vom Gericht verurteilt. Dem Opfer, der jungen Frau, wünscht der Vorsitzende Richter in der Urteilsbegründung, „daß sie das Geschehen sobald wie möglich vergessen kann“.

Das ist ein gutgemeinter, auch der Hilflosigkeit zuzuschreibender Wunsch. Doch das ist ein Ratschlag, der die schreuliche Realität des sexuellen Mißbrauchs und seiner nur zu oft irreparablen Folgen genauso rabiat und blind ins Dunkel und ins Schweigen abzudrängen sucht – wie die rabiate und blinde Jagd derer, die behaupten, daß jeder Mann ein Kinderschänder ist.

Ein Strafurteil, das in der Bundesrepublik in diesem Jahr verkündet werden wird, kann die tödlich verfeindeten Lager zwingen, innezuhalten und vielleicht doch einmal nachzudenken.

In Münster begann am 13. November 1992 ein Strafprozeß gegen den heute 35 Jahre alten Rainer Möllers (SPIEGEL 39/1993). Die „Anklage offenbarte Unfaßbares“. hieß es in der Presse nach dem ersten Tag. Rainer Möllers, so trug die Staatsanwaltschaft vor, habe als Erzieher an den Montessori-Kinderhäusern in Dorsten und Coesfeld von 1983 bis 1991 in 55 Fällen Kindern im Alter von vier bis sieben Jahren sexuell mißbraucht.

Staatsanwältin Kraus, Staatsanwalt Frericks: Höchststrafe beantragt

Die Vorgeschichte der Hauptverhandlung in Münster, die in dieser Woche den 78. Sitzungstag erreichen wird, fängt 1983 in Kalifornien damit an, daß Judy Johnson, eine Frau mit sexuellen Problemen, behauptete, ihr Sohn sei in der McMartin-Vorschule von Manhattan Beach sexuell mißbraucht worden. Die Medien stürzten sich auf diese Beschuldigung. Experten schossen wie Pilze aus dem Boden.

Schließlich waren es 369 Kinder, die seit 1983 an der angesehenen Privat-

schule sexuell mißbraucht worden sein sollten. Von 1987 an mußten sich Peggy McMartin Buckey und ihr Sohn Raymond vor Gericht verantworten. Nach zweieinhalb Jahren und einer neun Wochen dauernden Beratung der Jury wurden die Angeklagten freigesprochen.

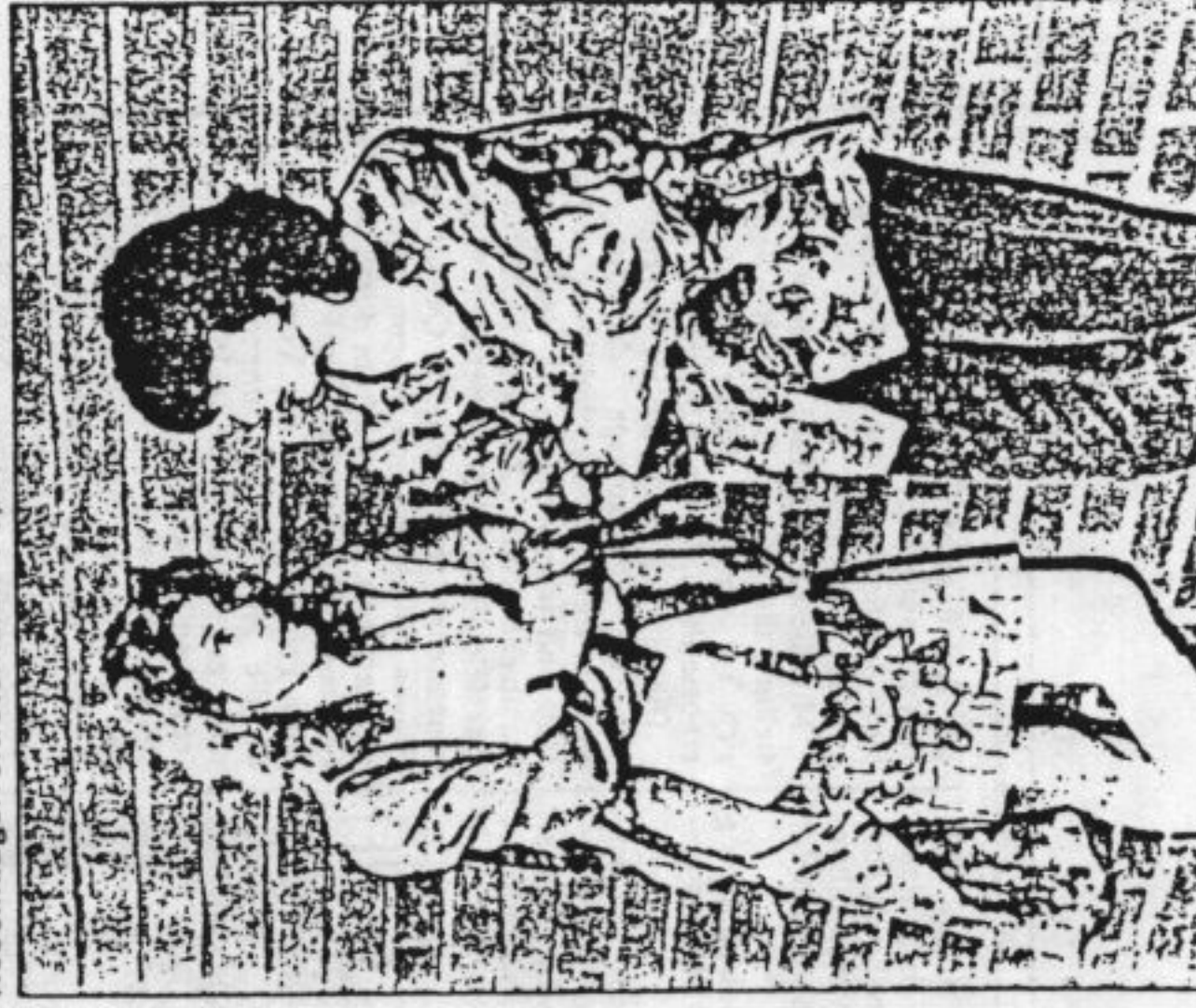
Die Sozialarbeiterin Kee MacFarlane hatte schon 1983 gelegentlich einer Sektionsanhörung erklärt:

Wir erleben sexuellen Mißbrauch von Kindern, denen erst die Windeln entfernt werden müssen, damit sie mißbraucht werden können.

Kee MacFarlane befragte und begutachtete die meisten Kinder im McMartin-Fall. Sie kam zu dem Ergebnis, die Mehrzahl der Kinder sei tatsächlich sexuell attackiert oder mißbraucht worden. Ihre Gespräche mit den Kindern waren aufgezeichnet worden. Die Filme wurden der Jury vorgeführt. Ein Jurymitglied hat nach dem Freispruch erklärt, niemand auf der Welt würde die Aussagen der Kinder für glaubhaft halten, so suggestiv wie sie von Kee MacFarlane befragt worden seien.

Daß der Kampf gegen den sexuellen Mißbrauch durch die Massenbeschuldigungen gegen Erzieher und Betreuer an ein neues, dramatisches Problem geworden seien.

• Monika Schupp-Thielke (l.), Sibylle von Bethusy-Huc.

Nebenklägervertreterinnen*: Spezialisiert auf Mißbrauch

Bembe. Das Parkett.

Informationen: Tel. 0 79 31/53 11 53 - Fax 0 79 31-65 06

Wm 45 Vertriebs aus mit Ausstellung und Fachberatung. Eröffnung durch eigene Fachkräfte.

Klassparkett, Made in Germany, Herstellung & Verlegung aus einer Hand. Direkt in Deutschland.

Bembe Parkett - 97980 Bad Mergentheim

GUTE INVESTITION!

Vor der Publikation dieses Inserates haben wir unser Geld im Leasing in der Tschechischen Republik investiert!

Die guten Resultate, eine sehr solide Struktur unseres tschechischen Partners (größte privatisierte Firma in Tschechien) haben uns überzeugt. Wir können unsere Tätigkeiten in einem vielversprechenden Markt erweitern. Investieren Sie mit uns!

Mindestbeteiligung: DEM 50.000,-
Verzinsung: 9,3% p.a. netto mit halbjährlicher Auszahlung
Laufzeit: 4 Jahre

Wenn Sie sich für diese konservative, aber trotzdem attraktive Diversifikation in Ihrem Investitionsplan interessieren, schreiben Sie uns oder rufen Sie uns an.

Oreconsult Capital Management
(seit 1986)
Austrasse 41, CH-8045 Zürich
Herrn P. Avel verlanen

TEL 0041 432 45 80 0 FAX 0041 432 45 80 1

DER SPIEGEL 25/1994 99

der Anlaß seiner „Erstaussage“ allenfalls zu mutmaßen ist, stellt sie gleichwohl den Schlüssel dar zum Prozeß gegen Rainer Möllers.

Mit diesem Schlüssel – seiner Herstellung und seinem Gebrauch – ließen sich Tür und Tor öffnen. Sturzfluten ergossen sich, Lawinen brachen zu Tal.

Die Frau nämlich, die im November 1990 die „Erstaussage“ des Jungen Markus sofort als Beschuldigung empfand und interpretierte, ist Vorsitzende von „Zartbitter e.V.“ in Coesfeld (der Verein betreibt Beratungsstellen gegen sexuelle Gewalt an Frauen, Mädchen und Jungen und finanziert sich unter anderem durch Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen).

Im Prozeß fragt sie der Vorsitzende, ob die Aussage des Jungen Markus nicht gelegen kam, da ja 1990 die öffentlichen Mittel für „Zartbitter“ eingestellt worden waren. Er fragt auch: „Ist das alles wahr, oder ist das initiiert worden, um die Existenzberechtigung von „Zartbitter“ zu gewährleisten?“ Die Zeugin Brigitte Turzer: „Nein, das ist absurd.“ Dann bricht sie in Tränen aus.

Später, auf dem Höhepunkt der Beschuldigungswelle gegen Möllers, legten Mitarbeiterinnen von „Zartbitter“ anlässlich eines Interviews mit SPIEGEL-TV nicht ohne Stolz ob ihrer „Professionalität“ das weitere Vorgehen damals dar: „Zartbitter“ habe in Zusammenarbeit mit dem Kind und den Eltern erst einmal eine Strategie entwickelt. Dann seien die Eltern zur Leiterin des Kinderhauses gegangen und hätten berichtet, daß Markus „was gesagt hat“. „Zartbitter“ sei vorbereitet

Sachverständiger Undeutsch

„Wucht suggestiver Einflüsse“

oder fortgebildet, der seit August 1990 an der Universität Münster als Ordinarius für Kinder- und Jugendpsychiatrie lehrt und mit Kursen und Veranstaltungen dazu beiträgt, den Nährboden für Verdacht aufzubereiten.

Wie aber eine Massenbeschuldigung entsteht, dafür ist der Fall Möllers beispielhaft:

Am 7. November 1990 soll in Coesfeld der vierjährige Markus (Name geändert) zu einer Freundin seiner Mutter gesagt haben: „Ich habe Fieber, mit tut der Popo weh.“

Sachverständige Krüick

„Sog der Gruppeninfektion“

Darauf will die Freundin gefragt haben: „Was kriegst du denn, wenn du Fieber hast?“ Darauf Markus: „Rainer hat mir den Finger in den Popo gesteckt.“ Rainer Möllers war damals der einzige männliche Erzieher im Montessori-Kinderhaus in Coesfeld, das der Junge besuchte.

Zeit vergeht. Als der Junge im April 1991 von der Polizei vernommen wird, berichtet er die Sache mit dem Fieber und dem Finger anders: Der Rainer aus dem Kinderhaus habe das durch die Hose gemacht mit dem ausgestreckten Zeigefinger, aber da sei gar kein Loch gewesen.

Und zwei Jahre später, 1993, als Markus vor der I. Großen Strafkammer des Landgerichts Münster als Zeuge aussagt, ist von Fieber und Fiebermessen überhaupt nicht mehr die Rede. Der Junge schildert den Vorfall noch einmal anders: Da sei nichts Böses dabei gewesen, sie hätten im Kindergarten in der Leseecke getobt. Er, Markus, habe eine lange Cordhose angehabt, und da sei Rainer von außen drangekommen.

Auf Nachfrage des Vorsitzenden Richters Klaus-Dieter Walden, 47, bezieht er inzwischen Sechsjährige: „Der ist nicht in die Hose rein, das war von außen.“

Obwohl sich die Darstellung des Jungen seit der Szene am 7. November 1990 entscheidend geändert hatte, obwohl

sen“ – den anderen, sie haben das rechte Bewußtsein.

Die Jonkers sind heute begehrte Redner, ihre Schriften und die Texte ihrer Vorträge sind weit verbreitet. Auch im Fall des Rainer Möllers und in zahlreichen anderen Fällen in der Bundesrepublik haben sie eine Rolle gespielt.

Im Prozeß gegen Rainer Möllers wird am 19. April die Beweisaufnahme geschlossen. Am 26. April plädiert die Staatsanwaltschaft und beantragt die höchstmögliche Freiheitsstrafe von zehn Jahren. Am 75. Sitzungstag, am 24. Mai, hört das wieder in die Beweisaufnahme eingetretene Gericht auf Antrag

Verteidiger Plassmann, Röttgering: Dritter Gutachter im zweiten Anlauf

der Verteidiger Jürgen Plassmann und Derk Röttgering den Psychologen Professor Udo Undeutsch als Sachverständigen. Am 31. Mai hebt das Gericht ohne Antrag der Verteidigung den Haftbefehl gegen Rainer Möllers auf. „Ein Schlag in das Gesicht der Eltern“, von einem „Aufschrei“ der Bevölkerung ist die Rede.

Seit Beginn dieses Jahrzehnts erhitzt das Thema „sexueller Mißbrauch von Kindern“ die Stadt, das nähere und das weitere Land um Münster. In vielen Kindergärten dort wurden eifrig Zeichnungen gedeutet, unanständige Ausdrücke notiert und Protokolle angefertigt über angeblich sexualisiertes Verhalten und das, was Kinder von zu Hause berichten. Vielfach wurden Kinder ihren Eltern weggenommen, in Heime gesteckt. Die Väter gerieten in übelsten Verlaucht, der hafte blieb, auch wenn sich ihre Unschuld herausstellte.

In der Regel, und das kann wohl nicht Zufall sein, hatten sich die Recherchere bei Professor Tilman Furniss aus-

um sedo-masochistische Pornographie herzustellen.

Die Polizei, klärte dieses „Verbrechen“ in drei Tagen auf. Doch das Arztehepaar Fred und Jeje Jonker sah sich einem Fall von rituellem Mißbrauch konfrontiert. 87 Kinder seien davon betroffen.

Die Kinder, so berichten die beiden, hätten davon gesprochen, „daß sie nackt auf dem Boden sitzen mußten, daß sie gezwungen wurden, die Genitalien und Brüste von Erwachsenen zu lecken, daß sie im Kreis gehen mußten mit kleinen Ledergürteln um den Penis gewickelt“.

Verteidiger Plassmann, Röttgering: Dritter Gutachter im zweiten Anlauf

Und sie sprachen weiter davon, „daß sie mit Kot beschmiert wurden, daß auf sie urinieren wurde, sogar über ihr Gesicht, daß sie gezwungen wurden, den Kot aus dem After eines Erwachsenen zu entfernen, daß sie gezwungen wurden, diesen Kot zu essen und Urin und Samen zu trinken“.

Oude Pekela, ein Dorf, wurde zum Symbol für die Grausamkeit sexuellen Mißbrauchs – und für das Desinteresse und die Torheit der Behörden, denn die Jonkers hielten und halten an ihrer Erkenntnis fest.

An den Jonkers wird etwas sichtbar, was jeder vernünftigen Auseinandersetzung mit den unbedingten, rabiaten und blinden Kämpfern gegen den sexuellen Mißbrauch im Wege steht: Sie machen keine Erfahrung, die sie zum Nachdenken anhält. Niederlagen erleiden sie mit ihren Behauptungen nie, sie siegen immer. Wenn es nicht zu einer Anklage oder einer Verurteilung kommt in Fällen, die sie entdecken und betreiben, so fehlt es eben an „Bewußtsein oder Wis-

raten war, das sich vom Kampf gegen sexuellen Mißbrauch in der Familie und im Umfeld der Familie grundsätzlich unterscheidet, wurde zwar von Wissenschaftlern sofort warnend vorgetragen, doch ohne Wirkung.

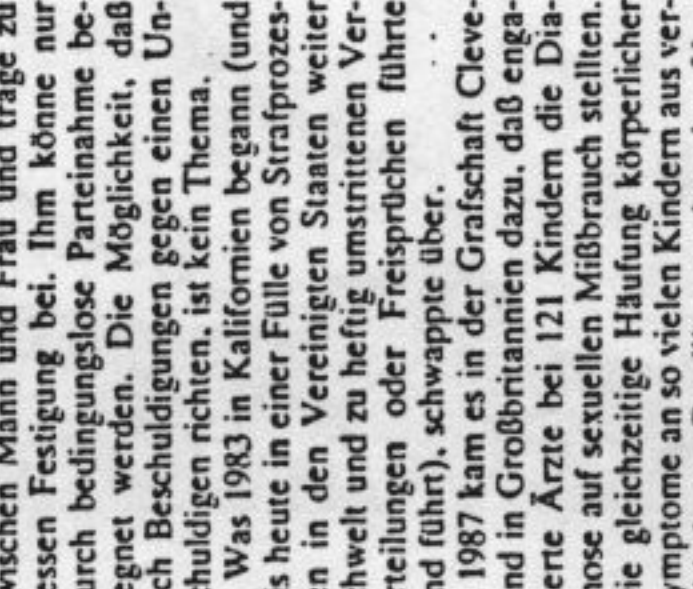
Denn von den siebziger Jahren an hatte sich in den Vereinigten Staaten die feministische These entwickelt, daß Parteilichkeit die Haltung sei, mit der man auf jede Beschuldigung und jeden Verdacht sexuellen Mißbrauchs zu reagieren habe. Sexuelle Gewalt sei der Ausdruck des bestehenden Machtgefälles zwischen Mann und Frau und trage zu dessen Festigung bei. Ihm könne nur durch bedingungslose Parteinahme begegnet werden. Die Möglichkeit, daß sich Beschuldigungen gegen einen Unschuldigen richten, ist kein Thema.

Was 1983 in Kalifornien begann (und bis heute in einer Fülle von Strafprozessen in den Vereinigten Staaten weiter schwelt und zu heftig umstrittenen Verurteilungen oder Freisprüchen führte und führt), schwappte über.

1987 kam es in der Grafschaft Cleveland in Großbritannien dazu, daß engagierte Ärzte bei 121 Kindern die Diagnose auf sexuelle Mißbrauch stellten. Die gleichzeitige Häufung körperlicher Symptome an so vielen Kindern aus verschiedenen Familien weckte den Verdacht, an den Kindern sei „satanischer Mißbrauch“ verübt worden.

Eine richterliche Untersuchung hat im Juni 1988 das „Debakel“ analysiert und Folgerungen aus ihm gezogen. Inzwischen sind den Familien, die zu Unrecht verdächtigt worden waren, 6,5 Millionen Pfund Schadensersatz gerichtlich zugesprochen worden.

In seinem Buch „Sittenangst“ schildert Benjamin Rossen, was sich in den Niederlanden ereignete:

Verteidiger Plassmann, Röttgering: Dritter Gutachter im zweiten Anlauf

Am Wochenende 2./3. Mai 1987 spielten zwei kleine Jungen aus Oude Pekela, der vierjährige Pieter und der fünfjährige Joost (die Namen wurden geändert), zusammen Sexspielen in den Büschen. Möglicherweise waren auch noch andere Kinder aus der Nachbarschaft dabei. Während ihres Spiels steckte einer von ihnen einen kleinen Zweig in den Anus des anderen. Später stellte sich heraus, daß kleine Wunden entstanden waren. Dieses Ereignis war Anlaß für einen gewaltigen Skandal über vermeintliche sexuelle Kindesmißhandlung. Man behauptete, daß Dutzende von Kindern entführt und sexuell mißbraucht wurden.

„Ledergürtel um den Penis gewickelt“

Handlungen von Heimerziehern ma- chen.

In der dritten, jüngsten Auflage hat der Verfasser vor dem letzten Absatz - in Klammern - einen Absatz eingefügt:

Über Gruppenausagen aus Kindergär- ten gegen Erzieher liegen noch keine ausreichenden Erfahrungen vor, um ei- nigermaßen Gesichertes sagen zu kön- nen. Dieses Problem ist erst in den letzten Jahren aufgetaucht.

Dieser Absatz ruiniert alle Ausführ- ungen, die von der Sachverständigen Krück schriftlich und mündlich im Möl- lers-Prozeß gemacht worden sind. Denn Frau Krück hat schriftlich wie mündlich entschieden bestritten, daß in den Ver- einigten Staaten gewonnene wissen- schaftliche Erkenntnisse zu Zeugenaus- sagen in Massenbeschuldungsverfah- ren irgendeine Bedeutung für die Begut- achtung in der Bundesrepublik hät- ten.

Wo Friedrich Arntzen in intellektuel- ler Redlichkeit davon spricht, daß dieses „Problem erst in den letzten Jahren auf- getaucht ist“, nämlich in den Vereinig- ten Staaten, hält Frau Krück sich für lä- big, den Aasee in Münster zu Fuß zu überqueren.

Ein erster Versuch der Verteidiger Plassmann und Röttgering, einen drit- ten Sachverständigen in den Prozeß ein- zubringen, scheiterte. Im zweiten An- lauf hatten sie Erfolg. Das Gericht lud Professor Udeutsch. Das Gutachten des 76 Jahre alten, intellektuell noch im- mer präsenten, souveränen Psycholo- gen, eines großen alten Mannes der Ge- richtspsychologie, illuminierte die ver- dunkelte Szene der Hauptverhandlung.

Zur Analyse einer Aussage heiße die Ausgangsfrage nicht: Kann die Aussage wie vorliegend wahr sein - sondern: Kann sie entstehen, wenn die Aussage- person den geschilderten Sachverhalt tatsächlich nicht erlebt hat. Wenn ein Beziehungsgelüge so phantastische Früchte zeitige, wie in diesem Prozeß, „dann gibt das eine anschauliche Vor- stellung davon, mit welcher Wucht sug- gestive Einflüsse mehrfach und auf Dau- er auf Kinder eingewirkt haben“.

Höchst kritisch setzte sich Udeutsch mit dem münsterschen Professor Fürniss auseinander. Fürniss geht davon aus, daß man die Kinder nicht zu fragen hat, was beispielsweise Rainer Möllers getan hat. Um das Geheimnis zu brechen, fragt er, was Rainer getan haben könn- te. Das sei schlimmste Suggestion. Fürniss bringt zum Sprechen, indem er Vorgaben macht. Fürniss ist der Pre- diger der rabiaten und blinden Ausein- anderetzung mit dem sexuellen Miß- brauch. Über alles kann, über alles soll gesprochen werden. In den Grund- und Fortbildungskursen, die er im großen Umfang veranstaltet, fragt er beispiels-

TITEL

tere Inhalte (Pornofilme) und Mittäter (Taxifahrer und weibliche Erzieher).

Niemand hat den brodelnden Topf, in dem die Aussagen der Kinder entstanden, sich entwickelt haben und von ihrer Umgebung gefördert wurden, so präzise beschrieben wie Frau Krück:

Da nach den bislang vorliegenden Er- kenntnissen der Gutachterin in fast je- dem Elternhaus eines begutachteten Kindes zunehmend offen, häufig und anhaltend die inkriminierten Handlun- gen thematisiert wurden, durch wö- chentliche Elterntreffen in kleinen Gruppen (als eine Art Selbsthilfegruppe zur Verarbeitung des allgemeinen Trau-

Die dritte Auflage des Lehrbuchs nicht gründlich studiert

mas) auch der Informationsfluß erhalten blieb und viele Kinder untereinander noch in Kontakt stehen, können sogar den jüngsten Kindern inhaltliche Frag- mente der inkriminierten Geschehen und Verdächtigungen aus den unter- schiedlichen Quellen bekannt geworden sein. Die Kinder wären demnach durch- aus in der Lage, ihre Ängste auch fallge- rech projekktiv darzustellen und sie mit der inzwischen erfolgten „Personifizie- rung des Bösen“, der Person des Ange- klagten Möllers und seiner vermuteten Mittäter, zu verbinden.

In welche Situation sie geraten war, ist Frau Krück bewußt gewesen. So heißt es bei ihr auch schon zuvor:

Dem Sog der Gruppeninfektion, mit ihrer starken Suggestivwirkung, dürften sich im zeitlichen Ablauf dieses Falles nur wenige Erwachsene, geschweige denn Kinder entzogen haben können.

Dennoch, und das ist kaum zu begrei- fen, hält sich die Sachverständige für fähig, aus dem Brei im überkochenden Zauberkessel den Kernbereich herauszu- destillieren, in dem die Aussagen denn doch glaubhaft sind.

Frau Krück kommt aus dem IfG. Wenn sie Literatur anbietet, dominiert Friedrich Arntzen. Das IfG verfügt, folgt man ihr, über einen nicht zu überbietenden Erfah- rungsschatz aus „einem Fallmaterial, das zigtausend Fälle umfaßt“.

Bedauerlicherweise hat Frau Krück nicht die dritte, 1993 erschienene Auflage der „Psychologie der Zeugenaussage“ von Friedrich Arntzen studiert. In der gibt es ein Kapitel über „Die Glaubwür- digkeit der Aussagen von Zeugengrup- pen“. Das Kapitel behandelt Besonder- heiten von Zeugenrunden, die gegen ei- nen Lehrer aussagen, und Aussagen, die jugendliche Zeugen über inkriminierte

der Fall hätte ein Warnfeuer sein kön- nen für den Fall Möllers.

Obwohl die Nordthorner Polizei be- sonnen ist und erhebliche Bedenken gegen die Beschuldigungen anmeldet (187 Kinder insgesamt wurden be- fragt), wird der Verdacht, der längst Gewißheit ist, aus dem Krankenhaus hinaus in das Wohngebiet des Lehr- chepaars getragen.

Eine Elterninitiative wird gegründet. Ministerpräsident, Frauenministerin, Innenminister geraten unter Druck. Der Bericht der holländischen Ärzte Jonker kursiert mit der Folge, daß sich plötzlich verblüffende Parallelen zwi- schen den holländischen, den Nordthor- ner, den Coesfelder und den Borkener Kinderaussagen ergeben. Im März 1991 wird der Lehrer in Osnabrück freigesprochen und „in vollem Umfang rehabilitiert“.

In Coesfeld beschuldigen unterdes- sen immer mehr Kinder immer mehr „Täter“, auch Frauen und Taxifahrer. Sie berichten von Männern mit Filmmä- meras, Leichenhallen, Särgen, Falltü- ren, Fesselungen und unterirdischen geheimen Gängen. Es ist nicht länger zu übersehen, daß etwas nicht stimmt.

Zwei Psychologinnen sind im Möl- lers-Prozeß als Sachverständige zur Glaubwürdigkeit der Kinder gehört worden. Lioba Fricke, 33, war für die Borkener Kinder zuständig. Sie hielt auch extremste Aussagen für verläß- lich. Staatsanwalt Michael Fricke's ent- ledigte sich dieser Belastung der An- klage dadurch, daß er in der Begrün- dung des Strafantrags bemerkte, die noch geringe forensische Erfahrung Frau Fricke sei ausgeglichen worden durch die Sachkunde der Sachverstän- digen Ursula Krück.

Wie Frau Fricke kommt die Psycho- login Ursula Krück, 57, aus dem Insti- tut für Gerichtspsychologie (IfG) in Bochum, einem von dem Psychologen Dr. Friedrich Arntzen gegründeten Unternehmen.

Frau Krück war zunächst überzeugt von den meisten Aussagen. Doch als diese immer dramatischer wurden und sogar rundum als verläßlich angesehen- ne Kinder delinierten, muß ihr bang ge- worden sein. In einem am 10. Oktober 1992 vorgelegten Gutachten versuchte sie, die rasende Fahrt auf- und abzu- fangen.

Das Thema des sich im vorliegenden Fall scheinbar ins Unermeßliche aus- dehnende Ausmaß an sexuellem Kin- desmißbrauch hat sich entgegen der Hoffnung der Gutachterin bei den El- tern der angeblich betroffenen Kinder im weiteren zeitlichen Verlauf nicht abgeschwächt, sondern vielmehr kon- tinuierlich ausgeweitet: z. B. auf wei-

Debatte. Noch im März sucht Rainer Möllers den Rechtsanwalt Derk Röttge- ring, 37, in Gescher auf. Er sagt, er komme in einer arbeitsrechtlichen Sa- che, ihm sei gekündigt worden. Daß er einen Strafverteidiger benötigt - auf die- se Idee kommt er gar nicht.

Im Coesfelder Krankenhaus erfährt Röttgering, daß angeblich bereits mehr als 20 Mißbrauchsfälle ans Licht gekom- men seien. Entzündungen und Haarris- se im Genitalbereich seien festgestellt worden (was nicht zutrifft).

Irritiert fragt der Vorsitzende im Pro- zeß sowohl die Eltern des Jungen Mar- kus als auch Brigitte Turzter, als sie vor Gericht als Zeugen aussagen, warum um Gottes willen, wenn Rainer Möllers erst am 7. März 1991 gekündigt wurde, der Junge weiterhin in den Kindergarten gehen mußte, angesichts eines solchen Verdachts. Man sei doch sachverständig beraten worden. Die Antwort bestand aus verlegenem Schulterzucken: „Ja, das ist bloß von mir gewesen.“

Anfang April 1991 - inzwischen ist ge- gen Möllers Anzeige erstattet, und die ersten polizeilichen Anhörungen begin- nen - wird Professor Fürniss zu einem Elternabend gebeten. Auch der Eltern- abend mit „Zartbitter“ findet statt. Die Aufdeckung rollt an. Die vergleichswei- se banale Ausgangssituation „Finger im Po“ verbläßt im Hintergrund.

Von da an treffen sich die Eltern alle zwei Wochen. Die Polizei verteilt Frage- bögen. Mütter bringen Tagebücher, in denen sie Äußerungen der Kinder fest-

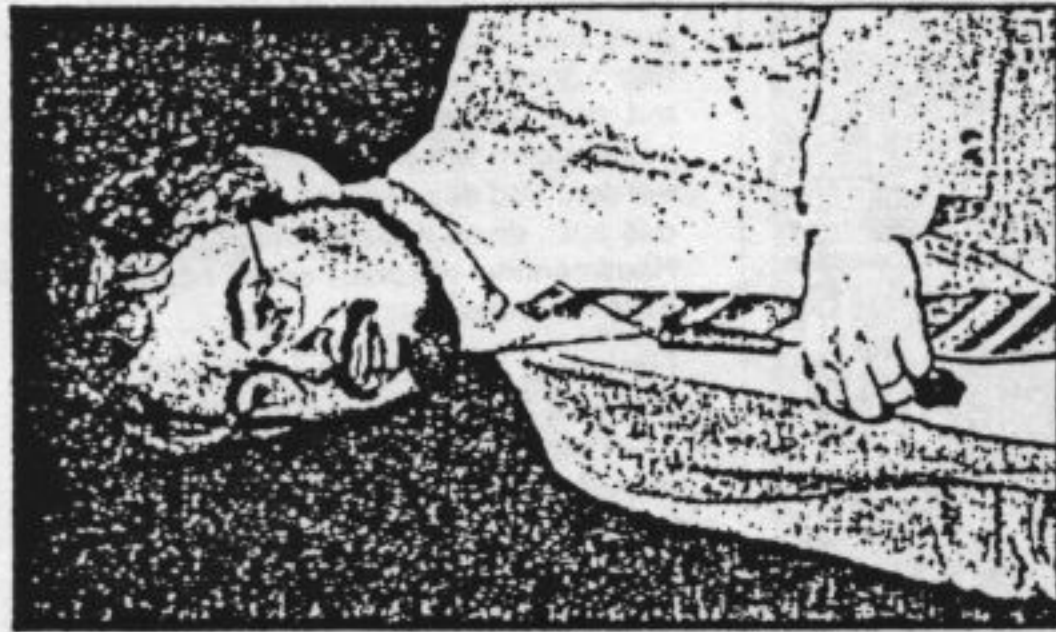
Immer mehr Kinder beschuldigen immer mehr „Täter“

gehalten haben, zuhauf zu den Revie- ren.

Am 8. Juli 1991 findet ein Eltern- abend unter Leitung von Professor Für- niss in Borken statt. Gesprochen wird über alles. Analverkehr mit Kindern vor anderen Kindern, über Zahncreme, die auf den Penis geschmiert und abgeleckt wird. Wenige Tage danach spricht Für- niss zu den Eltern in Coesfeld.

Die Aussagen blühen immer bunter, immer greller. Kot essen, am Penis durch die Turnhalle geschleudert wer- den, auf den Kopf urinieren, vaginal, anal, oral, Mütter lauern auf jedes Wort ihrer Kinder.

Im Herbst 1991 ist die ganze Land- schaft entflammt. In Nordthorn geraten zuerst ein 48 Jahre alter Lehrer, dann auch seine Frau in den Verdacht. Kin- der sexuell mißbraucht zu haben. Die Jagd auf ihn eröffnen zwei Psychologin- nen und eine Heilpädagogin, die im Herbst 1991 eine Fortbildung in Sachen sexuellen Mißbrauchs erfahren haben:

Psychiater Fürniss

„Öffnen des Geheimnisses“

in gemeinsamer Aufregung sicher, daß Rainer Möllers auch ihrem Kind den Finger in den Po gesteckt hat.

Am 25. Februar 1991 wird die Leite- rin des Kinderhauses in Coesfeld vom Vater des Markus informiert. Möllers wird kurz zur Rede gestellt: „Hast du uns nichts zu sagen?“ Näheres wird ihm nicht mitgeteilt.

Möllers ahnt nichts. Er meint, er habe in der letzten Woche wegen privater Probleme seiner Freundin schlechter als sonst gearbeitet, und schweigt. Dieses Verhalten wird ihm angesichts der „Dramatik des Tages“ als „sehr merk- würdig“ ausgelegt.

Wenige Tage später, am 7. März, wird er vor ein Tribunal zitiert. Der Va- ter des angeblich geschädigten Jungen, „Zartbitter“-Frauen, Montessori-Erzie- herinnen und die Leiterin des Kinder- hauses fragen, was er dabei denn gefühlt habe, als er den Finger in den Po steck- te. Dann wird er fristlos entlassen.

Möllers ist fassungslos. Brigitte Turzter schildert die Situation später so: „Innerhalb von einer halben Stunde hat er schon sehr viele Facetten seines Könn- ens gezogen. Er hat davon gesprochen, daß wir sein Leben ruinieren würden, daß die Kinder alle lügen würden, also es war wirklich ein Gefühlsbad, das er da inszeniert hat. Ich glaube, wenn ich nicht meine Professionalität gehabt hät- te, ich glaube, ich wäre auf jeden Fall ins Schwanken gekommen.“

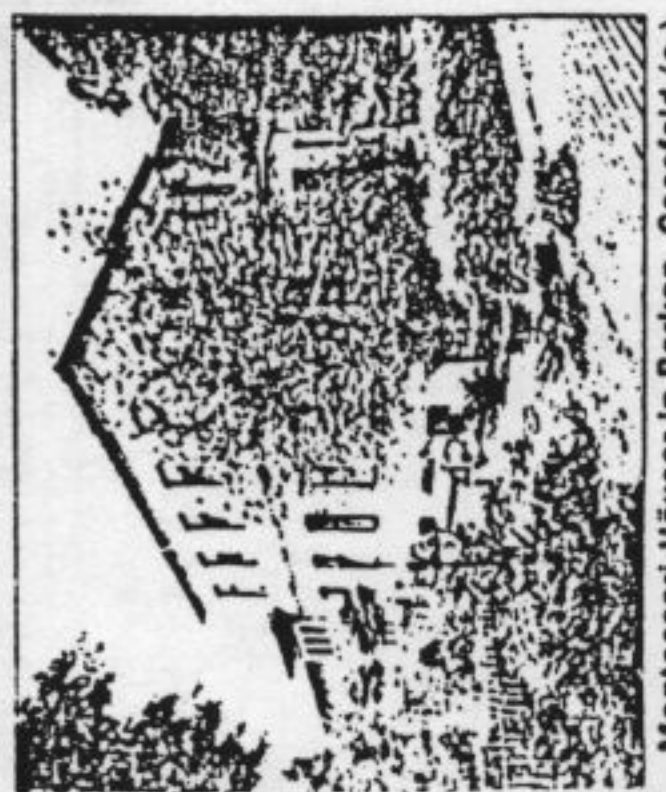
Ob Möllers überhaupt etwas getan hatte, stand innerhalb der immer größer werdenden Schicksals- und Gesinnungs- gemeinschaft schließlich nicht mehr zur

gewesen, und man habe gehofft, daß den Eltern geglaubt werde. „Und die (die Leiterin) hat dann tatsächlich sofort geglaubt, ich denke, das war wirklich auch Glück“, so Brigitte Turzter gegen- über SPIEGEL-TV.

Zu der Strategie gehörte, durch „Zartbitter“ einen Informationsabend im Kinderhaus zu veranstalten. Zur Strategie gehörte weiterhin der Aus- tausch mit einer Freundin aus dem Mon- tessori-Kinderhaus im 30 Kilometer ent- fernten Borken. Laut „Zartbitter“ ent- schloß man sich dazu, „weil es erst eine Aussage gab und wir einfach davon aus- gingen, daß, wenn ein Kind betroffen ist, dann müssen auch mehrere betrof- fen sein“. Rainer Möllers hatte vor Coesfeld in Borken gearbeitet.

Ratgeber wurden hinzugezogen, noch ehe die Polizei unterrichtet war: die Rechtsanwältin Sibylle von Bethusy- Huc (später im Prozeß zusammen mit Monika Schupp-Thielke Nebenklä- gervertreterin, eine Spezialität für Anwäl- tinnen) und Professor Fürniss. Fieber- hafte Aktivitäten setzten ein. Der erste begreifliche Schock wuchs sich zu heller Panik aus.

Verunsicherte, sorgenvolle Eltern rückten zusammen. Sie tauschten sich aus. Die ersten berichteten beunruhigt, auch sie hätten „Streß mit Fiebermes- sen“. Die nächsten schon waren sich

Montessori-Häuser in Borken, Coesfeld (o.) Tafelorte von 1983 bis 1991

weise unvermittelt, ob der letzte sexuelle Verkehr gut gewesen sei. Er erkundigt sich jählings, ob die von ihm angesprochene Frau bei ihrem letzten sexuellen Verkehr schön feucht gewesen sei.

Das „Öffnen des Geheimnisses“ will Fürniss auch damit erreichen, daß er „Multifamiliengruppen“ zusammenbringt. Er hält es für wichtig, daß alle Eltern im Beisein der anderen Eltern erzählen, was sie selber von ihren Kindern

Ist eine Beurteilung der Glaubhaftigkeit heute noch möglich?

gehört, gesehen und erfahren haben. Den Kindern vermittelt Fürniss in der Multifamiliengruppe, daß „wir das Nein als Antwort nicht akzeptieren“, wenn das Kind Mißbrauchshandlungen verneint.

Das Gericht hat nach dem Vortrag von Professor Undeutsch den Haftbefehl gegen Rainer Möllers aufgehoben. Es hat Undeutsch beauftragt, ein Gutachten darüber zu erstellen, „ob – zunächst nach Aktenlage – aufgrund der Aussageentwicklung (Beziehungsgelicht) eine Beurteilung der Glaubhaftigkeit der einzelnen Kinderaussagen (gegebenenfalls welcher) anhand der kriterienbezogenen Inhaltsanalyse noch möglich ist“.

Die Staatsanwaltschaft, auch durch die Staatsanwältin Maria Anna Kraus, 46, vertreten, hat inzwischen Professor Undeutsch wegen Besorgnis der Befangenheit abgelehnt. Auch versucht sie über das Oberlandesgericht Hamm, das

in dieser Sache schon zweimal vorverurteilt hat, zu erreichen, daß Rainer Möllers wieder in Haft kommt. Wie auch immer das alles ausgeht: An dem, was Professor Undeutsch an drei Sitzungstagen zu der Problematik von Massenschuldigungen gesagt hat, geht es nicht mehr vorbei.

In einem Brief an Karl Jaspers schrieb Hannah Arendt im Oktober 1954: „Was ich im Auge habe, sind totalitäre Entwicklungen aus dem Schoße der Gesellschaft, der Massengesellschaft selbst, ohne ‚Bewegung‘ und ohne feste Ideologie.“ Der Prozeß gegen Rainer Möllers zwingt zu der Frage, ob es nicht weit hinaus über den Streit darüber, wie mit sexuellem Mißbrauch umzugehen sei, um ein ganz anderes Problem geht: um die Manipulierbarkeit des Menschen.

Arthur Miller schrieb sein Theaterstück „Hexenjagd“, das von der Hexenjagd in dem Dorf Salem handelt, während der 19 Menschen hingerichtet wurden, auf dem Höhepunkt der McCarthy-Krise in den Vereinigten Staaten in den fünfziger Jahren. Damals wurden Männer und Frauen (wie die Hexer und Hexerinnen von Salem im 17. Jahrhundert) gejagt, die der Sympathie mit Linken, mit dem Sozialismus und Kommunismus verdächtigt wurden.

In seiner Biographie „Zeitkurven“ resümiert Miller die Ereignisse in Salem vor 300 Jahren: „Es war eine Projektion der eigenen Lasterhaftigkeit auf andere, um sie dann mit deren Blut abzuwaschen. In mehr als einem Brief aus der Zeit stand: ‚Jetzt ist niemand sicher.‘“

Was den sexuellen Mißbrauch von Kindern angeht, so droht (oder ist bereits hereingebrochen), daß manipuliert

Vorsitzender Richter Walden
„Ist das initiiert worden?“

wird, und zwar sowohl von Seiten derer, die absolut parteiisch operieren, als auch von der Seite jener, die als Übertreibung, als eine feministische Großoffensive abtun wollen, was eine schreckliche, alltägliche Realität ist.

Jeder bedient sich des Themas sexueller Mißbrauch. Anlässlich des jüngsten Diözesankolpingtages im sauerländischen Medebach hielt der Paderborner Erzbischof Johannes Joachim Degenhardt eine Festpredigt, in der er sich auch mit dem sexuellen Mißbrauch von Kindern beschäftigte. Ein Raunen sei durch die etwa 4000 Gottesdienstbesucher gegangen, schrieb die *Westfalenspost* vergangene Woche, als der geistliche Würdenträger wörtlich sagte:

Wenn junge Männer stärker mit der Pflege von Kleinkindern betraut sind und dabei nackte, entblößte Körper ständig sehen, sie berühren und saubermachen müssen, ist die Gefahr groß, daß sie Begierden nicht widerstehen können. Der viele Körperkontakt mit dem jungen Kind bei der Pflege würde ihnen sicher oft zum Verhängnis werden. Und deswegen stellen wir fest, daß auch diese Konsequenz, daß Väter Hausmänner werden, auch negative Aspekte haben kann.

Übrigens: Eines ist im Fall Möllers brutal und ausdauernd geschändet worden – die Unschuldsvormutung. *Bild* nannte Möllers weit vor Prozeßbeginn einen „Kinderschänder“, behauptete, er sei „Deutschlands schlimmster Fall“. 14 Tage später war er in *Bild* sogar einer von den drei schlimmsten Menschen, die Kinder für Pornos mißbrauchen. Ach, er war es nicht nur für *Bild*. □

Angeklagter Möllers (auf freiem Fuß): Unschuldsvormutung geschändet

Titel

Die weiteren Schritte auf dem Weg zur Aufdeckung „verdrängter Erinnerungen“ ähneln denen der Indoktrination in einer politischen oder religiösen Sekte: Es gibt eine einzige Lösung der gegenwärtigen komplexen Probleme und einen Rettungsweg durch Aufopferung und Kampf.

• **Die Erklärung.** Der Therapeut erklärt, daß die Symptome seines Patienten auf sexuellen Mißbrauch hinweisen. Oft wird diese Diagnose zu einem lächerlich verfrühten Zeitpunkt der Therapie aufgestellt. In Cleveland engagierte ein angeklagter Vater eine verdeckte Ermittlerin, die zum Therapeuten seiner Tochter ging und über Alpträume und Schlafstörungen klagte. Bereits bei ihrem dritten Besuch behauptete der Therapeut, daß die Ermittlerin zweifellos ein Inzestopfer sei, das „Körpererinnerungen“ an ein Trauma in der frühen Kindheit erlebe.

Der Patient soll seine Eltern verklagen, aber sonst jeden Kontakt abbrechen

Was steckt dahinter, wenn sich Erwachsene plötzlich wieder erinnern, als Kind das Opfer sexueller Übergriffe gewesen zu sein? Wenn sie nach Jahrzehnten ihre Eltern des Mißbrauchs beschuldigen? Ein erbitterter Streit ist entbrannt. Können solche traumatischen Erlebnisse überhaupt vergessen und wieder erinnert werden? Eine therapeutische Subkultur bemüht sich um die Entdeckung des verdrängten Mißbrauchs, während die wachsende Zahl von Kritikern darin im ein Geschäft mit falschen Erinnerungen sieht.

Manche Therapeuten warten nicht einmal drei Therapiestunden ab. In einem Fernsehinterview prahlte ein Therapeut, daß Inzest „so allgegenwärtig ist, daß ich ihn innerhalb von zehn Minuten erkennen kann, schon wie eine Person durch die Tür kommt, oft bevor sie sich selber darüber im klaren ist“.

• **Das Gegenargument.** Wenn der Patient keine Erinnerung an einen elterlichen Mißbrauch hat, erklärt der Therapeut diesen Gedächtnisverlust als Beweis dafür, daß der Mißbrauch so schwerwiegend war. Alle populären Handbücher für „Überlebende“ des Inzests stellen diese unbegründete Behauptung auf: Keine Erinnerung bedeutet verdrängte Erinnerung. Wendy Maltz und Beverly Holman, Autorinnen von „Incest and Sexuality“, erklären: „Wenn Überlebende sich nicht an ihre Kindheit

berall in den amerikanischen Medien erschienen im letzten Jahr Berichte wie die folgenden:

• In Minnesota verklagt eine 60jährige Frau ihren 91jährigen Vater wegen sexueller Mißbrauchs, der angeblich vor 57 Jahren stattfand, jedoch laut Darstellung der Tochter erst neulich während einer Therapie in Erinnerung kam.

• Im Illinois erhebt der 34jährige Stephan Cook, der an AIDS sterben wird, Klage gegen Kardinal Joseph Bernardin wegen unsittlicher Belästigung vor siebzehn Jahren. Cook sagte, daß er so lange mit seiner Klage gewartet habe, weil er sich erst nach therapeutischer Behandlung daran erinnerte, unter anderem auch an anale Vergewaltigung.

• Im Kalifornien verklagt eine 26jährige Frau ihren Vater auf Hunderttausende von Dollars. Sie behauptet, daß er sie ab dem Alter von sechs Monaten bis zu ihrem achtzehnten Lebensjahr sexuell mißbraucht habe. Erst nachdem sie im vergangenen Jahr mit einer Therapie begonnen habe, könne sie sich an diese bis dahin völlig verdrängten Vorgänge wieder erinnern.

• Im Jahre 1992 gründeten zwei betroffene Eltern die „False Memory Syndrome Foundation“ (Falsche Erinnerungs-Syndrom-Stiftung), um Eltern zu helfen, die von ihren erwachsenen Kindern des sexuellen Mißbrauchs beschuldigt wurden; nachdem diese ihre Erinnerung daran durch Therapien wiedergefunden hätten. Nach einem halben Jahr hat die Stiftung bereits mehr als 7.500 Mitglieder.

Tausende von Familien werden auseinandergerissen von Erwachsenen, die behaupten sich nach wenigen Monaten oder gar Tagen der Psychotherapie nun daran zu erinnern, daß sie von den Eltern (oder von anderen vertrauten Personen) in der Kindheit sexuell mißbraucht wurden. In den meisten Fällen dreht sich dies wieder um verdrängte Erinnerungen, um inzestuntes Grenzüberschreitungen oder Vergewaltigung; aber einige Patienten gehen noch weiter und behaupten sich an jahrelange bizarre Folterrituale zu erinnern, die sie im Säuglingsalter erlitten, oftmals Zusammenhang mit satanischen Riten wie der Tötung von Säuglingen, Kannibalismus, Gruppensex und Verstümmelung der Genitalien. In Amerika ist die Erinnerungsbewertung so stark, daß sie bereits einem dramatischen Einfluß auf die Gesetzgebung gehabt hat.

Fast die Hälfte aller Bundesstaaten hat Gesetze erlassen, um eine Klage gegen ein erdgebliches Belästiger auf Schmerzensgeld bis zu drei Jahren nach Wiederlangen der Erinnerung zu ermöglichen. Auch Großbritannien leidet an dieser Epidemie der wiederweckten Erinnerungen, vor allem an satanischen Riten und wie alle Studenten ist sie ansteckend. Sie breitet sich jetzt in ganz Europa aus. Die Schritt zur Rückgewinnung der Mißbrauchs-Erinnerung sind im letzten Fall fabelhaft. Die meisten der anfalligen Personen stammen aus dem Mittelstand, falls es sich um weiße Frauen handelt, die weit weniger zahlreich sind. Frauen, Stetscheitern, vorrangig erfolgreich zu sein, fühlen sich aber glücklich und häufig ist eine Krise der Anläß im Ehe-

FSH 06.94
Carol Tavris

Der Streit um die Erinnerung

... nie zu gehen. Unglück in der Ehe, Medikamentenmissbrauch, das Gefühl des Unzulänglichkeits oder der Ohnmacht eine Reihe von schiedlichen Beziehungen, Scheidung, ständige Auseinandersetzungen mit dem Kinders, Gefühl der Depression und der Angst (ME das sind natürlich auch typische Symptome des Lebens im späten zwanzigsten Jahrhundert). Viele langjährige Therapeuten nach dem sie den populärwissenschaftlichen Verkauf schlugen, *The Courage to Heal* (dieses Trost alle ein Handbuch für Überlebende des Inzests, gelesen haben schon am Anfang dieses Buches erfahren dies Lesenerwartung, daß sie mit hohem Wahrscheinlichkeit auch Inzestopfer sind, wenn sie eines oder mehrere dieser Symptome aufweisen).

erinnern können oder nur sehr verschwommene Erinnerungen haben, muß man immer Inzest als Möglichkeit in Betracht ziehen.“ Beverly Engel, Autorin von „*Right to Innocence*“, sagt ebenfalls, „Wenn man vielleicht auch nur eine Spur von Verdacht hat, wenn man überhaupt irgendwelche Erinnerungen hat, egal wie vage, ist es wahrscheinlich, daß tatsächlich ein Mißbrauch vorliegt. Und es ist noch weit wahrscheinlicher, daß man die Erinnerungen blockiert und leugnet.“

• **Unwiderlegbare „Beweise“.** Vielleicht „hilft“ der Therapeut dem Patienten, seine Erinnerung durch Hypnose, Körperarbeit, Trance-Induktion, Arbeitsbücher und Zeitschriften, Trauminterpretation und andere Techniken wiederzuerlangen. Wenn der Patient dann immer noch behauptet, es habe kein Inzest stattgefunden, erklärt der Therapeut, daß der Patient „verleugnet“ – ein weiterer Beweis, daß Inzest geschah. „Herauszufinden, daß Inzest die Ursache der Symptome des Patienten ist, kann erhebliche Aufdeckungsarbeit seitens des Therapeuten erfordern“, meinen Maltz und Holman.

• **Konfrontation und Isolation.** Der Patient wird beraten, den Eltern oder anderen angeblichen Tätern einen zornigen Brief zu schreiben, weiteren Kontakt mit ihnen jedoch zu verweigern, außer vielleicht um sie zu verklagen. Typischerweise weigert sich auch der Therapeut, die beschuldigten Eltern zu treffen. Dem Patienten wird empfohlen, nicht nur alle Beziehungen zu den Eltern abzubrechen, sondern auch zu anderen Personen wie zu Geschwistern und Freunden, die den Inzestvorwurf bezweifeln oder abstreiten.

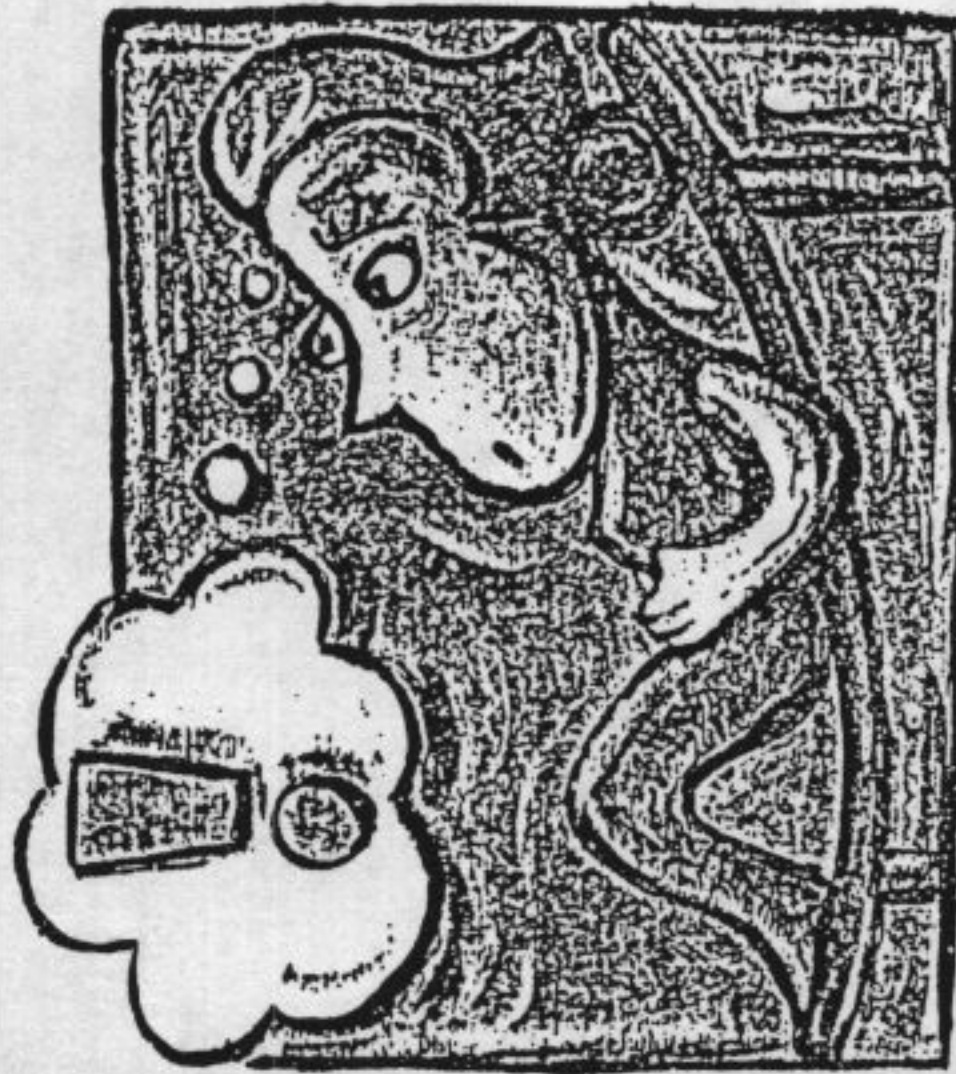
• **Bildung einer neuen Identität und einer neuen Familie.** Der Patient schließt sich oft einer Gruppe von anderen „Inzestüberlebenden“ an, die die neue Identität des Patienten bestätigt und verstärkt und als stellvertretende Familie dient.

• **Zurückweisung von widersprechendem Beweismaterial.** Weder der Therapeut noch der Patient versucht, den Inzestvorwurf gegen die Eltern zu überprüfen. Im Gegenteil, wenn Eltern versuchen, auf die Anschuldigungen zu reagieren – „Du behauptest, ich habe dich mißbraucht, als du 3 Jahre alt warst, aber ich war in der Armee in Korea in jenem Jahr“; „Du klagst mich an, daß ich dir an deinen Brüsten mit Zigaretten Brandwunden beibrachte und andere Foltertatzen beging, aber du hast keine Narben“; „keine von deinen Schwestern merkte, was du jetzt behauptest, obwohl sie mit dir im selben Zimmer schliefen“ –, werden solche Aussagen als hartnäckiges Leugnen und Schuldabweisung angesehen.

Da bei dieser Frage so viel auf dem Spiel steht – Genauigkeit und Sicherheit für mißbrauchte oder verwehrt Kinder und Erwachsene, Schutz aber auch für unschuldige Erwachsene vor falschen Anschuldigungen, die ihr Leben zerstören – verläuft die Diskussion unter Fachleuten und in der Öffentlichkeit sehr erregt. Viele

Titel

**Für viele Probleme des Lebens
bietet sich plötzlich
eine Universal-Erklärung**

meinen, daß sie die Kinder verraten, wenn sie wieder bewußtwerdende Erinnerungen anzweifeln. Die Protagonisten der Mißbrauchs-Erinnerungen versuchen durch Angriffe auf die bewußten oder unbewußten Motive der Zweifler der Kritik vorzuzukommen.

Wer öffentlich die Erinnerungs-Bibel „Trotz allem“ kritisiert – ein Buch, das nicht „auf irgendwelchen psychologischen Theorien basiert“, wie seine Autorinnen auch noch stolz zugeben –, erntet heftige Beleidigungen. McHugh betrachtet dieses Machwerk als zeitgenössischen „Hexenhammer“, das nach Art und Weise, wie es zitiert und benutzt wird, ein ähnliches Motto haben könnte: „Zweifel an den Mißbrauchs-Erinnerungen ist die größte Ketzerei“. Dies erfuhr ich letztes Jahr aus erster Hand, als ich einen Aufsatz für die *New York Times Book Review* schrieb, in dem ich die für dieses und andere populäre Bücher zu diesem Thema charakteristischen, wissenschaftlich unbegründeten Annahmen über Erinnerung und Inzest kritisierte. Ein wütender Leser schrieb, daß mein Aufsatz mich „unmittelbar auf die Seite von Mißbrauchern, Vergewaltigern, Pädophilen und anderen Frauenfeinden“ stellte. Nichts liegt mir ferner!

Ich will im folgenden zeigen, wie falsche Erinnerungen durch Suggestion und Beeinflussung in der Therapie erzeugt und warum sie als hysterische Epidemie betrachtet werden können. Keineswegs jedoch will ich andeuten, daß alle Erinnerungen, die im Verlauf einer Therapie zum Vorschein kommen, unbedingt falsch sind oder durch Suggestion geschaffen werden.

Die Epidemie der falschen Erinnerungen mit ihrer

Prämisse, daß sexueller Mißbrauch in der Kindheit allgegenwärtig, ja geradezu universell ist, ist vielleicht eine zwangsläufige Reaktion auf die traditionelle Freudsche Überzeugung, daß Inzest äußerst selten *wirklich* stattfindet. Alvin Rosenfeld, ein Psychiater in New York, lernte während seiner medizinischen Ausbildung, daß Inzest extrem selten vorkäme – vielleicht ein Fall auf eine Million. Ihm wurde die Freudsche Betrachtungsweise von Inzest oder von anderen Formen des Kindesmißbrauchs gelehrt – sie seien als ödipale Phantasien zu betrachten. „Doch von meinen ersten 12 Fällen,“ sagt Rosenfeld, „waren drei Kinder Inzestopfer. Die Eltern gaben dies zu.“ Zusammen mit Carol Nadelson, einer ehemaligen Präsidentin der Amerikanischen Psychiatrischen Gesellschaft, machte er die Erfahrung, daß von den 700 Fällen, mit denen sie im Krankenhaus arbeiteten, 30 Patienten ihrem Therapeuten gegenüber spontan Inzest berichtet hatten. „Die Therapeuten akzeptierten diese Berichte als glaubwürdig,“ sagt Rosenfeld, „aber sie beschlossen, ihren Vorgesetzten nicht davon zu erzählen, da sie gerügt werden würden, weil sie eine Phantasie als Tatsache akzeptierten.“

In den 70er und frühen 80er Jahren haben Experten im psychiatrischen Gesundheitswesen die Öffentlichkeit darüber aufgeklärt, daß Inzest und der sexuelle Mißbrauch von Kindern weder ungewöhnliche Ereignisse noch Phantasien von ein paar verrückten Frauen seien. (Louise Armstrong, selbst ein Inzestopfer, sammelte einige von diesen Fallstudien und analysierte deren politischen und soziologischen Hintergrund in ihrem Buch „*Kiss Daddy Goodnight*“ aus dem Jahre 1978.) Während jener Jahre begannen die Medien, schockierende und sensationelle Geschichten von Inzest zu veröffentlichen, und Dutzende von Programmen und Therapien tauchten auf, die den neuentdeckten Opfern helfen wollten. Bis zum Ende der 80er Jahre war die Diagnose und Behandlung von mißbrauchten Kindern zum großen Geschäft geworden. – Eine Kindesmißbrauchs-Industrie beschäftigte Zehntausende von Therapeuten, Polizisten, Staatsanwälten, Anwälten, Sozialarbeitern, Schulverwaltern, Krankenhausverwaltern, selbsternannten „Inzest- und Mißbrauchs-Experten“. Das Bemühen, die Opfer von Mißbrauch zu behandeln, ging allmählich in das Bemühen über, mehr Opfer zu erzeugen, um die gefräßige neue Industrie zu speisen, und das „Verdrängte-Erinnerungs“-Argument erwies sich als unfehlbarer Weg, sie auch zu fabrizieren. In kurzer Zeit wurden die Stimmen der echten Opfer übertönt von erwachsenen, die lautstark beteuerten, daß auch sie Inzestopfer waren – wenn nicht als Kinder, dann als Säuglinge; wenn nicht in diesem Leben, dann in einem vorangegangenen Leben; wenn nicht von Mitmenschen,

dann von außerirdischen Wesen. Die Epidemie hatte begonnen.

Rosenfeld bedauert: „Das Bemühen vieler seriöser Fachleute in den 70er Jahren, der Öffentlichkeit die Existenz von Inzest und sexuellem Mißbrauch ins Bewußtsein zu rufen, ist zum Ausverkauf von falschen Informationen verkommen, der an Hysterie grenzt. Da Leute mit begrenzten klinischen Fachkenntnissen, aber mit weit-

**Experimente zeigen,
daß das menschliche Gedächtnis
sehr unzuverlässig funktioniert**

reichenden politischen Zielen verantwortungslos von „Epidemien des Mißbrauchs“ in jeder Familie sprechen, befürchte ich, daß *tatsächlich* mißbrauchte Kinder wieder der Skepsis gegenüberstehen, auf die sie schon vor fünfundsiebzig Jahren stießen. Das ist eine Tragödie.“

In den letzten zwei Jahrzehnten ist die Anzahl der Leute, die sich Psychotherapeuten nennen, enorm gestiegen. Einige haben Klinische Psychologie an einer Universität studiert, aber Tausende werden an Schulen und „Akademien“ ausgebildet, die keine Verbindung zur schaftlichen Ausbildung in den Methoden, dem Inhalt oder der Lehre der akademischen Psychologie von ihren Studenten verlangen. Die Beziehungen zwischen akademischen Forschern und klinischen Praktikern sind im Laufe der Jahre immer schlechter geworden und heute an einem Tiefpunkt angekommen. Therapeuten neigen zur Behauptung, daß akademische Lehr- und Forschungsmethoden für ihre klinische Arbeit irrelevant sind. Akademische Psychologen und forschungsorientierte Kliniker und Psychiater befürchten, daß viele Therapeuten unbegründete, subjektive Ideen verbreiten, deren einzige Grundlage eine dubiose „klinische Erfahrung“ ist.

Titel

Im Falle der Inzest-Erinnerungs-Epidemie ist die Lücke zwischen Wissenschaftlern und Therapeuten in ihren jeweiligen Vorstellungen über Trauma, Erinnerung, Hypnose, Einfluß der Therapeuten und Verdrängung besonders deutlich. In fast jedem Punkt stehen die wissenschaftlichen Untersuchungsergebnisse in Widerspruch zu den Annahmen der Therapeuten.

So vertraut die falsche Erinnerungs-Bewegung auf starre Formeln: dieses Symptom *bedeutet* diese Ursache; jede Art von Mißbrauch, von unerwünschtem Streicheln bis zu wiederholter Vergewaltigung, *ruft* die gleichen Symptome hervor; sexueller Mißbrauch in der Kindheit führt *unvermeidlich* zum langfristigen Trauma. Aber die empirische Forschung bestreitet diese Behauptungen. Wie jede andere Art von Trauma – Waise zu werden, Alkoholiker als Eltern zu haben, einen Krieg zu überleben – hat sexueller Mißbrauch viele mögliche Auswirkungen, und manchmal auch keine. Einige Kinder sind jahrelang traumatisiert; viele andere erholen sich. Vor kurzem berichteten die Psychologen Kathleen Kendall-Tackett, Linda Meyer Williams und David Finkelhor über 45 Langzeitstudien, in denen die emotionalen Konsequenzen für sexuell mißbrauchte Kinder untersucht wurden. Obwohl diese Kinder durchschnittlich mehr Symptome als nicht-mißbrauchte Kinder aufwiesen, hatte ein gutes Drittel von ihnen *keine* Symptome. Die Forscher folgerten, daß „kein einziges Symptom für sexuell mißbrauchte Kinder typisch war. Die Ergebnisse weisen auf „das Fehlen eines spezifischen Syndroms bei Kindern hin, die sexuell mißbraucht worden waren“. Dieses Ergebnis entspricht der Komplexität menschlicher Erfahrung, aber die Falsche-Erinnerungs-Therapeuten können Komplexität nicht ausstehen. Sie haben nur *einen* Pfeil in ihrem therapeutischen Köcher, und der heißt: sexueller Mißbrauch.

Die Erinnerungs-Epidemie baut gänzlich auf der populären Auffassung vom Gedächtnis als eine Art Tonbandgerät oder Videokamera auf: alle Erfahrungen seit der Geburt sind im Gedächtnis gespeichert. Traumatische Erfahrungen bewirken oft ihre Verdrängung, bis ein wichtiges Ereignis sie „befreit“ und schließlich enthüllt, was „tatsächlich“ passierte. Diese Sichtweise des Gedächtnisses wird zum Teil durch die psychoanalytische Metapher der Verdrängung gestützt: die Idee, daß das Bewußtsein Erinnerungen oder Informationen verdrängt, die das Ich bedrohen.

Technologische Metaphern für das Gedächtnis (Computer, Tonband, Video) lassen viele Therapeuten und Laien annehmen, daß alle wichtigen Ereignisse irgendwo „da drin“ festgehalten sind. Im Gegensatz dazu haben wissenschaftliche Gedächtnisforscher wiederholt und überzeugend gezeigt, daß das Gehirn fähig ist, aus den verarbeiteten Informationen *Realität zu konstruieren und zu erfinden*. Das Gedächtnis ist keine „Ablage“ im Gehirn, sondern ein *Prozeß*, der ständig neu erfunden wird.

Titel

möglich ist, falsche Erinnerungen ins menschliche Bewußtsein einzuschleusen - durch Suggestion. In einem Fall konnte ihr Kollege Jim Coan seinen Bruder Chris überzeugen, daß Chris im Alter von fünf Jahren in einem Kaufhaus verloren gegangen war, indem er ihn einfach an die Geschichte "erinnerte": "Es war 1981 oder 1982... Wir waren einkaufen gegangen... Nach kurzer Panik fanden wir Chris, der von einem großen, älteren Mann in einem Flanelhemd weggeführt worden war. Chris weinte und hielt die Hand des Mannes." (Die Mutter von Chris und Jim bezeugt, daß Chris weder in einem Kaufhaus noch woanders verloren ging.)

Zuerst behauptete Chris ganz richtig, keine Erinnerung an dieses Erlebnis zu haben. Aber zwei Tage später "erinnerte" er sich spontan, wie ängstlich er dabei gewesen war. Am vierten Tag "erinnerte" er sich an das Flanelhemd des alten Mannes. Am fünften Tag "erinnerte" er den Laden und den Mann, der ihn fand. Zwei Wochen später sagte er, daß seine Erinnerung jetzt einigermaßen klar und deutlich sei, und er schmückte sie mit noch mehr Einzelheiten aus: "Ein alter Mann, ich glaube er

trug blauen Flanell, kam auf mich zu... Er war ziemlich alt und hatte eine Glatze... Er hatte einen Kranz von grauen Haaren... und er trug eine Brille." Als Chris erfuhr, daß seine wieder bewußtgewordene Erinnerung falsch war - daß er als Testperson in einer Untersuchung über die Möglichkeit, falsche Erinnerungen zu erzeugen, fungierte -, hatte er Schwierigkeiten damit, diese Erinnerung loszulassen. Er könne sich an alles so klar erinnern, meinte er: wie er geweit habe, wie ängstlich er und wie besorgt er; wie er seine Mutter gewesen sei. "Beispiele von solchen falschen Erinnerungen, die so voller Vertrauen wiedergefunden und mit vielen Einzelheiten re-produziert wurden, beweisen natürlich nicht, daß alle wiedererlangten Erinnerungen falsch sind", meint Loftus, "aber sie illustrieren den Suggestions-Mechanismus, mit dem falsche Erinnerungen erzeugt werden können."

den waren oder nicht. Fast alle, die getäuscht wurden, bestanden jedoch darauf, daß sie *wirklich, ehrlich* das Schild gesehen hätten: Ihr Gedächtnis wurde durch die Suggestivfrage manipuliert.

Auch schockierende, emotionale Erlebnisse, die wie eingefrorene Momente in der Zeit erscheinen, sind nicht immer vollständig und genau. Viele Amerikaner, die zur Zeit der Ermordung an John F. Kennedy gelebt haben, schwören, daß sie das Attentat im Fernsehen gesehen hätten. Tatsächlich waren keine Fernsehkameras während des Attentats dabei, und der einzige von einer Privatperson gedrehte Film des Ereignisses wurde erst viel später der Öffentlichkeit gezeigt. Ähnlich behaupten viele Amerikaner, daß sie genau wissen, wo sie waren

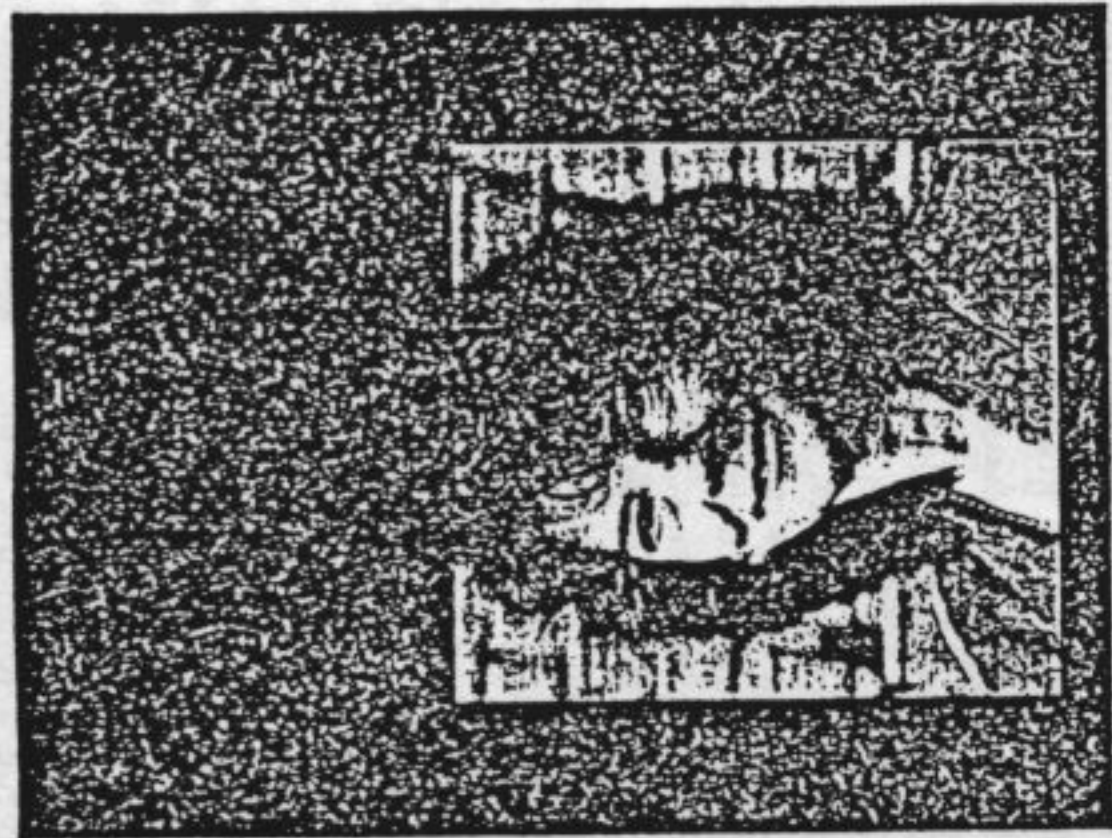
*Ohne weitere Beweise
„finden“ Inzest-Therapeuten
Mißbrauchs-Erinnerungen*

und was sie taten, als sie von der Explosion der Raumfähre "Challenger" im Jahre 1986 erfuhren, wer ihnen die Nachrichten überbracht habe, und wie ihre Reaktionen gewesen seien. Doch zeigen mehrere nach der Tragödie durchgeführte Studien, daß die Erinnerungen auch an ein so sensationelles Ereignis im Lauf der Zeit verblassen. Der Gedächtnisforscher Ulric Neisser und seine Mitarbeiter von der Emory-Universität interviewten Studenten am Tag nach dem Ereignis und fragten sie, wo sie waren und wie sie von der Explosion erfahren hätten. Aber drei Jahre später, als sie sich noch einmal an diese Umstände erinnern sollten, waren die Erinnerungen von keinem einzigen Versuchsperson noch genau, und von einem Drittel waren sie sogar *völlig falsch*, obwohl sie überzeugt davon waren, sich genau zu erinnern.

Die "Erinnerungs"-Therapeuten reagieren auf solche empirischen Studien mit der Behauptung, daß diese Untersuchungen in keinem Zusammenhang mit ihren Fällen stünden. Ihrer Meinung nach sind Experimente mit persönlich unwichtigen Ereignissen bedeutungslos; wen interessieren schon Verkehrsschilder? Zwar war die Explosion der Raumfähre "Challenger" dramatisch, aber längst nicht so dramatisch, wie vom Vater im Alter von drei Jahren mißbraucht zu werden. Es sei unmöglich, sagen diese Kliniker, die Erinnerungen eines Patienten an ein echtes Trauma zu beeinflussen. Lebhaftige, plastische Erinnerungen könnten nicht allein durch Suggestion und Suggestivfragen vom Therapeuten erzeugt werden.

Als Antwort auf diese Behauptungen zeigten Loftus und ihre Mitarbeiter vor kurzem, daß es tatsächlich

Titel

Sie ist die letzte Hoffnung aller, denen in den USA ein Todesurteil aufgrund der Aussagen von Augenzeugen droht: Elizabeth Loftus, Professorin für Psychologie an der University of Washington in Seattle und Sachverständige für den Wahrheitsgehalt von Zeugenaussagen.

Und seit neuestem nimmt sie immer häufiger als Sachverständige an Prozessen teil, in denen es um "wiedererlangte Inzest-Erinnerungen" geht und die Ehre und das Lebensglück von Eltern auf dem Spiel steht, die von ihren (erwachsenen) Kindern des sexueller Mißbrauchs beschuldigt werden. Loftus hat seit den siebziger Jahren experimentell erforscht, wie ungenau und beeinflussbar das Gedächtnis ist. Schon minimale Suggestionen oder raffinierte Fragetechniken können die "Erinnerungen" von Augenzeugen verfälschen (siehe auch Loftus' Artikel "Unglaubwürdige Augenzeugen" in Heft 4, 1975).

Selbst ohne Beeinflussung ist das menschliche Gedächtnis schon eine sehr fragwürdige Instanz, wenn es um die Wahrheit und nichts als die Wahrheit geht. Jeder Verkehrsrichter kennt das Phänomen: Fünf Zeugen schildern sechs verschiedene Unfallabläufe.

Loftus hat systematisch die Bedingungen erforscht, unter denen der Fakten-Speicher in unserem Kopf besser oder schlechter funktioniert. Ein Ergebnis: Je emotionaler, stressiger

oder angstbesetzter eine Situation war, desto ungenauer und verzerrter ist die Erinnerung daran.

In 18 Büchern und zahllosen Zeitschriftenartikeln und Fernsehsendungen hat Elizabeth Loftus Zweifel gesät - den Zweifel an der Richtigkeit von Zeugenaussagen und Erinnerungen, und neuerdings den Zweifel am Konzept der "Verdrängung": Ist es wirklich möglich, traumatische Erfahrungen völlig unter den Teppich zu kehren? Und können sie dort von Therapeuten wieder hervorholt werden, die glauben, untrügliche Anzeichen für verdrängten Mißbrauch zu ent-

Eine Erinnerung besteht aus Fragmenten des Ereignisses, seiner nachträglichen "Bearbeitung" durch Diskussionen und neue Einflüsse, aus den Bewertungen und Kommentaren anderer Menschen, und vielleicht vor allem aus den *gegenwärtigen* Einstellungen eines Menschen zur eigenen Vergangenheit.

Nach Meinung der Inzest-Therapeuten ist es sogar möglich, genaue Erinnerungen aus dem Säuglingsalter wiederzuerlangen, aber kein seriöser Wissenschaftler hält dies für möglich. Obwohl die Experten über die Ursachen der Kindheitsamnesie streiten - die Unfähigkeit der Erwachsenen, sich an Ereignisse in den ersten Jahren des Lebens zu erinnern -, so diskutieren sie aber nicht über deren Existenz. (Einige Untersuchungen erbrachten, daß manche Menschen doch ein genaues Gedächtnis ab dem Alter von zwei Jahren haben, aber sie sind atypisch.) Obwohl viele behaupten, daß sie sich an Ereignisse vor dem Alter von zwei Jahren erinnern könn-

decken? Loftus hält solche Therapeuten inzwischen für gefährliche Scharlatane und vergleicht deren Methoden mit dem "Einschmuggeln von trojanischen Pferden in die Erinnerung ihrer Klienten und Klientinnen." Die Psychologin, die selbst als Sechsjährige von einem jugendlichen mißbraucht worden war und sich gut an diesen Vorfall erinnert, hat zunächst in Einzelinterviews dokumentiert, wie manipulativ diese Art von "Therapie" wirkt. Heute ist sie die Vorkämpferin gegen die "Erinnerungs"-Industrie, durch die schon Tausende von Familien und Individuen zerstört worden sind.

Loftus' Ziel in den Prozessen um "vergessenen Mißbrauch" ist denn auch der Nachweis, daß Suggestionen im Spiel waren. Sie hält sich zurück, wenn es um die Beurteilung von Erinnerungen an sich geht, und ihre größte Sorge ist, daß sie wirklichen Opfern das Gefühl gibt, ein zweites Mal zum Opfer gemacht zu werden.

Noch ist offen, wie der wissenschaftliche und juristische Streit um das "Syndrom der falschen Erinnerungen" ausgeht - ein Streit, den der Soziologe Richard Ofshe für den "größten Showdown der Therapie-Szene" hält. Fest steht jedoch schon, daß dieser Streit ein Wendepunkt in der Geschichte der Psychotherapie sein wird. H.E.

ten, zeigt das Beweismaterial, daß sie solche "Erinnerungen" aus Familienfotos, Familiengeschichten und ihrer eigenen Phantasie konfabulieren.

Seit vielen Jahren demonstriert die Gedächtnisforscherin Elizabeth Loftus an der Universität von Washington in einer Reihe von phantasievollen und lebensnahen Experimenten, wie leicht das Gedächtnis beeinflusst werden kann. In einer frühen klassischen Untersuchung wurden Menschen von Loftus und ihren Mitarbeitern dazu verleitet zu glauben, daß sie entweder ein Halt- oder Vorfahrtsschild gesehen hätten, während sie Dias von einem Verkehrsunfall anschauten. (Sie fragten: "Haben Sie das Halteschild gesehen?", obwohl es eigentlich ein Vorfahrtsschild war, oder umgekehrt.) Andere Testpersonen wurden nicht auf diese Weise irreführt, und erinnerten das gesehene Schild richtig. Später hat man alle Testpersonen über das Ziel der Untersuchung informiert, und sie sollten raten, ob sie irreführt wor-

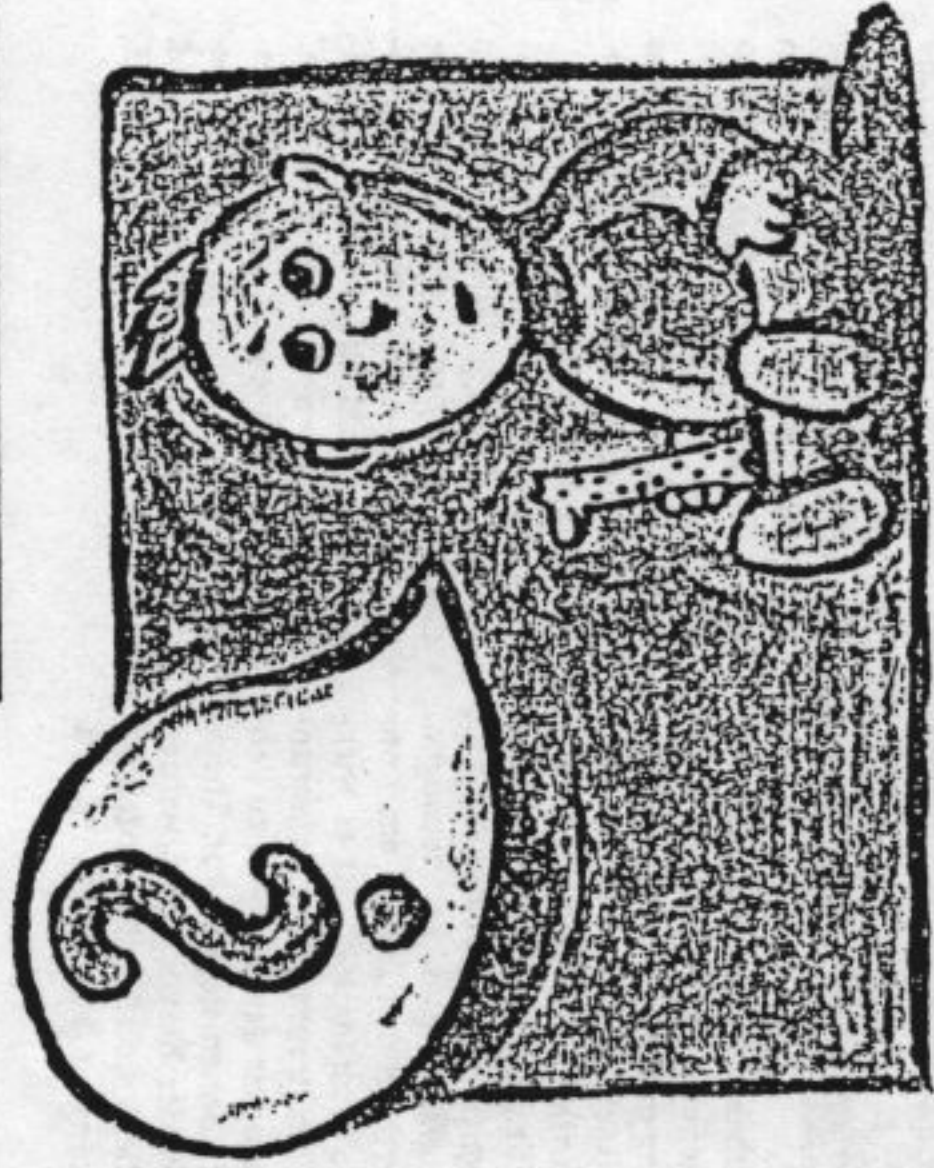
Titel

Weil so viele „Erinnerungs“-Therapeuten Hypnose einsetzen, um ihren Patienten zu helfen, sich an ihren frühen Mißbrauch zu erinnern, haben experimentelle Psychologen untersucht, ob Hypnose nur eine andere Form der Suggestion sein könne. Nicholas P. Spanos, Professor für Psychologie an der Carleton-Universität in Ottawa, hat Hypnose verwendet, um bei Studenten falsche Erinnerungen an vergangene Ereignisse und sogar an ein früheres Leben zu induzieren.

Für Spanos ist die zentrale Komponente der Hypnose die Bereitschaft von hypnotisierten Individuen, ihre Reaktionen so anzupassen oder zu modifizieren, wie dies der Kontext erfordert. Unter Hypnose vergrößert sich die natürliche Tendenz, Tatsachen mit Spekulationen zu verwechseln durch den Wunsch, dem Hypnotiseur zu gefallen. Außerdem begünstigt die Hypnose Phantasien und lebhaftere Vorstellungsbilder. Obwohl Hypnose die Menge der wiedererinnerten Information über ein reales Ereignis steigern kann, erhöht sie andererseits auch die Fehlerzahl. Weil hypnotisierte Menschen eher als nicht-hypnotisierte Menschen bereit sind, Vermutungen zu äußern, oder weil sie lebhaft vorgestellte Möglichkeiten mit wirklichen Erinnerungen verwechseln, entstehen Pseudo-Erinnerungen – nicht nur an Inzest, sondern auch an vergangene Leben, an multiple Persönlichkeiten oder an die erzwungene Teilnahme an satanischen Ritualen.

Was akademisch ausgebildeten Psychologen Sorge bereitet, ist die Tatsache, daß nur wenige Therapeuten die Forschungsergebnisse über Gedächtnis und Hypnose kennen. Michael Yapko, Klinischer Psychologe und Autor eines hoch angesehenen Lehrbuches über die klinische Anwendung der Hypnose, berichtet, daß er in den frühen 80er Jahren alle drei Monate Anrufe von Therapeuten bekam, die wollten, daß er eine Hypnosesitzung durchführt, um „herauszufinden“, ob ein Patient in der Kindheit mißbraucht wurde. „Ich habe mich immer geweigert“, sagt Yapko, „weil Hypnose kein Wahrheitsserum ist, und auch kein Lügendetektor – Tatsachen, die meine Kollegen nicht zu wissen scheinen. In den späten 80er Jahren bekam ich dann fast täglich eine solche Anfrage“.

„Erinnerungs“-Therapeuten wissen aber nicht nur wenig über die Gründe, weshalb Menschen sich erinnern; sondern sie wissen auch wenig über die Gründe, weswegen sie vergessen. Die Annahme, daß die Mehrzahl der Mißbrauchopfer die Erinnerungen an ihr Trauma verdrängen, ist ein wesentlicher Teil ihrer Ideologie; aber „Verdrängung“ ist bestenfalls ein unklares Konzept, und seriöse Psychologen diskutieren immer noch, wie Verdrängung definiert werden soll, wie sie funktioniert, und sogar, ob sie im klassischen Freudschen Sinn überhaupt existiert. Der Glaube an die Verdrängung – die

logie-Professor an der Universität von Kansas, als Schlußfolgerung fest, daß es noch kein empirisches Beweismaterial für die Existenz dieses Phänomens gibt; es ist eine „interessante, aber unbegründete“ Theorie. Seiner Meinung nach sollten Therapeuten aufhören, mit dem Ausdruck herumzuwerfen, als ob er wissenschaftlich valide sei.

Elizabeth Loftus will die Existenz von Verdrängung nicht ganz abstreiten, ebensowenig die Möglichkeit, daß reale Erinnerungen in der Therapie aufgedeckt werden können. Aber sie betont, daß das Wiedererinnern von Ereignissen, vor langer Zeit gespeicherten Informationen nicht bedeutet, daß alle Erinnerungen aus der Vergangenheit zur Verfügung stehen und widerspiegeln, was tatsächlich geschah. Ihrer Meinung nach gibt es keinen Beweis dafür, daß Erinnerungen, auch wenn es emotionale Erinnerungen sind, ewig bestehen. Im Gegenteil, so argumentiert sie, eine Information im Gedächtnisspeicher kann durch neue, irreführende Information völlig weggeschwemmt oder permanent unzugänglich werden. Dies ist

Titel

normal und nicht unbedingt ein finstres Zeichen der Verdrängung.

Sogar bei traumatischen Erfahrungen ist es normal, daß Menschen gewisse Einzelheiten vergessen: eine Frau erinnert sich vielleicht nicht an die Momente, bevor ihr Auto mit einem Bus zusammenstieß, aber sie wird nicht die Tatsache selbst „verdrängen“, daß sie einen Unfall hatte. Obwohl sich die Forscher nach wie vor über Verdrängung streiten, glauben alle, daß es praktisch unmöglich

Viele Inzest-Patienten „erinnern“ sich in der Therapie an grauenhafte satanische Rituale

lich sei, jahrelang Vergewaltigung und Folterung ausgesetzt gewesen zu sein, ohne sich daran erinnern zu können – eine Prämissen der „Erinnerungs“-Therapeuten. Richard Green, Professor für Psychiatrie an der Universität von Kalifornien in Los Angeles, sagt: „Parallelen zu ziehen zwischen Inzest-Opfern und Kriegsveteranen, die sich nach vielen Jahren wieder an Kampfszenen erinnern, ist wie Äpfel mit Birnen zu vergleichen. Veteranen, die nicht in der Lage sind, sich an jede blutige Kampfszene zu erinnern, verdrängen deshalb nicht ihre ganze Erfahrung vom Krieg. Sie wußten, daß sie Soldaten waren.“

Die letzte Streitfrage zwischen dem „Erinnerungs“-Lager und ihren Kritikern bezieht sich auf die Kraft der Suggestion in einer Therapie.

„Der Gedanke, daß jemand von einem Psychologen suggestiv so beeinflusst werden könnte, daß sie glauben, mißbraucht worden zu sein (und das auch noch öfters von einem Elternteil) – ich glaube, das ist lächerlich“, sagt Cathy Pezdek, Professor für Kognitive Psychologie an der Claremont-Universität. Diese Einstellung tauchte in einigen der entsetzten Briefe über meinen Artikel in der *New York Times* wieder auf: Leser waren erstaunt, wie ich meinen konnte, daß Menschen „leichtgläubig“ genug wären, um die Interpretation ihres Therapeuten zu akzeptieren, wenn sie falsch sei.

Menschen sind nicht „leichtgläubig“; sie sind *anfällig*. Sie gehen gerade deshalb in Therapie, um einen Grund für ihr Unglück und ihre Schmerzen zu finden. Alle Klienten sind vom theoretischem Rahmen ihres Therapeuten beeinflusst; dies erklärt, warum Menschen in Psychoanalyse Freudsche Träume haben, warum Menschen in Jungscher Therapie archetypische Träume haben, war-

Therapeuten akzeptieren, wenn sie nicht wahr wären? Die Überzeugung, daß man mißbraucht wurde, ist schmerzhaft; warum sollten Menschen ihre Familien verlassen und die Qual und den Zorn ertragen, die aus der Anklage des Inzests resultiert, wenn es keinen Grund dafür gibt?

Es gibt natürlich viele verschiedene psychologische Motive dafür, warum Menschen sich von der „Erinnerungs-Epidemie“ anstecken lassen. Einige streben eine neue Identität an, die alles Schlechte in ihrem bisherigen Leben erklärt. Eine Frau in dem Buch „Trotz allem“ meint: „Auch wenn es für mich traumatisch war zu erkennen, daß alle Mitglieder meiner Familie mich mißbrauchten, so gabe es doch auch etwas Bestätigendes dabei. Plötzlich war mein Leben erklärbar.“ Solche einfachen, lebensklärenden Aussagen sind ungeheuer verführerisch. Die Betroffenen müssen sich nicht mit auseinanderfallenden Ehen, Erziehungsschwierigkeiten,

um Leute, deren Therapeut glaubt, daß Multiple Persönlichkeit eine häufige Nebenwirkung des Mißbrauchs ist schließlich zwischen 20 und 200 „Persönlichkeiten“ in sich entdecken, und warum Leute, deren Therapeut an weit verbreitete satanische Kulte glaubt, sich schließlich an grauenhafte „Erfahrungen“ erinnern – daß sie beispielsweise gezwungen wurden, ihre eigenen Babies zu essen (oder was auch immer). Es ist normal, daß Klienten von den Erklärungen des Therapeuten für seine oder ihre Probleme und von Suggestivfragen des Therapeuten beeinflusst werden. Die Mehrzahl der „Erinnerungs“-Therapeuten hat jedoch wenige oder keine begründeten Kenntnisse davon, wie sie ihre Patienten beeinflussen. Sie scheinen zu glauben, daß ein Therapeut dem Patienten nur dabei hilft, das, was schon vorhanden ist, zu enthüllen.

Auf der anderen Seite: Warum sollte eine Person, die nicht sexuell mißbraucht wurde, die Erklärungen des

Titel

unbefriedigenden Berufen oder Arbeitslosigkeit und Geldproblemen auseinandersetzen.

Manche "Überlebende" haben sicherlich eine schwierige Kindheit, tyrannische oder mißbrauchende Eltern und alle möglichen psychischen Probleme. Wieder andere wurden einfach Schritt für Schritt vereinnahmt in der selben Art und Weise, wie andere anfällige Menschen vielleicht von politischen oder religiösen Kulturen eingefangen werden. Sie finden Trost, Mitgefühl und eine Gemeinschaft - Bestandteile eines sinnvollen Lebens, die so oft in der heutigen Massenkultur vermißt werden. Die Gruppe der Überlebenden wird zur Familie, eine Familie, die ihre Mitglieder unkritisch liebt, die auch ihre abstrusten Ideen und ihre Mängel akzeptiert. Psychotherapie-Kulte und therapeutische Gemeinschaften sind seit den 60er Jahren Teil unserer Kulturlandschaft gewesen. Die "Erinnerungs"-Epidemie ist ihre neueste Modeströmung.

Allerdings: Dieser besondere Psychotherapie-Kult ist dabei, zur Hauptströmung zu werden. Paul McHugh beschreibt den Kreislauf der Ereignisse, der hysterische Epidemien wie das falsche Erinnerungs-Phänomen hervorruft: Einige Leute produzieren Symptome, mißdeuten ihren psychologischen Zustand oder die Art ihrer Probleme; diese Symptome werden von "Fachleuten" als eine neue Störung benannt und validiert; da die Medien und andere Interessengruppen die Realität des Phänomens bestätigen, wird sie zum Trend; wenn dann von noch mehr Fällen berichtet wird, fängt die Ansteckung an, und immer mehr Menschen behaupten, die gleichen Symptome zu haben.

McHugh mahnt: Der erste Schritt im Kampf gegen die "Erinnerungs-Epidemie" ist die Unterscheidung der wahren Inzestopfer von denen, die Pseudo-Erinnerungen an Inzest haben. Mit dem gebotenen großem Aufwand müßten die Beweise gesichert werden: etwa durch Schulakten oder kinderärztliche Unterlagen, Interviews mit Familienmitgliedern, die eventuell Zeugen des Mißbrauchs waren, und so weiter. Seine Empfehlung scheint selbstverständlich zu sein, aber viele Therapeuten sind der Ansicht, daß es unnötig und irrelevant ist, die Erinnerungen des Patienten zu überprüfen. Nur die "psychische Realität" des Patienten sei entscheidend. So erklärt der "Erinnerungs"-Therapeut David Calof: "Ich ermutige meine Klienten nicht, Bestätigung von außen zu suchen. Es ist viel wichtiger, daß sie in ihrer Ambivalenz und Unsicherheit schmoren, und daß sie selbst entscheiden, was ihre Erinnerungen bedeuten." Solche Äußerungen empören McHugh. "Wer Mißbrauch ernst nimmt", sagt er, "muß eine peinlich genaue Suche nach beständigem Beweismaterial in Gang setzen. Eine Behandlung verdrängter Erinnerungen ohne irgendwelche Anstrengung, sie extern zu validieren, ist schlicht und einfach Vernachlässigung der beruflichen Sorgfaltspflicht."

Die populäre Annahme, daß Kindesmißbrauch unvermeidlich zu spezifischen Symptomen im Erwachsenenalter führt; daß Erinnerungen in perfekter und unverfälschter Form aufgenommen und gespeichert

werden, auch wenn sie vom Bewußtsein verdrängt werden können; daß Hypnose und Suggestivfragen die Wahrheit eher enthüllen als den Patienten beeinflussen; daß niemand freiwillig falsche Anschuldigungen über Mißbrauch macht; und daß die "psychische" Realität wichtiger ist als "wirkliche" Realität: diese Thesen geben der "Erinnerungs-Epidemie" ihren papierdünnen Anschein von psychologischer Rechtfertigung.

In seinem Klassiker *"Folk Devils and Moral Panics"* stellt Stan Cohen fest, daß eine "moralische Panikwelle" weit verbreitete Ängste und Nervositäten dadurch kristallisiert, weil sie eine Affektverlagerung auf die zeitgenössischen "Volkstübel" erlaubt. Zu verschiedenen Zeiten und Gesellschaften waren diese Volkstübel Hexen, Kommunisten, Ausländer, Pädophile, Homosexuelle, Prostituierte und andere "unmoralische" oder "degenerierte" Gruppen. Cohen erklärt, wie moralische Panikwellen funktionieren: Ein Zustand, eine Episode, eine Person oder Gruppe von Personen taucht auf, und wird als Bedrohung der gesellschaftlichen Wertvorstellungen und Interessen definiert; sein Wesen wird durch die Massenmedien auf stilisierte und stereotypische Art präsentiert; die moralischen Barrikaden werden von Redakteuren, Bischöfen und Politikern sowie anderen rechtschaffenen Leuten besetzt; gesellschaftlich anerkannte Fachleute verkünden ihre Diagnosen und Lösungen. Manchmal verläuft sich die Panikwelle und wird allmählich vergessen, aber manchmal führt sie zu ernststen und längerfristigen Auswirkungen und bewirkt beispielsweise Änderungen in der Gesetzgebung und in Sozialpolitik.

Anders als andere moralische Panikwellen, die schließlich wegen fehlender Begründung zusammenbrechen, hat die "Erinnerungs-Epidemie" schon weitreichende Änderungen in der amerikanischen Gesetzgebung, in der Sozialpolitik und in bestehenden sozialen Einrichtungen bewirkt. Deswegen glauben Beobachter wie der Sozialpsychologe

Richard Ofshe und der Soziologe Jeffery Victor, daß diese Epidemie nicht so bald verschwinden wird. Zu viele Menschen profitieren von ihr. Dutzende von Workshops, Seminaren und Ausbildungsprogrammen werden jetzt landesweit angeboten, um Psychotherapeuten beizubringen, wie man sexuellen Mißbrauch erkennt und behandelt (und wie man Hypnose verwendet, um verdrängte Erinnerungen zu "enthüllen"). In der Tat glauben einige Zyniker, daß der ständige Be-

Carol Tavris ist Wissenschaftspublizistin und lehrt Psychologie an der University of California in Los Angeles. Sie war viele Jahre Redakteurin bei "Psychology Today". Im Hoffmann und Campe-Verlag erschienen 1993 ihr Buch "Wut. Das mißverständene Gefühl".

Titel

darf der Therapeuten an neuen Klienten eine Hauptsache für die Epidemie ist.

Aber es gibt auch Hinweise, daß die Epidemie möglicherweise einen kritischen Wendepunkt erreicht hat. Die meisten wichtigen Medien berichten zunehmend skeptischer über das "falsche Erinnerungs-Syndrom". Viele Bücher werden dieses und nächstes Jahr herausgegeben, die die "Erinnerungs"-Epidemie und seine unbegründeten Annahmen widerlegen. Widerrufer - Individuen, die zunächst einen oder beide Elternteile des Inzests an-

Die Mißbrauchs-Industrie beschäftigt Tausende von Juristen und Therapeuten

klagen, aber jetzt ihre Anschuldigungen zurückziehen - veröffentlichten ihre Lebensgeschichten. Richter und Geschworene beginnen, auf Anklagen, die auf wiederbe- wußtgewordenen Erinnerungen basieren, skeptisch zu reagieren.

Die Flutwelle scheint abzuebben, aber es wird eine Springflut brauchen, um die hinter der Epidemie stehenden Interessen wegzuspülen - ganz zu schweigen von der Notwendigkeit, die hinterlassene Verwüstung und Verzweiflung aufzuarbeiten. □

Die Literaturliste zu diesem Artikel kann bei der Redaktion angefordert werden.

■ Im nächsten Heft dokumentieren wir, welche methodischen, moralischen und wissenschaftlichen Probleme die Inzest- und Mißbrauchs-Problematik aufwirft, wenn es um aktuelle Fälle geht und Kinder die Betroffenen sind: Haben die Medien das Thema aufgebauscht? Wie häufig kommt Mißbrauch wirklich vor, und wie oft der "Mißbrauch des Mißbrauchs"?

"Incest gemakzuchtige verklaring psychische problemen"

19-10-86

10-6

Van onze redactie Vrouw

UTRECHT — In de Verenigde Staten is het aan de orde van de dag. Iemand voelt zich depressief, gaat onder behandeling bij een therapeut en 'ontdekt' daar, dat de oorzaak van al zijn problemen ligt bij incest in zijn jeugd. Richard Green gaf afgelopen maanden voor het Nederlands Instituut voor Sociaal en Seksuologisch Onderzoek (NISSO) de tweede jaarlijkse lezing over het 'false memory syndrome'.

De professor is de tweede Amerikaan na psychotherapeute Elizabeth Loftus die in ons land komt vertellen dat er een verschil is tussen incest-ervaringen die pas worden herinnerd bij een bezoek aan een hulpverlener en ervaringen waarover jaren is gezweven. Volgens professor Green is het onmogelijk incest zo maar te vergeten. „Zelfs als

AMERIKANEN BENADRUKKEN GEVAAR VAN VALSE BESCHULDIGINGEN

het op jonge leeftijd is gebeurd, is het gevoel van seksueel misbruikt te zijn altijd aanwezig." Hoe gemakkelijk het is iemand een valse herinnering te

geven, toont Green aan door een voorbeeld. Tijdens een wetenschappelijk experiment werd aan een veertienjarige jongen verteld dat hij als klein kind door een zwerver was meegenomen uit een winkelcentrum. De gebeurtenis was compleet verzonnen. Na een week kon deze jongen het hele gebeuren tot in details herinneren en was hij er absoluut van overtuigd geraakt dat hij werkelijk was ontvoerd!

Fantasie

Patiënten worden niet alleen door anderen beïnvloed. Ook de media dragen hun steentje bij. Speculaties over rituele en satanische orgieën zetten de fantasie aan het werk. De media stimuleren de patiënten maar vaak staan de therapeuten aan de wieg van valse herinneringen. Zij beschouwen seksueel misbruik in veel gevallen als de ultieme

Professor Richard Green: „Een incest-herinnering kan voor een psychotherapeut een verklaring zijn voor alle problemen." FOTO: WILL DEKKERS

oorzaak voor alle problemen. „Het is een aardig doekje voor het bloeden", zegt Green. „Patiënten hebben een maatschappelijk geaccepteerde oorzaak voor hun problemen gevonden en zowel de therapeut als het slachtoffer kunnen daar in Amerika ook nog eens grof geld aan verdienen. Bovendien hoeft de therapeut niet langer te zoeken, het is immers duidelijk wat de patiënt mankeert."

De directeur van het NISSO was niet onverdeeld gelukkig met alle uitspraken van psychiater, jurist en seksuoloog Green, die de vrije hand had in de keuze van het onderwerp voor zijn NISSO-lezing. De heer P. Stringer miste af en toe de nuance, maar: „Hoe moeilijk het ook is voor een incest-slachtoffer misdaden uit het verleden aan te tonen, we mogen ook niet vergeten dat valse beschuldigingen ook veel leed kunnen veroorzaken."

Een therapeut zal op zo'n verwarring alleen ingaan als het relevant is voor de behandeling, maar het anderszijd laten. Het wordt echter bizar als dat in de rechtszaak zou worden gebruikt als bewijs van de geloofwaardigheid van het vermeende slachtoffer. Hooguit kan men zeggen dat als op andere wijze overtuigend bewijs is verkregen, tijdsverval van het slachtoffer daar geen afbreuk aan hoeven te doen. Zolang dat bewijs er echter niet is, kan het therapeutisch denken niets toevoegen aan een hoorlijke rechtsgang.

Men moet hiervoor des te meer op zijn hoede zijn daar er — met name in gevallen van seksuele mishandeling — een nieuwe therapeutische aanpak snel in opkomst is die wordt samengevat in het motto 'Het lichaam liegt niet'. Traumatische ervaringen zouden in de lichaamsweefsels worden bewaard, zonder op bewust niveau enig spoor na te laten. Alleen de therapeut ziet ze zitten en kan ze met suggestieve technieken voor de cliënt in herinnering brengen. Het verwijt dat men daarmee iemand ervaringen en gevoelens 'aanpraat' deert deze therapeuten niet. Zij zijn het er zelfs van harte mee eens, het is immers de grondgedachte van hun aanpak: zij bespreken in het lichaam hetgeen uit de geest van de cliënt is verdwenen.

Het is overigens opmerkelijk dat men het in ditzelfde kringen vaak accepteert dat het lichaam in ander opzicht wel liegt, namelijk door geen lichte sporen na te laten van het meest gruwelijke lichamelijke geweld waarover vermeende slachtoffers vertellen.

die manier kan de therapeut zo veel mogelijk belevingsmateriaal van de cliënt op bewust niveau brengen, waarmee men 'aan het werk' kan. Maar omdat daarbij door de accepterende houding van de therapeut alles is toegestaan — dromen, fantasieën, door afweermechanismen veroorzaakte verdraaiingen — leidt dit alles niet tot een onbetwistbare waarheid, bij uitstek wel het ideaal binnen het strafrecht. Kortom, deze technieken zijn totaal ongeschikt voor politie-onderzoek. Hoe menselijk politiefunctionarissen zich ook willen gedragen ten opzichte van personen die verklaren slachtoffer te zijn van een misdrijf, zij moeten verhooren en daarbij past geen quasi-therapeutische aanpak, zelfs niet bij incest. En als een vrouw een dergelijke benadering niet aankant, terwijl er geen enkel ander bewijs is, is dat jammer voor de rechtsgang, maar dan hoort het recht verder geen loop te nemen van oneigenlijke methoden. En hetzelfde — géén suggestieve technieken — geldt voor het ondervragen van vermeende daders.

Bij de behandeling van de aanklacht van Jolanda van B. zijn niet alleen zulke methoden gebruikt bij de gesprekken met de klaagster, maar ook de aanpak van de klager, er zijn ook psychotherapeuten opgetreden als getuige-deskundige. Tot wat voor misverstanden tussen denkkaders van zo'n totaal verschillende aard dat kan leiden, blijkt bijvoorbeeld uit de getuigenis van mevrouw Draayer, die de op zichzelf juiste toelichting gaf dat de tijdsbeleving bij incestslachtoffers vaak is verstoord en dat dan hetgeen zij vertellen niet meer logisch met elkaar samenhangt.

Therapeutisch verhooren

Door Rita Kohnstamm

niet voor instaan dat niet ergens op een afgelegen boerderij een aanpak wordt gepraktiseerd die daar wel op is gericht, de titel 'psychotherapeut' is per slot van rekening in Nederland niet wettelijk beschermd.

Het is duidelijk dat methoden als een geleide vraagtechniek of het al dan niet onder hypnose stellen van suggestieve vragen zich heel goed kunnen verhouden tot een therapeutische doelstelling. Op

ben meemaakt en dan worden ze ook nog eens niet op hun woord geloofd. Daarmee worden ze dubbel slachtoffer. Zo luidt een weerkerend thema.

Mij lijkt zich hier te wreken dat het therapeutisch denken uit de hulpverlening op zachte voetjes het juridische denken binnen wandelt. In een therapie kan men spreken van een onvoorwaardelijk geloof in wat de cliënt vertelt en 'geloof heeft dan de betekenis van 'acceptatie'. Dat komt doordat bij therapie waarheidsvinding geen doel is in zichzelf, maar hooguit een middel om — dezelfde woorden die RTL V gebruikte — de subjectieve beleving van de cliënt om te bouwen, zodat er meer innerlijke harmonie ontstaat en men meer vrede kan hebben met het bestaan. Doel van een therapie is niet hem of haar te doen inzien dat de waarheid anders ligt dan hij of zij erwaart. Het kan zijn dat een cliënt gaandeweg tot die ontdekking komt, maar een therapie is niet mislukt als dat niet gebeurt, al was het alleen maar omdat sommige ervaringen waar het om draait vaak te ver en onachterhaalbaar in het verleden liggen of zich naar hun aard aan objectiviteit onttrekken. Zelfs bij de moderne, cognitieve therapieën gaat het meer om realisme dan om waarheid. („Het kan wel zijn dat uw ouders vroeger veel te hoge eisen aan u stelden, maar nu u volwassen bent, hebben ze niets meer over u te zeggen"). Het wezenlijke doel is dat degene die in therapie is een andere interpretatie kan leren geven aan de subjectief beleefde werkelijkheid, „waar" of „onwaar" zijn geen categorieën waarin een goede therapeut denkt — al kan ik er

scherming. De Britse en Amerikaanse media staan bol van het onderwerp, breed uitmetend. De gevolgen — de self-fulfilling-prophecy van de demagogie, het sneeuwal-effect — gaan allemaal ten koste van de echte slachtoffers van kindermisbruik. De epidemie heeft in de VS inmiddels zulke proporties aangenomen, dat in twee jaar tijd 13.000 door hun ouders zich verenigd hebben in de False Memory Syndrome Foundation, gesteund door tientallen professionals, onder wie hoogleraren van Harvard, Berkeley, Johns Hopkins, etcetera. Daarnaast zijn er groepen van survivors en ook van retractors (die hun beschuldiging hebben ingetrokken). De Britse FMSF heeft nu, na enkele maanden, zo'n 400 leden. Willen wij ook in ons land zo'n polarisatie? Het wordt tijd dat de beroepsorganisaties eens een onderzoek instellen. De naam van de hele groep is in het gedring. Het is nog niet te laat en de groep misleide deskundigen is nu nog beperkt.

Het was heel verstandig van RTL V na iedere uitzending met Jolanda van B. expliciet op het scherm de geschreven mededeling te doen dat het hier ging om een 'subjectieve beleving', daarmee de handen in onschuld wassend, mochten sommige kijkers de indruk hebben gekregen dat hier sprake was van een door haar geuite beschuldiging van bezwezen feiten.

Subjectief beleefd of feit, het verbaast me toch dat iemand ongestraft in het openbaar zulke onbewezen beschuldigingen mag uiten. Ik denk dat er landen zijn — zoals de Verenigde Staten — met juridische stelsels waarbinnen men met zoiets niet zo makkelijk weg komt.

Ik denk ook dat er — zowel in de Verenigde Staten als in Nederland — rondom incest een klimaat aan het ontstaan is waarin impliciet de boodschap rondzingt dat het om zoiets ergs gaat dat het eigenlijk ongepast is de desbetreffende vrouwen lastig te vallen met vragen over de bewijsvoering. Volgens mij is dit in wezen ook de kern van de kritiek van psycholooghoogleraar Wagenaar. Het is dit klimaat waartegen hij in de rechtszaal zowel als in de media met kracht protesteert, omdat het kan leiden tot een ondermijning van het rechtsgevoel. Bewijs moet overtuigend zijn door met elkaar kloppende feiten, niet door invoelingsvermogen en mededogen. Misschien is hij niet altijd tactvol te werk gegaan, maar zijn protest is volkomen terecht. Er begint een geur van onaantrekbaarheid te hangen rondom vrouwen die hun familieleden beschuldigen van seksuele mishandeling. „Het is al erg genoeg wat ze heb-

De discussie tussen de believers in grootschalig, ritueel kindermisbruik en de non-believers zal ook buiten de kolommen van deze krant nog wel even doorgaan. Maar welke sociaal-psychologische processen gaan achter deze tegenstelling schuil? Dezelfde vraag doet zich in dit verband voor bij de intensiever wordende propaganda voor de diagnose 'Multiple Persoonlijkeheids-Stoornis' (MPS) welke een gevolg zou zijn van vroeger seksueel misbruik. Bij de beantwoording van die vraag kan begrip van enkele maatschappelijke ontwikkelingen nuttig zijn. Ten eerste is er de invloed van de media. Zo begon de nationale belangstelling voor beide diagnoses pas goed, toen in juni 1993 de tv-rubriek Nova er twee avonden aandacht aan besteedde. De Nova-redactie heeft toen, tegen beter weten in en op de hoogte van de maatschappelijke risico's, de uitzendingen niet laten uitblinken door wetenschappelijke objectiviteit, maar veel eerder door een eenzijdige belichting door de believers. Komkommertijd? Sensatiezucht? Kind-seks en MPS lenen zich daar uitstekend voor. Gevolg? Meteen Kamervragen en zelfs een zware overheidscommissie. Dat was niet nodig geweest als men eerst geluisterd had naar historici, cultureel antropologen, sociaal psychologen, sociologen, psychiaters, etcetera die

mij de vraag op of er misschien zoiets als een psychotherapeuten-lobby bestaat. En zou daar dan een bepaalde ideologie of school achter zitten? Ik denk dan vooral aan die van de Utrechtse hoogleraar Onno van der Hart. De manier waarop deze psycholoog en zijn school deze ideeën verspreiden (onder andere via Nova) verdraagt een gedrevenheid die, gezien alle kritiek die zij hebben moeten aanhoren, moeilijk nog toegeschreven kan worden aan naïviteit alleen. Hier is meer aan de hand dan een academische discussie alleen. Gedreven psychotherapeuten spelen een gevaarlijk, publicitair spel en ze weten dat. In de VS en Groot-Brittannië heeft de nieuwe psychologische mode om aan satanisch en ritueel en aanvaankelij niet herinnerd misbruik (repressed memory) te geloven tot nu toe alleen maar ellende gebracht voor alle partijen — de beschuldigde ouders(s), patiënt/client/'slachtoffer' en de therapeut. Deze pseudo-psychologie, orthopedagogie en -psychiatrie was sinds enkele jaren overigens ook al bekend in ons land, zij het op kleinere schaal, namelijk bij de kleine groep deskundigen die werken voor de justitiële kinderbescherming.

De Britse en Amerikaanse media staan bol van het onderwerp, breed uitmetend. De gevolgen — de self-fulfilling-prophecy van de demagogie, het sneeuwal-effect — gaan allemaal ten koste van de echte slachtoffers van kindermisbruik. De epidemie heeft in de VS inmiddels zulke proporties aangenomen, dat in twee jaar tijd 13.000 door hun ouders zich verenigd hebben in de False Memory Syndrome Foundation, gesteund door tientallen professionals, onder wie hoogleraren van Harvard, Berkeley, Johns Hopkins, etcetera. Daarnaast zijn er groepen van survivors en ook van retractors (die hun beschuldiging hebben ingetrokken). De Britse FMSF heeft nu, na enkele maanden, zo'n 400 leden. Willen wij ook in ons land zo'n polarisatie? Het wordt tijd dat de beroepsorganisaties eens een onderzoek instellen. De naam van de hele groep is in het gedring. Het is nog niet te laat en de groep misleide deskundigen is nu nog beperkt.

Jan Wind is arts, bestuurslid van de vereniging Ouders voor Kinderen en hoogleraar aan de Faculteit Psychologie/Pedagogiek van de Vrije Universiteit, Amsterdam.

STAPHORST - Een schennispleger heeft gisteren in Staphorst een groepje kinderen van 8 tot 12 jaar de stuipen op het lijf gejaagd. De kinderen hadden zich verzameld vlakbij het voetbalveld aan de Ebbinge Wubbenlaan toen de onbe-

Man trekt aandacht

kende man plotseling met ontbloot onderlijf ten tonele ver-

scheen. Volgens de politie maakte hij trekkende bewegingen aan zijn geslachtsdeel.

Van de exhibitionist, volgens de politie een man met krullend hoofdhaar, ontbreekt nadien elk spoor.

Alkmaarder krijgt zwaardere straf voor ontucht met dochters

Van onze verslaggever

ALKMAAR - Overeenkomstig de eis is de 47-jarige Alkmaarder V.K. door het Amsterdamse gerechtshof veroordeeld tot vierentwintig maanden gevangenisstraf, waarvan zes voorwaardelijk, voor het plegen van ontucht met zijn minderjarige dochter en een stiefdochter. Bovendien moet de man zich gedragen volgens aanwijzingen van de reclasering. De twee meisjes zijn nu 16 en 18 jaar.

In eerste instantie kreeg de man van de Alkmaarse rechtbank twaalf maanden celstraf opgelegd, waarvan acht maanden voorwaardelijk. Tegen dit vonnis was zowel de officier van justitie als de verdachte in hoger beroep gegaan. De verdachte bleef de ontucht ontkennen, terwijl de officier de straf veel te licht vond. De straf is nu dus flink hoger uitgevallen.

Celstraf wegens plegen ontucht

AMSTERDAM - De rechtbank in Amsterdam heeft gisteren de 63-jarige Amsterdammer E. K. veroordeeld tot twintig maanden, waarvan zes voorwaardelijk, wegens ontucht met zeven kinderen. Ook moet hij zich in de proeftijd van twee jaar onder toezicht van de reclasering stellen.

De kinderen, van vijf tot veertien jaar, kwamen op vriendschappelijke basis bij de man over de vloer. De rechtbank hield er rekening mee dat het gedrag van K. psychische problemen voor de slachtoffers kan veroorzaken.

K. liep in februari tegen de lamp toen door videobanden waar een deel van de ontucht op stond. Die werden gevonden in de woning van een kennis van K., die in pornografie handelde. Het rechtscollege sprak K. vrij van het voor de handel kopiëren van de banden.

Ontuchtpleger krijgt maand

DEN HAAG - De 83-jarige S. de M. is wegens ontucht met zijn negenjarige buurjongen door de rechtbank in Den Haag veroordeeld tot twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan elf voorwaardelijk. De man moet aan zijn toenmalige buurjongen in Rijswijk een schadevergoeding van 1500 gulden betalen. Tegen de bejaarde man was drie jaar geëist.

De M. heeft tussen augustus 1992 en mei 1993 de jongen bij hem thuis misbruikt. Hij bond daarbij de jongen met riempjes vast en blinddoekte hem. Volgens de aanklacht had hij het kind ook anaal verkracht. De 83-jarige ontkende in alle toonaarden.

Drie kinderen slachtoffer incest

VRIEZENVEEN - Twee vrouwen en drie mannen uit Westerhaar (gemeente Vriezenveen) zijn in voorlopige hechtenis genomen wegens ontucht en andere vormen van seksueel geweld tegen drie kinderen. De verdachten behoren tot de directe familiekring van de slachtoffers. „Het is een onsmakelijke zaak”, aldus mr. E. Wesselius, persofficier van Justitie in Almelo.

De kinderen, nu elf, acht en vijf jaar oud, zouden de afgelopen vier jaar zijn misbruikt door hun vader, moeder, haar ex-partner, haar zus en haar vader. De leeftijd van de verdachten loopt uiteen van twintig tot zestig jaar. Een echtpaar dat in verband met deze zaak ook was opgepakt, is inmiddels vrijgelaten. Er zijn volgens het openbaar ministerie op dit moment onvoldoende gronden dit tweetal langer vast te houden.

De drie kinderen waren door de kinderrechtster uit huis geplaatst omdat ze werden verwaarloosd. In het pleeggezin vertelden zij over de gruwelijkheden die hen de afgelopen jaren overkwamen. Voor de politie was dat aanleiding een onderzoek te starten. Het openbaar ministerie wil wegens privacybescherming voorlopig geen nadere mededelingen doen.

Cel en dwangverpleging geëist wegens sexmoord

ANP DEN HAAG

Tegen de achttienjarige B.Y. uit Bergen op Zoom is dinsdag zes jaar gevangenisstraf en tbs met dwangverpleging geëist wegens moord op een 49-jarige man.

Y. zou de man in januari tijdens sm-spelletjes met een vleesmes om het leven hebben gebracht, terwijl deze vastgebonden op bed lag.

Y. had twee jaar seksueel contact met het slachtoffer. In deze periode ontving hij 26 duizend gulden van hem.

De officier van justitie zei in haar eis rekening te houden met Y.'s leeftijd en verminderde toerekeningsvatbaarheid.

Groepsverkrachter krijgt twee jaar

ZWOLLE - Een 21-jarige Amsterdammer is door de rechtbank in Zwolle veroordeeld tot twee jaar cel wegens deelname aan een groepsverkrachting. Hij dwong in januari in zijn woonplaats samen met zes anderen bij een 13-jarig meisjes seksuele handelingen te verrichten.

Vanwege het 'grove en vernederende' karakter van de daad volgde de rechtbank de eis van de officier van Justitie. De Amsterdammer heeft ook de diefstal van een auto en de inbraak in een speelgoedwinkel in Lelystad op zijn geweten. In oktober 1993 is hij samen met drie anderen in de gestolen auto naar Lelystad gereden, waar zij onder meer een televisie, computerspellen en een draagbare telefoon buit maakten.

Vijf verdachten aangehouden in 'onsmakelijke zaak'

Incestdrama in Twentse Westerhaar

Van onze correspondent WESTERHAAR, dinsdag

Het openbaar ministerie in Almelo blijkt in het diepste geheim een onderzoek te zijn begonnen naar een opzienbarend incestdrama in het Twentse dorpje Westerhaar, waarbij behalve een echtpaar ook de opa en een tante zich hebben vergrepen aan drie kinderen van vijf, acht en elf jaar.

In deze affaire zijn in totaal vijf personen in de leeftijd van 20 tot 60 jaar aangehouden. Daarbij gaat het om de vader, moeder Ria G., een zus van haar, een ex-partner van de moeder en opa G. Zij worden ervan verdacht de slachtoffertjes, twee meisjes en een jongen (5), te hebben misbruikt. De Almeloze persofficier mr. E.T. Wesselius heeft dat gisteren desgevraagd bevestigd. De zegsman spreekt van een „onsmakelijke zaak.”

Behalve dat de slachtoffertjes seksueel werden misbruikt, zijn ze ook op andere wijze mishandeld. Zo zouden de verdachten er een genoegje in scheppen brandende sigarettenpeuken op de huid van de kinderen uit te drukken.

De verdachten zouden zich op uiteenlopende manieren aan hun slachtoffertjes hebben vergrepen. De ontucht zou zich de afgelopen vier jaar hebben afgespeeld in de woning van de moeder aan de Ro-

zenstraat en - na haar echtscheiding - aan de Markgraven.

Aanvankelijk werd ook nog een tweede echtpaar gearresteerd op verdenking van incest met hun vier kinderen. Dat is gisteren echter op vrije voeten gesteld. Volgens mr. Wesselius bestaan er op dit moment onvoldoende gronden om de verdachten nog langer vast te houden.

Kaal geschoren

De zaak kwam aan het rollen nadat de kinderen, die voortdurend met kaal geschoren hoofdjes rondliepen, uit huis werden geplaatst omdat ze werden verwaarloosd. Binnen het pleeggezin in buurgemeente Vriezenveen klapten ze vervolgens uit de school over de ontberingen thuis. Zo verklaarde een van de kinderen dat zijn vader hem onder de douche 'pijn' had gedaan.

De verdachten hebben binnen Westerhaar, waar inmiddels al vergelijkingen worden gemaakt met het Eper incestdrama, bijnamen die in het licht van deze zedenzaak een macabere betekenis krij-

gen. Zo staat moeder Ria G. plaatselijk bekend als 'Ria Stink'. Dit vanwege de ondraaglijke stank die ze als kind al verspreidde omdat ze zichzelf hygiënisch niet of nauwelijks onderhield. De vader wordt binnen Westerhaar 'Kul-Appie' genoemd.

Ondanks dat het veendorpje Westerhaar slechts enkele duizenden inwoners telt, heeft het in het verleden diverse malen de landelijke publiciteit gehaald met opzienbarende misdrijven. Zo bracht de echtgenote van de koster van de hervormde kerk in de jaren zeventig haar zoon om het leven met rattengif. Daarnaast is het Twentse gehucht meermalen opgeschrikt door allerlei zeden- en incestzaken. Twee jaar geleden nog werd de hoofdonderwijzer van een basisschool, Brand T., veroordeeld nadat hij zich aan leeringetjes had vergrepen.

Vier jaar voor verkrachter

ASSEN - Wegens verkrachting en wederrechtelijke vrijheidsberoving van de achtjarige Sandra is de 50-jarige L.T. uit Meppel gisteren tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld door de rechtbank in Assen. Ook moet T. 1.500 gulden smartegeld aan het slachtoffer-tje betalen. De officier van justitie had eerder vijf jaar tegen de man geëist.

Op 8 februari heeft de man het meisje urenlang seksueel misbruikt in zijn woning. Hij had twee liter jenever gedronken toen het kind, dat op zoek was naar een vriendinnetje, die middag bij hem aanbelde. De rechtbank neemt het de man zeer kwalijk dat hij het meisje op weezinwekkende wijze heeft verkracht, bedreigd en geslagen. Het moet een nachtmerrie voor het kind zijn geweest, aldus de rechtbank.

Het meisje werd 's avonds tijdens een zoekactie door buurtbewoners uit haar benarde positie gered. De veroordeelde kon daarbij nauwelijks aan een lynchpartij ontsnappen. Hij heeft geen gevolg gegeven aan het verzoek van de ouders om een adstest te ondergaan. Volgens een psychiater was de man volledig toerekeningsvatbaar.

Arrestaties na incestdrama

offertjes hebben vergrepen. Zo zou het onder meer tot geslachtsgemeenschap zijn gekomen. Ook zouden ze de kinderen hebben mishandeld. Twee andere verdachten, die ook waren aangehouden, zijn inmiddels in opdracht van de officier van justitie in Almelo op vrije voeten gesteld. Het echtpaar werd ook verdacht van ontucht met hun vier kinderen, maar op dit moment is er onvoldoende grond hen langer vast te houden.

Het gaat om de vader, moeder, een zus van de moeder, een ex-partner en opa. Zij worden ervan verdacht de slachtoffertjes, twee meisjes en een jongen, nu elf, acht en vijf jaar oud, in wisselende samenstellingen te hebben misbruikt. De Almeloze persofficier mr. E. T. Wesselius heeft dat bevestigd.

De regio Twente, district Noordwest, heeft de afgelopen weken een onderzoek ingesteld naar ontucht en andere vormen van seksueel geweld, gepleegd tegen drie kinderen in Westerhaar (gemeente Vriezenveen). Het incestdrama zou zich de afgelopen vier jaar hebben afgespeeld in de woning van de moeder van de kinderen.

De politie heeft vijf verdachten in de leeftijd variërend van twintig tot zestig jaar aangehouden.

N/AN 3-6-94

N/AN 4-5-90

Hoogeveen Courant 15-6-94

13-6

Hoogeveen Courant

N/AN 2-6-94

UN 14/6

GPD Westerhaar

Parket vraagt zeer strenge straf voor hogepriester-pedofiel

Duiveluitdrijving pure kindermishandeling

Kindermisbruik hoog bij Britten

LONDEN - Georganiseerd misbruik van kinderen komt in Groot-Brittannië meer voor dan tot nu toe werd aangenomen. Een zaterdag gepubliceerd rapport van de Universiteit van Manchester bespreekt honderden concrete gevallen van kinderen die met voorbedachte rade en opzettelijk zijn mishandeld. Meer dan duizend kinderen werden tussen 1988 en 1991 seksueel misbruikt. Vaak waren zij het slachtoffer van seksuele rituelen. Volgens een bericht in het dagblad The Times zijn het meestal familieleden die de kinderen misbruiken. In de regel zijn er twee tot drie volwassenen bij betrokken.

Van onze redacteur

Twee Belgen en drie Zairezen stonden maandag terecht voor kindermishandeling. Ze zouden tijdens een bizar godsdienstig ritueel in juni 1993 drie jongens van 8, 11 en 13 jaar met naalden hebben geprikt en zelfs hebben proberen te wurgen. Ze vinden zichzelf onschuldig omdat de kinderen handlangers van Satan waren, die via geestelijke weg hun moeder hadden vermoord. Belzeub moest worden uitgedreven. Vandaar het ritueel dat ten behoeve van de buitenwacht in Zaire op video-cassette werd opgenomen.

GVA 14.06.94

Alles speelt zich af binnen een protestante sekte, de "Internationale Vereniging voor het Geleef in Actie". De affaire van de hoofdkeizer, die ook nog wordt beticht van pedofilie, werd afgesplitst omdat hij de interne ring draagt. Chapeta (8), Litin (13) en Bobo (11) werden tussen april 1993 en augustus 1993 door hun ouders toevertrouwd aan Leon (43), een duiveluitdrijver uit Jette. Dat was nodig "omdat de jongens geestelijk met elkaar in verbinding stonden en allerlei toverijpraktijken toepasten".

Moeder gedood

Zo zouden ze hun eigen moeder hebben gedood. Die was na een bevalling opgenomen in het Brusselse Sint-Stevensziekenhuis en stierf daar aan een long-

trombose. Volgens de verdachten is dat niet de echte oorzaak. De kinderen zouden vanop afstand een giftige vloeistof in het serum van de moeder hebben gedrukt, waardoor ze overleden. Omdat de jongens bezeten waren zochten de sekteleden hun toevlucht bij Leon, eveneens duiveluitdrijver.

Deze man, die vroeger al veroordeeld was voor vandalisme en zedenfeiten met minderjarigen, staat nu terecht voor pedofilie. Hij geeft toe dat hij de jongens aanraakte, maar dat was tijdens het wassen. "Ze waren erg vies en stonken uren in het rond". In zijn huis werd bovendien in juni een cassette van vier uur opgenomen van een "onderzaking" van de kinderen, die voor de gelegenheid halfnaakt waren. Die cassette moest naar

Zaire worden gestuurd om de familie daar te overtuigen dat de kinderen wel degelijk aan hekserij deden.

Een psychiatrisch expert verklaarde in het dossier dat de oplossing voor betoverde kinderen in Zaire nog steeds de dood is. Maar dat ontkende Leon met klem. Hij zei dat hij de kinderen alleen maar ondervroeg om ze te doen bekennen wat ze vroeger al gezegd hadden over de moord op hun moeder. "Dan toch met Ge-stapo-methodes", zo replieerde voorzitter Claire De Gryse. Leon verschroefde de kin van een van de jongens met een aansteker. "Een ongelukje", zo vond hij. De jongens werden ook met naalden geprikt. "Om te zien of ze nog onder hypnose waren. Ze voelden daar niets van en ze konden niet bloeden".

Hogepriesters van Satan

Eerder al had hij de minderjarige soms urenleng in een donker zolderhok opgesloten "omdat dat betoverde kinderen niet tegen het donker kunnen en dan beginnen te roepen". Maar ze roepen niet "omdat ze niet gewoont behekt waren, maar al veel hoger stonden in de hiërarchie, het waren al hogepriesters van Satan". Om de duivel uit te drijven, liet hij de jongens ook liters gezouten wijwater en olijolie drinken. Maar ook dat hielp niet.

Procureur Chantal Pensis vorderde tegen Leon een zeer strenge straf van vele jaren. "Hij staat al sinds 1967 bekend bij het gerecht en hij krijgt zijn perversies maar niet onder controle".

Voor de vier overigen vroeg ze een straf met uitsluiting omdat ze toch wel allen hadden genoten van de gespierde "ondervanging".

Leon vroeg dat een college van psychiatrisch experts zou worden aangesteld omdat hij vreest dat hij toch zal hervallen. Hij wil behandeld en geïnterneerd worden. De rechtbank splitste daarom zijn zaak af. De overige vier betichten vroegen dan vrij-spraak. Eén van hen, die voor zichzelf pleitte, laakte dat hekserij in België geen strafbaar misdrijf is. "Wij zijn alleen maar naief geweest door de kinderen aan Leon toe te vertrouwen. Maar ja, wij zagen ze drie keer per week en ze klaagden over niets", zo heette het. Uitspraak op 27 juni.

J.D.W.

Handtastelijke therapeut ^{UM}ML hoort zeven maanden eisen

Van onze correspondent
Leersum/Arnhem

Vrouwelijke patiënten met een tennisselleboog, polsfractuur of pijnlijke hiel moesten in de Veenendaalse praktijk van een 49-jarige fysiotherapeut uit Leersum steevast voor een groot deel uit de kleren. De therapie bestond vervolgens uit nek- en rugmassage en eindigde veelal in een massage van borsten, billen en in enkele gevallen het geslachtsdeel van de patiënte.

Gisteren is voor de Arnhemse rechtbank zeven maanden onvoorwaardelijke celstraf tegen de fysiotherapeut geëist. De officier van justitie vroeg bovendien 1500 gulden smartegeld smartegeld voor een van de patiënten. Tijdens de behandelingen ging de therapeut zelf op de behandelafel zitten, de patiënt er op een laag krukje voor. Na een klacht van één van zijn patiënten oordeelde de Commissie van Toezicht, belast met de tuchtrechtspraak voor fysiotherapeuten, dat een dergelijke behandeling "in hoge mate vernederend en seksueel intimiderend"

was. Tegen de hem inmiddels opgelegde schorsing van twee jaar loopt nog een beroepsprocedure. De rechtbank boog zich gisteren over de strafrechtelijke aspecten van de zaak.

De zaak kwam aan het rollen toen een patiënte, op aanraden van hulpverleners, in 1992 haar verhaal deed bij de politie. Los daar van bleken er al meerdere klachten over de behandelmethoden van de verdachte te zijn ingediend. De Inspecteur Volksgezondheid had hem daarvan eind 1991 al op de hoogte gesteld. Ondanks de waarschuwing van de Inspectie ging de verdachte echter gewoon door met zijn praktijken. De Inspecteur kwam in actie na een nieuwe klacht van een patiënte: het was haar opgevallen dat zij voor de behandeling van haar hiel bij een vervanger van de verdachte niet uit de kleren hoefde. Bovendien waren er geen speciale nek- en rugmassages nodig. De verdachte ontkende gisteren ooit seksuele gedachten te hebben gehad tijdens behandelsessies. "Ik ga intensief met mensen om. Dat geef ik toe. Maar daarom ben ik nog geen viezerik", hield hij voorzitter

■ ONTUCHT Tegen de 53-jarige G. S. is negen jaar geëist wegens grootschalige ontucht. De man stond voor de rechtbank van Roermond terecht voor vier gevallen van ontucht met minderjarige meisjes, en voor verkrachting van een vrouw met wie hij een relatie onderhield. Volgens de officier van justitie heeft de Echtenaar in dertig jaar zeker 25 minderjarige slachtoffers gemaakt. S. ontkende alle ten laste gelegde feiten. Zijn verdediger vocht de dagvaarding op meerdere punten aan en bepleitte vrijspraak.

Aanhouding

Oldekamp vroeg in afwachting van een gedegen onderzoek door een tweede psychiater aanhouding van de zaak. A. wordt ervan verdacht drie kinderen, onder wie zijn zoon en pleegzoon, gedurende twee jaar stelselmatig seksueel te hebben misbruikt en verkracht. Volgens een van de slachtoffertjes zou A. bij weigering het — bij aanvang van het misdrijf nog maar 7 jaar oude — kind met een stok of riem hebben geslagen. A. liet via zijn advocaat weten alleen achter gesloten deuren over de feiten te willen praten. De raadsman, mr. H.

TEL 29/6 Van onze correspondent

Officier haalt fel uit naar psychiater in Alkmaarse incestzaak

ALKMAAR, woensdag

De Alkmaarse officier van justitie mr. G. Oldekamp heeft gisteren in een zeer ernstige ontucht- en incestzaak met een aantal kinderen fel uitgehaald naar een psychiater die de 41-jarige verdachte Richard A. uit Alkmaar stelde te hebben onderzocht.

Op grond van slechts één gesprek trok de bewuste arts de conclusie dat A. was gediend met een korte vrijheidsstraf en daarnaast gedwongen behandeling.

Vogel, bepleitte in afwachting van een nader onderzoek schorsing van de zaak en een voorlopige invrijheidstelling van zijn cliënt.

Volgens Vogel wordt dit soort delicten bij medegevangenen "zeer zwaar opgevat, zodat mijn cliënt mishandeling heeft te vrezen." De advocaat achtte geen gevaar voor herhaling, omdat de feiten zich in een thuissituatie hadden afgespeeld.

De officier verzette zich hier echter fel tegen: "De rechtsorde is geschokt door deze ernstige feiten."

De rechtbank besliste dat verdachte tot voortzetting van de zaak in september in voorlopige hechtenis blijft.

Negen jaar geëist voor ontucht met kinderen

Van onze correspondent

ROERMOND, woensdag Tientallen malen zou de inmiddels 53-jarige S.S. uit Echt zich sinds 1963 schuldig hebben gemaakt aan zedendelicten met kinderen.

Maar omdat veel zaken verjaard zijn, legde de officier van justitie in Roermond gisteren maar vier zaken ten laste. Toch eiste hij daarvoor negen jaar gevangenisstraf.

Zus Evelien achter gesloten deuren verhoord

Ook hof krijgt 'puzzel' Eper incestzaak niet in elkaar

Van onze verslaggever
Jan Westerhof

ARNHEM

Ook het Arnhemse gerechtshof zal er deze week niet in slagen alle 'puzzelstukjes' bij elkaar te krijgen in het hoger beroep van de Eper incestzaak. 'Ik denk niet dat het veel zin heeft dat te proberen', zei de voorzitter van het hof mr A. Machielse tegen slachtoffer Yolanda van B. tijdens haar verhoor dinsdagavond. Op de meeste vragen gaf Yolanda afgemeten antwoord. Vaak zei ze gebeurtenissen niet meer precies te kunnen herinneren. Haar zus Evelien werd dinsdagavond op eigen verzoek achter gesloten deuren gehoord.

De eerste zittingsdag van het hoger beroep duurde ruim twaalf uur, waarbij een groot deel van de tijd werd besteed aan de psychologische kant van de zaak. Maar liefst drie getuigen-deskundigen lieten hun licht schijnen over de betrouwbaarheid van verklaringen van getraumatiseerde slachtoffers. Allen waren het er over eens dat dergelijke slachtoffers moeilijkheden kunnen hebben met de tijdsbepaling van gebeurtenissen.

Klinisch psycholoog dr N. Draijer zei het 'jammer' te vinden dat Yolanda niet is getest op de aanwezigheid van een meervoudige persoonlijkheidsstoornis, omdat verschillende 'deelpersoonlijkheden' voor tegenstrijdige verklaringen kunnen zorgen. Het ene deel kan bijvoorbeeld van de vader houden, terwijl een ander deel hem juist haat voor wat hij het slachtoffer heeft aangedaan.

Collega dr E. Eurelings-Bontekoe heeft Yolanda twee dagen psychologisch getest. De psychologe verklaarde op de zitting dat er geen aanleiding was om Yolanda op een dergelijk syndroom te testen, omdat

Yolanda, in tegenstelling tot wat sommige experts wel hebben geschreven en op de televisie hebben gesuggereerd, het daarbij behorende dissociatief gedrag niet vertoont.

Eurelings-Bontekoe meent dat er wel sprake is van een ernstig persoonlijkheidsstoornis. De suggestie van een van de advocaten dat dat veroorzaakt zou kunnen zijn door een verkrachting in haar jeugd, de bedreigingen door haar broer en haar gedwongen vertrek uit huis, beantwoordde de psychologe bevestigend.

Ook gynaecoloog dr H. Bruinse

*Voor afstaan
dagboek is 'heel
veel bewijs' nodig*

uit Utrecht was uitgenodigd voor een toelichting op zijn rapport over de medische kant van de beschuldigingen van seksueel geweld, gedwongen abortus en babydood. Hij zag geen aanleiding zijn zwangerschaps-tijdsbalk, die met een overhead-projector in de rechtzaal werd getoond, bij te stellen. De advocaten van de zes verdachten hadden tijdens de rechtzaak begin dit jaar in Zutphen betoogd, dat het vrijwel onmogelijk is dat Yolanda op de door haar aangegeven tijdstippen zwanger zou zijn geweest. Bruinse sluit ook een aantal periodes uit, maar is minder stellig over de effecten van de prikpijl of het tijdstip waarop die is toegediend.

De gynaecoloog verklaarde op de

zitting dat veel van de door Yolanda en Evelien beschreven 'abortusmethodes', waaraan beiden zeggen te zijn onderworpen, in medisch-technisch opzicht niet kunnen, of heftige bloedingen met zeer grote kans op infecties zouden hebben opgeleverd. Wat onvermijdelijk tot ziekenhuisopname zou hebben moeten geleid.

Yolanda zei in een reactie dat er altijd een huisarts bij was geweest die haar weer oplapte. Op de vraag van de voorzitter van het hof, Machielse, of dat ook het geval was na de verhuizing van Epe naar Elburg, antwoordde Yolanda dat daar 'andere huisartsen' meededen met de gruwelijkheden.

Ze wijzigde haar verklaring waarom ze haar dagboek niet aan justitie wil afstaan. Voor de rechtbank in Zutphen zei ze 'recht op privacy' te hebben. Maandag antwoordde ze op het verzoek het dagboek alsnog als bewijsmiddel af te staan, dat 'je voor sommige dingen heel veel bewijs nodig hebt' als ze openbaar worden gemaakt. En 'van hoger hand' zou worden ingegrepen als de inhoud van het dagboek bekend zou worden.

De zes verdachten (de ouders, de ex-echtgenoot van Yolanda, een buurman en twee buurjongens, door de rechtbank veroordeeld tot gevangenisstraffen van twee tot vijf jaar) ontkenen op de zitting in alle toonaarden de beschuldigingen.

Vandaag worden twaalf getuigen gehoord over het politieonderzoek. Prof. W. Wagenaar en dr H. Soppe, die een uitermate kritisch rapport schreven over het onderzoek, zijn uitgenodigd voor een toelichting. Zes rechercheurs van het opsporingsteam zijn opgeroepen, een docent psychologie van de onderzoeksschool en twee wetenschappers van de Centrale Recherche Inlichtingendiensten.

Van onze verslaggever
Jan Westerhof

ARNHEM

Na drie procesdagen in hoger beroep van de Eper incestzaak is het antwoord dat het Arnhemse gerechtshof moet geven op de vraag wat er nog over is van de betrouwbaarheid van de verklaringen van de verdachten, beslist niet eenvoudiger geworden. De bewijsvoering van de vonnissen tegen de zes was vooral gebaseerd op hun verklaringen bij de politie. Maar de verhoormethoden zijn zwaar bekritiseerd, en er rijzen steeds meer vragen over de geestelijke vermogens van de verdachten.

Het schaarse publiek dat de afgelopen dagen het voor deze gelegenheid ingerichte videozaaltje van het paleis van justitie in Arnhem binnenwipte, zal niet veel gesnapt hebben van wat zich een etage hoger in de rechtzaal afspeelde. Het hof maakt zwaar overuren met procesdagen die langer dan twaalf uur duren. Als de procureur-generaal aankondigt vrijdag een requisitoir van drie uur te houden, mompelt op de tribune Yolanda van B. met een kennersblik: 'Dat is kort.'

In de kantine hangen de rechercheurs van het opsporingsteam uit Epe al twee dagen rond in afwachting van hun verhoor. Regelmatig komt Yolanda hen even gezelschap houden. De sfeer is enigszins nerveus en gespannen. 'Als we het niet goed hebben gedaan, dan ligt dat aan onze opleiding. De basis van het onderzoek was erg smal.' Een andere rechercheur vult aan: 'Er was ook absoluut geen geld. Eén autootje voor drie verhoorkoppels die het hele land door moesten.'

Een groot deel van de zittingsdag werd donderdag besteed aan het verhoren van zeven politiemensen. Een zedenrechercheur uit de huidige woonplaats van Yolanda, zei zich eigenlijk meer hulpverlener te voelen. Hij nam de eerste aangifte op en voerde daaraan voorafgaand tientallen gesprekken met Yolanda.

Hij is fan van de Amerikaanse therapeut Barry Goodfield, die de theorie van het 'Non Verbale Lek' bedacht. De procureur-generaal kreeg na afloop van het verhoor een folder voor een cursus. De politiemann had er veel aan gehad, omdat

er in het begin vooral non-verbale communicatie tussen hem en het slachtoffer mogelijk was geweest. Beetje bij beetje met behulp van synoniemenlijstjes en lichaamstaal had Yolanda haar verhaal aan hem verteld.

De politiemann in Epe die als intermediair tussen Yolanda en het onderzoeksteam had opgetreden, had 'in zekere zin' een vriendschappelijke relatie met haar opgebouwd. Maar dat was 'heel nadrukkelijk' met de collega's afgesproken en dat werd ook 'scherp in de gaten gehouden'. Hij gaf als enige toe dat de door experts bekritiseerde verhoormethode van 'geleide herinnering' weleens was gebruikt bij vader Arie van B. De vader had namelijk te kennen gegeven wel een bekentenis te willen afleggen, maar niet te kunnen.

De methode wordt ook zwaar bekritiseerd door de verdediging, die meent dat er te veel suggestie vanuit kan gaan. De politiemensen zouden ook met andere ingrepen (een tekening, een briefje en een confrontatie met het slachtoffer) Van B. hebben willen 'helpen' om tot een bekentenis te komen.

In het rapport van getuige-deskundigen prof W. Wagenaar en dr H. Soppe wordt de weergave van de verhoren sterk bekritiseerd, omdat niet goed te ontdekken is hoe gesprekken zijn verlopen. Bandopnames zouden uit geldgebrek niet zijn gemaakt. Op de zitting konden de politiemensen die omissie niet repareren, omdat ze zich vaak details van het verloop van de verhoren niet meer konden herinneren.

Psychiater dr J. van Rensse van het Pieter Baan Centrum (PBC) had 's morgens nog eens uitgelegd hoe gevoelig de verdachten voor suggesties zijn. Een van de buurjongens, verdacht van ontucht en medeplichtigheid, had na enig aandringen tijdens een test in het PBC toegegeven dat de psycholoog de vorige dag een pruik met blauwe krullen droeg. Bij de politie had hij gezegd een van de kinderen 'honderden keren' te hebben misbruikt.

Ook moeder Dinie van B., wier verklaringen een groot aandeel in de bewijsvoering voor het vonnis van de rechtbank in Zutphen hebben, kon je volgens Renesse 'alles wijs maken'.

Eper politie negeerde advies over andere verhoormethode

man L. de B. uit Woensdrecht, bij het misbruik in Epe betrokken zou zijn. Yolanda deed op 4 maart 1993 aangifte. De B. werd een week later twee Belgische meisjes opgepakt. De arrestatie stond uitvoerig vermeld in de kranten.

Scherpe kritiek hebben de CRI-medewerkers ook op de verhoormethoden die zijn gehanteerd bij de verdachten. Bij vader Arie van B. zouden grote psychologische fouten zijn gemaakt. Er werd regelmatig ingespeeld op zijn schuldgevoel. Het voorlezen van een brief van Yolanda waarin zij dreigt met zelfmoord, is volgens Van Eshof een 'ontoelaatbaar drukmiddel'.

Volgens de CRI-medewerkers is er tijdens de verhoren ook gewerkt met 'geleide herinnering'. Van B. had te kennen gegeven wel te willen bekennen, maar het niet te kunnen. Hij zou zich niets herinneren. Zijn ondervragers spoorden hem aan zich te bedenken voor de geest te halen. Cursisten op de Recherche School krijgen les in de techniek van 'geleide herinnering', maar alleen om toe te passen bij getuigen. Voor verdachten is deze verhoormethode ongeschikt, verklaarde de psycholoog R. Sijbrink, docent aan de Recherche School. De methode komt dicht bij hypnose, wat wettelijk verboden is bij verdachten. Sijbrink had het rechercheerteam hierover ook geadviseerd.

Hij was benaderd voor tips hoe 'een notabel' zou moeten worden verhoord. Ook was het team met vragen gekomen over de aanpak van 'iemand die bereidwillig was, maar zich niets kon herinneren'. Eerder verklaarde een van de betrokken rechercheurs op de zitting dat hij zich van de bijeenkomst op de Recherche School herinnerde dat de techniek van 'geleide herinnering' heel voorzichtig zou kunnen worden gebruikt. Maar volgens hem was die niet toegepast.

Voor vandaag heeft het hof onder anderen zeven politiemensen opgeroepen, onder wie de coördinator die geen gebruik wilde maken van de diensten van de CRI. Woensdag had hij zich ziek gemeld.

Van onze verslaggever
Jan Westerhof

ARNHEM

Medewerkers van de Centrale Recherche Informatiedienst (CRI) hebben het politieteam van de Eper incestzaak al in een vroeg stadium gewaarschuwd de onderzoeksmethoden af te stemmen op ritueel misbruik. Maar het team sloeg de adviezen in de wind. Apparatuur voor geluidsopnames of videoregistraties werd niet aangeschaft wegens geldgebrek. Het team moest al 'soebatten' voor 250 gulden om een advies van de Recherche School in Zutphen te kunnen betalen, getuigde een rechercheur woensdag in het hoger beroep van de zedenzaak in Arnhem.

Maart vorig jaar boden C. Schippers en P. van Eshof van de CRI hun diensten aan bij het rechercheerteam in Epe. Van Eshof is psycholoog en jurist en adviseert over moord en seksueel misbruik. Schippers is gespecialiseerd in daderanalyse en heeft stage gelopen in de Verenigde Staten bij de FBI. Daar 'draaide' hij mee in een paar zaken van K. Lanning, die internationale faam geniet als expert op het gebied van ritueel misbruik.

Schippers en Van Eshof menen dat de Eper incestzaak alle kenmerken van ritueel misbruik heeft volgens de definities die in de VS worden gehanteerd. Alleen het satanische element ontbreekt nog in de aangiften. Ze adviseerden omgevraagd het team daarmee rekening te houden.

De verhoren zouden met video- of geluidsapparatuur moeten worden vastgelegd. Omdat er alleen aangiften van de slachtoffers waren, zou het rechercheerteam de zaak zeer objectief moeten benaderen. Het onderzoek zou vooral gericht moeten worden op het vinden van fysieke sporen van de vermeende misdrijven. En zeer voorzichtig zou met publiciteit moeten worden omgesprongen om verklaringen niet te beïnvloeden.

De CRI-medewerkers adviseerden ook de betrokkenheid van therapieuten te onderzoeken, omdat er

Brief Yolanda 'ontoelaatbaar' drukmiddel'

over de zaak had. Het team was uitgebreid, en in de aanwezigheid van de CRI-medewerkers ontstond een discussie over de voortgang van het onderzoek. Schippers: 'De nieuwe rechercheurs hadden reële vragen. Toen sprong iemand op en riep dat er "verschrompelde dingen" zijn gebeurd.'

Schippers en Van Eshof hadden het onderzoeksdoel, dat inmiddels bijna was afgerond, grondig bevestigd. De officier van justitie werd gevraagd aanwezig te zijn bij de presentatie van hun bevindingen, maar de officier kwam niet.

De conclusies van de CRI-medewerkers, die niet in het dossier van de rechtzitting werden opgenomen, logen er niet om, bleek woensdagmiddag ter zitting. Volgens hen is het erg moeilijk om in deze zaak verklaringen van verdachten en slachtoffers op authenticiteit te controleren, terwijl er veel reden is om aangiften met wantrouwen te bezien.

Ter zitting gaf Schippers nog een voorbeeld. Yolanda had tegenover de politie verklaard dat ook timmer-

Yolanda en het virus van de ^{VK} massahysterie

K. Pyck

AFGELOPEN dinsdag begon voor het hof in Arnhem de behandeling in hoger beroep van de zaak-Yolanda met de getuigenissen van de zes belangrijkste verdachten. Allemaal trokken ze hun eerdere verklaringen in. De vraag is, zo stelde men die avond in het NOS-Journaal, of de verdachten hun eerdere verhaal dan verzonden hadden of dat hun eerdere bekentenissen het gevolg waren van een 'inadecuaat' optreden van het politieteam dat hen zo zou bewerkt hebben dat ze tot valse bekentenissen overgingen.

Op zich toch wel heel uitzonderlijk dat een politieteam niet één, maar zes volwassenen ertoe zou hebben gebracht dergelijke zware zelfbeschuldigingen te uiten.

Mijns inziens is nog een derde hypothese het onderzoeken waard: dat de bekentenissen destijds eerlijk waren, dat de politie de verdachten niet heeft gemanipuleerd tot het afleggen van valse bekentenissen, maar dat de verdachten zelf hebben besloten, al dan niet op advies van hun advocaten, om alle eerdere bekentenissen in te trekken. Hiermede vervalt immers, zoals in de meerderheid der gevallen van seksueel misbruik, het krachtigste bewijs tegen hen: de eigen bekentenissen.

Hoe dan ook een veel comfortabeler positie voor de verdediging, die nu zelf in de aanval kan gaan door politie en justitie van incompetentie te beschuldigen. Dat is de laatste maanden dan ook gebeurd.

De dag na de uitspraak in het proces schreef prof. Wagenaar, die als getuige-deskundige was opgetreden: 'Door een ononderbroken hetze in de sensatiepers is een geheel onjuiste indruk ontstaan van veelvuldige en gruwelijke satanische praktijken die zich in Nederlandse dorpen zouden afspelen. In werkelijkheid bestaan die praktijken - voor zover we weten - slechts in de verziekte geesten van sommige aangeefsters, politie-ambtenaren, officieren van justitie, journalisten en wetenschappelijke onderzoekers' (Forum van 12 februari).

'Naar aanleiding van de gesprekken met Yolanda, uitgezonden op RTL, en van de publicatie van een artikel ('Onderzoek in Oude Pekela') van het huisartsenrechtspaar Jonker in het *Maandblad Geestelijke Gezondheid* (maart 1994), vroeg de media-socioloog Hofstede zich af: 'Is de geestelijke gezondheidszorg soms onbekend met het verschijnsel collectieve wanen?' (*NRC Handelsblad* van 16 april).

Marten Brouwer, hoogleraar massapsychologie en openbare mening aan de Universiteit van Amsterdam, gebruikt hiervoor het begrip *pseudologia fantastica*. Hij ziet het echtpaar Jonker als de eerste slachtoffers van deze 'ziekte'.

Merkwaardige uitspraken wanneer men weet dat op internationaal niveau de wijze waarop in Nederland de opvang bij kindermishandeling is georganiseerd, als exemplarisch gezien wordt en Nederlanders over het algemeen als een vrij pragmatisch volk worden beschouwd bij wie men collectieve wanen niet verwacht.

In het programma 2 Vandaag van 30 mei werd erop gewezen dat de twijfels die in de zaak-Yolanda zijn gezaaid een negatief effect kunnen hebben gehad op het aantal aangiften van seksueel misbruik.

De vraag is: hoe is het zo ver kunnen komen? Zijn verklaringen als van Wagenaar, Brouwer en Hofstede voldoende wetenschappelijk onderbouwd?

De eerste twijfels over het adequaat functioneren van de politie in de zaak-Yolanda werden vorige zomer gezaaid door Brouwer (*Herformd Nederland* van 16 augustus). Hij meende een nieuwe vorm van massahysterie te ontwaren:

kar, Maurik en Enschede nog niet genoeg zijn geweest, hebben we nu dan weer Epe als het epicentrum van massale verstandsverbijstering over schandaalsex.'

Maar waarop baseert Brouwer zich? Steeds opnieuw verwijst hij naar het eerste 'bewezen' geval van massahysterie: de gebeurtenissen in Oude Pekela. Daarover hoeft hij medio 1993 geen bewijzen meer aan te voeren omdat nagenoeg niemand nog betwijfelt dat 'Oude Pekela' inderdaad het geval van massahysterie was.

Na drie jaar onderzoek ben ik tot de conclusie gekomen dat de thesis massahysterie in Oude Pekela gebaseerd is op een fictief verhaal, op aan de politie toegedichte uitspraken dat het allemaal te herleiden zou zijn tot massahysterie, doch ook op foute en simplistische premissen als: 'Er zijn geen absolute bewijzen gevonden van mishandeling, dus er heeft geen mishandeling plaatsgevonden, dus het is een voorbeeld van massahysterie.'

In Oude Pekela heeft de politie vanaf het begin verklaard dat er sprake was van uitwendige seksuele handelingen. Dan weet elke deskundige dat men bij een somatisch onderzoek een maand later geen bewijzen meer zal vinden.

Een hierop aansluitende vraag is hoe komt het dat het virus van de *pseudologia fantastica* zich zo in Nederland heeft kunnen verspreiden, maar bovendien virulenter is geworden, omdat het niet meer alleen ondervragingstechnieken betreft, maar nu ook al verdachten tot valse bekentenissen aanzet.

SINDS de eerste uitingen van Brouwer in 1987 over de vermeende massahysterie in Oude Pekela is er een tweemaaljarige eruptie van zogenaamde massahysterie, met een uitbreiding van aantal beroepsgroepen dat leidt aan *pseudologia fantastica*.

In 1989, in de Bolderkar-affaire, werden hulpverleners en wetenschappelijke onderzoekers belachelijk gemaakt omdat ze geloofden dat seksuele kindermishandeling op grote schaal een ernstig probleem was. Zowel Brouwer als Hofstede vergeleken het optreden in deze zaak van prof. Baartman, de enige hoogleraar met een specifieke leeropdracht op het gebied van kindermishandeling, met het optreden van prof. Mik twee jaar eerder.

Hofstede over Baartman: 'De genadeloze theoreticus achter het ontwrichten van gezinnen via de poppenmethode, de Robespierre van de terreur van de preutsheid en van de Goede Bedoelingen. Zijn veelvuldige verschijningen in het NOS-Journaal (...) brachten de hulpverleningstheoloog in een staat van arrogante euforie, sterke gelijkenissen vertonend met die van professor Mik in de affaire-Oude Pekela een jaar tevoren' (HP, 11 maart 1989).

En Brouwer, die nog maar eens het verhaal van het heksenproces in Salem, Massachusetts aanhaalde, stelde dat het opnieuw personen met gezag waren die de massahysterie inducerden: 'In vergelijking daarmee (Salem) verbleken natuurlijk hedendaagse Nederlandse professoren zoals Mik en Baartman' (Open Forum van 25 maart 1989).

Met de Bolderkar-affaire waaide het virus van de zogenaamde massahysterie over van Oost-Groningen naar het westen des lands. Ook wetenschappelijke autoriteiten op het gebied van kindermishandeling bleken nu aangetast te zijn. Het was niet langer meer een mineur probleem van twee huisartsen en een

kinderpsychiater die hun virus doorgaven aan een kwetsbare groep, een primitieve bevolking zoals men die in Oost-Groningen nog vindt, aldus Hofstede.

Nog eens twee jaar later, in september 1991, zorgde de zaak-Enschede, waar een twaalfjarige jongen bekende dat hij tweehonderd kinderen seksueel had misbruikt, voor een nieuwe eruptie. Ook hier werd vier dagen nadat de zaak in het nieuws gekomen was, de hypothese 'massahysterie' gecopperd.

Volkomen nieuw was dat het ditmaal het optreden van de politie was, dat werd gelaakt. Bovendien werd voor het eerst de gedachte geuit dat het verhoren van de verdachte door de politie tot 'valse bekentenissen' geleid zou kunnen hebben. Benjamin Rossen, die de doctoraalscriptie *Zedenangst, Het verhaal van Oude Pekela* had geschreven, en de econoom Jan Schuijjer in Forum van 5 oktober 1991: 'Enschedese politie gaf hysterie de vrije baan'.

In tegenstelling tot Oude Pekela werd in dit geval echter krachtig gereageerd. Karin Koopman, de moeder van twee kinderen die slachtoffer waren, antwoordde telkens duidelijk: 'De politie was zorgvuldig, deskundig en integer'.

Toch is vooral Rossen blijven doorgaan met zijn beschuldigingen aan het adres van de politie. Drie maanden na het hoogtepunt van de crisis vroeg hij, ondersteund door de NVSH en Ouders voor Kinderen, om een onderzoek naar het functioneren van de politie. De burgemeester ging niet in op dit verzoek, hetgeen Rossen aanleiding gaf tot verdere kritiek.

Na Oude Pekela (1987-1988), De Bolderkar (1989) en Enschede (1991) was het makkelijk voor Brouwer om in augustus 1993 het rijtje opnieuw langer te maken. Hierbij was nieuw dat hij niet meer de feiten volgde en achteraf interpreteerde, doch dat hij *anticipeerde op het onderzoek*. Hij voorspelde dat de politie wel foutieve verklaringen zou uitlokken bij de verdachten (met name de vier politie-agenten die verdacht werden van seksueel misbruik van Yolanda) en heeft aldus mogelijk het onderzoek en procesverloop beïnvloed.

'Het wachten is nu nog op bekentenissen', zo stelde Brouwer in *Herformd Nederland* van 16 augustus 1993. Deze uitspraak is niet uitgekomen: de politiemannen hebben geen bekentenissen afgelegd. Echter, een mogelijk gevolg van Brouwers uitspraak kan geweest zijn dat een aantal andere verdachten hun eerdere bekentenissen teruggetrokken heeft.

Een bevestiging van Brouwers thesis dat de politie eerder inderdaad 'valse' bekentenissen ontlokt had? Of een gevolg ervan? Zou het mogelijk zijn dat advocaten na het horen van dergelijke uitspraken uit de wetenschappelijke wereld hun cliënten aanraden hun eerdere bekentenissen terug te trekken?

EEN complicerende factor in de zaak-Yolanda is het feit dat sinds de publicatie van haar boek *Mijn verhaal* er onrechtmatig veel verbanden gelegd worden tussen het verhaal van Yolanda en de problematiek van ritueel-satanisch misbruik.

We begrijpen dat Yolanda op zoek ging naar verklaringen voor de omstandigheden waarin ze is opgegroeid. We begrijpen ook dat ze wat haar aangedaan werd, satanisch noemt. Maar we begrijpen niet waarom dit in de media zo overgeaccentueerd wordt. Door haar geschiedenis te vergelijken met ritueel-satanisch misbruik gaat de discussie vooral over het al dan niet bestaan van zulk misbruik, waardoor haar verhaal weer in twijfel wordt getrokken.

Kenneth Lanning maakt in zijn boek *Child Sex Rings: A Behavioral Analysis* (1992) een onderscheid tussen twee types seksuele groepsactiviteiten van volwassenen met kinderen. In *Historical Child Sex Rings* houden pedofielen zich in groepsverband met kinderen bezig, terwijl in *Multidimensional Child Sex Rings* volwassenen, zowel mannen als vrouwen, seksuele, bizarre en vooral sadistische activiteiten in groepsverband met kinderen hebben. Multidimensioneel slaat op het feit dat de motieven veel ruimer zijn dan pure seksuele lustbevrediging. Vroeger werd dit aangeduid met ritueel misbruik.

Een relevante vraag is niet of er sprake is van ritueel-satanisch gedrag, maar van bizar en sadistisch gedrag. In de getuigenis van Yolanda vinden we nogal wat elementen die in die richting wijzen.

Ik heb niet de bedoeling schulden aan te wijzen voor de verspreiding van het virus *pseudologia fantastica*. Wat ik wel bepleit is dat men meer respect zou opbrengen voor slachtoffers van seksueel geweld en voor diegenen die het ernstig met hen menen.

Karel Pyck is hoogleraar Kinder- en Jeugdpsychiatrie aan de faculteit geneeskunde van de Katholieke Universiteit Leuven.

Incest ^{VK} 11-6

De Vlaamse hoogleraar Karel Pyck, die in Nederland (Forum van 3 juni) voorzichtig omgaat met het begrip massahysterie bepleit - en wie zal hem daar ongelijk in geven - heeft in eigen land en bij zijn Orde van Geneesheren al lang zijn gezicht verloren door onvoorzichtig partij kiezen en veel te suggestieve vraagstelling aan eventueel misbruikte kinderen.

En dat dan nog in een incestbeschuldiging bij echtscheiding, een situatie waarvan een deskundige zou moeten weten dat die beschuldiging dikwijls alleen bedacht wordt om de andere ouder uit te schakelen.

Pycks wonderlijke optreden, alsmede letterlijke verslagen van zijn suggestieve ondervragingen zijn vastgelegd in Paul Koecks boek *Notaris X.*, uitgeverij Kritak, Leuven, 1990.

ROOSENDAAL R. van Altena

Massa-hysterie ^{VK} 16-6

Ik dank R. van Altena (U-pagina van 11 juni) voor de positieve kritiek die hij geeft op mijn artikel 'Yolanda en het virus van de massa-hysterie' in Forum van 3 juni.

Dit commentaar steekt schril af bij het vervolg van zijn bijdrage waarbij hij poogt mij in diskrediet te brengen

door het verspreiden van onwaarheden.

Voor alle duidelijkheid: ik heb nooit mijn gezicht verloren bij de Orde van Geneesheren; gedurende 24 jaar beroepspraktijk als kinderen jeugdpsychiater. Er is eenmaal een klacht tegen me ingediend die onmiddellijk als irrelevant geseponeerd werd. Dat er in sommige bladen ooit wel negatieve kritiek aan mijn adres gericht werd is waar. Voorzover het gezaghebbende bladen waren heb ik erop gereageerd, voor zover het populistische bladen waren heb ik mij van elke commentaar onthouden.

Dit laatste standpunt heeft te maken met de bestaande rechtsonzekerheid in België voor wie het slachtoffer wordt van het onrechtmatig verspreiden van geruchten - een probleem dat onlangs nog gesignaleerd werd door de Belgische minister van Justitie Wathelot in de *Volkskrant* van 7 juni.

Ik wens hiermede deze discussie te sluiten omdat ik het vroeger evenmin als nu opportuun acht dergelijke discussies via de media te beslechten.

LEUVEN Prof dr K. Pyck

Strafbare feiten in Eper incestzaak verder verminderd

Van onze verslaggever
Jan Westerhof
ARNHEM

Procureur-generaal mr Y. van Kuijk bij het Arnhemse gerechtshof heeft in zijn requisitoir in het hoger beroep van de Eper incestzaak het aantal strafbare zaken nog verder verminderd. Ook heeft hij lagere gevangenisstraffen geëist tegen de ouders van slachtoffer Yolanda. Tegen de vader luidde de eis drie jaar gevangenisstraf en tegen de moeder twee jaar. Van Kuijk uitte scherpe kritiek op het optreden van Yolanda in en buiten de rechtszaal.

Tegen de ex-echtgenoot werd drie jaar geëist, een half jaar meer dan bij de veroordeling door de rechtbank in Zutphen begin dit jaar. Tegen buurman A.H. werd eveneens drie jaar geëist en tegen de twee broers Van Z. twee jaar met terbeschikkingstelling en gedwongen verpleging; straffen die overeenkomen met het vonnis in Zutphen. De ejs zou twee jaar strafvermindering voor de vader kunnen betekenen en een jaar minder voor de moeder.

De procureur-generaal hekelde het optreden van Yolanda in de publiciteit. Ook meent hij dat Yolanda de wereld ten onrechte verdeeld in 'believers' en 'non-believers'. 'Wie niet voor mij is, is tegen mij. Daarmee wordt het type waarheidsvinding, zoals dat in het strafrecht van onze moderne rechtsstaat wordt toegepast, in het beginsel terzijde geschoven en keren wij terug naar de duistere middeleeuwen', aldus Van Kuijk.

Hij noemde deze aanpak een 'geloofsbenadering' met een 'tirannieke werking' die hem met schrik vervult. De feiten zijn daarbij niet meer belangrijk, die worden aangepast aan het 'geloofsartikel'. Van Kuijk gaf als voorbeeld het antwoord van Yolanda deze week tijdens haar verhoor door het hof, toen schudde ze

zonder blikken of blozen 'andere huisartsen' in Elburg uit haar mouw als mededaders bij de abortussen.

Van Kuijk gaat ervan uit dat de door Yolanda genoemde dagboeken niet bestaan, maar dat Yolanda heel graag zou willen dat ze bestaan. Hij zei het anders niet te kunnen begrijpen waarom ze de dagboeken, of een deel daarvan, niet heeft ingeleverd als bewijsmateriaal. Het beroep van Yolanda dat ze ook recht op privacy heeft, kon Van Kuijk niet rijmen met de uitgave van haar boek en haar optreden voor televisiecamera's.

De gedwongen abortussen van Evelien acht de procureur-generaal - net als de rechtbank in Zutphen - niet te bewijzen.

Naar gelang de processen in de Eper zaak vorderen, zijn steeds meer beschuldigingen weggestreept. Bij het begin van het proces in Zutphen in januari liet de officier van justitie de babymoorden vallen. Daarna schrapte de rechtbank met het vonnis ook danig in de strafbare feiten wegens gebrek aan bewijs.

Na het requisitoir is, naast een aantal ontuchtzaken met de kinderen van Evelien en Yolanda, waarvan broers Van Z. worden beschuldigd, nog een complex van feiten over die betrekking hebben op gedwongen abortus. Dat geldt voor de periode van 1 november 1984 tot 1 juni 1990.

De bewijsvoering hiervoor is in belangrijke mate overgenomen van de rechtbank in Zutphen en bestaat hoofdzakelijk uit verklaringen van Yolanda en de verdachten. De belastende verklaringen zijn toegespiet op een abortus, die met een vibrator zou zijn verricht.

De procureur-generaal heeft deze abortus eruit gelicht, omdat de bekentenissen hierover van vader Arie en moeder Dinie al in een vroeg stadium van de verhoren kwamen voor de rechtbank en voor het hof hebben ze overigens ontkend.

90 Procent van beschuldigingen van Yolanda onwaar genoemd

Van onze verslaggever
ARNHEM

Van de beschuldigingen van Yolanda is 90 procent niet waar en voor de overige 10 procent bestaat geen enkel objectief bewijsmateriaal. Dat hebben de advocaten van de ouders en de ex-echtgenoot van Yolanda zaterdag betoogd tijdens een extra ingelaste procesdag in het hoger beroep van de Eper incestzaak.

De advocaten pleitten voor niet ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie voor een deel van de dagvaarding en voor het overige voor vrijspraak. De advocaten menen dat het rechteam in Epe vooringenomen te werk is gegaan.

'Het team heeft de zaak niet in handen, maar de zaak het team', aldus de advocaat van moeder Dinie, mr W. Prisse. De bewijsvoering is volgens hem uitsluitend gebaseerd op verklaringen die de verdachten onder druk hebben afgelegd. Alle te controleren gegevens die Yolanda, haar zus Evelien en vriendin T.B. hebben verstrekt, bleken onjuist te zijn, aldus de verdediging.

Vrijdag had procureur-generaal mr Y. van Kuijk het aantal strafbare feiten verminderd en gevangenisstraffen tot drie jaar geëist. Van Kuijk kwam toen met de resultaten van een nieuw rapport van gynaecoloog dr M. Boer-Meisel. Het betreft een onderzoek op 25 mei 1994 naar luttelens bij Yolanda. Van Kuijk stelde dat de in het rapport genoemde luttelens wijzen op seksueel geweld en een ondersteuning zijn van de beschuldigingen van Yolanda.

Mr H. Ruis wees erop dat Yolanda op 8 januari 1991 door een andere gynaecoloog is onderzocht. Diverse luttelens waren toen niet aanwezig, wat volgens Ruis betekent dat ze het gevolg zijn van de 'door Yolanda gekozen levenstijl na 1990' en daarom ook geen bewijs van incest of misbruik door de verdachten kunnen zijn. Yolanda heeft herhaaldelijk verklaard een voorkeur voor sadoomasochisme te hebben gehad.

De advocaten houden het erop dat Yolanda 'veel onrecht is aangedaan in haar leven'. Dat hun cliënten daarbij niet vrij van zonden zijn, willen ze ook wel toegeven. Maar hetgeen voorligt aan beschuldigingen, zou fantasie zijn, ontsproten aan de getraumatiseerde geesten van Yolanda en Evelien.

verweven onderzoek (sommigen spreken van Epe 3) waarbij de verhoren wel worden opgenomen. De politie, zo zei de leider van het onderzoeksteam, H.H. Groenouwe, was zo onder de indruk van de aangiften van Yolanda dat menigmaal op een teambespreking werd geroepen 'er is in Epe iets héél ergs gebeurd'. Dat vond Groenouwe - in augustus vorig

jaar kreeg hij pas de leiding over het team - een verkeerd uitgangspunt. Er hing op het bureau een te emotionele sfeer die werd beheerst door het vermoeden dat er zich satanische rituelen op de Veluwe hadden afgespeeld. Hij zegt het roer te hebben omgegooid en een duidelijke lijn uitgestippeld om tot een gedegen onderzoek te komen. Maar harde bewijzen bleven uit.

De processen verbaal werden door menig deskundige en door de advocaten van de verdediging gekraakt. Het Hof heeft de processen verbaal desondanks zwaar

Vrijspraak en zware straffen in zaak-Epe

Door onze correspondent

ARNHEM, 17 JUNI. Het Gerechtshof in Arnhem heeft vanmorgen enkele verrassende uitspraken gedaan in het hoger beroep van de Eper incestzaak. De ex-man van Yolanda, die door de rechtbank in Zutphen was veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf, werd vrijgesproken.

De ouders van beide slachtoffers Yolanda en Evelien kregen zwaardere straffen dan de procureur-generaal in Arnhem had geëist. De moeder, die door de rechtbank in Zutphen tot drie jaar was veroordeeld en tegen wie in hoger beroep twee jaar was geëist, werd tot vier jaar gevangenisstraf veroordeeld. Volgens het Hof zou ze eigenlijk nog zwaarder gestraft moeten worden dan haar echtgenoot (die ook vier jaar had gekregen) 'vanwege haar initierende rol' in de hele zaak en de 'weezinwekkende wijze waarop ze de belangen van haar kinderen Yolanda en Evelien had miskend'.

Men houdt in de strafmaat echter rekening met het feit dat ze sterk verminderd toerekeningsvatbaar is. Volgens het Pieter Baan Centrum heeft de vrouw het geestelijk niveau van een 7- of 8-jarige. Het Hof acht bewezen dat de ouders in 1982 zwangerschappen van hun beide dochters hebben onderbroken, maar verklaringen van Yolanda over zwangerschapsonderbrekingen in een latere periode worden niet bewezen geacht, evenmin als de tenlastelleggingen van moord en doodslag.

Drie overige verdachten (kennissen van de familie) werden schuldig bevonden aan verkrachtingen en ontucht met de beide dochters en met jonge kinderen en werden veroordeeld tot straffen van 12, 18 en 36 maanden en TBS.

te komen. Toen dat niet gebeurde, achtte Yolanda zelf de tijd rijp om een tweede proces te beginnen, zo heeft ze verklaard.

De advocaten van de verdachten vergeleken het Epe-proces steeds met een trein waar het Openbaar Ministerie was ingestapt zonder een duidelijk doel voor ogen te hebben. Yolanda was volgens hen de machinist die de koers bepaalde en iedereen volgde haar kritiekloos. Yolanda kreeg het zwaar te verduren. Haar verklaringen verdeelden de rechtszaal, en heel Nederland die de zaak via de media op de voet volgde, in 'believers' en 'non-believers'. Verontruste klinisch psychiaters zagen de documentaires over Yolanda en zouden de advocaten wanhopig gebeld hebben. 'Zorg ervoor dat er geen ontschuldigde mensen in de gevangenis komen. Dat kind is gestoord', schreeuwde een van hen die op de laatste dag van het proces naar Arnhem was gekomen om zijn observatie over te brengen. Yolanda voldeed volgens hem aan alle ziektebeelden die 'haar trauma' met zich mee brengt.

Maar deze psychiaters kenden het dossier niet, evenmin als de vele deskundigen die zich de laatste dagen van het proces hun mening kwamen verkondigen. Het Hof kon en mocht niet zomaar afgaan op deze goedbedoelde bemoeienissen. Yolanda heeft zich al door minstens acht deskundigen, psychologen, gynaecologen en maatschappelijk therapeuten laten voorlichten, maar het Hof kan slachtoffers niet verplichten tot een psychiatrisch onderzoek. Het was al heel wat dat zowel Yolanda als Evelien zich - vrijwillig - aan een inwendig en psychisch onderzoek hebben onderworpen.

Door onze redacteur
MARGOT POLL

ROTTERDAM, 17 JUNI. In algehele vrijspraak in de Epe-zaak werd al lang niet meer geloofd. De ouders van slachtoffers Yolanda en Evelien hadden immers - al dan niet onder druk - een bekentenis afgelegd. En zowel de rechtbank in Zutphen als het Hof in Arnhem achtten een deel van de feiten bewezen.

Maar dat de ex-man van Yolanda door het Gerechtshof van Arnhem is vrijgesproken, lag niet in de lijn der verwachtingen. Hij heeft altijd alle aanklachten ontkend en betuigde slecht zijn spijt. Spijt dat hij nooit heeft ingezien dat Yolanda het vroeger zo moeilijk heeft gehad en dat hij haar niet eerder had opgevangen. Spijt ook dat hij wel eens met haar vree zonder dat zij daar zin in had. Hij zei woedend te zijn dat hem dit werd aangedaan en was de enige verdachte die tijdens het proces soms zeer heftige emoties toonde. Maar aan de andere kant kwamen zijn ontkenningen ongehoordwaardig over en leek hij als enige geheel toerekeningsvatbaar.

Tegen de ex-man van Yolanda was door de procureur-generaal een hogere straf geëist dan dat de rechtbank van Zutphen hem had opgelegd. Hij zou betrokken zijn geweest bij de gewelddadige zwangerschapsonderbrekingen. En de verdachte sprak zich zelf op een aantal punten tegen, waardoor ernstig werd getwijfeld of hij de waarheid sprak. Maar omdat gynaecoloog H.W. Bruinse, die beide slachtoffers inwendig heeft onderzocht, het voor onmo-

Nieuwsanalyse

gelijk hield dat Yolanda met een vibrator kon zijn geaborteerd, verviel de belangrijkste aanklacht.

Dat de ouders wel een relatief zware straf hebben gekregen (de

vader heeft nog altijd een jaar minder gekregen dan de in Zutphen opgelegde straf) is ook een juridische kwestie. Het afrijven van een vrucht is volgens het Hof een vorm van zeer zware mishandeling, geen moord of doodslag. Dat in tegenstelling tot de gangbare juridische praktijk. De moeder wordt als 'initiator van al het kwaad' gezien en niet de vader, zoals eerder gesteld werd. Veel bewijsmateriaal had het Hof niet, maar desondanks is men ervan overtuigd dat Yolanda en Evelien jarenlang op sadistische wijze seksueel misbruikt zijn. Dat het bewijsmateriaal niet voor handen was, heeft een aantal oorzaken.

Met een beschuldigend vinger-tje werd naar het rechteam dat de zaak onderzocht geweest. Rechercheurs zouden de verhoren niet nauwkeurig hebben vastgelegd op band of video. Daardoor ontstond de verdenking dat verdachten gemanipuleerd waren of zelfs bekentenissen in de mond waren gelegd. De rechercheurs die door het hof werden gehoord ontkenden dat.

De politie in Epe heeft geleerd van deze zaak. Op het moment worden verdachten verhoord in een zijdelings met de Epe-zaak

Sinds Gabi van Driem (42) in 1981 als eerste in Nederland een feministische advocatenpraktijk begon, maakte ze furor als een jurist die zich exclusief voor vrouwen inzette, voor bedreigde en mishandelde echtgenotes, slachtoffers van seksueel geweld, onderbetaalde of ontslagen werknemers, kortom: voor de vrouwelijke 'underdog'. Ze bedacht in 1982 het 'straatverbod' voor mannen die hun ex-vrouw lastig vallen - een verbod dat nu, evenals het contact-, het telefoon- en schrijfsverbod op grote schaal in de rechtspraak wordt toegepast - en ze voerde verschillende geruchtmakende proefprocessen, bijvoorbeeld tegen een werkgever die een sollicitante niet aannam omdat ze zwanger was.

Niet alle vrouwen konden op haar juridische bijstand rekenen. Als het even kon vermeed Van Driem vrouwen te verdedigen die verwikkeld waren in een proces tegen een andere vrouw. Haar uitgangspunt was het verbeteren van de positie van de vrouw in de maatschappij en dat mocht niet ten koste gaan van andere vrouwen. Maar ze heeft haar uitgangspunten in de afgelopen jaren een beetje moeten bijstellen: "Ik heb nu te maken met een hulpverleener die wordt geterroriseerd door een patiënte en daar treed ik wel tegen op. Vroeger had ik een idealistisch beeld van vrouwen. Ik dacht altijd - en daar geloof ik nog steeds in - dat mannen nooit helemaal volwassen worden. Ik verwachtte meer van vrouwen, maar ik ben er wel achter gekomen dat niet alle vrouwen even sympathiek en aardig zijn."

In een artikel klaagde u dat het feminisme alleen nog aanhangers heeft onder veertig-plussers en dat jonge vrouwen, verblind door hun carrièremogelijkheden, zich er nauwelijks meer voor interesseren.

"Zelfs onder veertig-plussers zijn de feministen dun gezaaid. Natuurlijk betreurt ik dat, maar vergis je niet: het feministische gedachtegoed is in alle lagen van de maatschappij doorgedrongen. Vrouwen van mijn generatie werden nog opgevoed met het idee dat het belangrijk was om een rijke man te trouwen, voor meisjes van nu is het vanzelfsprekend dat ze hun eigen boterham verdienen."

Later in het gesprek, als het feminisme opnieuw aan de orde komt, roept ze vertwijfeld: "Ik ben een beetje bang dat dit zo'n stuk wordt van: ach, die arme feministische advocate, wat moet ze met haar idealen nu de vrouwenbeweging zo goed als dood is. Maar ik heb in mijn praktijk allerlei vrouwen bediend, of het nu feministen waren of niet. Een feministisch advocate is iets anders dan een feministisch schrijfster. Ik ben niet voortdurend bezig een boodschap uit te dragen. Bij rechtzittingen sta ik heus geen exposés te houden over de vrouwenonderdrukking in Nederland. Wat ik in mijn pleidooien vertel, heeft natuurlijk wel te maken met mijn feministische wortels en mijn achtergrond in de sociale rechtshulp."

Toen ze in 1973 haar rechtenstudie had voltooid, werkte Gabi van Driem eerst bij het Jongeren Advies Centrum in Amsterdam en vervolgens bij 'Eva bijt door', waar ze vormingswerksters in de vrouwenbeweging begeleidde. Ze was betrokken bij de oprichting van de eerste Rechtswinkel, van de actiegroepen Vrouwen tegen verkrachting en Blijf van mijn lijf en van het Amsterdamse Vrouwengezondheidscentrum. Terugkijkend op de jaren zeventig, waarin ze geheel door de vrouwenbeweging werd geabsorbeerd,

zegt ze: "Ik heb nooit geaarzeld over het belang van die beweging. In sommige groepjes heerste wel een sektarische sfeer en ik heb mezelf toen ook weleens de onzinnige vraag gesteld of ik niet lesbisch moest worden - een echte feministe vrijde niet met mannen - maar ik hoorde duidelijk niet tot de meest fanatieke stroming."

U heeft zich in uw praktijk vaak ingespannen voor vrouwen die het slachtoffer waren van seksueel geweld. Zou een moeder die haar zoon misbruikt heeft een beroep op u kunnen doen?

"Nee, die moeder zouden we niet helpen."

En de zoon dus ook niet, want dat is een man.

"In uitzonderingsgevallen treden we ook op voor mannen. Dus de zoon zou hier wel kunnen aankloppen." Ze zegt het aarzelend en ze voegt eraan toe dat ze onlangs een man adviseerde die slachtoffer was van ontucht in een tehuis. "Dit kantoor is opgezet als een sociale advocatenpraktijk die zich richt op vrouwen. Maar er is de laatste jaren wel wat veranderd. Ik ben nu bijvoorbeeld opgetreden voor een bedrijf dat een man wilde ontslaan die wegens aanranding was veroordeeld. Tien jaar geleden zou het ondenkbaar zijn dat ik het als advocaat voor een bedrijf opnam. De beweging van de sociale advocatuur was toen nog zo sterk dat je uitsluitend voor werknemers optrad en niet voor werkgevers. Het is nu financieel niet haalbaar meer om je tot de sociale advocatuur te beperken. Niet alleen omdat het uurtarief laag is, maar ook omdat minder mensen een beroep kunnen doen op gratis rechtsbijstand. Sinds de nieuwe regeling van kracht werd, komen alleen mensen die minder dan 2100 gulden netto verdienen daarvoor in aanmerking. Het is opvallend dat ik sindsdien geen enkele gelijke behandelingszaak meer heb gekregen: nu ze zelf de advocaat moeten betalen kunnen veel vrouwen zich niet permitteren om zo'n zaak aanhangig te maken."

Toch begrijp ik niet dat de moeder die haar zoon seksueel misbruikt heeft bij uw kantoor aan een gesloten deur klopt. Ze is een vrouw en misschien heeft ze wel een incestverleden, zoals veel voorkomt bij seksueel-geweldplegers.

"Als we haar al kenden als een incest-slachtoffer, zou het anders

Deze week begon het gerechtshof in Arnhem aan het hoger beroep in de Eper incestzaak. De advocate mr. Gabi van Driem behartigt de belangen van het slachtoffer. Zij pleit uitsluitend voor vrouwen, mits dat niet ten koste gaat van andere vrouwen. Portret van de feministisch advocate die het straatverbod uitvond.

Lien Heyting

'Verdachte zwaar bezoedeld' Raadsman wil schadeclaim in incestzaak

ARNHEM, 18 JUNI. De advocaat van Yolanda's ex-echtgenoot Wouter S., zal zijn cliënt aanraden een schadeclaim in te dienen tegen het openbaar ministerie en Yolanda.

Wouter S. werd gisteren door het gerechtshof in Arnhem vrijgesproken van alle aanklachten in de geruchtmakende Eper incestzaak. Het hof achtte alle gepleegde feiten tussen 1984 en 1990, waarover alleen Yolanda en niet haar zus Evelien verklaard heeft, niet bewezen.

Volgens advocaat mr. B. Schuldink heeft zijn cliënt door de vrijpraak meer dan een jaar onschuldig in voorlopige hechtenis gezeten voor deze zaak. "Zijn naam is door de modder gehaald. Hem is ook door de politie van alles verweten, wat het hof niet bewezen acht. Het lijkt mij niet meer dan logisch dat mijn cliënt van het openbaar ministerie daarvoor smartegeld ontvangt."

Schuldink heeft er ook geen moeite mee om tegen Yolanda een schadeclaim in te dienen. "Zij heeft vooral door haar boek en haar televisie-optredens mijn cliënt zeer herkenbaar van allerlei smerigheden beticht. Hij blijkt nu ten onrechte zwaar bezoedeld te zijn en kan dus terecht van zijn ex-echtgenote een financiële vergoeding voor smaad en laster eisen."

In zijn requisitoir tijdens de be-

liggen en dan zouden we het wel overwegen. Maar stel dat ik zo'n vrouw verdedigde en ze zou me vragen: 'Zorg dat ik vrijspreek krijg', terwijl ik weet dat ze wel degelijk schuldig is, dan zou ik antwoorden: 'Nee, want u heeft het wel gedaan.' Dan was ik dus geen goede advocaat."

U heeft gezegd: 'Ik treed alleen op voor zaken waar ik achter kan staan, voor mensen in wier streven naar rechtvaardigheid ik geloof.' In deze krant werd u er van beschuldigd dat u geen advocate bent, maar een actievoerster.

"Dat vind ik wel een compliment, een actievoerster mag ik graag zijn. Maar ik ben ook een advocaat. Ik denk dat ik door mijn wijze van advocatuur bedrijven bij veel rechters de ogen heb geopend voor misstanden in de rechtsgang, vooral als het gaat om de positie van slachtoffers van seksuele misdrijven. En besef wel dat iedere advocaat het recht heeft om zaken te weigeren. Daar hoeft ik me niet voor te verant-

handeling van de zaak voor het hof ging procureur-generaal mr. A. van Kuijk ook in op de ongekende publiciteit die „het verhaal van Yolanda" heeft gekregen. Van Kuijk vroeg zich toen af hoe Yolanda een beroep kan doen op het recht op privacy als zij wel optreedt in een reeks tv-documentaires en een boek uitgeeft, terwijl de zaak nog onder de rechter is. „Het eerlijke proces waar de verdachten recht op hebben, is daarmee in gevaar gebracht", zo stelde Van Kuijk destijds.

Wouter S. zou gistermiddag uit zijn voorlopige hechtenis voor de Eper zedenzaak ontslagen worden, als hij niet in voorarrest zat voor de nieuwe Veluwe zedenzaak die in juli door de rechtbank in Zutphen behandeld wordt. In die zaak wordt Wouter S., samen met drie anderen veroordeeld uit de Eper zaak, verdacht van seksueel misbruiken, mishandelen en verkrachten van twee zussen en een broer uit Vaassen. Zij zijn de kinderen van Arend Jan H. die door het hof in Arnhem tot drie jaar gevangenisstraf werd veroordeeld. Ook de moeder en een huisvriend moeten in die zaak terecht staan. (ANP)

woorden. Ik kan me persoonlijk niet voorstellen dat er advocaten zijn die zich gespecialiseerd hebben in de verdediging van verkrachters. Maar ze zijn er wel. Ze weten dat ze mensen uit de gevangenis houden die hartstikke schuldig zijn. Door de geloofwaardigheid van het slachtoffer in twijfel te trekken, proberen ze voor de rechter aannemelijk te maken dat het bewijs niet deugt en bepleiten ze vrijpraak voor de verdachte. Als advocaat werk je er dan aan mee dat iemand die gevaarlijk is op vrije voeten blijft."

Dat vindt u dus morcel verwerpelijk. Toch hebben ook deze mensen recht op verdediging.

"Ja, maar daar zijn genoeg advocaten voor te vinden. Wat ik niet begrijp, is dat deze advocaten nooit verantwoording willen nemen voor wat ze bereiken: ze krijgen een verkrachter vrij en ze weten dat hij zich opnieuw schuldig zal maken, want vaak gaat het om mannen die zelf als kind misbruikt zijn."

Cassatie in Eper incestzaak

Epe - Arie van B. (59) en Dinie van B. (57), de ouders van de Eper incestslachtoffers Yolanda en Evelien, hebben gisteren cassatie ingesteld bij de Hoge Raad in Den Haag, tegen hun veroordeling bij het gerechtshof Arnhem. De Hoge Raad krijgt de beschikking over alle processtukken van 'Epe-2', bekijkt vervolgens of de procesgang zuiver is geweest en of het arrest van het gerechtshof Arnhem voldoende is gemotiveerd. Inhoudelijk buigt de Hoge Raad zich niet meer over de incestzaak.

Over de St. Augustinuszaak, waarbij een vader onlangs door zijn dochter beschuldigd werd van moord op een door incest ver-

Feministisch advocate mr. Gabi van Driem

**Mannen worden
nooit helemaal
volwassen**

wekte baby, wil Gabi van Driem niets zeggen omdat ze het dossier niet kent. Wel wil ze kwijt dat ze zelf als advocate niet bij deze zaak betrokken zou willen zijn - als de dochter haar vroeg om haar in de strafzaak te ondersteunen, zou ze dit weigeren. Ze vindt de zaak te weerzinwekkend: "Ik heb veel eelt op mijn ziel, maar hier kan ik niet meer tegen. Vroeger, toen ik zelf kleine kinderen had, behartigde mijn compagnon, Karin Spaargaren, de zaken waarbij misbruik van kinderen in het geding was. Nu ze zelf een dochtertje heeft, gaat het haar ook moeilijker af."

In de Epe-zaak treedt u op als advocate van Evelien. U noemde het boek dat haar zusje Jolanda publiceerde 'walgelijk' en u zei dat u het niet wilde lezen.

"Nee, ik kan het niet lezen. Ik moest al bijna kotsen bij het straf-dossier. Ik ken deze cliënt en ik weet wat er waar kan zijn van haar verhaal en wat niet. Ik vind het afschuwelijk dat mensen zo'n boek willen lezen, het heeft iets voyeuristisch om kennis te nemen van al die details."

De aangifte van Evelien, die haar ouders evenals Jolanda beschuldigde van verkrachting en baby-moord, is door Justitie terzijde gelegd. U heeft namens Evelien bij het Hof geëist dat haar aanklacht alsnog in behandeling wordt genomen.

"De officier van Justitie heeft door alle problemen rondom Jolanda die hele Evelien vergeten, hoewel zij de oudste is en het bij haar allemaal is begonnen. Ik verwacht dat men haar aanklacht alsnog serieus zal bestuderen. Er is in deze zaak tenslotte een hele rits mensen die nog niet is vervolgd."

De door Evelien afgelegde verklaringen zijn door de getuigen-deskundigen, onder wie prof. dr. W.A. Wagenaar 'niet betrouwbaar' genoemd. U heeft zich erg opgewonden over de rol die Wagenaar bij dit proces speelde.

"Wagenaar had nooit als deskundige mogen optreden. Hij heeft zelf een ochtend lang de politie

geïnstreueerd hoe ze deze zaak moest aanpakken. Je kunt niet van twee wallen eten: eerst de politie instrueren en dan de politie-rapporten als een onafhankelijk deskundige gaan bekritisieren. Ik neem hem ook kwalijk dat hij insinuerende vragen stelde: of het slachtoffer een ziekelijke zucht heeft een ander te beschuldigen. Dat gaat me te ver."

U heeft er vaak voor gepleit om bij strafzaken over seksueel geweld de bewijslast om te draaien: het slachtoffer hoeft dan niet te bewijzen dat iets gebeurd is, maar de verdachte moet aantonen dat iets niet is gebeurd.

"Vaak is er genoeg reden voor een rechter om aan de verdachte te vragen: Ik vind dit ongeloofwaardig, toont u het maar aan. Hij kan bijvoorbeeld tegen de verdachte zeggen: 'Deze mevrouw beweert dat ze verkracht is, er zijn zaadsporen gevonden en ze vertelt dat u een vreemde voor haar bent. U beweert daarentegen dat u al lang een relatie met haar had en dat er sprake was van vrijwillig seksueel contact. Toont u dat maar aan.' Het is helaas nooit voorgekomen dat een rechter dit vroeg, hoewel het in dit soort gevallen redelijk zou zijn, temeer daar het wel hebben van een relatie makkelijker te bewijzen valt dan het niet hebben. Het slachtoffer van seksuele misdrijven zit altijd met het probleem dat het bewijs moeilijk te leveren is, omdat het zich meestal in het verborgene afspeelde, binnenshuis of in de bosjes. Naarma-

te de rechterlijke macht meer kennis heeft van de geestelijke schade die slachtoffers van seksueel geweld oplopen, denk ik wel dat men meer begrip voor hen krijgt en dus eerder geneigd zal zijn tot het omkeren van de bewijslast. Vergeet niet, dat het aantal valse aangiftes op dit gebied bijzonder klein is."

In de Verenigde Staten is veel te doen over het FMS: het False Memory Syndrome. In therapieën zouden mensen gestimuleerd worden om zich dingen te herinneren - ook verkrachtingen en aanrandingen - die nooit zijn gebeurd.

"In Amerika wordt alles wat met seksualiteit te maken heeft altijd zo raar uitvergroot. Natuurlijk zal dit weleens zijn voorgekomen en het is ook bekend dat het geheugen maar beperkt functioneert, dus dat je het kunt manipuleren. Maar als het zo was dat je mensen zich alles kon laten inbeelden, dan kon je ze zich ook laten inbeelden dat ze helemaal niks mankeren. Dat zou wel handig zijn, dan had je de hele psycho-therapie niet meer nodig. Ik heb nog nooit gemerkt dat een slachtoffer van seksueel geweld iets was aangeprept. Sterker: ik heb juist de indruk dat therapeuten er goed doorheen weten te prikken wanneer iets verzonnen is."

Als ik de affaire van Paula Jones versus Bill Clinton ter sprake breng - Jones eist een schadevergoeding van 700.000 dollar omdat Clinton haar drie jaar geleden op zijn hotelkamer riep, avances maakte en alvast zijn broek liet zakken - begint Gabi van Driem te lachen: "Ik verbaas me nergens meer over. Men dacht dat Jacky Kennedy een droomhuwelijk had, maar ook die meneer ging vreemd. Het aantal mannen dat nooit volwassen wordt, is bijzonder groot. Het verhaal van Jones zou maar kunnen zijn. Clinton is nu eenmaal een man. Als morgen in de krant staat dat Van Agt of Van Mierlo een secretaresse in de billen heeft geknepen, zou me dat ook niet verbazen. Als ik het goed begrijp, is er bij Jones en Clinton verder niets gebeurd. Het gaat wel ver om er geld voor te eisen, hoewel ik niet meteen kan zeggen dat deze zaak belachelijk is."

"Ik heb hier ook wel cliënten gehad met een verhaal waarvan ik dacht: dat kan niet waar zijn. Er was bijvoorbeeld een meisje dat haar psychiater beschuldigde van verkrachting. Ik dacht: het kan niet. Er was ook te weinig bewijs. Maar een paar jaar later kwam een ander meisje, dat mijn cliënte niet kende; met een klacht over diezelfde psychiater. Toen bleek het toch waar te zijn." Ze vertelt dat de psychiater in kwestie alleen een schadevergoeding betaalde, nooit gestraft is en nog steeds zijn praktijk uitoefent: "Toen dit speelde bestond het wetsartikel nog niet waarin gesteld wordt dat een arts ontucht pleegt als hij met een patiënte naar bed gaat. Dat is er pas in 1991 doorgekomen."

De kamer waarin Gabi van Driem mij te woord staat, is te knus voor een kantoor en te kantoorderig voor een woonkamer. Het is een werk-, spreek-, annex televisie-kamer. Op een plank in de boekenkast staat een foto van een imposante dame wier lichaam schuilt achter een uitwaaijende bos witte struisvogelveren. Het blijkt haar grootmoeder te zijn, over wie ze, zoals ze vertelt, bezig is een roman te schrijven. "Ze stierf in

1985 tijdens de strafzaak tegen de aanrander-met-de-hond. De foto is in 1925 genomen in Berlijn, waar ze toen een bekende operazangeres was. Ze heette Trude Koch, ze was de moeder van mijn moeder. Ze kwam uit een eenvoudig Pools milieu en trouwde met een

rijke joodse arts. In 1937 zijn ze naar Nederland gevlucht, ze heeft mijn grootvader de oorlog doorgeleefd en werd toen, na de oorlog, door hem gedropt, hij liet haar in de steek. Ze verkeerde in een groep van joodse emigrantenvrouwen van wie de mannen vermoord, vergast, dood waren. Die grootmoeder heeft mij voor een groot deel opgevoed. Ze was een bron van warmte en ze was bijzonder origineel, een eenling. Zo zie ik mezelf ook, als een eenling: ik heb me altijd weinig aangetrokken van de groepen waarin ik verkeerde en ik vond het heerlijk toen ik een eigen kantoor kon beginnen."

Tijdens haar middelbare schooltijd aarzde Van Driem tussen het conservatorium, waar ze piano wilde studeren, of de kleinkunstacademie. De rechtenstudie werd haar min of meer door haar ouders opgedrongen. "De eerste jaren dat ik advocaat was, had ik nog weleens spijt dat ik niet naar het conservatorium was gegaan. Mijn zusje had dat wel gedaan, ze geeft viool- en zangles en daar benijdde ik haar om. Als jurist ben je altijd rationeel bezig en ik kom uit een irrationeel muziek-gezin. Mijn moeder had meegemaakt hoe mijn vader, die tweede concertmeester was in het Concertgebouw Orkest, niet altijd naar waarde werd geschat. Hij zat altijd achter Jo Juda, terwijl hij ook wereldberoemd had willen zijn. Misschien dat ze me dat wilden besparen. Mijn vader vond ook dat ik niet fanatiek genoeg was voor een muziek-carrière."

Als advocate lijkt het u niet aan fanatisme te ontbreken.

"Nee, niet als ik voor iets moet vechten. Maar ik ben niet rechtlijnig, ik heb veel interesses. Alle weekends trek ik me met mijn gezin terug op het platteland, ik neem dan geen dossiers mee, maar werk in de tuin, speel piano, schilder en ets. Ik moet altijd iets creëren. Ik schilder portretten. In de rechtzaal sta ik, als het lang duurt, altijd de rechters na te tekenen."

Ze vertelt dat toen ze in 1981 haar feministische kantoor had geopend, er al snel een enorme toeloop was. "Na drie weken was het ook meteen raak: de Stichting Ombudsvrouw deed een beroep op me voor het kort geding tegen de Haagse keuringsarts die vrouwen in billen en borsten kneep." In 1982 wist ze het eerste straatverbod te bewerkstelligen. Tien jaar later, in 1992, zei ze in haar Aletta Jacobs-lezing over 'Vrouw en recht' dat de "gigantische stroom van bedreigde vrouwen" die in kort geding een straat- of contactverbod eisen "nog steeds

niet teneinde is". Op mijn vraag hoe vaak dergelijke verboden worden opgelegd, zegt ze: "Het loopt als een trein. Het is een maatregel die zijn nut heeft bewezen. Het gaat vaak om lovers die hun speelgoed kwijt zijn, mannen die niet kunnen verwerken dat hun vriendin het heeft uitgemaakt. Maar er zijn ook andere omstandigheden waarin zo'n verbod zin heeft, denk aan het museumverbod voor de man die het doek van Barnett Newman vernielde. Het is vreemd dat een dergelijke ordemaatregel in de omringende landen niet bestaat. Ik hield onlangs in Zwitserland een lezing waarin het straat- en contactverbod ter sprake kwam. De advocaten zaten me met open mond aan te staren: daar had men nog nooit van gehoord."

In een beschouwing over 'gefeminiseerd recht' schreef u dat het slachtoffer van een misdrijf zich bij een strafzaak vaak in een abominabele positie bevindt en de

verdachte juist in de watten wordt gelegd. U voegde daaraan toe:

'Dit geeft overduidelijk aan hoezeer juridische normen verknocht zijn met de positie van de machtigste in de samenleving.' U bedoelt: met de positie van de man. Onder de slachtoffers bevinden zich ook mannen.

"Waar het om gaat is dat verreweg de meeste verdachten mannen zijn. Vrouwen plegen nu eenmaal minder misdrijven. Maar los daarvan is het een feit dat het wetboek door mannen werd gemaakt in een tijd dat vrouwen nog niet als gelijkwaardige wezens golden. De bepaling over de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw werd pas eind jaren vijftig opgeheven. In het bijzonder bij zedendelicten is de wetgeving niet geëquipeerd om slachtoffers het gevoel te geven dat hun belangen door de officier van justitie goed worden behartigd. Vaak komen ze op de rechtzitting nauwelijks aan bod, hun beeld vervaagt en dan kan de indruk ontstaan dat niet het slachtoffer maar de verdachte de zielepiet is."

Is dat de reden dat u deze slachtoffers aanraadt een civiele procedure te starten, waarin ze een schadevergoeding kunnen eisen?

"Ja. Bij zo'n procedure heeft het slachtoffer een gelijkwaardige positie: zij stelt eisen, ze kan bepalen welk bewijsmateriaal ze hanteert, wie als getuigen of deskundigen worden opgeroepen en ze is niet afhankelijk van de politie en de officier van justitie."

U heeft veel gepubliceerd in het tijdschrift Nemesis. Nemesis was de godin van de wraak. Is dit wel een passende titel voor een tijdschrift over 'vrouw en recht'?

"Nee, die titel deugt niet. Wraakgevoelens horen bij de rechtspraak geen rol te spelen, evenmin als het principe oog om oog, tand om tand."

Toch heeft u vaak begrip getoond voor die gevoelens en er zelfs argumenten aan ontleend. In een pleidooi voor een gedwongen Aids-test bij verkrachters schreef u dat deze test tegemoet komt 'aan de behoefte een daad te stellen die de dader diep in zijn psyche/integriteit treft.'

"Ik had dit argument inderdaad niet nodig, er waren ook betere argumenten. Maar vrouwen die verkracht zijn, ondervinden daar jarenlang de gevolgen van, ze hebben een wraakgevoel, dat valt niet te ontkennen. Mijn ervaring is dat hun wraakzucht afneemt wanneer hun zaak zorgvuldig wordt onderzocht en behandeld, wanneer ze niet meteen in de hoek van de leugenaarster worden gedreven."

Kort geleden voorspelde u dat er nog veel incestzaken boven tafel zullen komen, zoals het misbruik van jonge kinderen door oudere zoons in grote katholieke gezinnen.

"De laatste jaren heb ik veel te maken gekregen met incest in gezinnen waarin oudere zoons een machtspositie hadden. In die gezinnen werd weinig over gevoelens gepraat en er bestond een duidelijke hiërarchie tussen broers en zusjes. Maar incest komt werkelijk in alle lagen van de samenleving voor. Overal waar mensen macht hebben kan ook seksualiteit een rol spelen, of het nu binnen het gezin is of op het werk. Ik heb altijd geprobeerd me open te stellen voor de meest ongelooflijke gebeurtenissen, waarvan je hoopt dat ze niet waar zijn."

Ze vertelt dat ze zich de laatste tijd minder bezighoudt met zaken die een zwaar emotioneel beroep op haar doen, zich meer richt op het arbeidsrecht en op het advise-

ren van vrouwen in management-functies: "Ik ben meegeëvolueerd met vrouwen die opgeklommen zijn naar hogere posities. Ik werk nu meer voor betalende dames. Op een goed moment kun je je niet meer tot de underdog beperken."

Als ik haar aan het eind van het gesprek vraag of ze, met haar ervaringen, 's avonds alleen over straat durft, kijkt ze verrast op. "Ik heb een hond die heel discriminerend is en blaft tegen alles wat er anders uitziet. Ik ben een keer door twee jongens aangevallen in het Vondelpark toen ik daar 's avonds om een uur of negen met een vriendin liep. Ik was zo woedend, dat ik een van die knullen in zijn gezicht mepte nog voordat ik zag dat hij een mes had getrokken. We wisten te ontkomen en deden aangifte. Toen bleek dat een van die jongens kort daarvoor een andere vrouw had verkracht. Zes jaar later dacht ik over die gebeurtenis heen te zijn. Ik was in de provincie en ik liep met de hond het bos in. Daar kwam ik weer twee kerels tegen, die smerige opmerkingen maakten. Ik was verlamd van angst, maar er gebeurde niets."

Verdachte in zaak babymoord dochter voorlopig vrij

ANP *V&Z-6*

LEEWARDEN

De verdachte in de babymoordzaak in het Friese Augustinusga is woensdag door de raadkamer van de rechtbank te Leeuwarden in vrijheid gesteld. Het is voor het onderzoek niet meer van belang dat hij in hechtenis blijft. Justitie beslist op korte termijn of de man moet voorkomen of dat de zaak wordt geseponneerd.

De verdachte werd aangehouden op verdenking van uitlokking, medeplegen of doen plegen van moord. Zijn 32-jarige dochter heeft aangifte gedaan van moord op twee van haar baby's. Die zouden zijn geboren na seksueel misbruik door haar vader en/of haar broer. In 1974 zou ze zijn bevallen van een kind dat haar vader dezelfde dag nog om het leven zou hebben gebracht. Die zaak is inmiddels verjaard. Volgens de vrouw beviel ze twee jaar later van een tweede baby en dwong haar vader haar die te doden.

Verdachte van babymoord vrij *NRC*

LEEWARDEN, 1 JUNI. De 67-jarige verdachte in de babymoordzaak in Augustinusga is vandaag door de rechtbank van Leeuwarden op vrije voeten gesteld. De man wordt verdacht van (mede)plegen en uitlokking van moord op twee pasgeboren baby's die hij in 1974 en 1976 bij zijn nu 32-jarige dochter zou hebben verwekt. Vorige week had de rechtbank de hechtenis van de man nog met dertig dagen verlengd. Voor het onderzoek is het niet langer van belang dat de verdachte nog vastblijft, aldus justitie. Het politieonderzoek is overigens nog niet afgerond.

TIJDENS de behandeling in hoger beroep van de Eper incestzaak werd onder andere door medewerkers van de CRI (Centrale Recherche Informatiedienst van het ministerie van Justitie) kritiek geleverd op de wijze waarop het verhoren van verdachten had plaatsgevonden. De politie werd verweten dat zij geen video-opnamen van de verhoren had gemaakt, hoewel daartoe wel door de CRI was geadviseerd.

Het lijkt daarom nuttig wat nader in te gaan op de voor- en nadelen van het op video opnemen van het verhoor van verdachten en slachtoffers.

Het gebruik van video-opnamen is in de Verenigde Staten begonnen en vindt in andere landen navolging. Dit gebruik beperkte zich tot nu toe vooral tot het opnemen van het verhoor van jeugdige slachtoffers van seksueel misbruik.

Hoewel systematisch onderzoek terzake nauwelijks is verricht, wordt - mede op grond van verklaringen van slachtoffers - aangenomen dat de herhaaldelijke ondervraging over het seksueel misbruik door bijvoorbeeld een maatschappelijk werker, een psycholoog, een politiefunctaris en een officier van justitie een traumatische ervaring is. Dit geldt zeker voor de ondervraging in de rechtszaal in aanwezigheid van de verdachte.

Het gebruik van video-opnamen werd ontwikkeld om de extra trauma's van herhaalde ondervragingen tot het minimum terug te brengen.

In Nederland is het gebruik van video-opnamen vooral ontwikkeld door de afdeling Jeugdpolitie van de Amsterdamse Rijkspolitie. Dit gebeurde in het kader van een project gericht op de ontwikkeling van een kindvriendelijke verhoormethode voor kinderen van vier tot twaalf jaar die het slachtoffer zijn van een ernstig misdrijf (in de praktijk vrijwel uitsluitend seksueel misbruik). Een speciale, kindvriendelijke verhooruimte werd ingericht en de betrokken politiefunctarissen werden getraind in het verhoor van kinderen.

Deze methode wordt inmiddels ook elders in Nederland toegepast. De Rechercheschool in Zutphen verzorgt een landelijke cursus ter bevordering van de deskundigheid van politiemensen die dergelijke verhoren afnemen.

Deze ontwikkeling betekent niet dat het gebruik van video-opnamen gerechtelijke procedures onomstreden is. We bespreken hier eerst de voor- en dan de nadelen van het op video vastleggen van het verhoor van (jeugdige) slachtoffers van seksueel misbruik.

Een belangrijk voordeel is dat de

schade die het kind kan oplopen door herhaalde ondervragingen, veelal door verschillende ondervragers, tot een minimum kan worden beperkt. Het vermijdt bovendien het risico van al te grote pressie of manipulatie door opeenvolgende ondervragers.

De video-opname legt actuele informatie, zoals door het kind kort na het gebeuren verstrekt, op goede en controleerbare wijze vast. Aldus kan een zo nauwkeurig mogelijk verslag worden verkregen van wat het kind vertelde, voordat het verstrijken van de tijd bepaalde details uit het geheugen van het kind doet verdwijnen. Dit is van groot belang voor de bewijsvoering, die immers in dergelijke gevallen in sterke mate afhankelijk is van de verklaringen van het kind. De video-opname legt niet alleen vast wat het kind zegt, maar het maakt ook de non-verbale uitingen (gezichtsuitdrukkingen, gebaren, bewegingen) zichtbaar en kan aldus bijdragen aan de bewijsvoering.

De video-opname kan behulpzaam zijn bij het oprispen van het geheugen van het kind en ook het herroepen van eerdere verklaringen voorkomen. Dit herroepen komt onder andere onder druk van de verdachte of van de gezinsomstandigheden regelmatig voor. Ook kan de herroeping het gevolg zijn van een psychologisch proces.

Het gebruik van de video-opname kan de kwaliteit van de ondervraging bevorderen. De ondervrager, wetend dat het verhoor wordt opgenomen, zal ervoor zorgen dat hij zoveel mogelijk de juiste techniek hanteert, suggestieve vragen vermijdt en dat hij het kind niet onder druk zet of opjaagt. De vraag of het verhoor wel op de juiste wijze is afgenomen, kan aan de hand van de video-opname op een afdoende manier worden besproken. Onderzoek wijst op een positief effect van het opnemen op video op de kwaliteit van de ondervraging.

Het zien van de video-opname kan ertoe bijdragen dat de niet-verdachte ouder(s) geloof hecht(en) aan de verklaring van het kind en haar/hem beter de nodige steun kan (kunnen) geven.

Het zien van de video-opname kan de verdachte ertoe brengen te

bekennen. De verklaringen en/of het gedrag van het kind kunnen zo overtuigend zijn dat ontkenning geen zin meer heeft. Dit kan ook worden veroorzaakt doordat de verdachte door de video-opname pas echt is gaan beseffen wat hij heeft aangericht, een schuldgevoel dat tot bekentenis kan leiden.

Deskundigen kunnen de opname gebruiken om zich een oordeel te vormen over de persoon van het kind en over de vraag of er sprake is geweest van seksueel misbruik.

EEN argument tegen het gebruik van video-opnamen is dat deze kunnen worden gebruikt door de advocaat van de verdachte om de inconsistenties in de verklaringen van het kind breed uit te meten; inconsistenties in de opgenomen verklaringen of tussen deze en andere (eerdere of latere) verklaringen.

Inconsistenties komen inderdaad regelmatig voor en worden door deskundigen beschouwd als (bijna) onvermijdelijk vanwege de aard van de verklaringen en de persoon van het (jonge) kind. Zij zijn het gevolg

van onder andere gemengde gevoelens bij het kind (enerzijds de wens dat de mishandeling ophoudt, anderzijds de wens de verdachte ouder niet te willen schaden), verwarring en vrees, die vaak leiden tot het met veel aarzeling en bij stukjes en beetjes vertellen van het hele verhaal.

Het breed uitmeten van deze inconsistenties maakt het voor de advocaat van de verdachte mogelijk de geloofwaardigheid van het kind te ondermijnen.

De video-opname kan door de advocaat van de verdachte worden gebruikt om de fouten van de ondervrager, bijvoorbeeld het stellen van specifieke, licht sturende vragen, te overdrijven. Als de ondervraging op een slechte manier heeft plaatsgevonden, moet de advocaat dit uiteraard aan de orde kunnen stellen.

In geval van overdrijving door de advocaat kan de officier van justitie de rechters gedocumenteerd voorhouden dat kinderen over het algemeen over een goed geheugen beschikken en niet zo beïnvloedbaar zijn als veel volwassenen geloven. Bovendien kunnen er redenen zijn, gelegen in de ontwikkeling van het kind, die een voorzichtig gebruik van licht sturende vragen rechtvaardigen.

De video-opname kan een zodanig accent krijgen dat ander bewijs, of eerdere of latere verklaringen van het kind niet de aandacht en betekenis krijgen die zij wellicht verdienen. Het concentreren op alleen de video-opname kan leiden tot een onvolledig beeld van de gebeurtenis.

Maar de officier van justitie kan dit beeld - uiteraard - aanvullen met andere niet op video opgenomen verklaringen. Het is aan de rechter om de inhoud van de video-opname te beoordelen in het licht van andere verklaringen van het kind als daarop een beroep wordt gedaan.

Andere argumenten tegen het gebruik van video-opnamen zijn dat de aanwezigheid van een camera het slachtoffer belemmert in het afleggen van een verklaring en dat de opnamen in verkeerde handen kunnen vallen.

Het eerste lijkt niet al te zwaar te wegen: slachtoffers vergeten vrij snel de aanwezigheid van een camera. Het tweede kan worden ondervangen door strikte regels van vertrouwelijkheid toe te passen.

DE nadelen van het gebruik van video-opnamen, zoals hier opgesomd voor jonge slachtoffers, lijken niet of in mindere mate te gelden voor volwassenen. De hiervoor opgesomde voordelen gelden voor een groot deel ook voor het op video vastleggen van het verhoor van verdachten in zaken van seksueel misbruik.

Indien in de Eper-incestzaak video-opnamen waren gemaakt van het verhoor van de verdachten hadden niet alleen de rechter, maar ook de officier van justitie en de verdediging een goed beeld kunnen krijgen van de ondervragingsmethode. Het ontbreken van video-opnamen laat ruimte voor twijfel aan de kwaliteit van de ondervraging.

De ervaringen in de Eper-incestzaak maken het wenselijk dat de politie en het Openbaar Ministerie zich nader beraden op de vraag of in dergelijke zaken video-opnamen van verhoren verplicht zouden moeten zijn. Dat geldt niet alleen het verhoor van de (jeugdige) slachtoffers en eventuele getuigen, maar ook van de verdachten.

Jaap Doek is hoogleraar familie- en jeugdrecht aan faculteit der rechtsgeleerdheid van de Vrije Universiteit te Amsterdam; Salee Eden is auteur van *Kinderen als getuigen: feiten en fictie* (te verschijnen bij Zwets en Zeitlinger, 1994) en onderzoeker aan dezelfde faculteit.

Op de kwaliteit van de politieverhoren in de Eper incestzaak is nogal wat kritiek geleverd. Mede naar aanleiding hiervan bepleiten Jaap Doek en Salee Eden het systematisch gebruik maken van video-opnamen voor het verhoren van slachtoffers en verdachten in zaken van seksueel misbruik.

Met video kan politie veel ellende voorkomen

De sex en de machinaties in het Rolduc van Gijsen

Een recent verschenen boekje deed hem besluiten niet langer te zwijgen. Ex-priester Vincent van Opstal verhaalt van zijn seksuele relatie als student met de toenmalige conrector van het grootseminarie Rolduc. Van de 'eierzuchtige' bisschop Gijsen, die ervan wist en moest aftreden. En van 'de Limburgse mafia' die daarna de geruchtenmachine in gang zette om de Rotterdamse bisschop Bär in een kwaad daglicht te plaatsen, maar vooral om de aandacht af te leiden van het 'zondige' Rolduc.

door Henk Müller

Van Opstal klampt zich aan Lemmens vast en besluit in te gaan op de suggestie van zijn biechtvader om hem als een moederfiguur te beschouwen. Zijn 'moeder' geeft hem een boek met de opdracht dat Van Opstal en hij 'hand in hand' aan de opbouw van Gods rijk gaan werken en tekent met 'Moeder'. 'Behalve dat boek ontving ik ook briefjes van Lemmens, die getekend waren met "moeder" of kortweg "m". Vanaf die tijd beginnen ook de eerste seksuele contacten', zegt Van Opstal.

Hij heeft behoefte aan zelfbevrediging, maar wordt geacht celibatair te leven. Hij spreekt er met Lemmens, zijn biechtvader, over, die begrip toont en hem wel wil helpen. De daarop volgende jaren helpen 'moeder en zoon' elkaar. Maar de bijzondere verhouding tussen de twee begint op te vallen. Van Opstal: 'Lemmens zat altijd aan tafel naast mij. We trokken samen op, we gingen samen op vakantie. Daar heb ik van genoten. Ik leerde klassieke muziek kennen, allemaal dingen waar ik niets van wist.' Medestudenten praten erover dat Van Opstals kamer hele nachten onbenuut blijft, maar ze kijken wel uit om Lemmens, de onbetwiste heer en meester in het seminarie, voor de voeten te lopen.

VOR een beeld van Maria, de Moeder Gods, zwoeren de Rolduc-student Vincent van Opstal en de conrector van Rolduc, dr A. Lemmens, elkaar eeuwige trouw. De student en de conrector gaven elkaar ringen en zeiden de geloofsbelijdenis op. Het was de plechtige bevestiging van een intieme relatie. Van Opstal, even in de twintig, noemt Lemmens sinds kort 'moeder'. Zijn eigen moeder is overleden, en hij loopt verveest op het seminarie rond. Lemmens neemt haar plaats in.

Van Opstal komt uit een groot katholiek gezin. Hij wil graag priester worden, al weet hij niet goed waarom. Zijn moeder steunt hem daarin en Van Opstal, hoewel Amsterdammer, gaat eens kijken in Rolduc. De sfeer bevalt hem, er zitten nog meer Amsterdammers, en hij besluit de zesjarige opleiding aan het grootseminarie te volgen.

Rolduc is de trots van bisschop Gijsen. Het statige complex in het diepe zuiden van Limburg herbergt enige tientallen jongemannen die tot priester worden opgeleid. Voor Gijsen is Rolduc een spirituele oase in een seculiere woestijn. Zijn priesters zullen vanuit Limburg het bisdom kerstenen en liefst de hele kerkprovincie. Het Vaticaan steunt Rolduc van harte.

Eenmaal op Rolduc leidt de dood van zijn moeder ertoe dat Van Opstal zijn hoofd niet bij de colleges kan houden. Met Kerstmis krijgt hij van de leiding te horen dat hij beter zijn best moet doen, anders moet hij weg. De conrector, tevens zijn biechtvader, biedt hem hulp aan. Lemmens is een veertiger en in alle opzichten de tegenpool van de verkrampte Gijsen. Tot groot plezier van de studenten vertelt hij op Rolduc nog wel eens een schuine mop.

De geruchten dringen ook door tot de rector van Rolduc, dr H. van der Meer sj., de rechterhand van Gijsen. Hij besluit niet in te grijpen. Van Opstal: 'Lemmens was onze docent catechese, en hij was de schrijver van een catechismus voor kinderen, in opdracht van Gijsen. Ik was niet de enige met wie hij een relatie had. Daarvoor trok hij op met een jongen die zijn vader had verloren. In dat geval speelde hij de vaderrol, en de jongen moest hem "pappe" noemen. Van der Meer praatte daarover met die jongen tijdens een mondeling tentamen en vroeg of de relatie tussen hem en Lemmens wel "netjes" was.'

Daarop valt Lemmens woedend uit naar Van der Meer en vraagt hem waar hij zich mee bemoeit. Vanaf dat moment voelt Van der Meer er weinig voor om Lemmens, een vertrouweling van Gijsen, nog verder lastig te vallen. De bisschop heeft een enorme bewondering voor Lemmens, die alle eigenschappen heeft die hijzelf mist. De docent is populair, kan goed met mensen omgaan en houdt leuke preken. Van der Meer houdt bezorgde studenten voor dat het wel meevalt en dat het wel zal overgaan.

Van Opstal maakt zich soms zorgen over het masturberen en biecht dat bij zijn biechtvader Lemmens. Van Opstal: 'Lemmens zelf biechtte geregeld bij twee biechtvaders. Bij de man die hem "pappe" noemde en die inmiddels tot priester was gewijd, en bij een topfunctionaris in het bisdom.' Zij vergeven hem zijn zonden, hij vergeeft de zonden van Van Opstal.

Affaire-Bär *Vk 16-6*

Door een bericht in de *Volkskrant* van 8 juni kan de indruk gewekt zijn alsof in de tijd rond het aftreden van bisschop Bär acties gevoerd zijn door het bisdom Roermond om de aandacht af te leiden van eigen interne kwesties. Dit zou gebeurd zijn ofwel door de perschef van Roermond ofwel door mij, als toenmalig tussentijds bestuurder van dit bisdom. 'De kerkprovincie' en 'het bisdom Rotterdam' zouden het een en ander bevestigd hebben.

Dit bericht berust echter op een akelig misverstand. Het volgende is gebeurd. Ons was ter ore gekomen dat geruchten rond bisschop Bär niet zomaar in het algemeen doch al bij redacties van verschillende media rondgingen. Er moest dus rekening mee gehouden worden dat er spoedig publikaties konden gaan volgen. Roermond heeft toen gemeend dat de kerkprovincie daarvan op de hoogte gesteld moest worden opdat men zich tijdig kon voorbereiden op de formulering van reacties die nodig zouden worden wanneer die berichten inderdaad in de publiciteit gingen komen.

Er werd dus geen actie 'beschadiging-Bär' gevoerd, er werd slechts gewezen op het feit dat de geruchten (die zelf al langer in Utrecht bekend waren) nu ook bij de media circuleerden. Dat was nieuw en dat vroeg om paraatheid.

Deze mededelingen zijn op de kerkprovincie natuurlijk behandeld en kennelijk daarna een eigen leven gaan leiden. De verdere ontwikkelingen van dat verhaal onttrekken zich aan onze waarneming en natuurlijk onttrekken zij zich geheel aan onze verantwoordelijkheid. Het misverstand moet ergens op dat deel van het traject ontstaan zijn.

ROERMOND

Dr H. van der Meer sj
Bisdom Roermond

Ongeruste studenten besluiten naar de bisschop te stappen, die Lemmens ontbiedt. De conrector wijst de bisschop erop dat het een persoonlijke zaak betreft. Gijsen bindt in en drukt hem op het hart dan toch ten minste niet zo opzichtig naast Van Opstal aan tafel te gaan zitten.

Van Opstal: 'In het laatste jaar van de opleiding raakte ik verliefd op een vrouw die ik buiten Rolduc ontmoette.' Hij staat dan vlak voor zijn diakenwijding. Als het meisje wil trouwen, zal hij de opleiding vaarwel zeggen. Maar het meisje wil graag non worden.

'Ik wist niet wat ik moest doen en besloot een andere biechtvader te nemen', zegt van Opstal. Hij gaat te rade bij dr Th. Willemssen, die Van der Meer als rector is opgevolgd. 'Hij drong erop aan dat ik een einde maakte aan de relatie met Lemmens, en dat heb ik ook gedaan. Ik heb mijn "moeder" begraven.' Intussen staat zijn priesterwijding voor de deur, maar Van Opstal heeft een vrouw ontmoet op wie hij verliefd is geworden. Ze is getrouwd en heeft kinderen. Van Opstal weet niet wat te doen.

Hij kan niet met de vrouw verder, want dan zou ze moeten scheiden en zouden haar kinderen de dupe zijn, vindt hij. Op weg naar de wijding bidt hij om een wonder. Het wonder blijft uit en Van Opstal wordt gewijd. Hij weet inmiddels dat hij nooit celibatair zal kunnen leven. Zijn nieuwe liefde zit tijdens de wijding in de kerk. Ze is zwanger van Van Opstal. Tijdens de wijding ontmoet hij ook zijn oude vriend

Lemmens en de top van het bisdom. Ze keren hem allemaal de rug toe.

Een paar dagen later maakt hij een afspraak met Gijsen en laat hem weten dat hij wil uittreden omdat hij een relatie heeft met een vrouw die een kind van hem verwacht. De bisschop doet een beroep op Van Opstal om priester te blijven. Het bisdom zal dan wel voor vrouw en

Homoseksuele priesters

Minstens een op de vijf priesters in de RK Kerk in Nederland is homoseksueel. Tot die conclusie komt het progressieve rk weekblad *De Bazuin* in het artikel 'Het priesterschap wordt steeds meer een homoberoep', dat aan de vooravond van 'Roze Zaterdag' verscheen.

Volgens auteur Jan van Hooydonk, die zich baseert op recent onderzoek, lijkt het "alleszins verantwoord het aandeel homo's onder de priesters te schatten op 20 procent". Dat is viermaal zo hoog als het aandeel homo's onder de bevolking als geheel. Tot hetzelfde percentage komen ook de meeste onderzoekers in andere landen. Van de 4800 priesters in Nederland zouden een kleine duizend homoseksueel zijn.

Er is volgens de auteur "alle reden om aan te nemen dat wereldwijd dit percentage al hoger is en nog toeneemt". Dat is het gevolg van het grote aantal (vooral heteroseksuele) priesters die het ambt hebben verlaten. Als geen enkele priester de afgelopen 25 jaar het ambt zou hebben verlaten, had de RK Kerk nu nog zo'n 500.000 priesters gehad van wie een op de vijf homo. Daar zo'n 100.000 priesters echter zijn uitgetreden, is het percentage homo's onder hen die in het ambt bleven, aanzienlijk gestegen, aldus Van Hooydonk.

Verder is hun aantal onder priesterstudenten waarschijnlijk al hoger. Steeds meer heteroseksuele mannen zien het priesterschap als levenslange roeping vanwege het verplichte celibaat niet als een serieuze mogelijkheid, zo citeert hij de Amerikaanse theoloog Richard P. McBrien, die dit vraagstuk heeft onderzocht. Ingewijden schatten het aandeel van de homo's onder de ruim 200 priesterstudenten in Nederland al op zo'n 50 tot 60 procent, aldus Van Hooydonk. Het grootste in-

stituut, het seminarie Rolduc in het bisdom Roermond, leverde ongeveer 150 priesters af. De bepaald niet homovriendelijke bisschop Gijsen heeft een aanzienlijke bijdrage geleverd aan de 'homoseksualisering' van de Limburgse clerus, zo schrijft Van Hooydonk met nauwelijks ingehouden pret.

Het priesterambt is een van de weinige beroepen waar ongetrouwd homo's 'hun ouderinstinct om voor mensen te zorgen kunnen uitleven', aldus de Engelse psycholoog Ben Fletcher, die het aantal homo's onder de anglicaanse geestelijken op 14 procent schat. Verder kan in een samenleving waarin homoseksualiteit nog steeds wordt gestigmatiseerd, het celibataire priesterschap een alom gerespecteerd beroep zijn waarbij geen uitleg over de ongetrouwde levensstaat hoeft te worden verschaft.

De RK Kerk is tegelijkertijd anti-homoseksueel en homo-sociaal, aldus De Bazuin. Enerzijds ziet de officiële moraal de homoseksuele geaardheid als een "min of meer sterke gerichtheid op een moreel slecht gedrag. Daarom moet de neiging als een objectieve ongeregeldeheid worden beschouwd", aldus een verklaring uit 1986 van de Congregatie voor de Geloofsleer. Homoseksuelen zijn volgens het Vaticaan geroepen tot een leven in onthouding.

Anderzijds is de clerus van hoog tot laag een soort jongensclub, een exclusief-mannelijk genootschap dat overeind wordt gehouden door de gehoorzaamheid en loyaliteit van mannen aan elkaar.

Van Hooydonk besluit zijn artikel met een verwijzing naar de campagne in het bisdom Roermond om jongeren te interesseren voor de priesterstudie. Het artikel in het bisdomblad *De Sleutel* draagt als titel: 'Wordt verliefd op Jezus, de Christus'.

kind zorgen. Van Opstal: 'Ik vond dat een schandelijk aanbod waar ik niet op in wilde gaan.'

Gijsen is razend en schrijft in het bisdomblad een artikel waarin hij Van Opstal van verraad beticht. Rolduc gaat door een periode van loutering. God zal Rolduc bijstaan en van Opstal straffen. 'Ik ben toen naar de bisschop gestapt en heb hem verteld van mijn relatie met Lemmens. Gijsen vroeg me toen of ik niet mijn zonden moest biechten, maar dat heb ik geweigerd. Ik wilde dat er een proces gestart zou worden waardoor ik van mijn belofte zou worden ontslagen. In zo'n proces zou het hele seminarie worden doorgelicht. Ik vond dat Gijsen en Van der Meer de zaak op hun bekoop hadden gelaten.

'Hoewel ik nog veel respect heb voor Lemmens, heeft hij niet juist gehandeld. Dat moest aan de kaak worden gesteld. Gijsen speelde dat heel slim: als ik bij hem had gebiecht, zou hij nooit bij een onderzoek betrokken kunnen worden omdat hij zich dan op het biechtgeheim zou kunnen beroepen. Ik vertelde hem ook dat hij Lemmens

NV/mN 29-5-94

moest ontslaan en dat ik dispensatie moest krijgen van mijn belofte. Anders zou ik de zaak publiek maken.'

Gijsen geeft toe en stuurt de conrector met ziekteverlof. Lemmens wijkt uit naar Duitsland.

Van der Meer, intussen als officiaal werkzaam bij de kerkelijke rechtbank, wordt belast met de procedure om de wijding van Van Opstal ongedaan te maken. Van Opstal: 'Ik had een bevriende kerkjurist geraadpleegd, die de stukken van Van der Meer las. Hij merkte dat hij op nietigheid aanstuurde, met andere woorden: dat het aan mij gelegen had en dat de wijding daarom ongedaan moest worden gemaakt. Met geen woord ging hij in op de situatie in Rolduc, of op zijn eigen rol.'

'Ik heb toen een vicaral priester ingeschakeld die delen van het dossier hebben verspreid op plekken waar mensen kwamen die dicht in de buurt zaten van de nuntius. Ik wilde dat het Vaticaan zou beoordelen wat er was gebeurd. Ik ciste dat Van der Meer werd vervangen omdat hij partij was. Daarop heeft de

Bisschop Wiertz neemt afstand van rel over vroegere relatie tussen priester-student en conrector Gijsen en opvolger laten affaire-Rolduc rusten

bisschop op aandrang van het Vaticaan de officiaal van het bisdom Breda aangesteld.'

De officiaal praat met Van Opstal en met docenten van Rolduc. Het dossier gaat naar Rome, en het Vaticaan krijgt een heel andere kijk op Rolduc. De positie van Gijsen is nu onhoudbaar geworden. Tijdens het verplichte vijfjaarlijkse bezoek van

de bisschoppen aan Rome in januari 1993 hoort de bisschop bij de congregatie die het dossier behandelt, dat de paus Van Opstal in maart dispensatie zal verlenen.

Tijdens de procedure dringt Gijsen er bij Van Opstal op aan vooral niet de publiciteit te zoeken. Van Opstal zwijgt. Van Opstal: 'Ik ben in de loop van de jaren anders tegen Gijsen aan gaan kijken. Het is een heel eerzuchtige man. Ik ben ervan overtuigd dat hij de eer aan zichzelf heeft gehouden. Zijn positie in Rome was onhoudbaar, en hij was bang dat Rolduc weer in de schijnwerpers zou komen te staan. Ik denk dat hij daarom ontslag heeft genomen. Ik heb hem daar uiteindelijk toe gedwongen.'

'De laatste jaren heb ik gezwegen, maar er is net een boekje uit van J. Spanjaard, de oud-perschef van Gijsen. Daarin schrijft hij dat hij niet geloofde dat Gijsen wegens gezondheidsredenen weg was gegaan. Hij sprak daarover met Gijsen, en die noemde het *die Führung Gottes*. De perschef schrijft dan dat hij die woorden eerder had gehoord, namelijk bij mijn vertrek. Gijsen zou daar volkomen kapot van zijn geweest. Dat verhaal klopt niet, en daarom wil ik niet langer zwijgen.'

Na Gijsens vertrek wordt Van der Meer gekozen als diocesaan administrator. Hij is nu de topman in het bisdom. Van der Meer vreest dat de homoseksuele praktijken op Rolduc weer volop in de publiciteit komen als Van Opstal vanaf begin maart vrij als een vogeltje is. Het bisdom kan dan niet langer een beroep doen op de loyaliteit van de priester. Een paar weken na het onverwachte ontslag van Gijsen vlucht bisschop Bär van Rotterdam naar de Ardennen. Begin maart wordt hem cervol ontslag verleend. Tegenover de *Volkscrant* geeft hij toe dat hij wegens geruchten over homoseksualiteit is vertrokken. Hij spreekt van 'de Limburgse mafia' die achter de geruchtcampagne zit.

In de korte tijd tussen het onverwachte vertrek van Bär naar België en zijn ontslag belt woordvoerder A. Jansen van het bisdom Roermond veelvuldig met de kerkprovincie. Hij maakt op een indirecte manier duidelijk dat 'de bom op barsten staat'. Dit is door de kerkprovincie bevestigd.

Docenten van Rolduc peperen het Rotterdamse bisdom in dat ze nu een koekje van eigen deeg krijgen. Het bisdom Rotterdam overweegt een formele klacht in te dienen over deze gang van zaken, maar ziet ervan af. Het wil de zaak niet op de spits drijven. Een jaar later verklaart de woordvoerder van het bisdom Roermond tegenover het bisdom Rotterdam tijdens een gesprek in Rolduc dat hij in opdracht van Van der Meer heeft gehandeld.

Van der Meer wilde de zaak-Bär in een stroomversnelling en in de publiciteit brengen om de aandacht af te leiden van het desastreuze besluit in de zaak-Van Opstal. Dit is bevestigd door het bisdom Rotterdam.

De woordvoerder van het bisdom Roermond ontkent dat hij in opdracht van de diocesaan administrator heeft gehandeld. Jansen: 'Dat kan ik naar eer en geweten verklaren. Ik heb hierover nooit contact gehad met Van der Meer. Tijdens de affaire-Bär heb ik verscheidene malen uit collegiale bezorgdheid met de kerkprovincie gebeld. Meer niet.'

Hij wil niet bevestigen dat Van Opstal dispensatie is verleend, 'omdat het bisdom over zulke zaken helemaal geen uitspraken mag doen'. Dr H. van der Meer was niet voor commentaar bereikbaar.

Van onze verslaggever
Henk Müller

UTRECHT

Bisschop Wiertz en oud-bisschop Gijsen hebben niet gesproken over de affaire-Rolduc. De oud-bisschop was verleden week op bezoek bij zijn opvolger. Wiertz beschouwde Gijsens bezoek als dat 'van eer dierbaar familielid'. Gijsen en Rolduc raakten weer in opspraak nada een ex-priester een boekje had opgedaan over de omstrede ro van de bisschop nadat de seminarist hem van zijn relatie met de conrector van Rolduc had verteld.

Dit alles is volgens Wiertz geen moment onderwerp van gesprek geweest. Gijsen, inmiddels volkomen genezen, was in Roermond om over een nieuwe functie te praten.

Zijn opvolger Wiertz was zaterdag eregast op de bijeenkomst van de stichting bevordering Contact Rooms Katholieken (CRK), die in Utrecht haar negende landelijke bijeenkomst hield. Het CRK is opgericht als tegenhanger van de vooruitstrevende Acht Mei Beweging (AMB). De bisschop van Roermond sprak zaterdagochtend een uur lang over de betekenis van de encycliek 'De schittering van de waarheid'. Met geen woord ging hij in op de actuele situatie in de kerkprovincie of in zijn eigen bisdom.

Tijdens de lunchpauze trok hij zich terug in de crèche die in een uithoek van het Jaarbeurscomplex was ingericht. 'Nee, ik ben niet gevluht hoor. Ik vind directe communicatie ook wel eens leuk, en dat vind je hier in de crèche', zegt Wiertz, die meent dat de affaire 'niet verheffend is voor alle betrokkenen'. 'Het heeft zich allemaal afgespeeld onder mijn voorganger. Ik ben niet verantwoordelijk voor het verleden, en ik ben niet van plan om voor Sherlock Holmes te spelen om precies na te gaan wat er gebeurd is. Ook wil ik niet aan exegese doen over wie aan wat schuld heeft of zou hebben.'

'Kranten zijn gek op royalty, sex en religie. De Engelse kranten kunnen zich verlustigen in het eerste, maar de tweede combinatie is natuurlijk nog veel interessanter. Om de zoveel jaar verschijnen er dan ook artikelen over dit onderwerp, en nu is het weer Rolduc.'

Wiertz vindt het jammer dat de affaire weer is opgerakeld nadat ex-priester Vincent van Opstal (31) had verteld hoe bisschop Gijsen en diens rechterhand, vicaris dr H. van der Meer, destijds eveneens rector van Rolduc, hadden gepoogd de zaak in de doofpot te stoppen. Dat

gebeurde nadat Van Opstal dispensatie als priester had gevraagd. Hij wilde trouwen. De aanvraag betekende dat het Vaticaan precies op de hoogte zou worden gebracht van wat zich in Rolduc had afgespeeld. Gijsen en Van der Meer wilden dat voorkomen.

Wiertz: 'Het ging juist weer goed met Rolduc, er is een tiental nieuwe studenten, en we krabbelden uit het dal. Het vertrouwen was weer terug.' Op de vraag of het niet merkwaardig is hij Van der Meer, de man die Gijsen na diens ontslag opvolgde als topman, niet in bescherming neemt, knikt Wiertz heftig van nee. 'Dat vind ik helemaal niet raar. Elke opmerking die ik over deze zaak zou maken, zou volkomen dwaas zijn zolang ik met Van der Meer nog geen contact heb gehad. Hij zit in

Italië, en ik zat afgelopen tijd in Lourdes.'

Voorzitter prof. dr W. Witteman van het CRK maakte zaterdag voor het eerst kennis met Hedwig Wasser, voorzitter van de AMB, die poolshoogte kwam nemen. Witteman zei het jammer te vinden dat zijn organisatie altijd als conservatieve tegenhanger van de AMB werd gezien. 'Hier komen doodgewone katholieken die op zoek zijn naar goede informatie die ze elders niet kunnen vinden. Zij zijn beslist niet conservatief. Het zijn kritische katholieken die in vrede en respect met hun bisschoppen willen leven', aldus de voorzitter.

De Amsterdamse priester dr Antoine Bodar, een van de vier gast-sprekers, die afgelopen maand ook sprak op de dag van de AMB: 'Ik

ben zelf niet zo'n voorstander van dit soort grote bijeenkomsten, maar ik voel wel voor een grote bijeenkomst waar aanhangers van het CRK samen met die van het AMB een eucharistieviering houden om de eenheid van het geloof te vieren.' Ook Witteman steunde dit initiatief, dat van de bisschoppen zou moeten uitgaan.

Wasser: 'Ik bespeur hier ontegenzeggelijk vroomheid, maar het maatschappelijk engagement ontbreekt. Wij zijn een vernieuwingsbeweging in de kerk, en de bisschoppen hebben tot nu toe altijd geweigerd op onze manifestaties te komen. Ik zou wel voor een gemeenschappelijke bijeenkomst voelen, maar dan moet het er een zijn waarin recht wordt gedaan aan ieders eigenheid, aan de pluriformiteit in de geloofsgemeenschap.'

De kleine delegatie van de AMB keek met oprechte verbazing naar de lange rijen wachtenden, jong en oud, die in een hoek van de zaal stonden te wachten om te kunnen biechten bij een tiental priesters. Tegelijkertijd hield de priester A. Vreeburg drie kwartier lang een ouderwetse donderpreek waarin hij breed gebarend sprak van 'deze paus' die Petrus, 'de rots waarop de kerk was gebouwd', was opgevolgd en die 'net als Petrus' - de rots - 'een kei' was in het geloof.

Hij prees zijn duizendkoppige gehoor: 'U komt hier om te luisteren. Hier zijn gelukkig geen discussies. Dat is zo vermoeiend. Gewoon rooms-katholiek zijn is al vermoeiend genoeg. U wijkt niet uit naar links of naar rechts.' Ook bisschop Wiertz was onder zijn gehoor. Net als bisschop Bomers van Haarlem die eerder die dag een donderend applaus had gekregen toen bekend werd dat hij een van de celebranten zou zijn tijdens de eucharistieviering waarmee de dag werd besloten.

Bisschop Wiertz nam bij die gelegenheid de taak over van kardinaal Simonis, de beoogd hoofdcelebrant. Simonis kwam letterlijk op een slof en een schoen de Jaarbeurs binnen om de dag te openen. De kardinaal had 'een peesontsteking met wondroos' en moest meteen weer weg. Begin deze week reist hij af naar Rome om samen met de andere 'prinsen der kerk' en de paus twee dagen te spreken over de vraag wat de kerk moet doen aan het jaar 2000. Ook de positie van oud-bisschoppen komt dan ter sprake.

HOOFDCOMMENTAAR

door Xandra Schutte

De verzuiling van de AA 27-6 homotrots

In 1928 publiceerde Virginia Woolf *Orlando*, een lichtvoetige satirische roman waarin de gelijknamige Engelse edelman in de vier eeuwen dat hij leeft niet noemenswaardig ouder wordt, maar wel onverwachts van sekse verandert. Na een lange slaap heeft zomaar een verwisseling van geslacht plaatsgevonden: hij is een vrouw geworden. Orlando toont geen spoor van ontsteltenis over de metamorfose, sterker nog, na haar sekseverandering prijst zij God dat zij een vrouw is. Maar direct al beseft ze dat ze bijna de grootste aller dwaasheden begaat, 'een die al even rampspoedig is voor de vrouw als voor de man - die man - die van het prat gaan op het vrouw-of-manzijn'.

Virginia Woolf roept Orlando tot de orde in een tijd dat de gezamenlijk beleden trots op het vrouw-, homoseksueel-, zwart-, gehandicapt-, bejaard- of kleurenblind-zijn nog niet bestond. Maar op voorhand heeft ze gelijk: het is toch mal om trots te zijn op iets dat je onwillekeurig bent. Zoals een van 's werelds beroemdste lesbiennes, de tennisster Martina Navratilova, het verwoordt: 'Homoseksualiteit is geen prestatie. Ik heb er niet voor hoeven studeren, ik heb er niet voor hoeven trainen. It's what I am, that's it. No more, no less.'

Natuurlijk is de kwestie niet zo eenvoudig. Trots is zonder twiifel het antwoord op schaamte en veel minderheidsgroeperingen hebben zich lang, heel lang moeten schamen. En moeten zich op veel plekken van de wereld nog steeds schamen, worden op veel plaatsen nog immer onderdrukt. In Nederland konden homoseksuelen - in de om begrip vragende taal van die tijd nog verullend 'homofielen' genoemd - tot ver in de jaren zestig niet openlijk voor hun geaardheid 'uitkomen', ze werden veelal gedwongen hun 'anders-zijn' schaamteloos te verbergen.

In de jaren zeventig ontstond er een heuse homo-avantgarde die niet meer bedeesd om rechten vroeg, maar de schaamte hardhandig terzijde schoof en trots de eigen, andere identiteit begon uit te dragen. Het waren de jaren van de *gay pride*, de 'flikkertrots' en, gestimuleerd door het bloeiende feminisme, de 'pottenpracht'. Elke maand vond er wel een flikker- of pottenfestival plaats, de rooie flikkers voerden lustig ludieke acties en de dames van Lesbian Nation gaven zich ongeremd over aan het vormen van een compromissloze vrouwencultuur. Aanpassing aan de 'normaliteit', aan het grauwe burgermansbestaan was uit den boze. Zelfs het COC voerde de leus 'integratie door confrontatie'. Trots als noodzakelijke keerzijde van onderdrukking, als noodzakelijke fase in de ontwikkeling van gevoel van eigenwaarde van een minderheidsgroep, misschien dat Virginia Woolf daar wel begrip voor zou hebben gehad.

♦ ♦ ♦

Alweer vijftig jaar wordt de *gay pride* jaarlijks in de hele westerse wereld omstandig uitgedragen in massale homomarsen. Vijftig jaar geleden, juni 1969, viel de politie de Newyorkse homobar Stonewall Inn binnen en lieten de homo's zich niet meer gedwee als lammeren uiteenjagen. Er ontstonden rellen en er werden spontaan protestmarsen georganiseerd. Overigens vond in Nederland al op 21 januari 1969 de eerste homodemonstratie plaats op het Binnenhof protesteerden tientallen homojongeren tegen het beruchte artikel 248 bis dat gelijk-geslachtelijke contacten tussen meerder- en minderjarigen strafbaar stelde.

In Nederland vindt de zogeheten Roze Zaterdag vanaf 1979 plaats. Tijdens de eerste demonstratie in Amsterdam liepen zo'n vijfduizend mannen en vrouwen mee; vorig jaar kende de mars maar liefst twintigduizend deelnemers. Van 15 tot 25 juni is Amsterdam het decor van *Europride*, de Europese viering van de homo- en lesbietrots. Er worden honderdduizend mensen verwacht.

Het is duidelijk, we leven, om met de titel van een in het kader van Europride georganiseerde tentoonstelling te spreken, in 'tijden van trots'. Het is tijd voor de *celebration* - in alle plechtige openingswoorden duikt dat feestelijke begrip op - van homoseksuele en lesbische trots.

Maar is die trots niet een sentiment uit voorbijgevoerde tijden? De politieke emancipatie van homoseksuelen lijkt, in Nederland althans, voltooid, de tijd van repressie is voorbij. De op de politiek gerichte homobeweging buigt zich over *minor questions* als het homohuwelijk, het pensioen- en adoptierecht. Natuurlijk zal homoseksualiteit in dat ene dorp achter de Utrechtse heuvelrug nog steeds geen pretje zijn, bestaan er nog steeds potenshamers en is de tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit in migrantenkringen nog klein.

Daar staat tegenover dat er in Amsterdam homoseksueel en lesbisch gedanst, gestudeerd, gesport, gezongen, gelezen, ja eigenlijk wat niet, kan worden. Deze week geeft de jubilerende Gaykrant de eerste Regenhooggids uit - 'een uiting van homotrots!!!' juicht het persbericht, met drie uitroepetekens. Het is een alternatieve Gouden Gids met tweeduizend adressen van homoseksuele loodgieters, tandartsen, fietsmakers, klusjesmannen, meubelzaken - je zult als lesbienne je heb maar in een 'gewone' winkel moeten kopen - hulpverleners, bakkers, et cetera.

De homoseksualisering van de samenleving is een feit, als homoseksueel kun je je volledig in de homoseksuele zuil ophouden. In het vorige week verschenen bundel *De verzuiling van de homobeweging* vraagt samensteller Jan Willem Duijvendak zich af of een geëmancipeerde groep wel een groep moet willen blijven. Wat is het belang van een aparte, eigen wereld als er van onderdrukking geen sprake meer is? Waarom zouden mensen hun homoseksueel-, gehandicapt-, bejaard-, zwart- of kleurenblind-zijn nog zo nadrukkelijk moeten 'celebreren'?

Het zijn relevante vragen waar geen eenduidig antwoord op te geven is. Tegen het beleven van homoseksueel plezier is niet veel in te brengen, maar op een nieuwe verzuiling, op een nieuw door groeperingen met eenzelfde identiteit beleden collectief egoïsme zit niemand te wachten.

Het is sowieso opmerkelijk dat in deze tijden van individualisering het verlangen naar binding met een groep kennelijk zo groot is. De homobeweging - en die valt niet altijd samen met de homoseksuele subcultuur - zou zich kunnen huigen over de grenzen van de groepsgeest. Homoseksuelen zijn tegenwoordig in de meeste opzichten gelijk aan heteroseksuelen, ze zijn lang niet meer zo 'anders' als vroeger. Het lijkt dan ook niet zo zinvol het anders-zijn nostalgisch te koesteren: in plaats van te vertrouwen op de Regenhooggids of wat voor verzuiling dan ook moeten we vooral ons vlees kopen bij een islamitische slager, ons bed aanschaffen bij de jordanese meubelzaak, ons brood gewoon om de hoek halen en gaan dansen in de homodisco.

Van onze medewerker
HANS KOTTMANN

AC 9-6
AMSTERDAM - Na Londen en Berlijn is Amsterdam dit jaar gastheer van het Europride-festival, dat van 15 tot en met 25 juni plaatsheeft. Onder het thema 'the Dutch way of gay' vallen zo'n 200 activiteiten en 350 voorstellingen, verdeeld over diverse disciplines zoals theater, (beeldende) kunst, film, fotografie, literatuur, muziek en (varende) excursies.

De Roze Parade op de slotdag wordt voor de vijftiende maal gehouden en voerde in aanwezigheid van de burgervaders eerder al door steden als Alkmaar, Zoetermeer en Maastricht. Festivaldirecteur Hans Verhoeven benadrukt dat tientallen organisaties samenwerk (ten aan Europride, onder de paraplu van 'zijn' stichting Roze Zaterdag.

„Wat in Londen begon willen we nog meer uitbouwen: een visie op internationale samenwerking en regelgeving. We willen ons blikveld niet beperken tot de Unie, maar tot het hele continent Europa, met Oost-Europa als speciaal aan-

dachtspunt. Daar worden homo's nog behoorlijk achtergesteld. Overigens heeft de Roemeense ambassadeur tot mijn verbazing al toegezegd het openingsconcert bij te wonen."

De sleutelwoorden zijn tolerantie en acceptatie. „Die zijn op Nederland zeker van toepassing. Daardoor kun je steeds een stapje verder komen. Ik denk dan bij voorbeeld aan pedofilie of transsexualiteit. Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is, zolang het zingen maar niet onmogelijk gemaakt wordt. Hier is de basis gelegd door de seksuele revolutie in de jaren zestig. Mede daardoor is langzamerhand een maatschappelijk vlak ontstaan dat zich ook te weer kan stellen tegen aanslagen op die basis binnen de regels van de democratie. Neem bij voorbeeld de Centruumpartij. In Amerika is het andersom verlopen. Daar had je eerst de Ku Klux Klan en de neger-vervolgelingen en kwam de seksuele vrijheidsbeweging pas veel later."

Opstootje

Verhoeven: „We laten de positie van homo's en lesbiennes zien aan andere landen. In de zin van 'zo zou je het kunnen doen'. We hebben al heel wat bereikt, met als recente 'verworvenheid' het homohuwelijk, maar het kan nog veel beter. We herinneren ons ook dat er vijftig jaar geleden een opstootje ontstond rond de kranstegging bij het monument op de Dam. Later werd dit oerbetoon ter nagedachtenis aan de gevallen homo's in de Tweede Wereldoorlog wel toegestaan, zij het dat dit alleen voorbehouden bleef aan de organisatie COC. Onlangs werd eenzelfde initiatief in Israël nog weggehoond en onmogelijk gemaakt door een aantal orthodoxe joden. Onbegrijpelijk, terwijl die toch notabene zelf ook slachtoffer geweest zijn!" Tijdens een ludieke trouweremonie kunnen partners van hetzelfde geslacht zich door een acteur in de echt laten verbinden. Spijtoptanten mogen zich desgewenst reeds vanaf vier dagen na dato laten scheiden. Verhoeven: „Het is toch waanzin dat je alleen aan zo'n ambtelijke bevestiging van een boterbriefje rechten en voordelen kan ontlenen? Daarom is er ook een discussie-avond met als doel gelijke berechting van relatievormen. Ik vind dat het huwelijk op de helling moet. Of je nu samenleeft als broer en zus of als homo's; iedereen moet gewoon de mogelijkheid hebben straks bij de notaris zijn relatiezaken naar keuze te regelen."

Expositie

Een voorstel voor een expositie in het Stedelijk Museum te Amsterdam werd geweigerd. „Directeur Fuchs schreef dat de seksuele geaardheid van de kunstenaar geen bal uitmaakte. Volgens mij heeft iemand's homo-identiteit alles met z'n kunst te maken. Erwin Olaf zou hele andere plaatjes gemaakt hebben, Paul de Leeuw andere tv-programma's."

De broeders en zusters in de ziekenhuizen worden niet vergeten. „Niet alleen de aidspatiënten, maar ook bij voorbeeld de homo's (mannen en vrouwen) met een liesbreuk. In het Flevohuis, het Slotervaart- en het Prinsengracht-ziekenhuis treden voor hen artiesten op, onder wie Tango Quatro, Heren op zicht, Marijke Boon, Marjol Flore en het koor Nood aan de Man. De door de lokale tv-stations gemaakte opnamen op locatie zullen hier op video te zien zijn."

Uit de wonderde wereld van de travestie komen optredens van Nicky Nicole, Dolly Bellefleur en Vera Springveer. Springveer brengt na drie jaar shows met de stichting Hellun Zelluff haar eerste avondvullende soloprogramma 'Tranen en tissues'. „Dit heb ik samen ontwikkeld met Ton Vorstenbosch. Er is een centrale verhaallijn die afgewisseld wordt met muzikale heartbreakers van formaat. Ik was de omhooggeschoten buurvrouw uit de Kinkerstraat, met te veel geld en te weinig smaak. De buurvrouw wil universeler worden."

De chagrijnige gereserveerdheid van vroeger heeft nu meer plaats gemaakt voor sociaal optimisme.

Ik moet het paella-blonde hoofd toch boven water zien te houden in deze tijd waarin het pannetje van telen."

Europride-festival van 15 tot en met 25 juni. Een greep uit het aanbod: 15 juni. Openingsconcert in de Beurs van Berlage met onder anderen dirigent Kenneth Montgomery en de vocalisten Ernst Daniël Smid, Alexander Oliver en Carolyn Watkinson. Amstelkerk: Amicitia '94 door stichting Hellun Zelluff, geschreven door Ton Vorstenbosch, met Jérôme Reehuis en Yoka Baretty in gastrollen. De Balie: politiek debat rond de ontwikkeling van de homo-emancipatie. De quilts-expositie is te zien in de Westergasfabriek. 19 juni: De Rode Hoed, Korenfestival. 24 juni: Sleepin/Arena: Vera Springveer met 'Tranen en tissues'. De Roze Parade-stoet loopt vanaf de Dam op 25 juni. Reserveren/kaarten: AUB-ticketshop/Leidsplein 26 of de Uitlijn 020-6211211.

Bedrijven getest op homovriendelijkheid VK 21-1

De aanschaf van een bed kan voor een homoseksueel paar een beproeving zijn, met vervelende opmerkingen in showrooms en een minder attente bediening. Bij andere bedrijfstakken leven de vooroordelen tegen homo's ook nog volop. De *Gay Krant* heeft daarom besloten een Regenboogids uit te geven, waarin uitsluitend homo-vriendelijke bedrijven worden vermeld.

Het idee de gids uit te geven ontstond na tientallen telefoontjes van klagende abonnees naar de *Gay Krant*-redactie. Uitgever J. Boonstra: 'Lezers belden op met verzoeken om adressen van winkels of dienstverleners waar ze op een normale behandeling konden rekenen. Langs deze weg hoorden wij ook de klachten en de verhalen.'

De vermeldde bedrijven zijn geworven met een bon in de *Gay Krant*. Ruim tweeduizend bedrijven en instellingen hebben ingetekend voor een (gratis) vermelding. De homovriendelijkheid van de bedrijven is in telefonische interviews gecheckt. Boonstra: 'Iemand sturen om ter plekke te gaan kijken was onmogelijk. Toch denk ik dat de controle afdoende is. Als er al een of hooguit twee dubieuze bedrijven door zijn geglipt, dan weten wij het gauw genoeg en worden zij in de tweede editie geschrapt.'

De adverteerders zelf verhullen niet dat hun belangrijkste motieven commercieel van aard zijn. M. Dinger, van de Haarlemse groothandel in vitamine-preparaten Solgar: 'Wij wilden vooral in die gids, omdat de gay-groep een trendssetter is. Wij hopen langs deze weg onze preparaten bij de Nederlandse consument in te voeren.'

Aanval op 'homoseksuele' journalistiek VK 13-6

Na de aanval op de publieke omroep RAI hebben de zuiveraars van de nieuwe Italiaanse regering ook de schrijvende pers in het vizier gekregen. De vier grootste kranten zouden, gezien hun kritiek op de regering, 'homoseksuele journalistiek' bedrijven. De hoofdredacteurs zouden moeten opstappen. Want de drie grootste regeringspartijen (Hup Italië, Nationale Alliantie en Liga Noord) zijn elk bezig een eigen grote krant op te zetten.

Volgens Francesco Storace, de vulkanische woordvoerder van de neo-fascistische leider Fini, houden *La Repubblica*, *La Stampa*, *Corriere della Sera* en *Il Messaggero* 'het geweer gericht op de regering', hoewel deze 'vrij is gekozen door de meerderheid van het volk'. Storace typeert hun journalistiek met het nieuwe scheldwoord: 'homoseksueel'.

Ook Marco Pannella, leider van de Lijst Pannella, is in de aanval gegaan. Hij heeft met Berlusconi een pact gesloten waardoor de regering in de Kamer zes stemmen erbij krijgt en in de Senaat twee. Dit pact bewijst volgens Berlusconi het centrum-karakter van zijn regering.

Bekleed met zijn nieuwe gezag

Homo's Italië vinden Fini 'een beetje vies' VK 3-6

Sinds de Perzische koning Xerxes de boodschapper die hem de nederlaag van zijn leger tegen de Grieken kwam melden ter dood bracht, hebben de politici de gewoonte hun flaters in de schoenen te schuiven van de berichtgevers.

Zo ook Piero Buscaroli. De neo-fascistische macho-musicoloog uit Bologna, die streeft naar een zetel in Straatsburg, zegt dat hij over de homo's niet heeft gezegd wat hij gezegd heeft.

Buscaroli ontkent boos dat hij de gays - ook de Italiaanse homoseksuelen noemen zichzelf zo - naar het concentratiekamp heeft willen sturen. 'Ik heb alleen maar gezegd dat ik het woord gay een ongepast eufemisme vind. Ik wil een taalkundige zuivering, geen etnische. Homo's leiden een allesbehalve vrolijk

leven. Hun leven is een hel, vol neuroses, als in een concentratiekamp.'

Hoe moeten de homo's dan worden genoemd? 'Homoseksuelen, pederasten, pedofielen, of gewoon mieltjes of flikkers.'

Buscaroli vindt zich een tolerant man: 'Laten ze maar doen wat ze willen, wat kan mij het schelen. Maar langzamerhand begin ik, een bewonderaar van vrouwen, mezelf abnormaal te vinden. Wat ik aanvecht is, dat de homoseksualiteit een menselijk ontwikkelingsmodel wordt.'

Gianfranco Fini, partijleider van de neo-fascistische MSI en de theoretisch - post-fascistische Nationale Alliantie, heeft de door Buscaroli aangedragen nazi-oplossing van het homo-vraagstuk niet op prijs gesteld.

Fini is immers bezig met een goodwill-campagne om de Nationale Alliantie te verkopen als een club van nette conservatieve politici, en dan komt daar zo'n Buscaroli roet in het eten gooien.

'Ik deel zijn opvattingen niet', zei Fini. 'Ik ken hem goed, hij is een geboren provocateur.'

En de rechten van de homo's? Fini: 'Het gaat erom dat ze niet pretenderen een gedragsmodel te worden, en laten ze niet proberen mij te verleiden.'

Reactie van Franco Grillini, leider van de Italiaanse homobeweging: 'Fini kan gerust zijn, hij loopt geen enkel gevaar. We vinden hem zelfs een beetje vies.' Voor Fini een extra reden om morgen niet aanwezig te zijn op de nationale homoprotestdemonstratie in Bologna.

Pivetti verwijdert 'onzedelijke' kunst

Van onze correspondent ROME VK 3-6

Irene Pivetti heeft opnieuw toegeslagen. Na haar fundamentalistische geloofsbelijdenis, haar beschimping van de joden en haar ophef van Mussolini als vrouwenemancipator, heeft de voorzitter van de Italiaanse Kamer de dagelijkse mis in het Kamergebouw heringevoerd en vier schilderijen uit het pand laten verwijderen. Ze vindt ze aanstootgevend.

De *Slapende Venus* van de 17de eeuwse meester Luca Giordano is

door de 31-jarige Pivetti gewogen en te bloot bevonden. Evenmin genade vonden twee andere *Venus*'en, een van hen in gezelschap van een Adonis, en een 20ste-eeuwse *Compositie* van Sironi met drie naakten.

Pivetti's zedelijkheidskruistocht gaat terug tot de tijd waarin de naakten van Michelangelo's fresco's werden gekleed. In 1949 verbood de regering de opname van de *Venus* van Botticelli in een expositie. In 1950 werden de 66 marmoren atleten bij het Olympisch Stadion gekleed met een vijfgeblad.

Vriendschap en vrijheid gaan boven winnen op de Gay Games

Van onze correspondent NEW YORK Oscar Garschagen VK 24-6

De strijd tussen *The Other Side* en *The Scoring Dykes* aan de biljarttafels van de Amsterdam Billiard Club in New York City maakt duidelijk dat het tijdens de *Gay Games IV & Cultural Festival* in ieder geval niet om topsport gaat. Een Texaanse snookerkampioene figureert in een team met vriendinnen die pas een jaar geleden voor het eerst een keu ter hand namen, en is niet in staat hun misstoten te compenseren.

Het verlies van *The Other Side* uit Texas tegen de gemiddeld betere *Scoring Dykes* uit Wyoming heeft geen enkele invloed op de stemming van de lesbiennes uit de *Lone Star*-staat. Zonder een spoor van teleurstelling en gezellig prattend roken zij na de wedstrijd op tafel één van het New Yorkse biljartinstituut een sigaretje.

De sfeer in de Amsterdam Billiard Club is totaal ontspannen. Lesbiennes werken het wedstrijdprogramma biljarten af in 'zusterschap'. Tegenstandsters omhelzen elkaar hartelijk voor en na de wedstrijden. In het publiek zitten paren hand in hand. Deelnemers en pu-

blik voelen zich duidelijk vrij en onbespied. Hier hoeven zij geen afkeurende kritiek en openlijke of heimelijke discriminatie te vrezen.

'Winnen, de competitie, is heel leuk, maar niet de essentie van de spelen. Het gaat om de vriendschap en de vrijheid te zijn wie je bent', zegt Anita uit Houston, terwijl zij haar glaarsde benen op een andere stoel legt: 'Wooaawww, this is really something, I tell you'.

'Kom op meid, kom er bij zitten. Jij kan spelen, zeg!', bast zij joviaal naar haar Japanse tegenstandster, die haar net alle hocken van de snookertafel heeft laten zien.

Hotel Pennsylvania is niet alleen het organisatorisch hoofdkwartier van de *Gay Games*, maar ook een van de 31 plaatsen waar deze 'Olympische Spelen' voor homo's en lesbiennes wordt gehouden. In de Golden Ballroom paraderen de bodybuilders, die uitkomen in een van de meest bezochte onderdelen, over het toneel. Ook hier wordt met een blik over de geoliede torso's duidelijk dat 'krukken en cracks' aan de wedstrijden deelnemen. Het publiek blijft sportief. Zelfs de magere spierbundeltjes van een beginnende *iron-pumper* worden luid toegejuicht.

Hoewel het echte enthousiasme

natuurlijk bewaard wordt voor de winnaar, een gebeeldhouwde Afrikaanse Amerikaan, die zijn spierkabels professioneel spant en ontspant. Iedere stap en draai ontklokt gejoel, gesis en goedkeurend gefluit. Een oudere nicht volgt de soepele bewegingen van de winnaar met een verrekijker, terwijl hij toch niet meer dan vijf rijen van de bühne verwijderd is.

Op het linkerdeel van het toneel wordt het mannenprogramma afgevoerd, terwijl op het rechterdeel de vrouwelijke bodybuilders door een jury van profs worden beoordeeld. Het vrouwelijk publiek reageert ingetogener, maar zorgt ook dat iedere deelnemster, ongeacht vorm en spierkwaliteit, met applaus wordt geprezen.

'Je moet gay zijn in een heteromaatschappij om te voelen, hoe bijzonder dit is. Negen dagen van sport en feesten met alleen maar gelijkgestemden in een niet-vijandige omgeving. Dit is een openbaring. Dit is de hemel', zegt Peter uit München. 'Er zijn hier kerels, vooral Amerikanen, die het echt te doen is om het winnen. Maar de meesten zijn hier om van een bijzonder soort vrijheid te genieten.'

Fascistisch orakel

De revolutionaire beweging van 1968 moet definitief worden gelyquideerd. Hetzelfde geldt voor alles wat op de utopieën van '68 teruggaat: het feminisme, de seksuele bevrijding, de anti-autoritaire cultuur, het protestlied, participatie, de politieke bewegingen voor burgerrechten.

Dat beweert de *Secolo d'Italia*, spreekbuis van de neo-fascistische MSI en haar 'postfascistische' mantelorganisatie Nationale Alliantie. De spreekbuis dus van Italië op een na grootste regeringspartij.

De *Secolo d'Italia*, tot voor kort een obscuur partijkrantje, is nu verplichte lectuur voor wie wil weten wat er in Italië in de lucht hangt. Toen de *Secolo* vorige week homoseksualiteit vergeleek met verkrachting, incest en geslachtsgemeenschap met dieren, merkte ze op dat de rechtse stembusoverwinning in maart 'vooral een culturele en morele reactie' uitdrukte. Het begint snel duidelijk te worden wat die reactie inhoudt.

Homoseksualiteit moet worden bestreden. Abortus zou moeten worden verboden. Vrijheid van godsdienst is onzinnig als maar één geloof het ware is. Het feminisme is achterhaald. Kritische kunstenaars krijgen de raad in ballingschap te gaan. En alles wat met de mythische revolutie van '68 te maken heeft, moet om zeep worden geholpen.

Als politiek systeem mag het fascisme dan zo dood zijn als een pier - dat beweren de fascistten tenminste zelf - op het gebied van de cultuur is het weer springlevend.

COC hekelt homohaar Italië

AMSTERDAM - Het COC (vereniging voor integratie van homoseksuelen) heeft voorzitter Grillini van de Italiaanse homo-organisatie Arci Gay uitgenodigd om te pleiten voor een gezamenlijk front tegen homohaar. Aanleiding voor de uitnodiging vormen volgens het COC recente uitspraken van Piero Buscaroli van de Nationale Alliantie in Italië. Buscaroli was neo-fascistisch kandidaat bij de verkiezingen voor het Europees parlement. Hij deed veel stof opwaaien door te stellen dat homoseksuelen in een concentratiekamp thuishoren.

Ny/N 17-6-94

CAMPAGNE TEGEN MISHANDELING SUCCESVOL

Kind geeft geheim vaker prijs

Achtergrond

De campagne tegen kindermishandeling die ruim twee jaar geleden is gevoerd, heeft veel mishandelde kinderen doen besluiten zich te melden bij de Kindertelefoon, de Bureau's Vertrouwensarts en op scholen. De Kindertelefoon werd ruim twee keer zo vaak gebeld als daarvoor. Bij de Bureau's Vertrouwensarts lag het aantal meldingen zes procent hoger en op scholen steeg het totale aantal meldingen met zo'n 350.

Dit is gebleken uit een aan de VU in Amsterdam verricht onderzoek naar de effecten van de campagne 'Over sommige geheimen moet je praten', die die werd gehouden in het schooljaar 1991-'92. De campagne richtte zich speciaal op mishandelde kinderen tussen de acht en veertien jaar. Doel ervan was kinderen die worden mishandeld aan te sporen daarover met iemand te praten. Nooit eerder werd kindermishandeling op zo grote schaal aan de kaak gesteld.

Volgens ruwe schatting worden in Nederland 50.000 kinderen mishandeld, zowel seksueel, fysiek als psychisch. Het merendeel van de slachtoffers is nauwelijks in staat zich uit die geweldsspiraal te bevrijden. Veelal ziet het kind zichzelf als de schuldige. Hoe langer het misbruik duurt,

FOTO GPD

• Aanpak van kindermishandeling staat niet hoog op het prioriteitenlijstje van scholen.

des te meer beschaamd en schuldig het slachtoffer zich gaat voelen.

Uit het onderzoek is gebleken dat mishandelde kinderen in toenemende mate geneigd zijn over hun geheim te praten. Met name de televisiespots bleken daarbij een belangrijke rol te spelen. Veel kinderen hadden echter moeite met het herkennen van psychische mishandeling.

Bij de 21 Kindertelefoons kwamen tijdens de campagne ruim drieduizend telefoontjes binnen. Daarmee meldde zich ruim vier

procent van de geschatte doelgroep. Tweederde ging over lichamelijke mishandeling, eenderde over seksueel misbruik. Vóór de aanvang van de campagne lag die verhouding precies omgekeerd. Uit bijna de helft van de gesprekken bleek de medewerker van de Kindertelefoon de eerste aan wie het kind over de mishandeling vertelde. Meestal ging het dan om seksueel misbruik. Als er sprake was van fysieke mishandeling, dan had het kind het al vaker aan een ander verteld. In de meeste gevallen was er sprake van één

pleger die het kind mishandelde of misbruikte. Het meest werden de ouders genoemd als dader.

Bij de elf Bureau's Vertrouwensarts was sprake van zes procent meer meldingen. Daarbij ging het om ruim 450 meldingen waarbij 540 kinderen waren betrokken. Tijdens de campagne werden ook duidelijk meer kinderen gemeld uit de betrokken leeftijdsgroep. Bovendien bleken ook veel meer kinderen zichzelf bij een van de Bureau's Vertrouwensarts te hebben aangemeld.

Hoewel er bij de scholen 350 meldingen meer binnen kwamen dan gebruikelijk, stonden lang niet alle leerkrachten onverdeeld positief tegenover de campagne. De onderzoekers concluderen dat kindermishandeling niet hoog op de schoolagenda staat en dat er vaak te lang gewacht wordt met melding bij de schoolarts. Aandacht voor dit onderwerp lijkt eerder een persoonlijke keuze van de leerkracht dan een professionele keuze van de school.

Prof. dr. H. Baartman, hoogleeraar Preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling aan de VU plaatst vraagtekens bij het bereikte doel. „Veel kinderen, enkele duizenden, hebben deze stap gezet en dat is een succes. Maar hoeveel kinderen uiteindelijk niet bij machte zijn geweest de stap te zetten weten we niet. Er is echter weinig fantasie voor nodig om te bedenken dat de meesten het niet of nog niet gedurfd hebben.” (GPD)

Leraren op verkeerde been

Aantal meldingen kindermishandeling zou veel hoger moeten liggen

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM - Leerkrachten en schoolartsen zouden nog veel meer waarnemingen van (vermoedelijke) kindermishandeling kunnen melden dan ze nu doen. Een groot deel van de leerkrachten blijkt door reacties van de kinderen gemakkelijk op het verkeerde been te zetten.

Tot die conclusie komt klinisch psycholoog Cees Hoefnagels. Hij leidde het onderzoek naar de effecten van de landelijke campagne tegen kindermishandeling die onder de slogan 'Over sommige geheimen moet je praten' in het schooljaar

1991/1992 is gevoerd. Gisteren presenteerde Hoefnagels de resultaten van zijn onderzoek aan de Vrije universiteit in Amsterdam. Als leerkrachten aarzelen of een bepaald signaal op mishandeling wijst, brengt de helft van de leerkrachten in het onderzoek van Hoefnagels het vermoeden niet in het docententeam ter sprake. Ook als een mishandeld kind de leerkracht om geheimhouding vraagt, komt de helft van de leerkrachten het kind tegemoet. „Dan zit de leerkracht met een geheim en de mishandeling gaat door. Oudere kinderen kunnen weglopen, maar jonge kinderen kunnen mishandeling niet op eigen kracht

stoppen.” Leerkrachten moeten beter voorgelicht worden, vindt Hoefnagels.

De campagne 'Over sommige geheimen moet je praten' was in eerste instantie gericht op de mishandelde kinderen zelf. „Het leed van het mishandelde kind te verzachten”, licht Hoefnagels toe. „Je bent niet meer alleen als je iemand vindt die je gelooft. Een effect van dat zoeken naar hulp kon zijn dat de mishandeling stopte, maar dat was niet de bedoeling. Kindermishandeling moet worden bestreden, maar eerder nog worden voorkomen.”

• Bijlage W&O: Grootse campagne geeft kinderen lef om over ergste geheimen te praten

Melding kindermishandeling na grote campagne gestegen

NRC

Kindermishandeling en de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling.

Naar schatting 50.000 kinderen in Nederland worden regelmatig mishandeld. Van hen zijn er 20.000 tussen de acht en veertien jaar oud. Ruim 4 procent van hen gaf gehoor aan de oproep om iemand in vertrouwen te nemen. De mishandelingen variëren van slaan, emotionele verwaarlozing tot seksuele mishandeling.

De elf Bureau's Vertrouwensarts en de 21 kindertelefoons die ons land telt, namen aan het onderzoek deel. Ook leerkrachten werden benaderd, maar bij een groot aantal van hen was de ani-

mo om mee te doen gering. Onderzoeker C. Hoefnagels woees er gisteren op dat in universiteitssteden leerkrachten al zo vaak worden gevraagd aan een onderzoek mee te werken, dat vermoedheid optreedt.

De kindertelefoons kregen 3185 reacties. In 2176 gevallen maakten de kinderen melding van seksuele mishandeling. Vóór de campagne werd er iets vaker gebeld over seksueel misbruik dan over lichamelijke mishandeling. Er belden twee keer zoveel meisjes als jongens, maar meisjes bellen sowieso vaker over allerlei onderwerpen, aldus Hoefnagels.

In negen van de tien telefoongesprekken bestond de indruk dat de mishandeling gaande was of dat de kans dat het zou gebeuren aanwezig was. In de meeste gevallen was er sprake van één pleger, aldus Hoefnagels. Vaders en moeders werden veruit het meest genoemd.

Via de scholen kwamen 350 meldingen binnen. Volgens Hoefnagels blijven vermoedens over kindermishandeling te lang in de „binnencirkel” van de school. Hij pleit ervoor schoolartsen eerder in te schakelen. Het onderwerp moet bovendien hoger op de schoolagenda komen te staan. „Aandacht voor kindermishandeling

lijkt nu een persoonlijke keuze van de leerkracht in plaats van een professionele keuze van de school. Slechts een op de tien leerkrachten zegt dat er op haar of zijn school afspraken bestaan over de omgang met een mishandeld kind in de klas of bij een vermoeden van kindermishandeling”, zegt Hoefnagels.

Prof. H.E.M. Baartman, hoogleeraar preventie en hulpverlening aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, vroeg zich af of de campagne voldoende vruchten heeft afgeworpen. Hij stelt de vraag of het in vertrouwen nemen van een ander ook een eind aan de ellende maakt. „Dat konden we in dit onderzoek niet nagaan.” Ook is geen inzicht verkregen in het aantal kinderen dat niet de telefoon heeft durven oppakken. „Er is echter weinig fantasie voor nodig om te bedenken dat de meesten het niet of nog niet gedurfd hebben in de periode waarin wij bezig waren te tellen”, zei hij.

Door een onzer redacteurs

AMSTERDAM, 8 JUNI. 'Over sommige geheimen moet je praten' was het motto van de landelijke campagne tegen kindermishandeling die in het schooljaar 1991-1992 werd gevoerd. De kinderen hebben gepraat. Ruim drieduizend draaiden het nummer van de kindertelefoon. Bij de Bureau's Vertrouwensarts nam het aantal meldingen van vermoedens van kindermishandeling met 25 procent toe ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder.

Dat bleek gisteren bij de presentatie van de resultaten van de campagne die zich vooral richtte op kinderen van acht tot en met veertien jaar. Het initiatief voor de campagne ging uit van het Landelijk Overleg Kindertelefoons (LOK), de Landelijke Stichting Buro's Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling, de Nederlandse Vereniging voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg, de Vereniging tegen

Plan voor ontvoering kinderen niet strafbaar

TEL 9/6

JURAMONSTER GAAT VRIJUIT

Zwitser wil tienduizenden guldens schadevergoeding

door Frank Kessel

AMSTERDAM, donderdag

De advocaat van René O., het Monster van de Jura, mr. J.C. de Goeij, is van plan om een schadevergoeding van tienduizenden guldens te eisen voor zijn cliënt.

O. werd gisteren door het Amsterdamse gerechtshof vrijgesproken van een poging tot ontvoering van zeer jonge kinderen om ze later seksueel te misbruiken en te mishandelen of te doden.

De 39-jarige Zwitser werd gisteren alleen tot een half jaar cel veroordeeld voor verboden wapenbezit.

Hongerstaking

O. zit al anderhalf jaar nadat het tweetal in januari 1993 werd gearresteerd. Hij is momenteel in hungerstaking en verblijft in het ziekenhuis bij de Scheveningse gevangenis.

De Goeij moet voor de schadevergoeding een civiele procedure starten omdat O. niet op alle punten werd vrijgesproken. „Normaal gezien krijg je per dag dat je onterecht hebt vastgezeten een geringe schadevergoeding. Maar in dit geval is de vooral geestelijke schade veel groter geweest. Daarom is een forse

vergoeding op zijn plaats.”

De Goeij verwacht dat O. nu op zeer korte termijn zal worden uitgeleverd aan Zwitserland waar hem een proces wacht voor het plegen van gruwelijke seksuele misdrijven met baby's en jonge kinderen.

Bewijzen

Tegen O. was twee weken geleden nog twee jaar cel geëist. Daartoe was O. in februari van dit jaar door de Amsterdamse rechtbank veroordeeld omdat bewezen werd geacht dat hij samen met zijn vriendin Augusta S. (23) van plan was jonge kinderen te ontvoeren om ze seksueel te misbruiken en te mishandelen.

Met deze zeer lage straf komt een einde aan een opzienbarende strafzaak die januari 1993 begon toe O. met zijn vriendin S. in Amsterdam, werd aangehouden.

In hun appartement werden naast videobanden met kinderporno waarin O. een belangrijke rol speelt, ook professionele videoapparatuur en medische apparaten aangehouden, kennelijk bedoeld voor het in Nederland maken van kinderporno.

Zover is het nooit gekomen maar O. werd er wel van beschuldigd samen met zijn toenmalige vriendin Augusta S. plannen te hebben gemaakt om zeer jeugdige kinderen te ontvoeren, seksueel te misbruiken en mogelijk zelfs te vermoorden.

Alleen plannen

Voor dat doel had het tweetal zelfs een kist met luchtgaten gefabriceerd waarin het ontvoerde kind kon worden meegenomen. Ook hebben O. en S. een aantal malen locaties bekeken waar kinderen ontvoerd konden worden.

Omdat juridisch gezien alleen het ten uitvoer brengen van de plannen voor ontvoering strafbaar is, kan hij niet worden veroordeeld. Dat omdat O. nooit kinderen heeft benaderd of ze met de auto heeft gevolgd.

Het hoger beroep tegen zijn vriendin S. was ingetrokken omdat zij berustte in haar straf. Ook zij wacht op uitlevering aan Zwitserland.

Mager bewijs tegen 'Monster van de Jura'

Algemeen Dagblad 9 juni 1994

AMSTERDAM — Van de strafzaak tegen de 39-jarige Zwitser R.O., die in zijn land de bijnaam 'het monster van de Jura' kreeg toebedeeld, is weinig overgebleven: het gerechtshof in Amsterdam veroordeelde O. gisteren tot zes maanden gevangenisstraf. Volgens het hof kan de man alleen worden veroordeeld wegens het bezit van drie vuurwapens, waaronder een uzi, zonder vergunning.

De officier van justitie sloopte O. en diens ex-vriendin A.S. vorig jaar na hun arrestatie in Amsterdam voor de rechter op verdenking van lidmaatschap van een criminele organisatie (met als oogmerk het ontvoeren, verkrachten en mishandelen van kinderen), heling van kinderporno, poging tot ontvoering van kinderen en verboden wapenbezit.

De rechtbank veroordeelde O. in februari tot 24 maanden en zijn ex-vriendin tot 18 maanden. Bewezen werd verklaard: de ontvoeringspogingen (het paar had in een speciaal geprepareerde auto de Veluwe afgestroopt, op zoek naar 'geschikte' kinderen) en verboden wapenbezit. S. berustte in haar straf.

In de aanklacht vormden de beoogde ontvoeringen het heetste hangijzer, ook al omdat op een bij O. gevonden videoband te zien is wat de man met (zeer jonge) kinderen doet. Seksuele foltering, waaruit een buitengewoon perverse, sadistische kinderhaat spreekt. De rechtbank vond de aard van de Veluwe tochten van O. en S. voldoende om de ontvoeringspogingen bewezen te verklaren. Dat vond ook procureur-generaal mr R. de Vries, die twee weken geleden 24 maanden gevangenisstraf eiste.

Het hof merkt in het arrest op dat het 'aannemelijk acht

dat O. het voornemen had een kind te ontvoeren, seksueel te misbruiken, te folteren en mogelijk zelfs te doden', maar sprak hem vrij omdat hij 'gelukkig' niet verder is gekomen dan de voorbereiding van zijn plannen. Voor een strafbare poging is 'een begin van uitvoering' vereist. Was er hard bewijs voorhanden geweest dat O. daadwerkelijk achter een kind had aangereden, dan was er sprake geweest van een begin van uitvoering en dus van een poging, aldus het hof.

Evenals de rechtbank achtte het hof bewezen dat O. kinderporno op video in bezit heeft gehad. Omdat het bezit daarvan in Nederland (nog) niet strafbaar is, had het Openbaar Ministerie dit bezit in het geval van O. strafbaar gesteld door hem te beschuldigen van heling: het bezit van een door misdrijf (het maken en verkopen van kinderporno) verkregen goed.

De wetgever heeft in het huidige kinderporno-artikel in het Wetboek van Strafrecht bedoeld alleen de handelaar en maker van kinderporno strafbaar te stellen. „Dit wordt nog eens benadrukt door het feit dat er een wetsontwerp in behandeling is dat beoogt ook de consument van kinderporno strafbaar te doen zijn", aldus het hof. Daarom kan 'consument' O. voor dit bezit niet worden bestraft en ontsloeg het hof hem van rechtsvervolging.

De pornografische banden waarop O. is te zien zullen belangrijk bewijs zijn in de strafzaak die hem en zijn vriendin in Zwitserland te wachten staat. Het duo zal op korte termijn aan de Zwitserse autoriteiten worden uitgeleverd. O. bevindt zich in het penitentiair ziekenhuis in Scheveningen, omdat hij in hungerstaking is.

ANP

Juramonster René O. aan Zwitserland uitgeleverd

Tel 30/6

door Tjerk de Vries

ALKMAAR, donderdag

De Zwitser René O., in ons land beter bekend als „Het Monster van Jura", is gistermorgen volkomen onverschuldigd en in het diepste geheim aan Zwitserland uitgeleverd.

In alle vroegte werd O., die in het gevangenisziekenhuis in Scheveningen lag, met een ziekenauto over de grens gereden. De Alkmaarse advocaat van O., mr. J.C. de Goeij, is hiernover uiterst verbolgen. Hij noemt de uitlevering me-

disch onverantwoord. Volgens De Goeij is O. door een hungerstaking te zwak voor een negen uur durende autoreis naar Zwitserland.

„Het feit dat dat in een ziekenauto moet gebeuren, geeft wel aan hoe zwak mijn cliënt was. Ze hadden hem eerst moeten laten aansterken. De hele gang van zaken is trouwens vreemd. Ik werd door zijn vrouw gebeld dat O. het land werd uitgezet. Daarna heb ik contact gehad met het ziekenhuis, dat het verhaal bevestigde.”

René O. zat in ons land anderhalf jaar in voorarrest omdat hij werd verdacht van poging tot kinderontvoering om

de kinderen later seksueel te misbruiken en te mishandelen. Drie weken geleden werd de Zwitser hiervoor veroordeeld en alleen tot een half jaar cel veroordeeld verboden wapenbezit. Twee weken eerder nog was hem twee jaar cel geëist.

Advocaat De Goeij noemt de hele zaak „één van de grootste blunders van Justitie ooit gemaakt". „De man heet Nederland 300 dagen onterecht vast gezeten. Ik denk zeker een schadeclaim in. Ik beraad me nog op dat daarvan.”

DONDERDAG 2 JUNI 1994

De nachtmerrie van elke ouder: een kinderlokker

Door SUE BAKER

Het verbeeldt de nachtmerrie van iedere Engelse moeder. Een klein meisje slentert langs de stoep. De deur van een geparkte auto gaat open en een zachte mannequin zegt: "Excuse me". Het meisje aarzelt en stapt vervolgens de auto binnen.

TV • VOORAF

Deze eerste scène van de driedelige dramaserie *Tell Tale Hearts* van BBC Scotland, die vanavond begint bij de VARA, is vanuit de hoogte opgenomen met een stilstaande camera en creëert daardoor, samen met de kinderversies-achtige muziek, een dreigende sfeer. Het meisje wordt later seksueel misbruikt en vermoord gevonden in een ondiep graf onder een boom, waarin de dader een hartje heeft gesneden. Het verhaal van *Tell Tale Hearts* begint eigenlijk zeventien jaar later, wanneer Anthony Steadman de vangenis verlaat na al die jaren vast te hebben gezeten voor de moord op het meisje. Dat deze man nu weer op vrije voeten is, leidt tot grote publieke verontusting. Kramie, tv- en radioverslaggevers haasten zich naar Edinburgh. De lokale radioverslaggeefster Becky Wilson organiseert een praaprogramma zodat

mensen uit het publiek kunnen beloven met gasten, onder wie de advocaat van Steadman. Ook is er de moeder van een ander meisje, dat net vóór de moord verdween en zij is ervan overtuigd dat Steadman ook haar dochter heeft vermoord.

Een psychologische thriller dus, en in de eerste aflevering komen alle plotlijnen op gang in realistische scènes.

Waar het in deze serie eigenlijk om gaat, is hoe men de dader van een gruwelijke moord behandelt. Zoals de verslaggeefster zegt: "Heeft hij zijn schuld aan de gemeenschap toe te rekenen? En zo ja, moet hij dan met rust worden gelaten om een

nieuw leven op te kunnen bouwen?" In Groot-Brittannië is het debat over de doodstraf immers nog steeds actueel. In *Tell Tale Hearts* wordt via de advocaat van Steadman een crie de coeur tegen de doodstraf uitgesproken: Tot aan het eind van de eerste aflevering blijft *Tell Tale Hearts* onsennutueel en rauw. Ik hoop dat dat zo blijft, maar het zou kunnen ontspreken: er broeit iets in de relatie tussen de verslaggeefster en haar vader en er is ruimte voor iets moois tussen haar en de advocaat. Maar mede om het goede spel van de hoofdrolspelers kijk ik volgende week graag naar deel twee.

Tell Tale Hearts, Med.3, 23.20.05u.

Controle op werk van politie onvoldoende

Door een onzer redacteurs **NRC**
DEN HAAG, 1 JUNI. De sturing en controle van de politie door het bevoegd gezag en de gemeenteraden schiet tekort, waardoor de politie dreigt te verzelfstandigen.

Dit concludeert het Crisis Onderzoek Team (COT) van de Leidse Universiteit en de Erasmus Universiteit Rotterdam in het gisteren gepresenteerde boek 'Politiebestel in verandering'. Het COT onderzoekt de gewijzigde verhoudingen tussen politie, justitie, burgemeesters en de gemeenteraden sinds de invoering van de nieuwe Politiewet, die op 1 april in kracht werd. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de departementen van binnenlandse zaken en justitie en de politieregio's Rotterdam-Rijnmond, Twente en IJsselland. Volgens de onderzoekers geven burgemeesters te weinig prioriteit aan politiezaken en ontbreekt het officieren van justitie aan voldoende kennis over het beheer van de politie. Het openbaar ministerie moet volgens de onderzoekers duidelijk nog wennen aan hun nieuwe rol als medebeheerder van de politie. Gemeenteraadsleden tonen nauwelijks interesse in het functioneren van de politie en hebben over het algemeen te weinig kennis van politiezaken, zo concludeert het COT. Volgens het onderzoeksteam biedt de nieuwe Politiewet geen verbetering van de zwakke politiek-bestuurlijke inbedding van de Nederlandse politie. Indien de

stuur en justitie de gezagsuitoefening niet versterken, zal de politie verzelfstandigen, zo schrijft het COT. Ook de gemeenteraden moeten meer greep proberen te krijgen op de politie. Het COT heeft de afgelopen jaren onder meer onderzoek gedaan naar de bestrijding van rampen en de coördinatie tussen gemeente en politie bij grootschalige evenementen. De politiewoordvoerders van de grote fracties in de Tweede Kamer hebben verontrust gereageerd op het onderzoek. Volgens het PvdA-Kamerlid E. Kalsbeek zou het functioneren van de politie aan de kaak moeten worden gesteld in het parlementaire onderzoek dat zal worden gehouden naar de opsporingsmethodieken van de politie. D66 en VVD, die naar aanleiding van de IRT-affaire om het parlementaire onderzoek hadden gevraagd, vinden dit te ver gaan. Korpschef J. Brand van de politie Haaglanden, tevens voorzitter van de Raad van Hoofddistricten, vindt het twee maanden na de officiële invoering van de Politiewet nog "te vroeg" om een oordeel te vellen over gezagsverhoudingen tussen politie, justitie en gemeenten.

ILO hekelt kinderarbeid in Aziatische landen

GENEVE - De Internationale Arbeidsorganisatie van de Verenigde Naties (ILO) heeft Thailand, India en andere Aziatische landen er gisteren van beschuldigd internationale verdragen tegen uitbuiting van kinderen aan hun laars te lappen. In haar jaarverslag over arbeidspraktijken in de 170 aangesloten landen zegt de ILO dat miljoenen kinderen over de hele wereld door dwangarbeid of prostitutie in 'onverdraaglijk' ellende leven. Zij doet een beroep op de internationale gemeenschap onmiddellijk stappen te ondernemen om een einde te maken aan het seksuotisme, dat vooral in Zuidoost-Azië welig tiert. De ILO schat dat er in Thailand door verkoop, misleiding of ontvoering misschien wel 800.000 kinderen werkzaam zijn in de prostitutie. Veel minderjarige kinderen worden aangetrokken uit Cambodja, China, Laos en Myanmar (Birma). Omdat prostitutieklienten uit angst voor Aids voorkeur hebben voor jonge kinderen, worden volgens de ILO 'steeds jongere kinderen uit hun dorpen gelokt, opgesloten en lichamelijk en psychologisch beschadigd'. Landen zouden de uitbuiting van deze kinderen door buitenlandse toeristen moeten verhinderen door adverteerders, promotors en de toeristen zelf te straffen, aldus de ILO.

Bekendheid met Wet Identificatieplicht nu vrijwel algemeen

Van onze verslaggever **VK 7-6**
AMSTERDAM

De Wet op de Identificatieplicht die deze maand is ingegaan, heeft een enorme vraag naar identiteitsbewijzen veroorzaakt. Het probleem is alleen dat niet iedereen weet wanneer of waar men zo'n kaart bij zich moet hebben. Volgens onderzoeksbureau Veldkamp, is de bekendheid met de identificatieplicht vooral de afgelopen maanden toegenomen. Eind vorig jaar wist iets meer dan de helft van de bevolking dat de wet op 1 juni zou ingaan. Uit onderzoek is gebleken dat nu 86 procent van de bevolking daarvan op de hoogte is. Een woordvoerder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) zegt dat er een enorme run op de kaarten is ontstaan. 'In de afgelopen twee weken zijn er vijftigduizend kaarten verkocht en het ziet er naar uit dat de vraag nog een aantal weken zal aanhouden.' Sinds de invoering van de kaart in januari 1993 hebben de gemeenten al 170 duizend kaarten besteld. Bij de drukker, Joh. Enschedé in Haarlem, is de noodvoorraad aangesproken, doordat de vraag naar de kaart nauwelijks meer bij te benen is. In sommige plaatsen, waaronder de gemeente Amstelveen, zijn er wachtlijsten aangelegd voor mensen die een kaart willen kopen. En de gemeente Dordrecht heeft zelfs een tijd lang geen kaarten meer gehad. Haarlem doet, evenals tachtig andere gemeenten, niet mee aan de verkoop van de VNG-identificatiekaart. Volgens een woordvoerder

komt dat, doordat Haarlem de kaart geen wettelijke status toekent. 'Je kunt met die kaart niet eens naar het buitenland reizen en het ministerie van Binnenlandse Zaken is nu bezig met de ontwikkeling van een andere kaart. Die zal naar alle waarschijnlijkheid begin volgend jaar uitkomen.' Wel is er een stijgende vraag naar andere identiteitskaarten. P. Blok van de afdeling Voorlichting Burgerzaken in Amsterdam, heeft vorige week vrijdag pas gehoord dat het ministerie van Justitie ook informatie-brochures in andere talen heeft verstuurd. Volgens haar wist niemand in het stadhuis van het bestaan van voorlichtingsmateriaal voor niet-Nederlanders af. Blok: 'Omdat de VNG-kaart alleen voor Nederlanders is bestemd, hadden wij niet verwacht dat er ook gereageerd zou worden door allochtonen.' J. Simonis, van het ministerie van Justitie zegt dat er vanaf maart zo'n dertigduizend brochures in het Turks en Arabisch over de identificatieplicht zijn verspreid. 'Vorige week is besloten om ook cassettes met informatie rond de identificatieplicht naar vijfhonderd maatschappelijke organisaties voor migranten te sturen.' Volgens Simonis zijn de reacties op de identificatieplicht overtrokken. 'Velen denken dat de wet is ingesteld om een scherper toezicht op vreemdelingen te kunnen houden, maar dat is niet zo. Vroeger moesten niet-Nederlanders altijd een legitimatiebewijs bij zich dragen, maar dat werkte niet echt. Nu moet iedereen zich kunnen legitimeren.'

Voorlichting over nieuwe wet lijkt weinig effect te hebben gesorteerd 'Identificatieplicht veroorzaakt onrust'

AMSTERDAM
Van onze verslaggever **VK 7-6**
Ozkan Gölpinar
'Denk je nu echt dat zij een illegale werknemer uit Zwitserland zullen aanhouden? Iedereen die er maar anders uitziet of zich vreemd gedraagt, zal binnenkort als een potentiële crimineel worden behandeld.' H. Zevenbergen, woordvoerder van het Haags actiecomité tegen de wettelijke identificatieplicht, die 1 juni 1994 officieel van kracht werd, verzet zich fel tegen deze 'verkapte wet' waarmee met name illegalen kunnen worden opgespoord. 'Het is nu nog maar een beperkte identificatieplicht, maar het zal snel uitmonden in een totale identificatieplicht zoals je die in de ons omringende landen al kunt zien. Zevenbergen demonstreerde woensdag in Den Haag, samen met een aantal politieke organisaties, tegen de invoering van de identificatieplicht. Volgens hem zullen de gekleuren in de Nederlandse samen-

leving de dupe worden van de nieuwe wet. De wettelijke identificatieplicht is nu een dag van kracht. Het ministerie van Justitie heeft al in maart een brochure uitgegeven. Ballewmedewerkers bij de gemeenten doen niets anders dan uitleg geven. Postkantoren pullen uit met foldermateriaal. Maar een groot deel van Nederland weet nog steeds niet wat de nieuwe Wet op de Identificatieplicht inhoudt. Ongerustheid en onrust, dat is wat de wet tot dusver vooral heeft opgeleverd. Want alle voorlichting tenn spijt: wie weet nu precies hoe ver de identificatieplicht gaat, en wat de sancties zijn? Volgens de brochure van het ministerie van Justitie is de burger in een aantal gevallen verplicht te bezien dat de gegevens die hij of zij opgeeft, kloppen en goed zijn geschreven. Daarvoor moet de burger een identiteitsbewijs (ID-kaart) laten zien. De plicht om een 'ID-kaart' te

Amsterdam. 'Wij hebben één jaar de tijd om een administratiesysteem op te zetten waarbij iedere werknemer in een speciaal bestand geregistreerd moet worden. Natuurlijk zullen er werknemers zijn die zich verzetten tegen de identificatieplicht.' Maar er is een sanctie: weigeraars worden in de hoogste belastingschaal ingedeeld. Ook bij zwartrijden is er een sanctie. De zwartrijder die zonder een geldige ID-kaart op stap gaat, kan een verhoging van zijn boete tegemoet zien. Normaliter moet men zestig gulden betalen; nu kan de zwartrijder zonder legitimatie een boete van 125 gulden verwachten. Wat niet inhoudt dat het probleem van het zwartrijden is opgelost. Volgens 'Huub', die al jaren geen kaartjes koopt en 'uit ideologische gronden' niet bereid is zichzelf te legitimeren, kunnen de 'Auszweitsbeambten' ook na 1 juni niets doen. 'Ze hebben eenvoudig niet de middelen om iedereen te controleren of op te pakken.'

John de Mol buigt zich over kinderen en liefde
Bert Westerveld van Europa Kinderhulp was een tijdje geleden immens kwaad op de makers van *All you need is love*. Hij dacht dat hij via dat programma aandacht zou kunnen trekken voor zijn organisatie, die in Nederland 'gastgezinnen' zocht voor 3500 'bleekneusjes' uit de rest van Europa. Westerveld wilde een stel kinderen met warme gevoelens voor elkaar in *All you need is love* laten optreden. Aanvankelijk voelde producent John de Mol er wat voor, plotseling niet meer en Westerveld zat met een strop. De ware reden dat de aandacht van De Mol cum suis verslaptte, was dat het bedrijf bezig was met een *All you need is love voor kinderen*. Of het programma echt zo komt te heten is onduidelijk, maar daarin hadden de twee tieners van Europa Kinderhulp, waarvan de ene de ander met kerst een kettinkje had gegeven, goed kunnen figureren. Vond men bij De Mol. Veronica zal de kinderversie van *All you need is love* gaan uitzenden, wanneer is onbekend. 'We hebben wat dingetjes uitgeprobeerd', zegt de woordvoerder van De Mol. Maar opnamen zijn er niet gemaakt, omdat nog wordt gesleuteld aan het concept. Moet hetzelfde decor worden gebruikt als in het oorspronkelijke programma, dezelfde presentator (Robert ten Brink), dezelfde orderdelen (liefdesverklaring per video, danspartijtje, liefdeslied)? Bovendien bleek tijdens 'de dingetjes' die zijn uitgeprobeerd dat kindermoties toch wel iets anders zijn dan de lach en een traan van een volwassene. We spreken hier tenslotte over mensen van een jaar of acht, danwel dertien. Er moet nog nader worden bekeken of het programma zich beperkt tot 'vinders in de buik' ofwel dat het zich uitstrekt tot de genegenheid van een meisje voor haar pony. 'Waarom dan per se liefde en kinderen?' 'Wij vermoeden dat er veel kijkers zijn voor zo'n programma.'